

Alternativer til frihedsstraf -et debatoplæg

*Afgivet af den af
justitsministeriet den 29. august 1975
nedsatte arbejdsgruppe*

*ex. 2
19 8216*

Betænkning nr. 806
København 1977

ISBN 87-803-2257-5
Ju 00-36-bet.
JJ Trykteknik A/S

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
<u>Arbejdsgruppens kommissorium</u>	7
Kapitel 1 <u>Indledende bemærkninger</u>	9
1. Synspunkter vedrørende begrænsning af frihedsstraf	9
2. Arbejdsgruppens opgave	12
3. Arbejdsgruppens belægsundersøgelse	15
Kapitel 2 <u>Statistiske oplysninger om sanktionsanven-</u> <u>delsen og kriminalitetsudviklingen i de</u> <u>senere år</u>	17
1. Indledning	17
2. Kriminalitetsudviklingen	17
3. Det samlede antal sanktioner	20
4. Betinget-ubetinget dom	21
5. Anvendelsen af de enkelte reaktionsarter	22
6. Ikke-frihedsberøvende og frihedsberøvende sanktioner	23
7. Straf længder	25
8. Belægsudviklingen	27
Kapitel 3 <u>Sænkning af strafudmålingsniveauet, herunder</u> <u>udvidet anvendelse af bødestraf, tiltalefra-</u> <u>fald og betinget dom</u>	32
1. Indledende bemærkninger	32
2. Ændringer af færdselsloven	32
3. Loven om mindre berigelsesforbrydelser	37
4. Arbejdsgruppens overvejelser	39
Kapitel 4 <u>Udvidet anvendelse af prøveløsladelse</u>	41
1. Indledende bemærkninger	41
2. Prøveløsladelse efter de gældende regler og reglernes udvikling	42
3. Spørgsmål om nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse	44

4.	Spørgsmål om udvidet anvendelse af prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden ..	50
5.	Spørgsmål om gennemførelse af almindelig regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden	55
6.	Arbejdsgruppens overvejelser	57
7.	Beregning af de ovennævnte lovændringers virkning for størrelsen af antallet af frihedsberøvede	63
Kapitel 5	<u>Korte frihedsstraffe, herunder spørgsmål om ophævelse af hæftestraf</u>	72
1.	Anvendelsen af korte frihedsstraffe	72
2.	Vesttyske reformer vedrørende korte frihedsstraffe	73
3.	Spørgsmål om gennemførelsen af en regel svarende til den vesttyske 6 måneders regel	75
4.	Hæftestraffen og dens anvendelse	77
5.	Spørgsmål om ophævelse af hæftestraffen	79
6.	Begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf i forbindelse med hæftestraffens ophævelse ..	80
7.	30 dages minimum for frihedsstraf	81
8.	Anvendelse af fængselsstraf af en længde på to trediedele af den hidtidige hæftestraf	82
9.	Reduktionen af belægget som følge af de under pkt. 7 og 8 drøftede ordninger	83
Kapitel 6	<u>Nye sanktioner - samfundstjeneste</u>	86
1.	Indledende bemærkninger	86
2.	Samfundstjeneste i England	86
2.1.	De gældende regler	87
2.2.	Den faktiske anvendelse af samfundstjeneste	89
3.	Samfundstjeneste i Vesttyskland	95
4.	Arbejdsgruppens bemærkninger	98
4.1.	Almindelige synspunkter for og imod samfundstjeneste	98

	4.2. Nogle hovedspørgsmål vedrørende ordningens karakter og gennemførelse	101
	4.3. Anvendelsesområdet for samfundstjeneste	107
	4.4. Afsluttende bemærkninger	110
Kapitel 7	<u>Nye sanktioner - natfængsel og week-endfængsel</u>	111
	1. Indledende bemærkninger	111
	2. Fritidsfængsel i Belgien	112
	3. Fritidsfængsel i Frankrig	115
	4. Fritidsfængsel i New Zealand	117
	5. Arbejdsgruppens overvejelser - week-endfængsel	119
	6. Arbejdsgruppens overvejelser - natfængsel	121
Kapitel 8	<u>Nye sanktioner - straftilsyn med mødepligt</u>	127
	1. Indledende bemærkninger	127
	2. Finske overvejelser og forslag	127
	3. Svenske overvejelser	129
	4. Arbejdsgruppens bemærkninger	132
Kapitel 9	<u>Andre muligheder</u>	138
	1. Indledning	138
	2. Pønal konfiskation	138
	3. Rettighedsfortabelse	140
	4. Deferment of sentence	142
	5. Konfrontation m.v.	144
	6. Offentliggørelse af dom m.v.	144
	7. Afsoning af frihedsstraf uden for kriminalforsorgens institutioner	145
	8. Day Training Centre	147
	9. Attendance Centre	148
	10. Overvejelser vedrørende livstidsstraf	149
Kapitel 10	<u>Afsluttende bemærkninger</u>	154
<u>Bilag</u>	1. Arbejdsgruppens belægsundersøgelse	159
	1 a. Spørgeskema til belægsundersøgelse	238
	1 b. Vejledning til udfyldelse af spørgeskema	240
	2. Engelske lovregler om community service	248

ARBEJDSGRUPPENS KOMMISSORIUM

Ved skrivelse af 29. august 1975 nedsatte justitsministeriet en arbejdsgruppe vedrørende alternativer til frihedsstraf med følgende kommissorium:

"Arbejdsgruppen har til opgave at pege på foranstaltninger, der vil være egnede til at videreføre den udvikling mod øget anvendelse af ikke-frihedsberøvende sanktioner, der tilsigtedes iværksat ved lov nr. 319 af 13. juni 1973 (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.). I forbindelse hermed påhviler det navnlig arbejdsgruppen at gennemgå de foreliggende oplysninger om anvendelsen af nye strafferetlige sanktioner i stedet for frihedsstraf i en række andre lande og at overveje spørgsmålet om, hvorvidt og inden for hvilke områder tilsvarende reaktioner vil kunne anvendes her i landet i stedet for frihedsstraf (fængsels- og hæftestraf).

Det forventes, at arbejdsgruppen lægger hovedvægten på at fremlægge en bred kreds af de muligheder for øget anvendelse af ikke-frihedsberøvende foranstaltninger, der vil kunne komme på tale, og at arbejdsgruppen herved også medtager synspunkter og tanker, hvis holdbarhed eller gennemførlighed af tidsmæssige grunde ikke har kunnet underkastes en nøjere efterprøvelse.

Arbejdsgruppen bør bl.a. så vidt muligt vurdere, hvilke ændringer i reaktionsmønstret, der ville være nødvendige for at tilvejebringe en nedbringelse af det fremtidige belæg af frihedsberøvede til eksempelvis 2.000., 2.500 og 3.000 personer.

Resultatet af arbejdsgruppens overvejelser vil blive forelagt på en kriminalpolitisk konference, som justitsministeriet påtænker at afholde i 1976."

Som medlemmer af arbejdsgruppen udpegedes:

fuldmægtig Michael Lunn, justitsministeriet,
fuldmægtig William Rentzmann, direktoratet for kriminalforsorgen,

sekretariatschef Lars Ove Rand Jensen, Det kriminalpræventive Råd,
vicestatsadvokat Inge Wilsbech Andersen, anklagemyndigheden.

Justitsministeriet har over for arbejdsgruppen tilkendegivet, at man ville give meddelelse om, på hvilket tidspunkt arbejdsgruppens overvejelser måtte være afsluttet af hensyn til forelæggelsen på den i kommissoriet nævnte kriminalpolitiske konference. I overensstemmelse hermed har justitsministeriet meddelt arbejdsgruppen, at det af hensyn til konferencens planlægning ville være ønskeligt, at resultatet af arbejdsgruppens overvejelser kunne være klar til trykning i løbet af april 1977.

Arbejdsgruppen har i oktober 1976 afholdt et møde i København med de forskellige udvalg, arbejdsgrupper m.v., der i de nordiske lande arbejder med spørgsmålet om begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf.

I forbindelse med behandlingen af spørgsmålet om indførelse af samfundstjeneste som en ny strafferetlig sanktion har arbejdsgruppen haft lejlighed til at drøfte udstationeringsordningen for civile værnepligtige med udstationeringschef Torben Gjedde.

Arbejdsgruppen har ved fuldmægtig Michael Lunn fulgt Nordisk Strafferetskomité's drøftelser vedrørende spørgsmålet om ændring af reglerne om prøveløsladelse.

Til brug for arbejdsgruppen har fuldmægtig William Rentzmann under et studiebesøg i England indhentet nærmere oplysninger om anvendelsen af de engelske regler om samfundstjeneste (community service).

Fuldmægtig Michael Christiansen, justitsministeriet, har fra efteråret 1976 bistået med arbejdets afslutning.

København, den 12. april 1977.

Michael Lunn
Lars Ove Rand Jensen

William Rentzmann
Inge Wilsbech Andersen

KAPITEL 1INDLEDENDE BEMÆRKNINGER1. Synspunkter vedrørende begrænsning af frihedsstraf.

Spørgsmålet om frihedsstraffens placering i det strafferetlige sanktionssystem har spillet en dominerende rolle i de senere års kriminalpolitiske debat. Både på det nationale og internationale plan har debatten navnlig været præget af ønsket om at begrænse anvendelsen af frihedsberøvende foranstaltninger mest muligt, jfr. herved Europarådets betænkning fra 1975 om "Alternative Penal Measures to Imprisonment". Arbejdsgruppens kommissorium har nær tilknytning til denne tendens. Arbejdsgruppen finder det derfor naturligt indledningsvis at fremhæve nogle af de synspunkter, der har været anført som begrundelse for at begrænse frihedsberøvelsens rolle i det strafferetlige sanktionssystem.

For det første kan nævnes almindelige humanitetshensyn. Frihedsberøvelse indebærer i kraft af isoleringen fra det øvrige samfund en betydelig belastning for den, der udsættes herfor, og vil ofte have en række negative virkninger, der strækker sig ud over frihedsberøvelsens ophør - brudt familieliv, tab af arbejde, en negativ prægning af andres oplevelse af den dømte og af dennes selvoplevelse (stigmatisering) m.v. Dette er ikke noget nyt. Frihedsberøvelse har formentlig altid været et voldsomt og belastende indgreb i den frihedsberøvedes liv. Når dette i dag fremhæves som et synspunkt, der taler imod anvendelse af frihedsstraf, må det derfor blandt andet ses på baggrund af en mere udbredt forståelse for den kriminelles situation. Også den almindelige samfundsudvikling kan spille en rolle i denne sammenhæng. Det samfund, som den frihedsberøvede afsondres fra, er i dag af en væsentlig anden karakter end tidligere. Udtrykt meget generelt har vi mere fritid, bedre ydre arbejdsvilkår og en større materiel velfærd. Det kan derfor siges, at den isolering i forhold til det øvrige samfund, som frihedsberøvelsen normalt indebærer, i dag kan virke som et mere voldsomt indgreb end før.

Et andet synspunkt, der har spillet en væsentlig rolle i debatten om anvendelsen af frihedsstraf, angår hensigtsmæssigheden af frihedsberøvelse som strafferetlig sanktion. Det har længe været anset for et vigtigt formål for strafanvendelsen og navnlig for anvendelsen af frihedsstraf at indvirke på lovovertræderen på en sådan måde, at han opnår en højere grad af samfundsmæssig tilpasning og for fremtiden afholder sig fra kriminel aktivitet (specialprævention). Heroverfor har der imidlertid været henvist til, at de undersøgelser, der foreligger om frihedsstraffens indflydelse på den indsatte personlighed, ikke giver grundlag for at bedømme frihedsstraf som et velegnet middel til resocialisering af den indsatte. Tværtimod synes frihedsstraf efter disse undersøgelser i overvejende grad at styrke en negativ personlighedsudvikling i retning af uselvstændighed, apati, aggressivitet over for samfundet i almindelighed, ringere selvrespekt og en højere grad af identifikation med et kriminelt adfærdsmønster.. Der kan herved navnlig henvises til Ulla Bondeson, Fången i fångsamhället (Nordstedt, Stockholm 1974).

I overensstemmelse hermed kan det anføres, at frihedsstraffen heller ikke sammenlignet med andre strafferetlige sanktioner synes at være et egnet middel til forebyggelse af kriminelt recidiv. De recidivundersøgelser, der giver mulighed for at sammenligne recidivet blandt lovovertrædere, der på forhånd skulle have samme recidivrisiko, men hvoraf nogen er idømt frihedsstraf, mens andre er ikke-frihedsberøvende straf, tyder nærmest på, at frihedsstraf er mindre effektiv med hensyn til forebyggelse af recidiv end andre former for straf. Der henvises herved til oversigten over de foreliggende undersøgelser i betænkning nr. 752/1975 om Kriminalforsorg - Socialforsorg side 149-151 samt til Norman Bishops oversigtsartikel "Beware of treatment" i Nordisk Samarbejdsråds publikation "Some Developments in Nordic Criminal Policy and Criminology".

Det skal dog fremhæves, dels at de undersøgelser, der her er tale om, er få, dels at undersøgelsesresultaterne nok må tages med visse forbehold på grund af de betydelige metodiske problemer, der er forbundet med at nå frem til sammenlignelige grupper blandt lovovertrædere, som er idømt forskellige sanktioner. I sig selv er det imidlertid af væsentlig interesse, at det trods flere undersøgelser ikke har kunnet påvises, at frihedsstraf med henblik på forebyggelse af recidiv er en mere effektiv reaktion end andre foran-

staltninger over for kriminelle.

Et tredje synspunkt, som har betydning i denne sammenhæng, angår sanktionsanvendelsen over for ejendomsforbrydelserne, som længe har været helt dominerende blandt de lovovertrædelser, for hvilke der idømmes frihedsstraf. Det er en udbredt opfattelse, at de almindelige ejendomsforbrydelser, navnlig tyveri, i dag må vurderes på en anden måde end tidligere. Den almindelige velstandsstigning og den udbredte forsikringsdækning mod tyveri har medført, at tyveriforbrydelserne i dag ikke har samme indgribende betydning for den bestjålne som tidligere. Tyverier betyder i dag sjældent nogen alvorlig trussel mod den bestjålnes økonomi og almindelige livsforhold, selvom de naturligvis fra den enkeltes synsvinkel kan rumme meget betydelige irritationsmomenter og praktiske ulemper. På denne baggrund har det været anført, at ejendomsforbrydelserne ikke nødvendiggør ligeså alvorlige sanktioner som tidligere og specielt, at anvendelsen af frihedsstraf bør begrænses inden for dette område.

Endelig har der som en yderligere begrundelse for en begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf været henvist til almindelige samfundsøkonomiske hensyn. I forhold til andre sanktioner indebærer frihedsstraffen meget betydelige udgifter for det offentlige. Det kan herved nævnes, at de samlede driftsudgifter til kriminalforsorgen (minus den frie kriminalforsorg) for finansåret 1975/76 udgjorde ca. 360 millioner kr.

Det er en selvfølge, at de ovennævnte synspunkter ikke alene kan være afgørende for en vurdering af frihedsberøvelse som straf-feretlig sanktion. Over for disse synspunkter kan det bl.a. anføres, at frihedsstraffen set ud fra et kriminalpræventivt synspunkt rummer den fordel, at den på væsentlig mere effektiv måde end ikke-frihedsberøvende sanktioner afskærer den dømte fra at begå ny kriminalitet Under selve straffuldbyrdselsen. Uanset vanskelighederne ved nærmere at dokumentere frihedsstraffens generalpræventive effekt kan der naturligvis heller ikke bortses fra, at selve eksistensen af en så indgribende sanktion som frihedsstraf kan være af væsentlig betydning for retssystemets autoritet og derved for den almindelige lovlydighed i samfundet. Det må også tages i betragtning, at anvendelsen af frihedsstraf i nogle tilfælde kan være nødvendig for på virkningsfuld måde at udtrykke og kanalisere en særlig kraftig fordømmelse af den dømtes handlemåde.

Arbejdsgruppen skal ikke gå nærmere ind på de generelle synspunkter, der kan anføres vedrørende anvendelsen af frihedsstraf. Gennemgangen ovenfor tilsigter ikke at være udtømmende, men alene at angive nogle udgangspunkter for vurderingen af de konkrete foranstaltninger, der drøftes i de følgende kapitler.

2. Arbejdsgruppens opgave.

a. Som det fremgår af kommissoriet, påhviler det arbejdsgruppen at pege på foranstaltninger, der vil være egnede til at begrænse anvendelsen af frihedsstraf. De hidtidige bestræbelser på at begrænse brugen af frihedsstraf har i det væsentlige fulgt to hovedlinier. For det første har man tilstræbt en udvidet anvendelse af de eksisterende ikke-frihedsberøvende sanktioner (tiltalefrafald, bøder, betinget dom) inden for områder, hvor straffen hidtil har været frihedsberøvelse. For det andet har man i praksis og lovgivning gennemført en række ændringer, der indebærer en reduktion af frihedsstraffens længde (udvidet anvendelse af prøveløsladelse, gennemførelse af fuldt fradrag for varetægtsfængsling og anholdelse, almindelig sænkning af udmålingsniveauet, ophævelse af tidsbestemte foranstaltninger). Arbejdsgruppen opfatter det blandt andet som sin opgave at konkretisere de muligheder, der måtte være for ad disse veje yderligere at begrænse anvendelsen af frihedsstraf. Der henvises herved til kapitlerne 3-5.

Herudover påhviler det imidlertid arbejdsgruppen at pege på mulige nye strafferetlige reaktioner, der vil kunne træde i stedet for frihedsstraf. Denne opgave giver i sig selv mulighed for at anlægge en række forskellige synspunkter og på grundlag heraf gå ind på en meget omfattende kreds af mulige alternative sanktioner. Der kan derfor være grund til kort at fremhæve de hovedsynspunkter, som arbejdsgruppen har ment at måtte lægge til grund ved udvælgelsen af de nye sanktionstyper, der tages op til behandling i det følgende.

Ud fra arbejdsgruppens kommissorium ville det i sig selv ikke være udelukket at lægge hovedvægten på behandlingsmæssige synspunkter og på det grundlag overveje mulighederne for at erstatte frihedsstraf med forskellige former for social og psykologisk behandling. Med et sådant udgangspunkt måtte interessen samle sig om kriminalitetsårsager og behandlingsbehov hos forskellige grupper af indsatte (stofmisbrugere, unge o.s.v.) og navnlig omkring en

undersøgelse af, hvilke nye midler der kunne tages i anvendelse med henblik på at fremme en positiv påvirkning af kriminelles personlighed og sociale tilpasning (intensive tilsyn, familiepleje, anbringelse i "living-communities" som kollektiver eller andre alternative samlivsformer, o.s.v.)«

Af flere grunde har arbejdsgruppen imidlertid ment ikke at burde anlægge en sådan synsvinkel. Dels savner gruppens medlemmer den behandlings- og forsorgsmæssige sagkundskab, som ville være nødvendig for at gå nærmere ind på udformningen af mulige behandlingsprægede indgreb, dels er spørgsmålet om kriminalforsorg i frihed fornylig behandlet udførligt i betænkning nr. 752/1975 om Kriminalforsorg - Socialforsorg. Hertil kommer, at de nye sanktionstyper, som arbejdsgruppens kommissorium angår, skal kunne anvendes inden for områder, hvor der i dag anvendes frihedsstraf og altså ikke blot i stedet for de eksisterende ikke-frihedsberøvende sanktioner. Dette nødvendiggør efter arbejdsgruppens opfattelse, at der ved overvejelsen af nye sanktionstyper må lægges betydelig vægt på repressive og generalpræventive hensyn. De sanktionstyper, der kan komme på tale, må have udsigt til at blive accepteret som en tilstrækkelig reaktion over for strafbare forhold af en efter omstændighederne ret betydelig grovhed.

På denne baggrund har arbejdsgruppen valgt at koncentrere opmærksomheden omkring reaktionsmuligheder, hvis indhold som udgangspunkt er bestemt af repressive og generalpræventive synspunkter, og som således i almindelig forstand kan siges at have karakter af straf. Det bemærkes herved, at straf ud fra sådanne mere almindelige synspunkter først og fremmest må ses som et indgreb, hvorved der påføres den straffede et onde eller et ubehag. Den straffede udsættes gennem straffen for en begrænsning af sine udfoldelsesmuligheder; noget for ham værdifuldt fratages ham, hvadenten indgrebet rammer hans frihed, hans økonomi eller hans almindelige muligheder for selvbestemmelse. Herved udtrykkes samfundets misbilligelse eller fordømmelse af den kriminelle handling og herpå beror straffens eventuelle generalpræventive effekt.

Med udgangspunkt i sådanne synspunkter kan der i dag tænkes at være en række nye reaktionsformer til rådighed. Det er nærliggende at antage, at vekslende tiders og samfunds anvendelse af forskellige former for straf - bøde, landsforvisning, dødsstraf, æresstraf, legemsstraf, frihedsstraf - i væsentlig grad har sam-

menhæng med de goder, som det pågældende samfunds medlemmer har været i besiddelse af, og som straffen derfor har kunnet rettes mod. I nutidens samfund med dets relative rigdom på materielle og immaterielle goder hos de fleste samfundsmedlemmer skulle der være mulighed for at gøre brug af en række andre strafformer end tidligere. Arbejdsgruppen har set det som sin opgave at identificere nogle af disse muligheder for i dag at anvende nye former for straf i stedet for frihedsstraf. Som det fremgår af kapitlerne 6-9, drejer det sig i det væsentlige om strafformer, der på forskellig måde er rettet mod den dømtes adgang til at disponere over sin fritid.

Der kan være grund til at fremhæve, at de overvejende pønalt prægede synspunkter, som arbejdsgruppen har taget som udgangspunkt i forbindelse med drøftelsen af mulige nye sanktionsformer, ikke udelukker, at der ved den nærmere udformning heraf lægges vægt på, at sanktionerne får et indhold, som er meningsfyldt for den dømte, og som derved rummer et resocialiseringsmæssigt sigte.

b. Som det fremgår af kommissoriet, har arbejdsgruppen ikke til opgave at fremlægge endelige synspunkter eller forslag. Opgaven er snarere den at tilvejebringe et samlet grundlag for en almindelig debat og senere mere definitive overvejelser vedrørende spørgsmålet om begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf. I de følgende kapitler omtales derfor et ret stort antal forskellige reformmuligheder, herunder flere forskelligtartede muligheder for nye sanktionsformer. I den forbindelse skal arbejdsgruppen pege på, at det - helt uanset vurderingen af de enkelte reformmuligheder - kan forekomme tvivlsomt, om det vil være hensigtsmæssigt på én gang at indføre en række forskellige nye sanktionsformer. Der er formentlig fordele ved, at sanktionssystemet fremtræder med en høj grad af enkelhed og overskuelighed. Man må herved være opmærksom på, at en af straffesystemets vigtigste opgaver er at udtrykke vurderinger, og at denne opgave ikke kan varetages, uden at sanktionssystemet som helhed har en sådan enkelhed, at de varierende vurderinger, der ligger bag sanktionsanvendelsen, kan opfattes af den almindelige borger.

c. Arbejdsgruppen er ikke gået ind på en række spørgsmål, som kunne tænkes overvejet i forbindelse med spørgsmålet om begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf. Det gælder blandt andet spørgsmålet om at gennemføre en egentlig afkriminalisering inden for forskellige områder. Det er arbejdsgruppens indtryk, at der i dag in-

den for de områder, hvor en egentlig afkriminalisering kunne komme på tale, ikke eller kun i yderst beskedent omfang gøres brug af frihedsstraf. En afkriminalisering inden for disse områder ville derfor kun være af minimal betydning for den samlede anvendelse af frihedsstraf.

Arbejdsgruppen er heller ikke gået ind på spørgsmålet om anvendelsen af varetægtsfængsling. Efter indførelsen af fuldt fradrag for varetægtstiden i den idømte frihedsstraf er anvendelsen af varetægtsfængsel af begrænset betydning for den samlede anvendelse af frihedsstraf. Hertil kommer, at reglerne om varetægtsfængsling for tiden er under behandling i folketinget.

Der kan ligeledes være grund til at fremhæve, at arbejdsgruppen alene har overvejet mulighederne for at begrænse anvendelsen af frihedsstraf gennem ændringer af det strafferetlige sanktions-system. Arbejdsgruppen er således ikke gået ind på en drøftelse af de muligheder, der måtte være for at begrænse anvendelsen af frihedsstraf gennem foranstaltninger, som sigter mod at begrænse antallet af lovovertrædelser. Der er næppe tvivl om, at almindelige samfundsmæssige forhold - boligforhold, sociallovgivning, uddannelses- og sundhedsmæssige forhold m.v. - er af større betydning for kriminalitetsniveauet end sanktionssystemets indretning. På linie hermed må det antages, at særlige støtte- og hjælpeforanstaltninger over for kriminalitetstruede grupper i forbindelse med specifikke kriminalpræventive foranstaltninger vil være af meget væsentlig betydning med henblik på at begrænse antallet af lovovertrædelser og dermed på langt sigt med henblik på at begrænse anvendelsen af frihedsstraf. Arbejdsgruppens kommissorium omfatter imidlertid ikke spørgsmålet om forebyggelse af kriminalitet, og arbejdsgruppen skal derfor ikke komme nærmere ind på disse spørgsmål.

3. Arbejdsgruppens belægsundersøgelse.

Efter kommissoriet påhviler det blandt andet arbejdsgruppen så vidt muligt at vurdere, hvilke ændringer i sanktionssystemet der ville være nødvendige for at tilvejebringe en nedbringelse af det fremtidige belæg af frihedsberøvede til forskellige angivne størrelser. Med henblik på denne opgave har arbejdsgruppen foretaget en undersøgelse vedrørende samtlige de personer, der var indsat til udståelse af frihedsstraf den 15. oktober 1975.

Undersøgelsens gennemførelse og resultater er beskrevet i

bilag 1. Som det fremgår heraf, giver undersøgelsen et almindeligt billede af de indsattes kriminalitet, forstraffe, strafflængde, alder m.v. Undersøgelsen er anvendt som grundlag for arbejdsgruppens beregninger af den reduktion af belægget af frihedsberøvede, der vil følge af at gennemføre de foranstaltninger, der drøftes i de følgende kapitler. Om flere af disse foranstaltninger, navnlig de nye sanktioner, gælder det dog, at man ikke på forhånd kan danne sig noget nærmere indtryk af, i hvilke tilfælde de eventuelt ville kunne forventes anvendt. For disse foranstaltningers vedkommende har arbejdsgruppen derfor ikke ment det muligt på meningsfuld måde at foretage egentlige beregninger af, hvorledes deres eventuelle gennemførelse vil påvirke belægget af frihedsberøvede.

I de tilfælde, hvor arbejdsgruppen har gjort brug af oplysninger, der stammer fra undersøgelsen, er de pågældende oplysninger omtalt i selve betænkningen. Dette indebærer en vis dobbelt-dækning i forhold til den samlede redegørelse for undersøgelsen i bilag 1, men er formentlig hensigtsmæssigt af hensyn til overskueligheden i de enkelte afsnit. En del af de oplysninger, der fremgår af undersøgelsen, har til dels af tidsmæssige grunde ikke kunnet anvendes i selve betænkningen. Derimod vil de formentlig kunne bidrage til det samlede billede af de lovovertrædere, der idømmes frihedsstraf, og arbejdsgruppen har derfor valgt at medtage dem i den samlede omtale af undersøgelsen i bilag 1.

Det skal fremhæves, at arbejdsgruppens undersøgelse alene indeholder oplysninger om anstaltsbelæggets sammensætning på en enkelt dag, den 15. oktober 1975. Som nærmere anført i bilag 1, side 173> må det antages, at belægget på denne dato i acceptabel grad kan anses for repræsentativt for belægget i 1975. I denne forbindelse må man dog være opmærksom på, at der siden 1975 er sket et væsentligt fald i belægget, jfr. herved kapitel 2. Dette medfører en begrænsning af den aktuelle værdi af arbejdsgruppens beregninger. Arbejdsgruppen har derfor stillet belægsundersøgelsen til rådighed for kriminalforsorgen, og direktoratet har herefter pr. 17. november 1976 gennemført en ny undersøgelse efter samme undersøgelsesmetode, som er anvendt i arbejdsgruppens undersøgelse. Når resultatet af direktoratets nye undersøgelse foreligger, vil det således være muligt at å jour-føre de beregninger, der bygger på undersøgelsen af 15. oktober 1975.

KAPITEL 2

STATISTISKE OPLYSNINGER OM SANKTIONSANVENDELSEN OG KRIMINALITETSUDVIKLINGEN I DE SENERE ÅR

1. Med henblik på at belyse anvendelsen af frihedsstraf i de senere år gives der i dette kapitel en oversigt over udviklingen i sanktionsanvendelsen og som baggrund herfor over kriminalitetsudviklingen i de senere år på grundlag af kriminalstatistikken og statistiske oplysninger fra direktoratet for kriminalforsorgen. Oplysningerne vedrørende sanktionsanvendelsen angår perioden 1965-1975, mens kriminalitetstallene angår et noget længere tidsrum. De tendenser, der kan udledes af oversigten, må naturligvis ses i sammenhæng med de kriminalpolitiske reformer, der er gennemført i perioden, navnlig straffelovsændringen i 1973 om mindre berigelsesforbrydelser. Herom henvises til kapitel 3.

Det bemærkes, at oplysningerne fra kriminalstatistikken, d.v.s. oplysningerne vedrørende antallet af anvendte reaktioner og den registrerede kriminalitet, alene angår straffelovens område. Oplysningerne vedrørende antallet af frihedsberøvede personer (belægget) angår derimod både personer, der er dømt for overtrædelse af straffeloven, og personer, der er dømt for overtrædelse af særlovgivningen. Oplysningerne om de anvendte reaktioner og den registrerede kriminalitet for 1975 er endnu ikke offentliggjort i kriminalstatistikken, men er stillet til rådighed af Danmarks Statistik.

2. Diagram 1 viser udviklingen i antallet af straffelovsovertrædelser, der er kommet til politiets kendskab i årene 1956-1976.

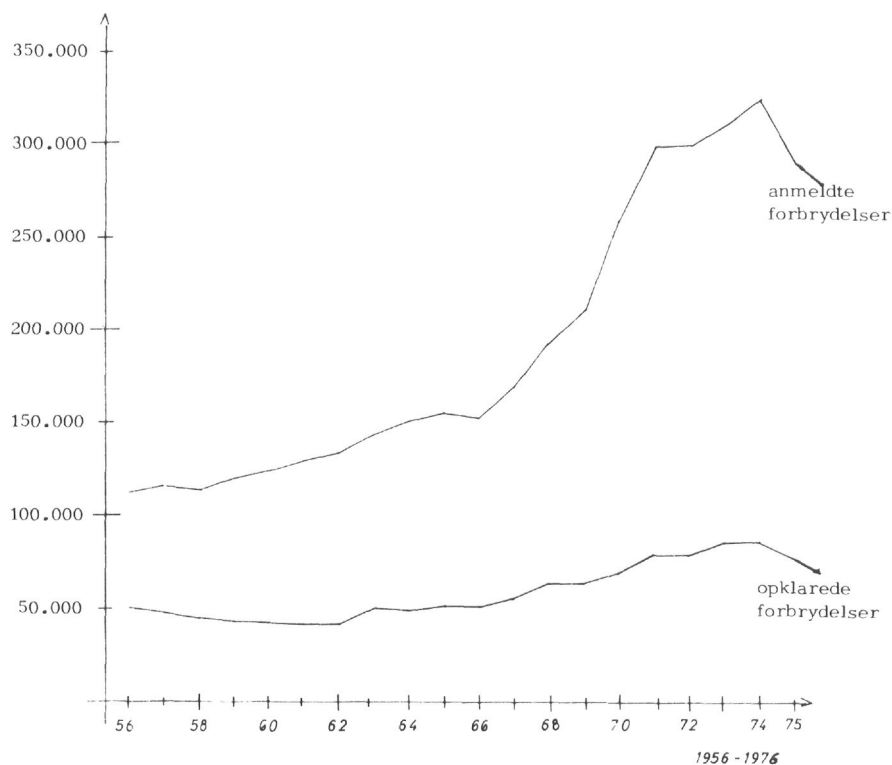
Det fremgår af diagram 1, at den betydelige stigning, som kendetegner udviklingen, navnlig har fundet sted i årene 1968-1971. I årene efter 1971 er stigningen mindre markant, og i 1975 indtræder et direkte fald. Der er næppe tvivl om, at stigningen i antallet af forbrydelser, der er kommet til politiets kendskab,

er udtryk for en reel stigning i kriminaliteten. Man kan dog ikke gå ud fra, at kriminaliteten er forøget i samme omfang som den registrerede kriminalitet. Som påvist af ekspeditionssekretær Rita Knudsen i en afhandling i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1974, side 249 ff, er der grund til at antage, at den stærke stigning i den registrerede berigelseskriminalitet i slutningen af 1960'erne blandt andet har sammenhæng med en øget anmeldelsestilbøjelighed som følge af forsikringsmæssige forhold.

Spørgsmålet om baggrunden for faldet i den registrerede kriminalitet i 1975 og 1976 undersøges af Kriminalistisk Institut for Det kriminalpræventive Råd og skal derfor ikke drøftes her.

DIAGRAM 1

Antal anmeldte straffelovsovertrædelser og
opklarede forbrydelser i perioden 1956-1976
(Kriminalstatistikken. Tallene for 1975 er oplyst af
Danmarks Statistik, tallene for 1976 af justitsministeriet)

Tabel 1 giver et mere nuanceret billede af udviklingen i den registrerede kriminalitet i årene 1960-1975. Tabellen er for så vidt angår årene 1960-1973 offentliggjort af ekspeditionssekretær Rita Knudsen i den ovennævnte afhandling i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.

Tabel 1. Anmeldelser for straffelovsovertrædelser 1960-1975, fordelt efter forbrydelsens art

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
I. Sædelighedsforbrydelser, i alt	1157	4674	3752	4364	3968	4316	4210	3275	3060	2819	2461	2702	2201	2035	2068	2258
Pr. 100.000 personer i alderen 15 år og derover	121	134	106	123	110	119	115	89	82	75	65	71	57	53
Indeks, 1960 = 100	100	111	88	102	91	98	95	73	68	62	54	59	47	44
II. Voldsforbrydelser, i alt	2333	2339	2351	2483	2775	2961	2901	3174	3309	3571	3726	4121	3876	3816	4183	5586
Pr. 100.000 personer i alderen 15 år og derover	68	67	67	70	77	82	79	86	89	96	99	108	101	98
Indeks, 1960 = 100	100	98	98	103	113	120	116	126	131	141	146	155	149	145
III. Berigelsesforbrydelser, i alt	118131	122687	127955	134492	141652	145785	143733	162710	186228	231106	252125	289419	292618	302959	316292	279183
Pr. 100.000 personer i alderen 15 år og derover	3438	3527	3631	3775	3940	4020	3932	4415	5017	5379	6681	7584	7614	7853
Indeks, 1960 = 100	100	102	106	110	115	117	114	128	146	156	194	221	221	226
IV. Andre forbrydelser, i alt	1746	1820	1623	1852	1792	2176	1704	1672	1729	2249	1760	2348	2447	2418	3030	3423
Pr. 100.000 personer i alderen 15 år og derover	51	52	46	52	50	60	47	45	47	60	47	62	64	63
Indeks, 1960 = 100	100	102	90	102	98	118	92	88	92	118	92	122	126	124
I-IV. Samtlige forbrydelser, i alt	126367	131520	135681	143191	150187	155238	152548	170831	194326	209745	260072	298590	301142	311228	325573	290450
Pr. 100.000 personer i alderen 15 år og derover	3678	3780	3850	4020	4177	4281	4173	4635	5235	5610	6891	7825	7836	8067
Indeks, 1960 = 100	100	101	105	109	113	116	113	126	142	152	187	213	213	219

Anm. Tabellen omfatter forhold, der er anmeldt eller på anden måde er kommet til politiets kendskab.

- I. Omfatter straffelovens §§ 208-229, 232-234.
- II. - - - §§ 119-143, 237-241, 243-246, 249-250, 252-255 samt svangerskabsafbrydelse.
- III. - - - §§ 166-179, 276-288, 291-304.
- IV. - - - §§ 98-118, 144-163, 180-195, 197-206, 260-274 samt dyrplageri.

Tabelhenrer for årene 1960-73 offentliggjort af ekspeditionssekretær Rita Knudsen i Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab 1974.

Udover at bekræfte det velkendte forhold, at berigelseskriminalitet er den helt dominerende kriminalitetsform, viser tabel 1, at stigningen i den samlede registrerede kriminalitet skyldes en forøgelse af berigelsesforbrydelserne. I 1960 registreredes 118.131 berigelsesforbrydelser, i 1975 279.183. Pr. 100.000 personer over 15 år svarer dette til mere end en fordobling. Det ses endvidere, at antallet af sædelighedsforbrydelser gennem perioden er faldet væsentligt og i 1975 er næsten halveret i forhold til 1960. For voldsforbrydelsernes vedkommende har der været tale om en jævn stigning i anmeldelsestallet i hele perioden indtil 1975, hvor stigningen er meget markant (ca. 33%). I den forbindelse må man dog være opmærksom på, at gruppen voldsforbrydelser her omfatter en videre kreds af forhold end de, der traditionelt betegnes som voldsforbrydelser.

Tabellen indeholder ikke oplysninger om de enkelte arter af berigelsesforbrydelser. Herom henvises til Rita Knudsens ovennævnte afhandling. Det fremhæves her, at der blandt berigelsesforbrydelserne navnlig har været tale om en stærk stigning i antallet af indbrudstyverier. I 1973 registreredes i alt 84.171 indbrudstyverier, hvilket svarer til en 4-dobling i forhold til 1960. Indbrudstyverierne udgør således nu en større del af det samlede antal berigelsesforbrydelser end i 1960 - 24% i 1973 mod 18% i 1960. Antallet af indbrudstyverier var i 1974 og 1975 henholdsvis 86.030 og 74.030, i begge år svarende til ca. 27% af det samlede antal berigelsesforbrydelser.

Den nederste kurve i diagram 1 viser udviklingen i antallet af opklarede forbrydelser. Det fremgår, at også antallet af opklarede forbrydelser er steget meget betydeligt. I 1960 opklaredes 41.033 forbrydelser, og i 1975 opklaredes 80.100. Stigningen er dog ikke helt så stærk som stigningen i den registrerede kriminalitet. Andelen af opklarede forbrydelser i procent af den registrerede kriminalitet (opklaringsprocenten) har således været faldende - fra mellem 33 og 36% i årene 1960-1966 til omkring 28% i årene efter 1970. Faldet i opklaringsprocenten må formentlig navnlig ses i sammenhæng med, at forbrydelser, som berigelsesforbrydelser og indenfor dem tyverierne, der har en særlig lav opklaringsprocent, nu udgør en større del af den samlede registrerede kriminalitet end i begyndelsen af 1960'erne.

3. Tabel 2 viser udviklinger i det samlede antal sanktioner over for mandlige straffelovsovertrædere i absolutte tal og pr. 100.000 mænd over 15 år i perioden 1965-1975.

Det ses, at det samlede antal sanktioner i årene 1965-1967 er nogenlunde uforandret. Efter 1967 stiger antallet af reaktioner betydeligt og udgør i 1975 20.346 mod 12.022 i 1965.

Tabel 2. Samtlige reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere i absolutte tal og pr. 100.000 mænd over 15 år i perioden 1965-1975 (Kriminalstatistikken, tabel 1)

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Afgørelser i absolutte tal	12.022	12.176	12.298	13.903	13.601	15.161	17.044	17.634	17.669	19.727	20.146
Afgørelser pr. 100.000 over 15 år	675	679	680	763	741	817	908	933	911	1.011	1.007

4. Tabel 3 viser fordelingen mellem betingede og ubetingede reaktioner over for mænd til højere straf end bøde i perioden 1965-1975. Det fremgår, at antallet af betingede domme i procent af samtlige domme til højere straf end bøde er steget meget betydeligt. Frem til udgangen af 1960'erne ligger andelen af betingede domme uden større udsving omkring 35-36%. Herefter indtræder en brat stigning, således at de betingede domms andel i 1975 når op på godt 47%. Der er grund til at hæfte sig ved, at stigningen i andelen af betingede domme indtræder flere år før gennemførelsen af nedkriminaliseringsloven om mindre berigelsesforbrydelser i 1973.

Tabel 3. Reaktionen til højere straf end bøde over for mandlige straffelovsovertrædere, fordelt på betingede og ubetingede afgørelser, i perioden 1965-1975 (Kriminalstatistikken, tabel 15)

	Betingede domme	Ubetingede domme	I alt domme til højere straf end bøde	Betingede domme i pct. af samtlige domme til højere straf end bøde	
1965	2.228	4.262	6.490	34,3	(37,6)
1966	2.372	4.226	6.598	36,0	(39,4)
1967	2.586	4.533	7.119	36,3	(40,2)
1968	2.932	4.882	7.814	37,5	(40,7)
1969	2.840	4.977	7.817	36,3	(39,6)
1970	3.432	5.397	8.829	38,9	(42,2)
1971	4.084	5.713	9.797	41,7	(44,6)
1972	4.406	5.177	9.583	46,0	(48,9)
1973	4.325	5.631	9.956	43,4	(46,4)
1974	5.080	5.782	10.862	46,8	(49,3)
1975	5.169	5.642	10.951	47,2	(50,5)

(Parentesen angiver betingede domme i procent af samtlige domme til højere straf end bøde for både mænd og kvinder)

Det er begrænset, hvad der kan udledes af tabellen med hensyn til udviklingen i anvendelsen af frihedsstraf. Stigningen i antal-

let af betingede domme kan tænkes at modsvares af et tilsvarende fald i antallet af de andre ikke-frihedsberøvende sanktioner (bøde og tiltalefrafald). I tabel 4 gives der derfor en mere udførlig oversigt over udviklingen i sanktionsanvendelsen.

5. I tabel 4 er samtlige reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere i tiden 1965-1975 fordelt på de enkelte reaktionsformer.

Tabel 4. Reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere, fordelt efter reaktionens art, i absolutte tal og i pct. af samtlige afgørelser i perioden 1965-1975 (Kriminalstatistikken, tabel 1 og 15)

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Tiltalefrafald i absolutte tal	3.389	3.482	3.069	3.689	3.602	4.076	4.848	4.400	2.673	2.519	2.753
Tiltalefrafald i pct. af samtlige afgørelser	28	29	25	27	26	27	29	25	15	13	14
Bøder i absolutte tal	2.143	2.096	2.110	2.400	2.182	2.256	2.399	3.651	5.337	6.346	6.782
Bøder i pct. af samtlige afgørelser	18	17	17	17	16	15	14	21	30	32	33
Bøder og tiltalefrafald tilsammen i pct. af samtlige afgørelser	46	46	42	44	42	42	43	46	45	45	47
Betingede domme i absolutte tal	2.228	2.372	2.586	2.932	2.840	3.432	4.084	4.406	4.325	5.080	5.169
Betingede domme i pct. af samtlige afgørelser	19	19	21	21	21	23	24	25	24	26	25
Ubetinget hæfte og fængsel i absolutte tal ¹⁾	3.749	3.723	4.033	4.327	4.502	4.875	5.167	4.746	5.418	5.665	5.543
Ubetinget hæfte og fængsel i pct. af samtlige afgørelser	31	31	33	31	33	32	30	27	30	29	27
Særforanstaltninger i absolutte tal	513	503	500	555	475	522	546	431	213	117	99
Særforanstaltninger i pct. af samtlige afgørelser	4	4	4	4	4	3	3	2	1	1	0

¹⁾ inkl.: skyldig - ingen straf, varetægt i stedet for straf, militærarrest

For tiltalefrafaldenes vedkommende fremgår det, at der både i absolutte tal og procentvis er tale om et væsentligt fald. Faldet i anvendelsen af tiltalefrafald sker især i årene efter 1972. I årene efter 1972 sker der samtidig en betydelig forøgelse i anvendelsen af bødef afgørelser. Denne udvikling må ses på baggrund af ændringen i retsplejeloven ved lov nr. 224 af 7. juni 1972 (ikrafttræden den 1. juli 1972). Ved denne lovændring blev en række statsadvokatsager, som hidtil i væsentlig grad var blevet afgjort ved tiltalefrafald, herunder den store gruppe af sager efter straffelovens § 287, gjort til politisager med den virkning, at de herefter kunne afgøres ved den administrativt enklere afgørelsesform, bødeforelæg.

Ser man på denne baggrund på bøder og tiltalefrafald under ét, fremgår det, at den procentvise andel af disse reaktioner viser en faldende tendens indtil slutningen af 1960'erne. Herefter er andelen igen steget til samme niveau som i 1965.

Med hensyn til anvendelsen af betingede domme ses det, at der i absolutte tal er tale om mere end en fordobling. Mens der i 1965 var 2.228 betingede domme, var der i 1975 5.169. I procent af samtlige afgørelser svarer dette til 19% i 1965 og ca. 25% i 1975. Den væsentligste del af denne stigning sker i de første år af 1970'erne, d.v.s. før gennemførelsen af nedkriminaliseringsloven fra 1973.

Ser man på de ubetingede frihedsstraffe (hæfte og fængsel), fremgår det, at de betingede dommes stærkt forøgede andel af samtlige reaktioner ikke modsvares af et tilsvarende fald i andelen af ubetingede frihedsstraffe. Andelen af ubetingede frihedsstraffe er fra 1965 til 1975 kun faldet fra 31% til ca. 27%. Udviklingen i anvendelsen af ubetingede fængselstraffe kan imidlertid ikke betragtes isoleret, men må sammenholdes med udviklingen i anvendelsen af særforanstaltninger, idet særforanstaltningerne helt overvejende har karakter af frihedsberøvende indgreb.

Som det fremgår af tabel 4, er anvendelsen af særforanstaltninger faldet stærkt både i absolutte tal og i procent af samtlige reaktioner. Mens særforanstaltningernes andel af samtlige reaktioner i slutningen af 1969'erne ligger konstant omkring 4%, falder den gennem 1970'erne ned til under 0,5% i 1975. Denne udvikling må ses på baggrund af ændringen af straffeloven ved lov nr. 320 af 13. juni 1973, der ophævede samtlige hidtidige strafferetlige særforanstaltninger bortset fra de særlige sanktioner over for sindssyge og åndssvage og i stedet alene indførte en meget begrænset adgang til at idømme farlige kriminelle tidsubestemt forvaring. Man kan også inden for dette område iagttage, at udviklingen i retspraksis foregriber den senere lovændring; faldet i anvendelsen af særforanstaltninger sætter ind før gennemførelsen af loven om de strafferetlige særforanstaltninger.

6. I tabel 5 er de ikke-frihedsberøvende sanktioner stillet over for de frihedsberøvende sanktioner. På grundlag af tabellen skulle man således kunne danne sig et samlet indtryk af udviklingen i anvendelsen af henholdsvis ikke-frihedsberøvende og frihedsberøvende

sanktioner i de senere år. Særforanstaltningerne er i tabellen medregnet blandt de frihedsberøvende sanktioner.

Tabel 5. Frihedsberøvende og ikke-frihedsberøvende afgørelser over for mandlige straffelovsovertrædere i absolutte tal og i pct. i perioden 1965-1975 (Kriminalstatistikken, tabel 1 og 15)

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Tiltalefrafald + bøder + betingede domme i absolutte tal	7.760	7.950	7.765	9.021	8.624	9.764	11.331	12.457	12.335	13.945	14.704
Tiltalefrafald + bøder + betingede domme i pct. af samtlige afgørelser	65	65	63	65	63	65	67	71	69	71	72
Ubetingede domme til frihedsstraf + særforanstaltninger i absolutte tal	4.262	4.226	4.533	4.882	4.977	5.397	5.713	5.177	5.631	5.782	5.642
Ubetingede domme til frihedsstraf + særforanstaltninger i pct. af samtlige afgørelser	35	35	37	35	37	35	33	29	31	29	28

Det skal understreges, at tabellen ikke giver noget fuldstændigt billede af anvendelsen af frihedsstraf. Tallene vedrørende særforanstaltninger omfatter en række sanktioner, som ikke nødvendigvis er frihedsberøvende. Det gælder visse foranstaltninger over for sindssyge og åndssvage kriminelle. I hvilket omfang disse reaktioner faktisk indebærer frihedsberøvelse, kan ikke med sikkerhed udledes af kriminalstatistikken. Antallet af disse foranstaltninger er dog så beskedent, at der kun bliver tale om en ganske lille unøjagtighed ved at medtage dem fuldt ud blandt de frihedsberøvende sanktioner. En anden unøjagtighed følger af, at reaktionerne tiltalefrafald og betinget dom, som er medregnet fuldt ud blandt de ikke-frihedsberøvende reaktioner, i ikke helt få tilfælde er ledsaget af vilkår om anbringelse i institution, således at der her i realiteten foreligger egentlig frihedsberøvelse. Kriminalstatistikken indeholder ikke fuldstændige oplysninger om anvendelsen af institutionsvilkår, og man må derfor nøjes med at konstatere, at den reelle anvendelse af frihedsberøvende reaktioner er noget større end, hvad der fremgår af tabel 5.

Med de angivne forbehold viser tabel 5, at der i perioden 1965-1975 er sket et betydeligt fald i de frihedsberøvende sanktioners andel af samtlige reaktioner. Mens andelen af frihedsberøvende sanktioner i 1965 udgjorde 35%, udgjorde den i 1975 28%. Samtidig er der sket en markant stigning i det absolutte antal domme til frihedsberøvende sanktioner, fra 4.262 i 1965 til 5.642 i 1975. Denne stigning må naturligvis ses i sammenhæng med den

kriminalitetsstigning, der har fundet sted i perioden. Alt i alt må tabellen tages som udtryk for, at der i det sidste 10-år er sket en klar begrænsning i frihedsstraffens anvendelsesområde. I den forbindelse må man være opmærksom på, at den pådømte kriminalitet i perioden kan være blevet af grovere karakter. I det omfang dette er tilfældet, vil udviklingen mod en lempeligere sanktionspraksis være mere udtalt, end hvad der fremgår af tabel 5.

7. Den samlede mængde af frihedsstraf i en periode afhænger naturligvis ikke alene af antallet af de idømte frihedsberøvende sanktioner, men også af de idømte frihedsstraffes længde. Med henblik på en belysning af udviklingen i længden af de idømte, ubetingede frihedsstraffe er der derfor i diagram 2 givet en sammenfatning af den procentvise fordeling af korte, middellange og lange fængselsstraffe i årene 1965-1975. Det fremgår af diagrammet, at andelen af korte straffe (straffe på 6 måneder og derunder) er stadig faldende, mens andelen af middellange straffe (6-12 måneder) og lange straffe (længere end 1 år) er stadig stigende.

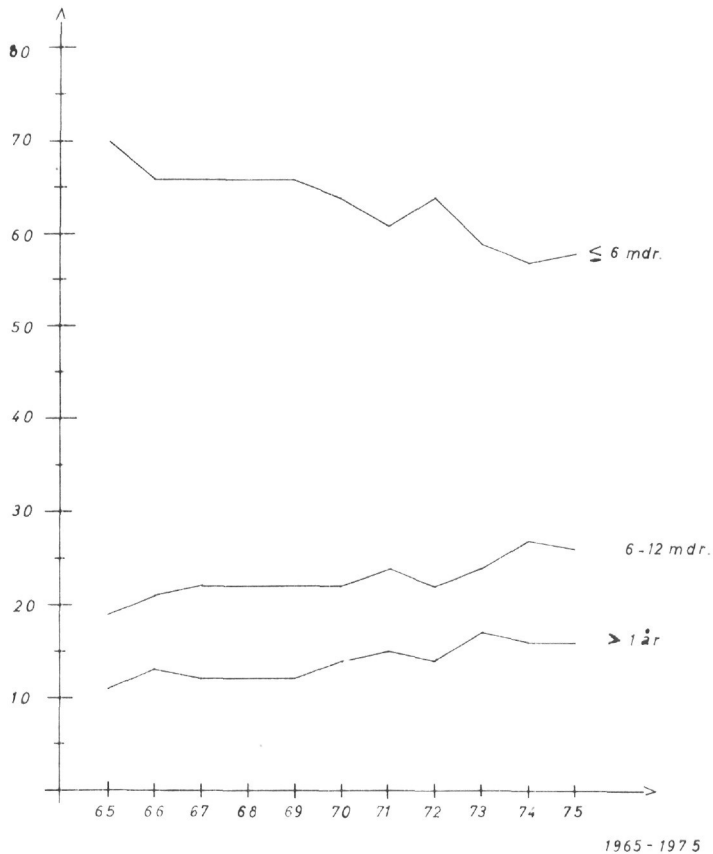
For så vidt angår årene 1973-1975 må udviklingen i anvendelsen af henholdsvis korte og længere straffe ses i sammenhæng med straffelovsændringerne i 1973. Disse lovændringer indebar blandt andet, at de strafferetlige særforanstaltninger i det væsentlige blev ophævet, og at straffelovens § 40 blev ændret, således at spørgsmålet om afsoning af reststraffen efter prøveløsladelse i tilfælde af ny kriminalitet i prøvetiden ikke mere afgøres administrativt, men af retten i overensstemmelse med straffelovens § 61, stk. 2. Efter disse lovændringers gennemførelse måtte det forventes, at der i en væsentlig del af de tilfælde, hvor der hidtil havde været truffet bestemmelse om frihedsberøvelse i form af særforanstaltninger eller ved administrative afgørelser om genindsættelse til afsoning af reststraf, i stedet ville blive idømt længere fængselsstraffe. Der er derfor intet overraskende i, at andelen af længere fængselsstraffe stiger i 1973 og 1974. Snarere er der grund til at bemærke, at der i 1975 sker et svagt fald.

Med hensyn til den stigning i andelen af længere straffe, der kendetegner perioden som helhed, må det tages i betragtning, at der i samme 10-år er sket en klar forøgelse af anvendelsen af ikke-frihedsberøvende sanktioner, jfr. herved de foregående af-

snit. Det er nærliggende at antage, at stigningen i andelen af længere fængselsstraffe skyldes, at en del af de korte straffe er blevet erstattet af betingede domme eller andre ikke-frihedsberøvende sanktioner, mens udmålingsniveauet i øvrigt har ligget fast. Den stigning i andelen af længere fængselsstraffe, som fremgår af diagrammet, kan således næppe tages som udtryk for en skærpet udmålingspraksis.

DIAGRAM 2

Procentvis fordeling af strafflængdekategorier
(straffelovsovertrædelser - fængsel - mænd) 1965-1975
(Kriminalstatistikken, tabel 15)

Samtidig er det naturligvis i sig selv bemærkelsesværdigt, hvis det af diagrammet kan sluttes, at den sanktionslempelse, der

er gennemført ved den øgede anvendelse af ikke-frihedsberøvende straffe, ikke har været ledsaget af nogen mærkbar sænkning af udmålingsniveauet inden for de områder, hvor frihedsstraf fortsat anvendes.

I den forbindelse kan det nævnes, at sanktionsanvendelsen i Sverige i de senere år i væsentlig grad synes at have været præget af en udvikling, hvorved længere frihedsstraffe er blevet erstattet af kortere. Der henvises herved til den nedenstående tabel 6, der bygger på den svenske indsættelsesstatistik. Det fremgår af tabellen, at der i 1970'erne i Sverige synes at være sket en klar forskydning henimod anvendelse af kortere fængselsstraffe.

Tabel 6. Udviklingen i strafflængde (fængelse - mænd) i Sverige i pct. af samtlige fængelsesindsatte i perioden 1970-1975 (Kriminalvården 1970-1975, tabel 13)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975
4 mdr. og derunder	71,1	70,8	74,4	72,9	79,6	76,5
6 mdr. og derunder	80,0	79,3	82,3	80,9	85,0	83,0

En tilsvarende udvikling synes i væsentlig mere udtalt grad at have gjort sig gældende i Holland over en længere periode. Der henvises herved til den svenske kriminolog Hanns von Hofers undersøgelse Dutch Prison Population, der er offentliggjort i rapporten 17:e nordiska forskarseminariet i Kriminologi 1975, Norefjell, Norge (Stockholm 1976). Det fremgår af denne undersøgelse, dels at det i forhold til Sverige (og dermed også Danmark) iøjnefaldende lave fængselsbelæg i Holland må antages at skyldes reelle forskelle i sanktionsanvendelsen og ikke blot statistiske eller institutionelle forskelle, dels at baggrunden for det lave fængselsbelæg i Holland navnlig skyldes, at frihedsstraffene i Holland gennemsnitligt er væsentligt kortere end i Sverige.

8. Udviklingen i anvendelsen af frihedsstraf er i de foranstående afsnit for så vidt angår straffelovens område belyst på grundlag af oplysninger om antallet og den indbyrdes fordeling af idømte eller på anden måde pålagte reaktioner. Oplysningerne i dette afsnit angår udviklingen i antallet af indsatte i kriminalforsor-

sorgens afsoningsinstitutioner og giver således et andet og på sin vis mere direkte mål for udviklingen i anvendelsen af frihedsstraf. Oplysningerne om indsatte omfatter både mænd og kvinder og som tidligere nævnt både personer, der er dømt for overtrædelse af straffeloven, og personer, der er dømt for overtrædelse af særlovgivningen.

Tabel 7 indeholder en oversigt over udviklingen i det gennemsnitlige daglige belæg i perioden 1965-1975. Det fremgår af tabellen, at belægget i perioden har været præget af en betydelig stabilitet. Indtil 1976, hvor der sker et meget væsentligt fald, har belægget bortset fra 1971 til stadighed ligget på et niveau mellem 3.300 og godt 3.450 personer med beskedne udsving omkring et gennemsnitstal på 3.370 personer. I betragtning af, at der i perioden er sket en betydelig stigning i antallet af sager om overtrædelse af straffeloven og formentlig en endnu væsentligere stigning i antallet af særlovssager, herunder sager om spirituskørsel, er det bemærkelsesværdigt, at belægget samtidigt har været så forholdsvis uforandret.

Tabel 7. Udviklingen i det gennemsnitlige daglige belæg i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse (mænd og kvinder) i perioden 1965-1976 (Kriminalforsorgen 1965-1975. Tallene for 1976 er endnu ikke offentliggjort)

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
1. Varetægt og anholdelse	620	598	625	757	826	963	1.078	890	864	900	846	713
2. Hæfte	422	453	448	435	478	527	454	428	495	474	444	422
3. Fængsel ¹⁾	1.330	1.225	1.252	1.347	1.298	1.315	1.526	1.504	1.645	2.035	2.006	1.690
4. Særforanstaltninger ²⁾	916	896	855	797	703	580	539	440	221	19	21	20
I alt 1-4	3.288	3.172	3.180	3.336	3.305	3.385	3.597	3.262	3.225	3.428	3.317	2.845
5. Andet ³⁾	89	95	103	93	86	73	83	93	125	61	61	43
I alt 1-5	3.377	3.267	3.283	3.429	3.391	3.458	3.680	3.355	3.350	3.489	3.378	2.888

1) omfatter afventning af pladsledighed i statsfængsel, udståelse af fængsel i anstalt og arresthus

2) omfatter ungdomsfængsel, sær-fængsel, arbejds-hus, forvaring, sikkerhedsforvaring samt helbredelsesanstalt for drankere

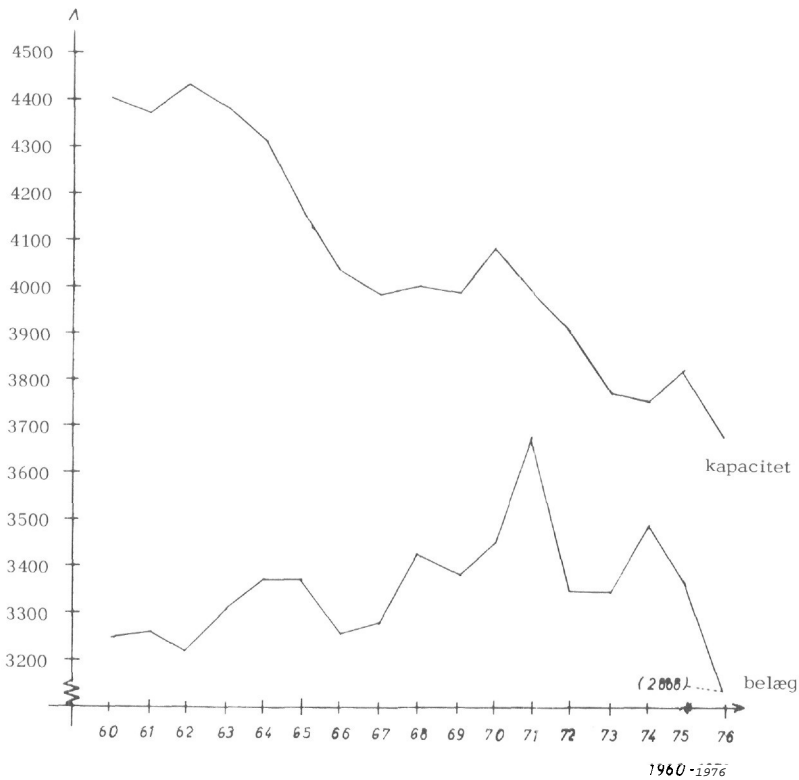
3) detention, både med hæfte, både med fængsel, underholdsbidrag, tvangsbøder, foranstaltning efter fremmedloven, militær straf m.m.

Denne iøjnefaldende stabilitet i belægget kan til dels ses som et resultat af den begrænsning af frihedsstraffens anvendelsesområde, der er gennemført i perioden. På den anden side må man være opmærksom på, at det absolutte antal af domme til frihedsberøvelse som nævnt under pkt. 6 er steget ret betydeligt på trods af begrænsningen i frihedsstraffens anvendelsesområde, og at denne stigning måtte forventes at have medført en tilsvarende stig-

ning i belægget, idet længden af de idømte frihedsstraffe gennemsnitligt ikke synes at være blevet kortere, jfr. herved pkt. 7. At en sådan stigning ikke har fundet sted, kan ikke tilskrives manglende anstaltskapacitet eller hertil knyttede forhold inden for kriminalforsorgen. Som det fremgår af diagram 3, har antallet

DIAGRAM 3

Gennemsnitligt belæg i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse - samt gennemsnitskapacitet 1960-1976

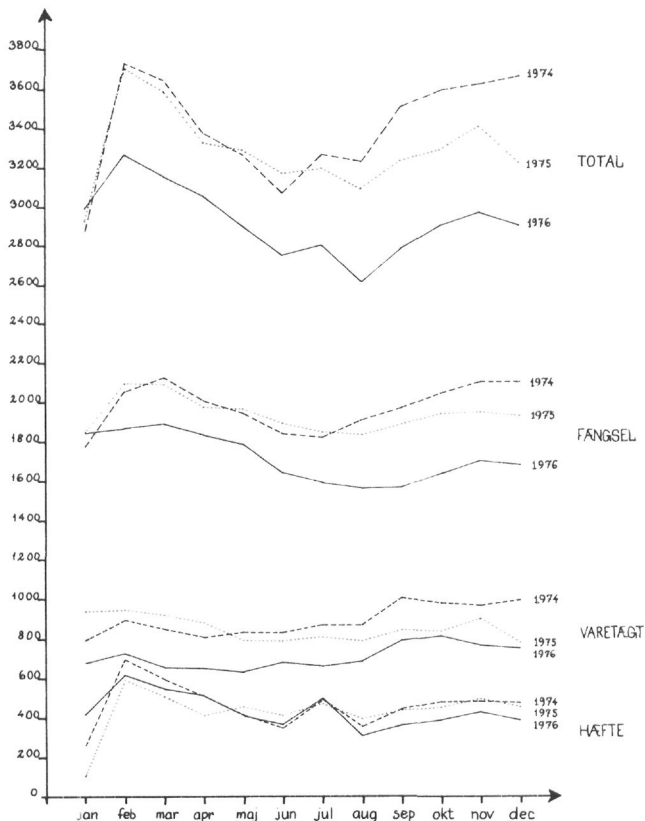
af pladser i afsoningsinstitutionerne i hele perioden været væsentligt større end antallet af indsatte. Forklaringen på stabiliteten i belægget må derfor formentlig navnlig søges i, at den reelle afsoningstid er blevet kortere dels som følge af udvidelsen af reglerne om prøveløsladelse i 1965 og i det hele en udvi-

det anvendelse af prøveløsladelse, dels som følge af, at der siden 1965 er gennemført fuldt fradrag for varetægtsfængsling og anholdelse. Endvidere kan også den under pkt. 7 nævnte ændring i 1973 af reglerne om genindsættelse på grund af ny kriminalitet i prøvetiden efter prøveløsladelse have haft en vis betydning for belægsudviklingen.

Udover den betydelige stabilitet i belægget i perioden som helhed er der navnlig grund til at hæfte sig ved det stærke fald i belægget i 1976. Det nærmere forløb af denne udvikling fremgår af diagram 4, der indeholder en oversigt over belægsudviklingen

DIAGRAM 4

Udviklingen i gennemsnitligt dagligt belæg i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse - fordelt på sanktionsart i perioden 1974-1976

gennem de enkelte måneder i årene 1974-1976. Som det ses, begynder

belægget at falde i midten af 1975 og er herefter for resten af 1975 og hele 1976 konstant lavere end i den tilsvarende måned det tidligere år. Faldet gælder både fængsels-, varetægts- og hæftebelægget, men er særligt tydeligt for så vidt angår fængselsbelægget.

Generelt set må det antages, at belægsfaldet i 1975 og 1976 har sammenhæng dels med gennemførelsen i domspraksis af nedkriminaliseringsloven fra 1973> der således først synes at slå klart igennem på afsoningsplanet fra sidste halvdel af 1975, dels med faldet i kriminaliteten siden 1975. En nærmere belysning af, hvilke forhold der ligger bag faldet i belægget i 1975 og 1976, vil imidlertid kræve meget udførlige undersøgelser og skal ikke forsøges i denne sammenhæng. Derimod skal det fremhæves, at belægget i de første tre måneder i 1977 ligger væsentligt (mellem 150-250 personer) under belægget i de tilsvarende måneder i 1976. Det må således forventes, at belægget, efter at være faldet meget betydeligt i 1976, vil falde yderligere i 1977.

KAPITEL 3SÆNKNING AF STRAFUDMÅLINGSNIVEAUET, HERUNDER UDVIDET ANVENDELSE
AF BØDESTRAF, TILTALEFRAFALD OG BETINGET DOM1. Indledende bemærkninger.

De seneste års kriminalpolitiske bestræbelser har i væsentlig grad været rettet mod en sænkning af strafudmålingsniveauet, herunder en udvidet anvendelse af de ikke-frihedsberøvende sanktioner, bødestraf, tiltalefrafald og betinget dom. På lovgivningsplanet har dette navnlig giver sig udslag i de ændringer af færdselslovens bestemmelser om straf for kørsel efter indtagelse af spiritus, der blev gennemført ved lov nr. 261 af 9. juni 1971 og lov nr. 287 af 10. juni 1976, og i loven om mindre berigelsesforbrydelser fra 1973.

Ud fra arbejdsgruppens kommissorium kan det forekomme nærliggende at overveje mulighederne for på linie hermed at påvirke sanktionsanvendelsen mod en yderligere udvikling i denne retning. Som grundlag for en drøftelse af dette spørgsmål, jfr. pkt. 4, skal der under pkt. 2 og 3 gives en kort omtale af de ovennævnte lovændringer og af den udvikling i retspraksis, der har fundet sted i tilslutning hertil.

2. Ændringer af færdselsloven.

a. Ved ændringen af færdselsloven i 1971 blev der åbnet mulighed for at anvende bødestraf i forbindelse med sager vedrørende kørsel i spirituspåvirket tilstand, hvor straffen hidtil næsten undtagelsesfrit havde været frihedsstraf. I forbindelse med justitsministeriets cirkulære nr. 111 af 21. juni 1971 om anklagemyndighedens behandling af sager vedrørende spirituskørsel m.v. medførte denne lovændring en væsentlig omlægning af sanktionssystemet; efter en opgørelse ved direktoratet for kriminalforsorgen blev således ca. 25% af samtlige sager om spirituskørsel i 1972 afgjort med bødestraf. I tilslutning til lovændringen gennemførtes samtidig en

sænkning af udmålingsniveauet i de sager, hvor frihedsstraf fortsat skulle anvendes, idet straffen, hvor der var tale om førstegangstilfælde uden særlig skærpende omstændigheder, nedsattes fra 20 dages hæfte til 14 dages hæfte.

Herefter blev sanktionsordningen (der bortses fra knallertkørsel) i store træk den, at der ved førstegangsovertrædelser idømmes bøde, hvis alkoholpromillen på kørselstidspunktet havde været under 1,20; ved promiller på over 1,20 var straffen hæfte, normalt i 14 dage hvis promillen var under 1,80, og i 20 eller 30 dage ved højere promiller - alt med det forbehold, at alvorlige kørselsfejl normalt medførte skærpelse af straffen. Denne retspraksis har i det væsentlige ligget fast indtil færdselsloven af 1976. Højesteret tog i december 1974 (Ugeskrift for Retsvæsen 1975, side 137 ff) stilling til spørgsmålet om anvendelse af betinget hæftestraf kombineret med bødestraf i en række sager, som efter den ovennævnte praksis skulle afgøres med 14 dages hæfte. Retten fandt ikke, at der var grundlag for en sådan yderligere formildelse af retspraksis. Som resultat af en dissens med hensyn til begrundelsen i de pågældende sager blev højesteret endvidere i august 1975 (Ugeskrift for Retsvæsen 1975, side 946 ff) forelagt spørgsmålet om en sænkning af udmålingsniveauet til hæfte i 10 dage og 14 dage i tre sager, hvor straffen efter den ovennævnte praksis skulle være henholdsvis hæfte i 14 dage og 20 dage. Retten fastholdt imidlertid den hidtidige praksis med den begrundelse, at "der under hensyn til færdselssikkerheden ikke er tilstrækkeligt grundlag for, at domstolene nu foretager en yderligere lempelse af den i 1971 fastlagte mildere praksis".

Ved gennemførelsen af reformen i 1971 forventede man, at den begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf, som reformen indebar, ville medføre en halvering af belægget af hæfteafsonere, som helt overvejende består af personer, der er dømt for spirituskørsel. Der henvises herved til Brydensholt og Morving, Juristen 1971, side 270. Denne forventning blev ikke opfyldt. Hæftebelægget holdt sig efter 1971 i det væsentlige konstant. Dette må blandt andet antages at skyldes, at antallet af de sager, der efter reformens gennemførelse fortsat medførte frihedsstraf, siden steg i et sådant omfang, at det opvejede den udvidede anvendelse af bødestraf, jfr. Brydensholt i Juristen 1975, side 173.

b. Den nye færdselslov af 1976 viderefører den udvikling, der

påbegyndtes ved reformen i 1971, og indebærer en yderligere væsentlig begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf til fordel for bødestraf i sager vedrørende spirituskørsel.

I forhold til 1971-reglerne indebærer den nye ordning en udvidelse af bødeområdet på to områder. For det første skal der (normalt) anvendes bødestraf i førstegangstilfælde, hvor alkoholpromillen har været mellem 0,81 og 1,20, selvom der har foreligget skærpende omstændigheder. For det andet skal der i førstegangstilfælde uden skærpende omstændigheder anvendes bødestraf, hvis alkoholpromillen har været mellem 1,21 og 1,50.

I forbindelse med folketingsbehandlingen af den nye færdselslov har justitsministeriet i et notat af 11. maj 1976 til folketingets retsudvalg oplyst, at de nye regler skønsmæssigt må antages at medføre et fald i anvendelsen af hæftestraf svarende til ca. 21.000 hæftedage. Dette svarer til et fald i det gennemsnitlige hæftebelæg på ca. 60 personer.

Justitsministeriets overslag er foretaget på følgende måde: På grundlag af forskellige undersøgelser foretaget i de senere år antages det, at ca. 21% af de personer, der dømmes for kørsel efter indtagelse af spiritus, har en alkoholpromille på mellem 1,2 og 1,5. En del af disse 21% er "gengangere" eller har i forbindelse med kørslen begået kørselsfejl og vil således også efter de nye regler blive idømt hæftestraf. Denne gruppe skønnes at udgøre ca. en fjerdedel af de 21%, der derfor skønsmæssigt reduceres til 15% for derved at nå frem til den gruppe, der tidligere ville være blevet idømt hæftestraf, men som efter de nye regler idømmes bødestraf. I 1975 blev ca. 10.000 personer dømt for kørsel i spirituspåvirket tilstand. 15% af disse - d.v.s. 1.500 personer - ville tidligere være blevet idømt hæfte i 14 dage, og reduktionen i antallet af idømte hæftestrafte er således årligt 1.500×14 , d.v.s. 21.000 hæftedage.

Der er grund til at fremhæve, at denne beregning er præget af stor forsigtighed. Der er ikke taget hensyn til, at en del af de dømte med en promille mellem 1,2 og 1,5, der er holdt uden for beregningen, fordi de som "gengangere" eller på grund af kørselsfejl også i dag ville blive idømt hæftestraf, efter de nye regler vil blive idømt en kortere hæftestraf end tidligere. Beregningen tager heller ikke hensyn til, at dømte med en promille op til 1,2 efter de nye regler i modsætning til efter de tidligere normalt ikke skal

idømmes hæftestraf, selvom der har foreligget skærpene omstændigheder. Den angivne reduktion på 21.000 hæftedage svarende til et fald i det gennemsnitlige belæg på ca. 60 personer må således betragtes som et udpræget minimumstal.

De nye regler i færdselsloven af 1976 angår alene området for henholdsvis bødestraf og hæftestraf (og for betinget og ubetinget frakendelse af førerretten). Lovændringen indeholder i sig selv intet om længden af hæftestrafen i de tilfælde, hvor hæftestraf fortsat skal anvendes. I tilslutning til den nye færdselslov er der imidlertid i retspraksis gennemført en markant sænkning af udmålingsniveauet inden for en væsentlig del af hæfteområdet. Retningslinierne for denne nye udmålingspraksis er angivet i to enslydende skrivelser af september 1976 fra landsretternes præsidenter til samtlige underrets- og landsdommere.

Den sænkning af udmålingsniveauet, som den nye praksis indebærer, gælder både i første- og andengangstilfælde. Den væsentligste ændring angår førstegangskørsel med en alkoholpromille i området 1,5-2,0. I førstegangstilfælde uden skærpene omstændigheder i promilleområdet 1,5-1,8 var straffen tidligere 14 dages hæfte, men er nu 10 dages hæfte; inden for promilleområdet 1,8-2,0 i de tilsvarende tilfælde var straffen tidligere 20 dages hæfte, men er nu 10 dages hæfte. I førstegangstilfælde med skærpene omstændigheder i promilleområdet 1,5-1,8 er straffen som hidtil 20 dages hæfte, mens der inden for promilleområdet 1,8-2,0 er sket en lempelse fra tidligere 30 dages hæfte til nu 20 dages hæfte.

Arbejdsgruppen har søgt at danne sig et indtryk af, i hvilket omfang den gennemførte lempelse af strafudmålingen vil formindske antallet af idømte hæftedage og dermed belægget af hæftedømte. Et vist - meget skønspræget - indtryk heraf kan man få på følgende måde:

Ud fra de undersøgelser, der ligger til grund for justitsministeriets overslag vedrørende betydningen af selve ændringen af færdselsloven, må det antages, at ca. 62% af samtlige dømte for kørsel efter indtagelse af spiritus har en promille på over 1,5. Ud af de 10.000 personer, der i 1975 blev dømt for kørsel efter indtagelse af spiritus, svarer dette til 6.200 personer. På grundlag af de nævnte undersøgelser kan man med rimelighed gå ud fra, at langt størstedelen og mindst 4.000 har haft en promille mellem 1,5 og 2,0. Går man endvidere ud fra (i nær tilknytning til anta-

gelsen i justitsministeriets overslag vedrørende promillegruppen 1,2-1,5)» at ca. en ottendedel af disse 4.000 dømte, d.v.s. 500, var gengangere, kan det således antages, at mindst 3.500 af de pågældende var dømt for førstegangskørsel med en promille mellem 1,5 og 2,0. Ud fra de pågældende undersøgelser kan man formentlig endvidere antage, at disse 3.500 førstegangsdømte fordeler sig med lidt under to trediedel, d.v.s. 2.300, inden for promillegruppen 1,5-1,8 og lidt over en trediedel, d.v.s. 1.200, inden for promillegruppen 1,8-2,0. Ved beregningen af virkningen af den ændrede udmålingspraksis skal der inden for promillegruppen 1,5-1,8 ses bort fra tilfælde, hvor der har foreligget skærpende omstændigheder, idet der her ikke er sket nogen lempelse af straffen. Det kan formentlig antages, at denne gruppe udgør højst halvdelen af tilfældene, d.v.s. ca. 1.150.

På denne baggrund kan det herefter skønsmæssigt antages, at den gennemførte praksisændring alene for så vidt angår førstegangsdømte med en promille mellem 1,5 og 2,0 årligt vil medføre en reduktion i antallet af idømte hæftedage på mindst $1.150 \times 4 + 1.200 \times 10$, d.v.s. 16.600 hæftedage, svarende til et fald i det daglige gennemsnitlige belæg på godt 45 personer. Hertil kommer, at den reduktion i antallet af idømte hæftedage, der følger af, at den gennemførte praksisændring også indebærer en sænkning af udmålingsniveauet i andengangstilfælde og i et vist omfang også i tilfælde, hvor promillen har været over 2,0.

Som tidligere nævnt fører en meget forsigtig beregning til skønsmæssigt at antage, at den udvidelse af bødeområdet, der gennemførtes ved færdselsloven af 1976, vil medføre en reduktion i anvendelsen af hæftestraf med årligt 21.000 hæftedage, svarende til et fald i det gennemsnitlige hæftebelæg på ca. 60 personer.

Hertil kommer den yderligere reduktion af anvendelsen af hæftestraf, der følger af den ovenfor omtalte ændring i domstolenes udmålingspraksis. Det kan således antages, at de ændringer af sanktionssystemet vedrørende kørsel efter indtagelse af spiritus, der er gennemført i 1976, tilsammen vil medføre en reduktion i den samlede anvendelse af hæftestraf på årligt i alle tilfælde ikke mindre og formentlig væsentligt mere end 37.600 hæftedage ($21.000 + 16.600$), svarende til et fald i det gennemsnitlige hæftebelæg på ca. 105 personer. Det bemærkes herved, at det gennemsnitlige daglige hæftebelæg i 1975 var på 444 personer.

Det bør afslutningsvis fremhæves, at de ovenstående tilnærmede beregninger alene giver udtryk for, hvorledes den gennemførte ændring af sanktionssystemet vil påvirke den samlede anvendelse af hæftestraf i det omfang, antallet af dømte i sager om kørsel efter indtagelse af spiritus og fordelingen af promillestørrelser m.v. blandt de dømte svarer til forholdene før ændringernes gennemførelse, således som de fremgår af de undersøgelser, der ligger til grund for beregningerne. Denne forudsætning vil næppe holde stik. Navnlig er der grund til at være opmærksom på, at der ved færdselsloven af 1976 samtidig med liberaliseringen på sanktionsplanet er gennemført en effektivisering af retshåndhævelsen, idet politiet har fået almindelig adgang til at foretage udåndingsprøver (alco-tests). Den forøgelse af opdagelsesrisikoen, der er en følge heraf, må forventes at medføre en stigning i antallet af sager vedrørende kørsel efter indtagelse af spiritus, herunder af de sager, der fortsat skal afgøres med hæftestraf. En sådan stigning vil bewirke, at den ovenfor angivne reduktion af det samlede antal idømte hæftedage og af det gennemsnitlige hæftebelæg ikke kommer til at manifestere sig i det omfang, som de ovenstående tilnærmede beregninger angiver.

Dette anfægter naturligvis ikke, at der med den i 1976 gennemførte ændring af sanktionssystemet vedrørende sager om kørsel efter indtagelse af spiritus er sket en meget betydningsfuld begrænsning i frihedsstraffens anvendelsesområde.

3. Loven om mindre berigelsesforbrydelser.

Ved lov nr. 319 af 13. juni 1973 om mindre berigelsesforbrydelser m.m. gennemførtes en række ændringer af straffeloven, der tilsigtede en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet på væsentlige områder inden for strafferetten.

De vigtigste ændringer var følgende: a) Nedsættelse af maksimumsstraffen efter straffelovens § 285, der fastsætter normalstrafferammen for berigelsesforbrydelser - i førstegangstilfælde fra fængsel i 2 år til fængsel i 1 år og 6 måneder og i gentagelsestilfælde fra fængsel i 3 år til fængsel i 2 år og 6 måneder. b) Udvidelse af anvendelsesområdet for straffelovens § 287 om de mindre alvorlige berigelsesforbrydelser; samtidig blev anvendelse af bødestraf eller hæfte gjort obligatorisk i tilfælde, der omfattes af denne bestemmelse. c) Fjernelse af henvisningen til gernings-

mandens "foregående vandel" i straffelovens § 80, der angiver de almindelige strafudmålingshensyn.

Det fremhæves i lovens motiver, at det ikke vil være praktisk muligt at gennemføre den tilsigtede sænkning af udmålingsniveauet alene ad lovgivningsvejen, idet det er vanskeligt at udforme straffebestemmelserne så detaljeret, at de med hensyn til strafudmålingen dækker alle forekommende tilfælde. Sænkningen må derfor efter motiverne også gennemføres ved ændringer i domstolenes udmålingspraksis, og anklagemyndigheden kan her medvirke til at fremme udviklingen, dels gennem sin tiltalefrafaldspraksis, dels ved i videre omfang i de konkrete sager at formulere påstande om strafudmåling.

I tilknytning hertil peges der i bemærkningerne på ønskeligheden af en videre anvendelse af betingede domme, og det udtales, at justitsministeriet vil følge udviklingen i praksis og i fornødent omfang gennem anklagemyndighedens tiltalepraksis vil søge at fremme en øget anvendelse af betingede domme.

Arbejdsgruppen har ikke gjort forsøg på nærmere at undersøge, i hvilket omfang den sænkning af strafudmålingsniveauet, der er tilsigtet ved loven om mindre berigelsesforbrydelser, har givet sig udslag i retspraksis. En sådan undersøgelse ville nødvendigvis gøre en meget tidkrævende gennemgang af et stort antal konkrete sager. Ser man alene på den trykte retspraksis vedrørende betinget dom, synes der imidlertid ikke at være tvivl om, at den udvidelse af området for betinget dom, der allerede var indledt før lovens gennemførelse, siden er videreført i væsentligt omfang. Rigsadvokatens undersøgelse af utrykt domspraksis fra tiden umiddelbart efter lovens gennemførelse peger i samme retning, jfr. anklagemyndighedens årsberetning 1974, side 16 ff. Det bør i den forbindelse fremhæves, at flere af de afgørelser, der indebærer en klar udvidelse af den betingede doms anvendelsesområde, er fra den seneste tid. Der kan herved blandt andet henvises til højesteretsdom i U 1976, 692 vedrørende arbejdspladstyveri samt østre landsretsdommene U 1975, 289 og U 1976, 237 vedrørende underslæb og vestre landsretsdommene U 1975, 446 om dokumentfalsk og U 1975, 640 om socialbedrageri. Der er således ingen tegn på, at grænsen for udvidelsen af den betingede doms anvendelsesområde endnu er nået.

Det kan i denne forbindelse også nævnes, at rigsadvokaten ved en meddelelse af lo. januar 1977 har fastlagt nye retningsli-

nier for anklagemyndighedens anvendelse af straffelovens § 287 i sager om berigelsesforbrydelser vedrørende mindre værdier. De nye retningslinier indebærer en udvidelse af bestemmelsens anvendelsesområde, således at tyverier, der efter deres beskaffenhed kan anses som værende af mindre strafværdighed, i reglen kan afgøres med bødestraf, såfremt gerningen har været rettet mod værdier under 1.200-1.500 kr.; i sager om underslæb og bedrageri kan efter de nye retningslinier anvendes en værdigrænse op til 2.000 kr.

4. Arbejdsgruppens overvejelser.

Som det fremgår af de foregående afsnit, er der i løbet af de seneste år gennemført en væsentlig sænkning af strafudmålingsniveauet inden for frihedsstraffens to hovedområder, kørsel efter indtagelse af spiritus og berigelsesforbrydelserne. Navnlig er der på frihedsstraffens bekostning sket en markant udvidelse af anvendelsesområdet for betinget dom og bødestraf. En tilsvarende udvikling har i et vist omfang fundet sted inden for andre områder. I den forbindelse bemærkes, at arbejdsgruppen er bekendt med, at der for tiden foregår overvejelser vedrørende en betydelig sænkning af udmålingsniveauet i sager vedrørende værnepligtiges totaludeblivelse efter indkaldelse til tjeneste.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at der ud fra flere synspunkter kan være fordele ved, at en yderligere begrænsning af den samlede anvendelse af frihedsstraf sker ved en videreførelse af denne udvikling frem for ved at indføre nye former for ikke-frihedsberøvende straffe eller foretage mere direkte indgreb i straffastsættelsen. For dette taler blandt andet hensynet til sanktionssystemets overskuelighed og enkelhed.

Efter arbejdsgruppens opfattelse vil det imidlertid næppe i denne sammenhæng være formålstjenligt at søge at pege på nye enkeltområder for en yderligere anvendelse af de eksisterende ikke-frihedsberøvende sanktioner. Inden for straffelovens område foregår der fortsat en betydelig udvikling i denne retning, og intet tyder på, at denne udvikling er ved at være afsluttet. Med hensyn til kørsel efter indtagelse af spiritus er det efter ændringerne i sanktionssystemet i 1976 næppe sandsynligt, at der i de første år inden for dette område vil være tilslutning til en yderligere udvidet anvendelse af bødestraf.

På denne baggrund har arbejdsgruppen ment at burde koncentre-

re sine overvejelser omkring generelle ændringer af sanktionssystemet, herunder spørgsmålet om gennemførelsen af nye strafferetlige sanktioner.

KAPITEL 4UDVIDET ANVENDELSE AF PRØVELØSLADELSE1. Indledende bemærkninger.

Prøveløsladelse indebærer en begrænsning af frihedsstraffens tidsmæssige udstrækning og dermed af den samlede anvendelse af frihedsstraf. Samtidig giver prøveløsladelse grundlag for kriminalforsorg i frihed; den eftergivelse af en del af straffen, som prøveløsladelsen rummer, er betinget - dels af, at den løsladte ikke i prøvetiden begår nyt strafbart forhold, dels af, at han efterlever de vilkår, f.eks. om tilsyn, som måtte være fastsat i forbindelse med prøveløsladelsen.

Ud fra arbejdsgruppens kommissorium er det nærliggende at overveje spørgsmålet om en udvidelse af adgangen til prøveløsladelse. Under forudsætning af en uændret strafudmåling ved domstolene vil en øget anvendelse af prøveløsladelse medføre en begrænsning i den samlede anvendelse af frihedsstraf og samtidig udvide området for kriminalforsorg i frihed. Arbejdsgruppen skal derfor i det følgende (under pkt. 3-5) pege på forskellige muligheder for at udvide anvendelsen af prøveløsladelse.

I overensstemmelse med kommissoriet har arbejdsgruppen søgt at beregne, i hvilket omfang de pågældende udvidelser af prøveløsladelses-reglerne vil begrænse antallet af frihedsberøvede personer, jfr. pkt. 7. Derimod har arbejdsgruppen ikke set det som sin opgave at fremlægge nogen endelig vurdering af de drøftede tænkelige lovændringer. En sådan vurdering er næppe heller mulig, før der er taget stilling til de forslag om ophævelse af strafsanktioner ede tilsyn og særvilkår m.v., der er indholdt i betænkning nr. 752/1975 om Kriminalforsorg - Socialforsorg. I den forbindelse kan det også nævnes, at spørgsmålet om en revision af reglerne om prøveløsladelse for nylig er taget op til behandling i Nordisk Strafferetskomité.

Det skal fremhæves, at flere af de mulige lovændringer, der

nævnes i det følgende, er så vidtgående, at deres gennemførelse formentlig må forudsætte en mere principiel stillingtagen til prøveløsladelsens placering i straffesystemet. Under pkt. 6 skal arbejdsgruppen pege på enkelte af de synspunkter, der må indgå i en sådan mere principiel overvejelse.

2. Prøveløsladelse efter de gældende regler og reglernes udvikling.

Reglerne om prøveløsladelse findes i straffelovens §§ 38-40. Som et resultat af fællesnordisk samarbejde svarer reglerne i det væsentlige til prøveløsladelses-reglerne i de øvrige nordiske lande (jfr. dog pkt. 3 om den nye finske lovgivning).

Betingelserne for prøveløsladelse er angivet i § 38. Efter § 38, stk. 1, afgør justitsministeren eller den, han bemyndiger hertil, om den dømte skal prøveløslades, når to trediedele af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået. Prøveløsladelse efter denne bestemmelse forudsætter ikke ansøgning fra den dømte. Som det fremgår af bestemmelsens formulering, skal justitsministeren (kriminalforsorgen) på eget initiativ tage spørgsmålet om den indsattes prøveløsladelse op til behandling, således at prøveløsladelse kan ske, når to trediedele af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået. Efter § 38, stk. 2, kan prøveløsladelse ske på et tidligere tidspunkt, når særlige omstændigheder taler derfor, og den dømte har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. Prøveløsladelse af denne ekstraordinære karakter sker i reglen alene efter ansøgning fra den indsatte. Prøveløsladelse kan efter § 38, stk. 3, i almindelighed ikke ske, når den resterende straffetid er mindre end 30 dage. De materielle betingelser for prøveløsladelse indeholdes i § 38, stk. 4. Hovedbetingelsen efter denne bestemmelse er, "at den dømtes forhold ikke gør løsladelsen utilrådelig". Betingelsen er angivet negativt, og formuleringen rummer således en forudsætning om, at prøveløsladelse er det normale, når to trediedele af straffetiden er udstået. Efter § 38, stk. 4, kræves det endvidere, at der inden løsladelsen er sikret den dømte passende ophold og arbejde eller andet underhold, og at han erklærer at ville overholde de til løsladelsen knyttede vilkår.

Reglerne om de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse er siden straffelovens gennemførelse ændret i 1956 (ved lov nr.

12o af 17. maj 1956) og i 1965 (ved lov nr. 212 af 4. juni 1965). I sin oprindelige form gav straffeloven kun mulighed for prøveløsladelse efter udståelse af to trediedele af straffetiden og kun, når mindst 9 måneder af straffetiden var udstået. Prøveløsladelse var således kun mulig for så vidt angik fængselsstraffe på mere end 9 måneder. Ved lovændringen i 1956 skabtes der mulighed for prøveløsladelse, når halvdelen af straffetiden var udstået, og løsladelsen måtte "anses for begrundet i det enkelte tilfælde". I modsætning til reglen om prøveløsladelse efter to trediedele af straffetiden, dog mindst 9 måneder, kunne prøveløsladelse efter denne nye særregel ske, når mindst 4 måneder af straffetiden var udstået. Lovændringen i 1965 indebar en yderligere udvidelse af mulighederne for at meddele prøveløsladelse, idet mindstetiden på 9 måneder for løsladelse efter to trediedele af straffetiden blev nedsat til 4 måneder. Samtidig fik reglen om halvtidsløsladelse en noget mere restriktiv affattelse.

Prøveløsladelse blev oprindeligt betragtet ud fra nærmest samme synsvinkel som benådning, men opfattes i nyere tid som et selvstændigt og regelmæssigt led i behandlingen af de indsatte, navnlig fordi den betingede eftergivelse af reststraffen på samme måde som den betingede dom giver grundlag for kriminalforsorg i frihed (tilsyn eller andre forsorgsforanstaltninger). I overensstemmelse hermed blev der som begrundelse for udvidelsen af prøveløsladelsesreglerne i 1956 og 1965 navnlig henvist til, at også personer med straffe på under 9 måneder vil kunne have behov for tilsyn og anden efterforsorg.

Prøveløsladelse efter udståelse af halvdelen af straffetiden i medfør af § 38, stk. 2, anvendes forholdsvist sjældent. Efter kriminalforsorgens årsberetninger var antallet af prøveløsladelser efter § 38, stk. 2, i årene 1973-1975 henholdsvis 198, 108 og 132.

Prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, er derimod et regelmæssigt led i fuldbyrdelsen af fængselsstraffe på mere end 4 (5) måneder. I årene 1973-1975 blev således henholdsvis 1.714, 1.971 og 2.132 indsatte prøveløsladt efter § 38, stk. 1. I de samme år blev henholdsvis 141, 174 og 162 indsatte nægtet prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, under henvisning til, at dette var utilrådeligt, hvortil kommer, at henholdsvis 41, 24 og 37 indsatte ikke ønskede at blive prøveløsladt. Af samtlige de indsatte, der opfyldte de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, blev

således godt 90% prøveløsladt efter denne bestemmelse. Hertil kommer de indsatte, der efter § 38, stk. 2, blev prøveløsladt før udståelsen af to trediedele af straffetiden.

Afgørelsen om prøveløsladelse efter § 38, stk. 2, træffes af justitsministeriet (direktoratet for kriminalforsorgen). Afgørelsen om prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, træffes derimod i det overvejende antal tilfælde af de enkelte statsfængsler. Grundlaget herfor er justitsministeriets cirkulære nr. 112 af 25. juni 1975 om behandling af sager om løsladelse på prøve m.v., hvorved kompetencen til at afgøre sager om prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, med enkelte undtagelser er overført til de enkelte statsfængsler for så vidt angår indsatte, der udstår straf af fængsel på under 5 år. I forbindelse med dette cirkulære har justitsministeriet udsendt et notat af 25. juni 1975 om retningslinier med hensyn til løsladelse på prøve efter straffelovens § 38, stk. 1 og 2. Det fremgår af notatet, at afgørelsen af, om prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, må anses for utilrådelig, i væsentlig grad træffes på grundlag af omstændigheder, der ligger forud for afsoningen (antallet af tidligere prøveløsladelser med recidiv til ny kriminalitet, den indsattes forhold under tidligere tilsynsperioder m.v.).

3. Spørgsmål om nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse.

a. Som det fremgår af pkt. 1, er prøveløsladelse udelukket for indsatte, hvis straffetid er 4 måneder eller derunder. Som følge af § 38, stk. 3, vil endvidere indsatte, der afsoner en straf på under 5 måneder, i almindelighed være afskåret fra prøveløsladelse.

Hovedbegrundelsen for at begrænse prøveløsladelsesinstituttet til de længere fængselsstraffe er efter straffelovens forarbejder (jfr. navnlig U I, side 27, og U II, side 118-119) det synspunkt, at personer, der idømmes kortere straffe ikke har behov for den særlige påvirkning eller behandling, som løsladelse på prøve er et led i. Af samme grund omfatter prøveløsladelsesreglerne ikke indsatte, der afsoner hæftestraf.

Lovændringerne i 1956 og 1965 indebærer en begrænsning af dette hovedsynspunkt for så vidt som der her gennemførtes en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse. Samtidig rummer forarbejderne til disse lovændringer en forudsætning om, at indsatte, der idømmes straffe på under den nedsatte mindstetid - 4 (5) måne-

der - ikke har (væsentligt) behov for kriminalforsorg i frihed efter anstaltsopholdet. Reglerne om mindstetid for prøveløsladelse synes til dels også at have sammenhæng med en behandlingspræget opfattelse af frihedsstraffen. Ud fra en sådan opfattelse er mindstetiden for prøveløsladelse et middel til at hindre, at fængselsstraffen i kraft af prøveløsladelsen bliver så kort, at en behandlingsmæssig indsats ikke kan gennemføres under anstaltsopholdet. I motiverne til lovændringen af 1956 anførtes det således som begrundelse for ikke dengang at gennemføre en generel nedsættelse af den dagældende mindstetid på 9 måneder, at "den pædagogiske påvirkning og arbejdsstræning, som er fangebehandlingens vigtigste mål ofte kun (vil) kunne opnås ved et fængselsophold på 8-10 måneder".

Der er ikke grund til at gå nærmere ind på det sidstnævnte synspunkt. Som nævnt i kapitel 1 må det på grundlag af nyere recidivundersøgelser antages, at mulighederne for resocialisering under kriminalforsorg i frihed i det mindste er lige så gode som under afsoning af frihedsstraf. Der vil formentlig på denne baggrund være udbredt enighed om, at behandlingsmæssige synspunkter ikke kan tale imod en afkortning af frihedsstraffens længde og dermed heller ikke mod en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse.

Heller ikke det førstnævnte synspunkt vedrørende behovet for efterforsorg synes imidlertid at give tilstrækkeligt grundlag for at udelukke indsatte med straffe på under 4 (5) måneder fra prøveløsladelse. Man må herved være opmærksom på, at der i de senere år synes at være sket en væsentlig lempelse i strafudmålingen. De persongrupper, som tidligere idømtes straffe på 5 måneder eller derover, og som derfor kunne opnå prøveløsladelse, må i dag antages ofte at blive idømt kortere ubetingede frihedsstraffe, der ikke giver mulighed for prøveløsladelse og den hertil knyttede efterforsorg. Det er derfor nærliggende at antage, at personer, der udstår straffe på under 5 måneder, i dag kan have et større behov for efterforsorg end tidligere. I det omfang et sådant forsorgsbehov kan udledes af den dømtes kriminelle fortid, kan arbejdsgruppens belægsundersøgelse give et vist indtryk heraf. Undersøgelsen viser, at en væsentlig del af de indsatte, der på undersøgelsens tidspunkt var indsat til afsoning af fængselsstraf på under 5 måneder, var hårdt belastede med hensyn til tidligere kriminalitet. Ser man bort fra den indsatte, der var indsat til afsoning af den ubetingede del

af en kombinationsdom, og hvis eventuelle forsørgsbehov derfor ville kunne imødekommes på grundlag af den betingede del af dommen, fremgår det af belægsundersøgelsen, at ca. 86% af de indsatte med fængselsstraf på under 5 måneder tidligere havde været pålagt strafferetlige reaktioner. Ca. 75% havde tidligere været idømt frihedsstraf, og ca. 57% havde tidligere været idømt to eller flere frihedsstraffe (eller særforanstaltning). Der kan her ved også henvises til Kirsten Nielsen: Resumé af arresthusundersøgelsen (Kriminalforsørgens forskningsrapport nr. 2/1974).

Hertil kommer, at det overhovedet kan forekomme tvivlsomt, om hensynet til at skabe mulighed for efterforsorg kan begrunde den forskelsbehandling, der følger af den gældende 4 månedersgrænse, og som blandt andet viser sig i, at personer, der er idømt fængsel i 5 eller 6 måneder, i det helt overvejende antal tilfælde ikke vil være indsat til afsoning i længere tid end personer, der kun er idømt 4 måneders fængsel.

På baggrund af det ovenfor anførte er det arbejdsgruppens opfattelse, at spørgsmålet om en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse bør tages op til overvejelse.

b. I forbindelse med spørgsmålet må man være opmærksom på reglen i § 38, stk. 3, hvorefter prøveløsladelse i almindelighed ikke kan ske, når reststraffen er mindre end 30 dage. Denne regel medfører i sig selv, helt bortset fra reglerne om mindstetid, at prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, (i almindelighed) tidligst kan ske efter 2 måneders strafudståelse, og at prøveløsladelse efter § 38, stk. 2, (i almindelighed) tidligst kan ske efter 1 måneds strafudståelse, idet reststraffen ellers ville blive mindre end 30 dage. Reglen har sin begrundelse i, at det ud fra proportionalitetssynspunkter anses for betænkeligt, at indsatte med en kort reststraf i forbindelse med løsladelsen undergives bestemmelser om prøvetid, tilsyn og særvilkår. Ændres reglerne om tilsyn og særvilkår således som foreslået i betænkningen om Kriminalforsørg - Socialforsørg, vil denne begrundelse for § 38, stk. 3, kunne forekomme mindre bærekraftig. Under de gældende regler om tilsyn og særvilkår kan det imidlertid næppe komme på tale at opgive kravet om, at reststraffen ved prøveløsladelse i almindelighed ikke må være mindre end 30 dage.

På denne baggrund er der følgende muligheder for nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse: En nedsættelse til 3 måneder,

til 2 måneder eller en fuldstændig ophævelse af mindstetiden. Den sidstnævnte mulighed vil som ovenfor anført på grund af § 38, stk. 3, medføre, at prøveløsladelse efter § 38, stk. 1 og 2, i almindelighed tidligst vil kunne ske efter henholdsvis 2 måneders og 1 måneds strafudståelse.

Ud fra de synspunkter, der er anført ovenfor under a, synes det mest nærliggende at pege på en nedsættelse af mindstetiden til 2 måneder (eller en fuldstændig ophævelse af mindstetiden). Det kan herved yderligere fremhæves, at en sådan løsning vil formindske belægget af frihedsberøvede personer på en væsentligt mere markant måde end en nedsættelse til 3 måneder. Som det fremgår af pkt. 7, vil en nedsættelse af mindstetiden i § 38, stk. 1, til 3 måneder efter arbejdsgruppens beregninger medføre en årlig besparelse på ca. 8.640 fængselsdage, mens en nedsættelse til 2 måneder vil medføre en årlig besparelse på ca. 20.160 fængselsdage.

c. Arbejdsgruppen skal i det følgende omtale nogle af de mere teknisk prægede overvejelser, som spørgsmålet om en nedsættelse af mindstetiden vil give anledning til. Nogle mere principielle spørgsmål berøres under pkt. 6.

En nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse vil medføre, at reststraffen bliver kort for de nye grupper af indsatte, som ved en sådan lovændring opnår mulighed for prøveløsladelse. Selv under hensyntagen til reglen i § 38, stk. 3, kan det forekomme betænkeligt, at indsatte med en kort reststraf undergives bestemmelser om prøvetid, tilsyn m.v. for en længere periode. Arbejdsgruppen skal derfor fremhæve, at prøveløsladelse af de grupper af indsatte, der opnår mulighed for prøveløsladelse ved en nedsættelse af mindstetiden, bør ske med en kort prøvetid og i tilfælde, hvor der fastsættes tilsyn og særvilkår, med en kort tilsynstid. I den forbindelse henvises til de forslag om nedsættelse af prøve- og tilsynstiden, der er indeholdt i betænkningen om Kriminalforsorg - Socialforsorg, samt til de beslægtede, men mindre vidtgående forslag, der er indeholdt i det notat af 6. maj 1976, som justitsministeriet har udsendt til høring sammen med betænkningen. Såfremt disse forslag bliver gennemført, vil der ikke ud fra proportionalitetsmæssige hensyn være betænkeligheder ved at prøveløslade indsatte med korte reststraffe.

Nedsættelsen af mindstetiden for prøveløsladelse vil kunne medføre praktiske problemer for fængselsmyndighederne, idet der

bliver kortere tid til at tage stilling til og tilrettelægge prøveløsladelsen. Navnlig gælder det for så vidt angår indsatte, der har været varetægtsfængslet inden straffafsoningen. Hverken en nedsættelse af mindstetiden til 3 eller 2 måneder kan dog antages at medføre administrative problemer, der ikke kan løses ved en smidig tilrettelæggelse af prøveløsladelsesproceduren.

I forbindelse med spørgsmålet om en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse må man endvidere være opmærksom på reglen i straffelovens § 58, stk. 1, om de såkaldte kombinations- eller deldomme. Efter denne bestemmelse kan domstolene idømme en straf, der dels består af en betinget dom, dels af en ubetinget frihedsstraf. Den ubetingede frihedsstraf kan efter bestemmelsen højst fastsættes til 3 måneder.

Bestemmelsen i § 58 blev indsat i straffeloven i 196I. Efter forarbejderne skyldes bestemmelsen navnlig ønsket om at kunne fastsætte tilsyn og andre forsorgsmæssige foranstaltninger i tilfælde, hvor tiltaltes personlige forhold viser, at der foreligger behov herfor, men hvor det af generalpræventive grunde findes påkrævet at idømme en kortere ubetinget frihedsstraf. I sådanne tilfælde vil behovet for tilsyn m.v. ofte ikke kunne imødekommes gennem reglerne om prøveløsladelse, idet den forskyldte ubetingede straf hyppigt vil være så kort, at prøveløsladelse er udelukket på grund af 4 måneders-grænsen i § 38, stk. 1 og 2. § 58 giver her mulighed for både at imødekomme behovet for en kort ubetinget frihedsstraf og for tilsyn m.v., idet retten kan træffe bestemmelse om tilsyn og anden forsorg som vilkår for den betingede del af dommen.

Der er således efter forarbejderne en nær sammenhæng mellem bestemmelsen i straffelovens § 58, stk. 1, og reglerne om mindstetid for prøveløsladelse. Denne sammenhæng viser sig også i reglen i § 58 om, at den ubetingede del af straffen ikke må overstige 3 måneder. Begrænsningen skyldes, at man har villet holde kombinationsdommene fri af det område, hvor prøveløsladelse kan anvendes, jfr. Knud Waaben, Nye regler om betingede domme, Juristen 196I side 402.

Det følger af det anførte, at en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse vil medføre, at der ud fra forsorgsmæssige hensyn vil være mindre behov for kombinationsdomme efter § 58, stk. 1. Det fremgår endvidere, at såfremt man ligesom i dag ønsker at holde kombinationsdommene uden for det område, hvor prøveløsladel-

se kan anvendes, vil en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse til 3 eller 2 måneder medføre, at længstetiden på 3 måneder for den ubetingede del af en kombinationsdom må nedsættes til henholdsvis 2 måneder eller 1 måned. Man må dog herved være opmærksom på, at det ikke uden videre kan anses for nødvendigt på denne måde at begrænse anvendelsen af kombinationsdomme efter § 58, stk. 1, til områder, hvor prøveløsladelse ikke kan anvendes. Det er i sig selv ikke udelukket at fastlægge længstetiden for den ubetingede del af en kombinationsdom svarende til mindstetiden for prøveløsladelse og næppe heller, at længstetiden for den ubetingede del af en kombinationsdom er længere end mindstetiden for prøveløsladelse. For at undgå de problemer, der knytter sig til dobbeltkompetence, forudsætter den sidste løsning dog, at det samtidigt fastslås, at prøveløsladelse fra den ubetingede del af kombinationsdommen er udelukket, idet ellers både domstolene og kriminalforsorgen vil have kompetence til at fastsætte efterforsorgens indhold.

Som det fremgår, rummer forholdet mellem reglerne om prøveløsladelse og § 58, stk. 1, nogle forholdsvis komplicerede spørgsmål. Arbejdsgruppen skal ikke gå nærmere ind på dette område, men alene fremhæve, at de pågældende spørgsmål må tages op i forbindelse med nærmere overvejelser vedrørende en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse.

d. Det skal afslutningsvis nævnes, at Finland ved en lovændring af 31. december 1975 har gennemført en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse fra 4 måneder til 3 måneder. Nedsættelsen, der blandt andet er begrundet med ønsket om at nedbringe antallet af frihedsberøvede personer, gælder både prøveløsladelse efter to trediedele og efter halvdelen af straffetiden. Inden gennemførelsen havde lovændringen været drøftet i Nordisk Strafferetskomité. Under mødet gav samtlige medlemmer af komitéen udtryk for principiel sympati for tanken om at nedsætte mindstetiden for prøveløsladelse til 3 måneder. Spørgsmålet om videregående nedsættelse af mindstetiden f.eks. til 2 måneder blev nævnt, men ikke nærmere drøftet under mødet.

Siden gennemførelsen af den ovennævnte lovændring har det finske justitsministerium i efteråret 1976 nedsat et hurtigtarbejdende udvalg med den opgave at udarbejde lovforslag til en række vidtgående ændringer af reglerne om prøveløsladelse. Efter det for ar-

bejdsgruppen oplyste har udvalget i marts 1977 afgivet betænkning med forslag om, at mindstetiden for prøveløsladelse nedsættes til 14 dage.

4. Spørgsmål om udvidet anvendelse af prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden.

Som det fremgår af pkt. 1, anvendes straffelovens § 38, stk. 2, om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden kun i meget begrænset omfang. I den forbindelse må man også være opmærksom på, at prøveløsladelse efter § 38, stk. 2, ikke nødvendigvis betyder, at løsladelsen finder sted på det tidspunkt, hvor halvdelen af straffetiden er udstået, men blot at løsladelsen sker inden udløbet af to trediedele af straffetiden. I en væsentlig del af de tilfælde, hvor prøveløsladelsen sker på grundlag af § 38, stk. 2, ligger løsladelsestidspunktet faktisk ret nær op på det tidspunkt, hvor to trediedele af straffetiden er udstået. Anvendelsen af § 38, stk. 2, skyldes i sådanne tilfælde i almindelighed, at der foreligger gode arbejds-, uddannelses- eller bopælsmuligheder, som ville forspildes, hvor prøveløsladelsen først fandt sted ved udløbet af to trediedele af straffetiden.

Afgørelsen om prøveløsladelse efter § 38, stk. 2, træffes på grundlag af en konkret, skønsmæssig afvejning af en række ret forskellige forhold, jfr. herved justitsministeriets under pkt. 2 nævnte notat af 25. juni 1975. For den indsatte vil muligheden for at opnå prøveløsladelse på halv tid derfor fremtræde som ubestemt og vanskeligt forudsigelig. Under den nuværende noget restriktive praksis spiller dette næppe nogen væsentlig rolle. I forbindelse med overvejelser vedrørende en eventuel udvidet anvendelse af halvtidsløsladelse må man imidlertid være opmærksom på, at en mindre restriktiv praksis, der består i, at man blot stiller mindre strenge krav til halvtidsløsladelse, men fortsat knytter afgørelsen til en skønsmæssig, individualiseret bedømmelse, vil kunne medføre en betydelig usikkerhed blandt de indsatte med hensyn til løsladelsestidspunkt. For så vidt vil en praksisændring af denne karakter kunne give anledning til de samme indvendinger som de tidsubestemte sanktioner, der ophævedes ved loven om de strafferetlige særforanstaltninger i 1973.

Arbejdsgruppen finder det væsentligt» at ændringer i regler og praksis vedrørende prøveløsladelse ikke medfører en forøgelse

af det tidsubestemte element i frihedsstraffen. Efter arbejdsgruppens opfattelse bør en eventuel udvidelse af anvendelsen af halvtidsløsladelse derfor ske på grundlag af generelle og objektive kriterier, der klart angiver, hvilke indsatte der, medmindre særlige grunde taler imod, kan forvente at blive prøveløsladt efter udståelse af halvdelen af straffetiden. Det bemærkes herved, at der allerede efter den gældende praksis regelmæssigt sker prøveløsladelse af enkelte objektivt afgrænsede grupper af indsatte ved udløbet af halvdelen af straffetiden. Det gælder blandt andet værnepligtige, der er dømt for total udeblivelse efter indkaldelse til tjeneste (Jehovas Vidner).

Med det angivne udgangspunkt kan der overvejes en række forskellige muligheder for en udvidet anvendelse af halvtidsløsladelse. Den mest vidtgående er den under pkt. 5 drøftede almindelige regel om halvtidsløsladelse, der indebærer, at alle indsatte som udgangspunkt prøveløslades, når halvdelen af straffetiden er udstået. Mindre vidtgående er en ændring, hvorefter en almindelig adgang til halvtidsløsladelse forbeholdes visse særlige grupper af indsatte. Blandt de indsatte, som i den forbindelse kan komme på tale, er det navnlig nærliggende at overveje følgende grupper: Indsatte, der på gerningstiden var særligt unge eller gamle, f.eks. under 21 år eller over 55-60 år; udlændinge, specielt sådanne som på grund af udvisningsbeslutning ikke kan få udgangstilladelse; indsatte, der ikke tidligere har været pålagt strafferetlige reaktioner; indsatte, der ikke tidligere har været idømt frihedsstraf; samt indsatte, der er idømt en forholdsvis langvarig frihedsstraf. Det bemærkes herved, at disse grupper af indsatte allerede efter den gældende praksis har en vis fortrinsstilling med hensyn til at opnå prøveløsladelse efter § 38, stk. 2.

På baggrund af anvendelsen af halvtidsløsladelse i svensk og finsk praksis har arbejdsgruppen navnlig hæftet sig ved gruppen af indsatte med lange straffe og ved gruppen af førstegangssindsatte, d.v.s. indsatte der ikke tidligere har været idømt frihedsstraf.

a. I Sverige har der i de seneste år udviklet sig en ordning, hvorefter indsatte med lange straffe i almindelighed løslades før udståelsen af to trediedele af straffetiden i medfør af den til straffelovens § 38, stk. 2, svarende bestemmelse om halvtidsløsladelse. Udviklingen er nærmere beskrevet af kriminalvårdsnämndens

formand, Leif Brundin i en redegørelse af maj 1976, som arbejdsgruppen har modtaget fra det svenske justitsministerium. Om den gældende praksis oplyses det her, at indsatte med en straffetid på 2 år og 6 måneder eller derover i reglen prøveløslades i medfør af bestemmelsen om halvtidsløsladelse. For unge indsatte, d.v.s. indsatte der på gerningstiden ikke var fyldt 23 år, er grænsen 1 år og 6 måneder, således at denne gruppe indsatte i almindelighed prøveløslades efter reglen om halvtidsløsladelse, hvis den idømte straffetid er på 1 år og 6 måneder eller derover. Samme praksis anvendes over for ældre indsatte, uden at der dog her kan angives en fast aldersgrænse (aldersgrænsen synes dog nærmest at ligge omkring 50 år).

Efter Leif Brundins redegørelse har denne anvendelse af halvtidsløsladelse karakter af en almindelig ordning. Indsatte med de nævnte lange straffetider vil kun i undtagelsestilfælde blive nægtet prøveløsladelse efter reglen om halvtidsløsladelse. Undtagelsestilfældene omfatter efter redegørelsen navnlig indsatte med "betydelige tilpasningsvanskeligheder". Til den gruppe hører blandt andet indsatte, som har begået gentagne forseelser under anstaltsopholdet. Gruppen omfatter endvidere indsatte, som tidligere er blevet løsladt efter reglerne om halvtidsløsladelse, og som kort derefter ved fornyet kriminalitet eller på anden måde har vist, at de ikke er indstillet på resocialisering. Undtagelse fra den ovennævnte praksis gøres endvidere over for indsatte med alvorlig erhvervsmæssig kriminalitet, herunder narkotikakriminalitet. Indsatte, der er idømt to års fængsel eller mere for grov narkotikakriminalitet eller i øvrigt for grove forbrydelser, der er led i erhvervsmæssig eller organiseret kriminel virksomhed, bliver således kun i ekstraordinære tilfælde løsladt før udståelsen af to trediedele af straffetiden.

Som det fremgår, afviger den nye svenske praksis vedrørende halvtidsløsladelse af indsatte med lange straffe markant fra den meget restriktive danske praksis efter straffelovens § 38, stk. 2. Det er efter arbejdsgruppens opfattelse nærliggende at overveje spørgsmålet om her i landet at gennemføre en udvidelse af anvendelsen af halvtidsløsladelse svarende til den, der er gennemført i Sverige. I den forbindelse er der navnlig grund til at pege på, at de ulemper, der er forbundet med frihedsstraf, i særlig grad gør sig gældende for så vidt angår de lange frihedsstraffe, og at

der derfor i særlig grad kan være behov for en tidlig prøveløsladelse af indsatte med lange straffetider.

Man bør være opmærksom på, at den svenske ordning ikke indebærer, at løsladelsen nødvendigvis finder sted på det tidspunkt, hvor halvdelen af straffetiden er udstået, men alene, at løsladelsen sker i tiden mellem udståelsen af halvdelen og af to trediedele af straffetiden. På hvilket tidspunkt inden for dette interval løsladelsen i almindelighed finder sted, fremgår ikke af den ovennævnte redegørelse for den svenske praksis. Under en ordning svarende til den svenske måtte det imidlertid ved fastlæggelsen af løsladelsestidspunktet inden for det angivne interval være nærliggende at lægge vægt på, at den reelle afsoningstid vedrørende straffe på 2 år og 6 måneder og derover ikke bliver kortere end den reelle afsoningstid vedrørende de straffe på under 2 år og 6 måneder, som efter ordningen ikke giver særlig adgang til halvtidsløsladelse. Dette synspunkt vil medføre, at indsatte med straffe på 2 år og 6 måneder og lige derover først kan løslades nogen tid efter udståelsen af halvdelen af straffetiden.

Det følger af det ovennævnte, at en ordning med halvtidsløsladelse for indsatte med lange straffe svarende til den svenske vil kunne medføre usikkerhed med hensyn til det nøjagtige løsladelsestidspunkt. Ved de lange straffe, som ordningen omfatter, vil tidsrummet mellem udståelsen af halvdelen og af to trediedele af straffetiden være af betydelig længde, og det må derfor både af hensyn til den indsatte og af hensyn til planlægningen af afsoningsforløbet anses for uheldigt, hvis det ikke på forhånd er nærmere fastlagt, hvornår løsladelsen finder sted inden for dette tidsrum. I Sverige synes dette problem at være søgt løst ved, at den myndighed, der afgør spørgsmålet om prøveløsladelse (kriminalvårdsnämnden), på et tidligt stadium af straffuldbyrdelsen træffer en såkaldt principbeslutning, der angiver, hvornår den indsatte - under forudsætning af uforandrede omstændigheder - kan forvente at blive løsladt. Der vil næppe i Danmark være vanskeligheder ved at anvende en tilsvarende fremgangsmåde i forbindelse med indsatte med lange straffe.

På grund af den nævnte usikkerhed med hensyn til det nøjagtige løsladelsestidspunkt efter den svenske ordning er det ikke muligt at foretage nogen mere præcis beregning af, i hvilket omfang en tilsvarende ordning her i landet ville formindske belægget af

frihedsberøvede. Det er dog muligt at foretage et skønsmæssigt overslag, hvis man antager, at løsladelsestidspunktet efter ordningen gennemsnitligt vil ligge midt i perioden mellem udståelsen af halvdelen og to trediedele af straffetiden, og endvidere går ud fra, at omkring to trediedele af alle indsatte med de nævnte lange straffetider vil være omfattet af ordningen og således gennemsnitligt vil blive løsladt på dette tidspunkt. På grundlag af disse forudsætninger fører den under pkt. 7 beskrevne beregningsmåde til, at ordningens gennemførelse alene for så vidt angår indsatte med en straffetid på 2 år og 6 måneder eller derover må antages at ville formindske det gennemsnitlige anstaltsbelæg med ca. 40 personer svarende til en årlig besparelse på ca. 14.400 fængselsdage. Hertil kommer en yderligere formindskelse, hvis man ligesom i Sverige gennemfører en særbehandling af unge og ældre indsatte, således at disse grupper af indsatte løslades efter reglen om halvtidsløsladelse, når straffetiden blot er 1 år og 6 måneder eller derover.

b. Ligesom i Sverige anvendes halvtidsløsladelse i Finland i væsentligt videre omfang end i Danmark. I Finland anvendes halvtidsløsladelse imidlertid ikke særligt for så vidt angår indsatte med lange straffe, men derimod med hensyn til førstegangsinnsatte, d.v.s. indsatte der ikke tidligere har været idømt frihedsstraf. Efter det for arbejdsgruppen oplyste er ordningen i Finland den, at samtlige førstegangsinnsatte halvtidsløslades, således at der kun gøres undtagelse herfra i tilfælde, hvor den indsatte har gjort sig skyldig i forseelser under anstaltsopholdet. Er dette tilfældet, prøveløslades den pågældende afhængigt af forseelsens karakter enten i tidsrummet mellem halvdelen og to trediedele af straffetiden eller ved udståelsen af to trediedele af straffetiden.

Den finske ordning går således videre end den ovenfor omtalte svenske ordning, idet prøveløsladelse i Finland i almindelighed sker på det tidspunkt, hvor halvdelen af straffetiden er udstået, og ikke blot som i Sverige i tiden mellem udståelsen af halvdelen og af to trediedele af straffetiden. Efter det for arbejdsgruppen oplyste har denne anvendelse af halvtidsløsladelse ikke givet anledning til kritik.

På denne baggrund skal arbejdsgruppen pege på den mulighed at gennemføre en ordning, hvorefter førstegangsinnsatte, medmindre det i det enkelte tilfælde findes utilrådeligt, prøveløslades på det

tidspunkt, hvor halvdelen af straffetiden er udstået.

Under pkt. 7 har arbejdsgruppen forsøgt at beregne, i hvilket omfang en sådan udvidet anvendelse af halvtidsløsladelse vil formindske antallet af frihedsberøvede. Som det fremgår, fører beregningen til, at man må forvente, at ordningens gennemførelse vil formindske anstaltsbelægget med ca. 85 personer, svarende til en årlig besparelse på 30.600 fængselsdage.

Beregningen er foretaget ud fra den forudsætning, at ordningen vil indebære, at 90% af alle førstegangsindsatte prøveløslades ved udståelsen af halvdelen af straffetiden. Denne forudsætning er nok for forsigtig; en anvendelse af det nuværende utilrådelighedskriterium vil formentlig medføre, at meget få og mindre end 10% af de førstegangsindsatte nægtes halvtidsløsladelse. På den anden side vil denne unøjagtighed formentlig til dels blive opvejet af, at der ved beregningen ikke er taget hensyn til, at en formentlig ret stor del af de (få) indsatte, der i dag prøveløslades efter straffelovens § 38, stk. 2, er førstegangsindsatte.

c. Det skal afslutningsvis bemærkes, at arbejdsgruppen ikke har set det som sin opgave at gå ind på spørgsmålet om, hvorvidt en udvidet anvendelse af halvtidsløsladelse efter de under a og b angivne retningslinier kan gennemføres på grundlag af den gældende bestemmelse i § 38, stk. 2, eller om en lovændring er påkrævet. Ved en eventuel senere stillingtagen til dette spørgsmål må det tages i betragtning, uden at dette i sig selv kan være afgørende, at de ovenfor omtalte ordninger i Sverige og Finland er gennemført på grundlag af bestemmelser, hvis ordlyd i det væsentlige svarer til § 38, stk. 2.

5. Spørgsmål om gennemførelse af almindelig regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden.

I forbindelse med ændringer af reglerne om prøveløsladelse har man tidligere været inde på den tanke at gennemføre en almindelig regel om halvtidsløsladelse, således at alle indsatte prøveløslades ved udståelsen af halvdelen af straffetiden, medmindre dette findes utilrådeligt. Inden gennemførelsen i 1956 af særreglen om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden, jfr. pkt. 2, blev der indhentet en udtalelse fra straffelovskommissionen. I kommissionens (utrykte) udtalelse af 16. april 1955 gik et mindretal på to ud af de ti medlemmer ind for, at man fremfor at gennem-

føre en særregel, der alene gav adgang til prøveløsladelse efter halv tid i enkelttilfælde, gennemførte en almindelig regel om, at spørgsmålet om prøveløsladelse i alle tilfælde skal tages op til overvejelse efter udståelsen af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder.

Tanken om en sådan ændring af reglerne om prøveløsladelse har påny fået aktualitet efter, at den finske kriminalvårdskomité i sin betænkning fra 1972 har fremsat et vidtgående forslag vedrørende prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden. Forslaget går ud på, at prøveløsladelse skal være obligatorisk, når den indsatte har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 3 måneder.

Komitéens betænkning foreligger alene på finsk, og arbejdsgruppen har derfor ikke haft mulighed for selv at sætte sig ind i de synspunkter, der ligger bag forslaget. Det finske justitsministerium har imidlertid oplyst, at forslaget navnlig er begrundet i følgende synspunkter: Af hensyn til den indsattes retsbeskyttelse og reaktionens forudseelighed er det efter komitéens opfattelse væsentligt, at de straffuldbyrddende myndigheders skønsmæssige kompetence med hensyn til prøveløsladelse er begrænset mest muligt. For at sikre, at der er mulighed for at ordne de praktiske arrangementer, som er forbundet med løsladelsen, bør løsladelsestidspunktet endvidere være fastlagt så tidligt som muligt. Udover disse synspunkter, som navnlig synes at angå spørgsmålet om, hvorvidt prøveløsladelse skal være obligatorisk eller fakultativ, har komitéen efter det oplyste fremhævet, at straffesystemets generalpræventive virkning ikke kan antages at blive forringet ved, at de indsatte løslades på et tidligt stadium af straffuldbyrddelsen. Komitéen henviser herved til, at offentligheden i reglen danner sig en opfattelse af frihedsstraffens længde på grundlag af retsreferater og lignende. Endvidere anføres det, at også individualpræventive grunde taler for, at man bør tilstræbe, at fængselsopholdet bliver så kort som muligt og endelig, at også samfundsøkonomiske grunde taler for en tidligere prøveløsladelse. Komitéen har i den forbindelse beregnet, at en gennemførelse af forslaget årligt vil medføre en besparelse på 240.000 fangedage (svarende til et fald i det gennemsnitlige anstaltsbelæg på 666 personer).

Kriminalvårdskomitéens forslag er hidtil ikke blevet gennemført. Som nævnt under pkt. 3 har det finske justitsministerium imidlertid i efteråret 1976 nedsat et hurtigtarbejdende udvalg med

den opgave at udarbejde lovforslag til en række vidtgående ændringer af reglerne om prøveløsladelse. Efter det for arbejdsgruppen oplyste har udvalget netop afgivet betænkning med forslag om, at prøveløsladelse bortset fra i enkelte, snævert afgrænsede undtagelsestilfælde sker efter afsoning af halvdelen af straffen.

Arbejdsgruppen skal ikke her gå ind på de finske overvejelser vedrørende spørgsmålet om prøveløsladelse som et obligatorisk led i straffuldbyrdelsen. Om dette spørgsmål henvises til pkt. 6. Derimod kan der på baggrund af de synspunkter, der er indeholdt i den finske kriminalvårdskomiteés betænkning, peges på den mulighed at gennemføre en almindelig, fakultativ regel om halvtidsløsladelse svarende til den gældende regel i § 38 om prøveløsladelse efter to trediedele af straffetiden. En sådan regel vil indebære, at spørgsmålet om prøveløsladelse ved udståelsen af halvdelen af straffetiden skal tages op af de straffuldbyrdende myndigheder på eget initiativ, samt at udgangspunktet for afgørelsen af dette spørgsmål er, at løsladelse på prøve skal finde sted, når halvdelen af straffetiden er udstået, således at dette alene kan nægtes, når prøveløsladelse på dette tidspunkt findes "utilrådelig". Efter den gældende praksis med hensyn til prøveløsladelses utilrådelighed vil en sådan ordning medføre, at prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden vil finde sted i godt 90% af de mulige tilfælde.

En så vidtgående ændring af prøveløsladelsesreglerne må naturligvis forudsætte indgående overvejelser, navnlig med hensyn til forholdet til domstolenes straffastsættelseskompetence. Herom henvises til bemærkningerne under pkt. 6.

Arbejdsgruppen har under pkt. 7 søgt at beregne, i hvilket omfang den her drøftede lovændring vil formindske antallet af frihedsberøvede. Som det fremgår, fører beregningen til, at man må forvente, at gennemførelsen af en almindelig regel om halvtidsløsladelse vil formindske det gennemsnitlige anstaltsbelæg med ca. 330 personer, svarende til en årlig besparelse på 118.800 fængselsdage. Det er naturligvis herved en forudsætning, at domstolene efter en sådan lovændring ikke skærper den hidtidige strafudmålingspraksis.

6. Arbejdsgruppens overvejelser.

Som allerede nævnt under pkt. 1, er flere af de mulige lovændringer, der ovenfor er peget på, så vidtgående, at de kan give

anledning til en mere principiel drøftelse af prøveløsladelsesinstituttets placering i straffesystemet. Arbejdsgruppen skal ikke gå nærmere ind på en sådan drøftelse, men alene pege på enkelte synspunkter, der vil kunne være af betydning for vurderingen af de ovennævnte mulige lovændringer.

Prøveløsladelsesinstituttet kan i sig selv opfattes som et lovbestemt indgreb i domstolenes kompetence til at fastsætte straffen inden for straffelovens rammer. Prøveløsladelsen indebærer, at der ved administrative myndigheders afgørelse sker en afkortning af den af domstolene fastsatte frihedsstraf. Ud fra denne synsvinkel kan enhver form for udvidelse af de gældende regler om prøveløsladelse opfattes som et yderligere indgreb i domstolenes straf-fastsættelseskompetence.

Dette formelle synspunkt rummer naturligvis ikke i sig selv noget afgørende argument mod en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse. På den anden side giver det anledning til at søge at klarlægge og vurdere de reale hensyn, der kan anføres som begrundelse for eventuelle udvidelser af reglerne.

a. Den afkortning af frihedsstraffen, som prøveløsladelsen indebærer, har sit modstykke og i væsentlig grad sin begrundelse i, at den indsatte i en periode efter prøveløsladelsen undergives bestemmelser om prøvetid, tilsyn eller anden form for kriminalforsorg i frihed. Som anført under pkt. 3 blev der således som begrundelse for udvidelserne af reglerne om prøveløsladelse i 1956 og 1965 navnlig henvist til, at disse lovændringer ville medføre en påkrævet udvidelse af den kreds af indsatte, som kan undergives kriminalforsorg i frihed efter løsladelsen.

Tilsvarende synspunkter kan anføres til fordel for den under pkt. 3 drøftede nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse. Der kan dog i forbindelse med dette spørgsmål være grund til at være opmærksom på to forhold. For det første kan der henvises til, at der som tidligere nævnt i betænkningen om Kriminalforsorg - Socialforsorg er stillet forslag om at ophæve adgangen til at anvende sanktioner, navnlig genindsættelse, på grund af tilsidesættelse af vilkår om tilsyn eller andre vilkår, således at kriminalforsorg i frihed herefter alene vil kunne gennemføres på frivilligt grundlag som et tilbud. Såfremt dette forslag gennemføres, kan det diskuteres, om hensynet til at imødekomme et eventuelt forsorgsbehov hos den indsatte med samme styrke som hidtil kan anføres som

begrundelse for en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse. For det andet må man være opmærksom på, at en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse alene vil være af betydning for de korte fængselsstraffe på 5 måneder og derunder. Når det drejer sig om idømmelsen af sådanne korte frihedsstraffe, er det tænkeligt, at domstolene i særlig grad vil hæfte sig ved den reelle afsoningstid. Det kan derfor næppe helt udelukkes, at domstolene, såfremt reglerne om prøveløsladelse udvidedes til at omfatte de korte frihedsstraffe, i nogle tilfælde vil idømme en tilsvarende længere straf for derved at sikre, at den reelle afsoningstid får den længde, som findes passende. I den forbindelse kan det nævnes, at strafudmålingsniveauet i voldssager af ikke ringe grovhed ofte ligger omkring 3-5 måneders ubetinget fængsel.

b. I modsætning til de under pkt. 3 drøftede lovændringer vil de mulige udvidelser af adgangen til halvtidsløsladelse, der er drøftet under pkt. 4 og 5, ikke medføre nogen udvidelse af den kreds af indsatte, der i forbindelse med løsladelsen kan undergives kriminalforsorg i frihed. Disse ændringer vil alene indebære, at prøveløsladelse bortset fra de tilfælde, hvor løsladelse på prøve findes "utilrådelig", sker på et tidligere stadium af straffuldbyrdelseren end i dag. Det er derfor her særligt nærliggende at rejse spørgsmål om, hvorvidt den **strafafkortning**, som vil være følgen af de pågældende lovændringer - hvis den ønskes - ikke i stedet burde gennemføres ad mere direkte vej, nemlig ved at domstolene foretager en tilsvarende sænkning af strafudmålingsniveauet.

Det skal hertil bemærkes, at der næppe kan være tvivl om, at det i princippet må foretrækkes, at en strafafkortning gennemføres gennem en sænkning af strafudmålingsniveauet fremfor ved en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse. Dels må en sænkning af udmålingsniveauet anses for et mere regulært middel til at begrænse den samlede anvendelse af frihedsstraf, dels vil den **strafafkortning**, som opnås på denne måde, være af mere reel karakter, for så vidt som der ikke i tilsvarende omfang bliver tale om reststraf, der kan udløses i tilfælde af ny kriminalitet.

Samtidig må det fremhæves, at der formentlig vil være meget betydelige vanskeligheder ved ad domstolsvejen at gennemføre en **strafafkortning**, der i samlet omfang svarer til, hvad der opnås ved de under pkt. 4 og 5 nævnte udvidelser af prøveløsladelsesreglerne. Udover de tekniske vanskeligheder, som vil være forbundet

med en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet, må man være opmærksom på, at generalpræventive og repressive hensyn på domsstadiet ofte vil tale for anvendelsen af en streng reaktion, således at den samfundsmæssige fordømmelse af lovovertrædelsen markeres i et offentligt retsmøde. En strafafkortning, der gennemføres på fuldbyrdelsesstadiet gennem reglerne om prøveløsladelse, vil ikke på samme måde støde an mod generalpræventive og repressive hensyn. Det er en almindelig erfaring, at det repressivt og generalpræventivt prægede krav om en følelig reaktion navnlig gør sig gældende indtil straffesagens afslutning og herefter i almindelighed afdæmpes og afløses af en mere forsonlig indstilling. Ud fra social-psykologiske synspunkter kan det derfor være en fordel, at en afkortning af frihedsstraffen gennemføres gennem reglerne om prøveløsladelse fremfor ad domstolsvejen. Hertil kommer, at den dømtes adfærd og udvikling under afsoningen i nogle tilfælde kan skabe et andet grundlag for en afkortning af straffen end det, der forelå på domsstadiet.

Arbejdsgruppen anser det ikke for sin opgave at tage stilling til, hvorvidt eller i hvilket omfang disse synspunkter er tilstrækkelige til at begrunde de ovenfor drøftede mulige ændringer af reglerne om prøveløsladelse. Det skal alene fremhæves, at det efter arbejdsgruppens opfattelse næppe er realistisk at forestille sig, at man på kort sigt ad domstolsvejen kan gennemføre en lige så omfattende afkortning af frihedsstraffens længde som den, der vil følge af de ovenfor drøftede udvidelser af prøveløsladelsesreglerne. Dette gælder naturligvis i særlig grad for så vidt angår den meget betydelige strafafkortning, der vil følge af den under pkt. 5 drøftede almindelige regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden.

Det skal tilføjes, at arbejdsgruppen er gået ud fra, at en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse med det sigte at begrænse den samlede anvendelse af frihedsstraf ikke modvirkes ved, at domstolene samtidig med en sådan lovændring foretager en skærpelse af strafudmålingen. Inden for de enkelte områder, hvor retspraksis ikke er helt stabiliseret, eller hvor den gældende strafudmåling er udsat for pres i skærpene retning (som f.eks. i voldssager), kan en sådan udvikling næppe helt udelukkes. Uden for disse områder bør den angivne forudsætning imidlertid ikke kunne give anledning til diskussion.

c. De ovenfor drøftede udvidelser af reglerne om prøveløsladelse vil indebære, at flere indsatte løslades med en reststraf, henholdsvis med en længere reststraf. En del af de indsatte, der prøveløslades, begår ny kriminalitet efter løsladelsen, og man må derfor være opmærksom på, at reglerne om, i hvilket omfang reststraffen skal komme til udløsning i tilfælde af ny kriminalitet, herved bliver af betydning for prøveløsladelsens reelle strafafkortende virkning. Den strafafkortning, som prøveløsladelsen umiddelbart indebærer, bliver kun fuldt ud en realitet i de tilfælde, hvor reststraffen ikke (helt eller delvis) kommer til udløsning på grund af den prøveløsladtes nye kriminalitet i prøvetiden.

Straffelovens regler om virkningen af ny kriminalitet i prøvetiden er ændret i 1973 (ved lov nr. 319 af 13. juni 1973). Efter de nye bestemmelser i § 40, stk. 1, afgøres spørgsmålet om virkningen af ny kriminalitet i prøvetiden efter § 61, stk. 2, i forbindelse med pådømmelsen af det nye forhold. Ordningen indebærer, at retten kan vælge kun at tildele reststraffen en beskedent vægt ved strafudmålingen under den nye sag eller efter omstændighederne i realiteten helt bortse fra reststraffen. Arbejdsgruppen finder, at denne smidige ordning giver et hensigtsmæssigt grundlag for at løse de vanskeligheder, der kan opstå, når prøveløsladte, navnlig prøveløsladte med længere reststraffe, begår ny kriminalitet i prøvetiden. Samtidig skal det understreges, at der ikke foreligger nærmere oplysninger om domstolenes praksis efter de nye regler i § 40, stk. 1. Det er derfor ikke muligt for arbejdsgruppen at vurdere, i hvilket omfang domstolene i praksis gør brug af muligheden for kun at tildele reststraffen en mindre vægt ved udmålingen af fællesstraffen.

Det vil efter arbejdsgruppens opfattelse være ønskeligt, at der i forbindelse med en mere definitiv vurdering af prøveløsladelsesreglerne tilvejebringes oplysninger om domstolenes praksis efter straffelovens § 40, stk. 1. Arbejdsgruppen har drøftet spørgsmålet om at foretage en undersøgelse vedrørende dette område med justitsministeriets kriminalpolitiske forskningsgruppe. Under denne drøftelse oplystes det, at en sådan undersøgelse er under forberedelse.

d. Samtlige de mulige nye prøveløsladelsesregler, der er drøftet i de foregående afsnit, er ligesom de gældende regler af fakultativ karakter. Som nævnt under pkt. 5, har det blandt andet i

Finland været anført, at prøveløsladelsen bør være obligatorisk. Som begrundelse herfor har der navnlig været henvist til hensynet til den indsattes retsbeskyttelse og hensynet til en rettidig planlægning af den indsattes løsladelse.

Som det fremgår af de følgende bemærkninger vil det efter arbejdsgruppens opfattelse ikke være hensigtsmæssigt at gennemføre regler om obligatorisk prøveløsladelse.

Ud fra de hensyn, der anføres som begrundelse for obligatorisk prøveløsladelse, må en obligatorisk ordning indebære, at spørgsmålet om, hvorvidt den indsatte skal prøveløslades og prøveløsladelsens tidspunkt, endeligt afgøres i og med straffedommens afsigelse. Dette gælder, hvad enten ordningen udformes således, at alle indsatte, herunder de indsatte, der i dag nægtes prøveløsladelse, har krav på prøveløsladelse, eller således at retten i forbindelse med dommen har adgang til at bestemme, at visse domfældte ikke skal prøveløslades.

Efter arbejdsgruppens opfattelse er det næppe hensigtsmæssigt, at prøveløsladelsesspørgsmålet afgøres allerede i forbindelse med domsafsigelsen. Man må herved blandt andet være opmærksom på, at indstillingen til den **strafafkortning**, som prøveløsladelsen indebærer, ofte vil være væsentligt mere negativ ved domsafsigelsen end under straffuldbyrdelsen, hvor de repressive hensyn fremtræder med mindre styrke, og hvor selve afsoningsforløbet kan have medført en ændret bedømmelse af den indsatte. En ordning, hvorefter spørgsmålet om prøveløsladelse endeligt afgøres på domsstadiet, vil derfor kunne medføre en skærpelse af domstolenes strafudmåling eller en mere restriktiv anvendelse af prøveløsladelse, således at resultatet bliver en forøgelse af den samlede anvendelse af frihedsstraf.

Hertil kommer, at de hensyn, der anføres som begrundelse for obligatorisk prøveløsladelse, vil kunne imødekommes i meget vidt omfang under en fakultativ ordning, hvis der gælder faste retningslinier for udøvelsen af det skøn, der efter en fakultativ regel er afgørende for prøveløsladelsen. Der henvises herved til Nordisk Strafferetskomité's betænkning om prøveløsladelse fra 1970, side 7-8 (betænkningen er optrykt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1970, side 61 ff).

Arbejdsgruppen er samtidig opmærksom på, at det ud fra principielle retssikkerhedshensyn kan forekomme betænkeligt, at en administrativ myndighed uden domstolskontrol kan nægte et fåtal af

indsatte den strafafkortning, som flertallet af indsatte opnår ved prøveløsladelsen. Det bemærkes herved, at prøveløsladelse efterhånden er blevet et så almindeligt led i straffuldbyrdelsen, at den heri liggende strafafkortning i stigende grad vil kunne opleves som et retskrav. Dette rent principielle synspunkt nødvendiggør imidlertid ikke en obligatorisk prøveløsladelsesordning, men vil f.eks. kunne imødekommes ved, at den indsatte, som efter afsoning af en vis del af straffetiden bliver nægtet prøveløsladelse, får adgang til at indbringe afslaget for domstolene. En sådan ordning er foreslået i det norske straffelovråds betænkning fra 1975 om Kriminalomsorg i frihet (NOU 1975:61) for så vidt angår indsatte med en fængselsstraf på 1 år eller derover.

7. Beregning af de ovennævnte lovændringers virkning for størrelsen af antallet af frihedsberøvede.

Foran er peget på en række tænkelige ændringer af reglerne om prøveløsladelse. I overensstemmelse med kommissoriet skal arbejdsgruppen i det følgende søge at beregne, i hvilket omfang de pågældende lovændringer vil formindske størrelsen af det gennemsnitlige anstaltsbelæg.

Beregningerne er foretaget på grundlag af arbejdsgruppens belægsundersøgelse. Det bemærkes herved, at tilsvarende beregninger ikke kan gennemføres på grundlag af kriminalstatistikken, navnlig fordi oplysningerne her ikke er tilstrækkeligt detaljerede med hensyn til længden af de idømte ubetingede fængselsstraffe.

Beregningen er foretaget på følgende måde: For hver enkelt i belægsundersøgelsen forekommende straflængde (bortset fra fængsel på livstid), er det beregnet, hvor meget afsoningstiden (den idømte straf minus den ved prøveløsladelsen betinget eftergivne reststraf) vil kunne blive afkortet ved hver af de forskellige udvidelser af prøveløsladelsesreglerne. Resultatet af denne beregning fremgår af den nedenstående figur A.

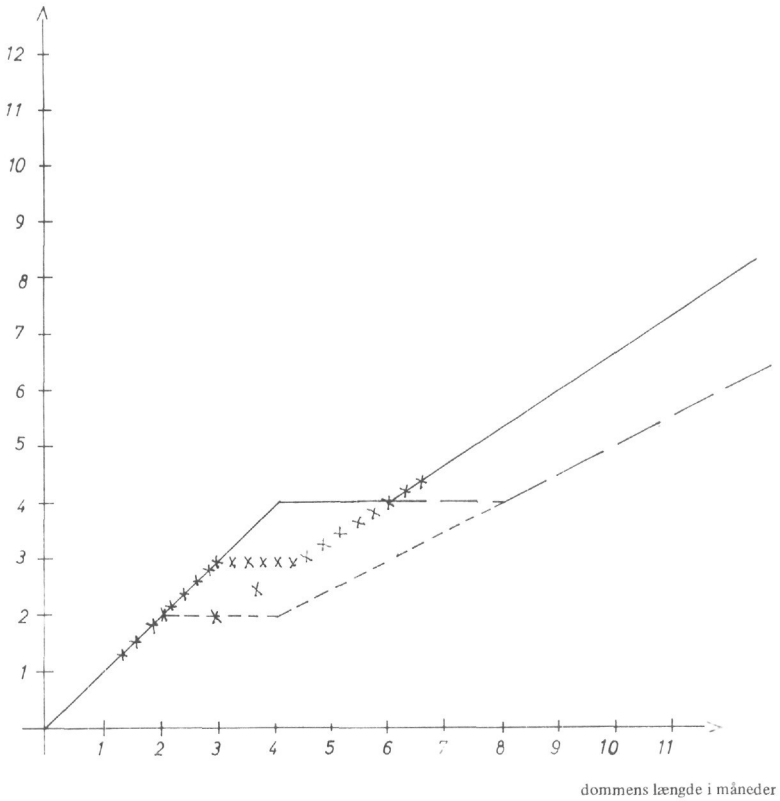
I denne figur er længden af den idømte fængselsstraf afsat langs den vandrette akse og længden af afsoningstiden langs den lodrette akse. Som det ses, vil f.eks. en nedsættelse af mindstetiden fra 4 måneder til 3 måneder alene betyde en afkortning af afsoningstiden for så vidt angår fæng-

FIGUR A

Afsoningstid i forhold til straflængde.

—————	aml. prvl. ved 2/3 tid, min. 4 mdr.	(§ 38, stk. 1)
x x x x x x x x x x	alm. prvl. ved 2/3 tid, min. 3 mdr.	
x x x x	alm. prvl. ved 2/3 tid, min. 2 mdr.	
— — — —	alm. prvl. ved 1/2 tid, min. 4 mdr.	
- - - - -	alm. prvl. ved 1/2 tid, min. 2 mdr.	

afsoningstid
i måneder

selsstraffe på 5 og 4 måneder, mens en nedsættelse af mindstetiden til 2 måneder vil medføre en afkortning af afsoningstiden for så vidt angår fængselsstraffe på 5, 4 og 3 måneder. Ved at sammenholde kurven for den gældende regel og kurven for en eventuel ny regel, hvor mindstetiden er nedsat til 3 måneder, ses det eksempelvis, at afsoningstiden vedrørende straffe på 5 måneders fængsel vel en nedsættelse af mindstetiden til 3 måneder vil blive 3 måneder og 10 dage i stedet for 4 måneder og for så vidt angår straffe på 4 måneders fængsel, at afsoningstiden vil blive 3 måneder i stedet for 4 måneder. Det fremgår ligeledes af figur A, at gennemførelsen af en almindelig regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, ikke i forhold til de gældende regler vil medføre nogen afkortning af afsoningstiden for så vidt angår fængselsstraffe på 6 måneder eller derunder, men til gengæld vil afkorte afsoningstiden for så vidt angår alle fængselsstraffe på over 6 måneder.

Den afkortning af afsoningstiden, som følger af de forskellige udvidelser af prøveløsladelsesreglerne, er herefter for hver enkelt straf længdes vedkommende beregnet i procent af afsoningstiden efter de gældende regler. Resultatet af denne beregning fremgår af den nedenstående figur B.

I denne figur er længden af den idømte fængselsstraf afsagt langs den vandrette akse og strafafkortningen - effekten - i procent af afsoningstiden efter de gældende regler langs den lodrette akse. Ser man f.eks. på kurven for en eventuel ny regel, hvor mindstetiden er nedsat til 3 måneder, fremgår det, at en sådan lovændring vil medføre, at afsoningstiden vedrørende fængselsstraffe på 5 måneder og 4 måneder vil blive henholdsvis 16,7% og 25% kortere end efter de gældende regler. Ser man på kurven for en eventuel ny, almindelig regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, fremgår det, at en sådan lovændring vil medføre, at afsoningstiden vedrørende fængselsstraffe på 8 måneder og derover vil blive 25% kortere end efter de gældende regler.

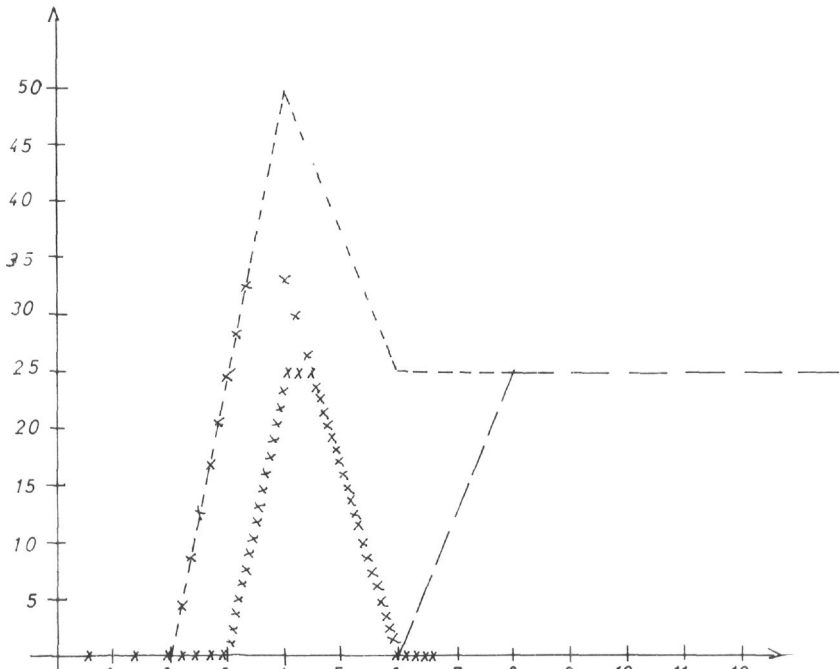
Ved hjælp af den beregnede procentvise afkortning af afsoningstiden kan virkningen af de forskellige, drøftede reglemuligheder herefter beregnes ud fra belægsundersøgelsens oplysninger om længden (efter dommen) af de fængselsstraffe, der

FIGUR B

Reduktion af afsoningstid i pct. af afsoningstid efter gældende regel med anvendelse af eventuelle nye løsladelsesregler: Beskrevet skematisk.

x x x x x x x x x x	alm. prvl. ved 2/3 tid, min. 3 mdr.
x x x x	alm. prvl. ved 2/3 tid, min. 2 mdr.
— — — —	alm. prvl. ved 1/2 tid, min. 4 mdr.
- - - - -	alm. prvl. ved 1/2 tid, min. 2 mdr.

pct. vis reduktion
af afsoningstid

afsonedes af de af undersøgelsen omfattede personer. Beregningen gennemføres ved at gruppere samtlige indsatte efter idømte strafflængde / og herefter inden for hver gruppe reducere antallet af indsatte med den procentvise reduktion af afsoningstiden, som den pågældende lovændring vil medføre for hver enkelt indsat inden for gruppen. Beregningsmetoden indebærer således, at reduktionen af indsatte med samme strafflængde sættes lig med den procentvise reduktion af afsoningstiden for hver enkelt indsat. Dette forudsætter, at de til enhver tid værende indsatte med samme strafflængde er indsat til afsoning i en "jævn strøm" og altså modsætningsvis ikke er indsat til afsoning på samme dag eller overvejende på visse bestemte dage. Denne forudsætning må imidlertid anses for forsvarlig, idet ingen anden antagelse med rimelighed kan anlægges.

Metoden kan illustreres ved nogle beregninger vedrørende den under pkt. 4 drøftede ordning, hvorefter førstegangsindsatte prøveløslades efter udståelse af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, medmindre dette findes utilrådeligt. Virkningen af en sådan ordning beregnes på følgende måde:

Det fremgår af belægsundersøgelsen, hvorledes de førstegangsindsatte fordeler sig med hensyn til længden af den idømte fængselsstraf. Ser man f.eks. på straffe på 12 måneders længde, fremgår det af belægsundersøgelsen, at 40 førstegangsindsatte var idømt fængselsstraf af en sådan længde. Efter figur B vil gennemførelsen af en regel om prøveløsladelse efter halv tid, dog mindst 4 måneder, indebære, at afsoningstiden vedrørende straffe på 12 måneder afkortes med 25%. Belæget af førstegangsindsatte med straffe på 12 måneder vil så-

- 1) Indsatte, der samtidig afsoner flere straffe, er grupperet efter den samlede længde af de pågældende straffe. Dette gælder også indsatte, der samtidig afsoner fængselsstraf og hæftestraf, selv om den samlede strafflængde for sådanne indsatte strengt taget ikke svarer til summen af de pågældende straffe, jfr. herved omsætningsreglen i straffelovens § 90, stk. 3. Den fejlkilde, der følger heraf, er imidlertid forsvindende ringe. Der henvises til bilag 1, side 168.

ledes blive reduceret med 25% af 40 personer, d.v.s. 10 personer. På tilsvarende måde beregnes reduktionen af belægget af indsatte med andre strafflængder. Summen af de på denne måde beregnede belægsreduktioner vil herefter udgøre den samlede belægsreduktion, som følger af den under pkt. 4 drøftede regel om førstegangsindsatte, hvis det forudsættes, at samt-lige de pågældende indsatte prøveløslades, når de tidsmæssige betingelser efter reglen er opfyldt.

De ovennævnte regelmuligheder indebærer alle, at prøveløsladelse ikke er obligatorisk, men vil kunne nægtes, såfremt løsladelse på prøve findes utilrådelig. Ved beregningen af disse reglers virkning for belægget må der derfor tages hensyn til, at prøveløsladelse efter de pågældende regler i visse tilfælde vil blive nægtet. Ligeledes må der tages hensyn til, at de indsatte i nogle tilfælde vil modsætte sig at blive prøveløsladt. Det er naturligvis vanskeligt at skønne over, hvor ofte prøveløsladelse efter de ovennævnte regler vil blive nægtet som utilrådelig eller afvist af den indsatte. På baggrund af den nuværende prøveløsladelsespraksis i relation til straffelovens § 38, stk. 1, jfr. pkt. 1, er det dog nærliggende at antage, at dette højst vil forekomme i 10% af de tilfælde, hvor prøveløsladelse kan ske efter de pågældende regler. Den reelle belægsreduktion kan derfor antages ikke at blive mindre end 90% af resultatet af den ovenfor angivne beregningsmetode.

På grundlag af det ovenfor anførte kan det herefter beregnes, at gennemførelsen af de forskellige mulige lovændringer, der er drøftet under pkt. 3-5, hver for sig vil have følgende virkninger for anstaltsbelæggets størrelse:

Nedsættelse af mindstetiden i straffelovens § 38, stk. 1, til 3 måneder, jfr. pkt. 3, vil medføre, at anstaltsbelægget formindskes med 90% af 27 personer, d.v.s. med ca. 24 personer. Dette svarer til en årlig besparelse på ca. 8.640 fængselsdage.

Nedsættelse af mindstetiden i straffelovens § 38, stk. 1, til 2 måneder, jfr. pkt. 3, vil medføre, at anstaltsbelægget formindskes med 90% af 62 personer, d.v.s. med ca. 56 personer. Dette svarer til en årlig besparelse på ca. 20.160 fængselsdage. Det bemærkes, at det ved beregningen er forud-

sat, at personer, der er indsat til afsoning af den ubetingede del af en kombinationsdom efter straffelovens § 58, stk. 1, ikke vil kunne prøveløslades, selv om mindstetiden for prøveløsladelse nedsættes til 2 måneder.

Virkningen af den under pkt. 4 a drøftede ordning, hvorefter indsatte med straffe på 2 år og 6 måneder og derover i almindelighed prøveløslades i tiden mellem udståelsen af halvdelen og to trediedele af straffetiden, kan som anført under pkt. 4 a ikke uden videre beregnes på grund af usikkerheden med hensyn til det nøjagtige løsladelsestidspunkt. Under de i pkt. 4 a nævnte forudsætninger kan det dog efter den anvendte beregningsmåde antages, at en sådan ordning vil medføre, at anstaltsbelægget formindskes med ca. 40 personer. Dette svarer til en årlig besparelse på ca. 14.400 fængselsdage.

Gennemførelsen af den under pkt. 4 b drøftede ordning, hvorefter førstegangsindsatte, medmindre det findes utilrådeligt, prøveløslades efter udståelse af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, vil medføre, at anstaltsbelægget formindskes med 90% af 95 personer, d.v.s. med ca. 85 personer. Dette svarer til en årlig besparelse på ca. 30.600 fængselsdage.

Gennemføres en sådan ordning i forbindelse med en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse til 3 måneder, vil formindskelsen af anstaltsbelægget udgøre 90% af 109 personer, d.v.s. ca. 98 personer. Nedsættes mindstetiden til 2 måneder samtidig med gennemførelsen af ordningen, vil formindskelsen af anstaltsbelægget udgøre 90% af 124 personer, d.v.s. ca. 112 personer.

Gennemførelsen af den under pkt. 5 drøftede almindelige regel om prøveløsladelse efter udståelse af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, vil medføre, at anstaltsbelægget formindskes med 90% af 366 personer, d.v.s. med ca. 330 personer. Dette svarer til en årlig besparelse på ca. 118.800 fængselsdage.

Gennemføres en sådan almindelig regel om halvtidsløsladelse i forbindelse med en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse til 3 måneder, vil formindskelsen af anstaltsbelægget udgøre 90% af 429 personer, d.v.s. ca. 386 personer. Nedsættes mindstetiden til 2 måneder samtidig med gennemførel-

sen af en sådan regel, vil formindskelsen af anstaltsbelæget udgøre 90% af 488 personer, d.v.s. ca. 440 personer.

Beregningerne er som nævnt foretaget på grundlag af arbejdsgruppens undersøgelse af anstaltsbelæget pr. 15. oktober 1975. For at de beregnede belægsreduktioner kan tages som udtryk for formindskelsen af det gennemsnitlige anstaltsbelæg, er det derfor en forudsætning, at anstaltsbelæget pr. 15. oktober 1975 svarer til det gennemsnitlige anstaltsbelæg med hensyn til antallet af fængselsafsonere og disses fordeling på de forekommende strafflængder. Som det fremgår af redegørelsen for belægsundersøgelsen i bilag 1, svarer antallet af fængselsafsonere pr. 15. oktober 1975 i det væsentlige til det gennemsnitlige belæg af fængselsafsonere for 1975. Der foreligger ikke gennemsnitstal vedrørende længden af de afsonede fængselsstraffe i 1975, men der er ingen grund til at antage, at fordelingen af strafflængder blandt de indsatte pr. 15. oktober 1975 skulle være væsentlig forskellig fra strafflængdefordelingen blandt det gennemsnitlige belæg af fængselsafsonere i 1975. Da direktoratet for kriminalforsorgen har gennemført en undersøgelse vedrørende samtlige indsatte, der blev prøveløsladt i 1975, og denne undersøgelse også indeholder oplysning om længden af de prøveløsladtes straffe, har arbejdsgruppen imidlertid fundet det rigtigst at foretage en kontrolberegning på grundlag af denne undersøgelse for herved at få indtryk af, hvorvidt strafflængdefordelingen i belægsundersøgelsen pr. 15. oktober 1975 og de på dette grundlag beregnede belægsreduktioner kan anses for repræsentative.

Den nævnte prøveløsladelsesundersøgelse omfatter alene indsatte, der faktisk blev prøveløsladt i 1975. Det er derfor ikke muligt at anvende denne undersøgelse som grundlag for en beregning af virkningen af en nedsættelse af mindstetiden for prøveløsladelse, idet de indsatte, som først ved en sådan lovændring ville få adgang til prøveløsladelse, ikke indgår i undersøgelsen. Derimod kan prøveløsladelsesundersøgelsen anvendes som grundlag for en beregning af virkningen af den under pkt. 5 drøftede almindelige regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. Beregningen af virkningen af denne regel er foretaget efter samme metode, som er anvendt ved beregningerne på grundlag af

arbejdsgruppens belægsundersøgelse.

Beregningen fører til, at gennemførelsen af den pågældende regel vil medføre en formindskelse af anstaltsbelægget på ca. 398 personer. Dette resultat afviger noget, men næppe afgørende fra beregningen på grundlag af belægsundersøgelsen, der førte til en belægsformindskelse på ca. 330 personer. Afvigelsen giver på den anden side grund til at understrege, at de ovenfor angivne resultater af beregningerne på grundlag af belægsundersøgelsen naturligvis alene bør opfattes som tilnærmede og meget omtrentlige mål for de drøftede reglers indvirkning på det gennemsnitlige belæg af fængselsafsonere. I den forbindelse må man også være opmærksom på, at der som nærmere omtalt i kapitel 2 i de sidste måneder af 1975 og i 1976 er sket et væsentligt fald i anstaltsbelægget. Hvis dette har medført en ændring af straflængdefordelingen blandt de indsatte, vil dette forringe den repræsentative værdi af beregningerne på grundlag af belægsundersøgelsen pr. 15. oktober 1975. Som nævnt i kapitel 1 har direktoratet for kriminalforsorgen iværksat en ny undersøgelse af belægget. Når denne undersøgelse foreligger, vil man på grundlag heraf kunne foretage en kontrol og å jour-føring af de ovenstående beregninger.

KAPITEL 5

KORTE FRIHEDSSTRAFFE, HERUNDER SPØRGSMÅL OM OPHÆVELSE AF HÆFTESTRAF

1. Anvendelsen af korte frihedsstraffe.

De fleste frihedsstraffe er af kort varighed. Efter kriminalstatistikken (foreløbige tal modtaget fra Danmarks statistik) blev der i 1975 idømt i alt 5.543 ubetingede fængsels- og hæftestrafte for overtrædelse af straffeloven. Heraf var 1.266 svarende til 22,8% af en længde på 30 dage eller derunder; 2.128 svarende til 38,4% var på 60 dage eller derunder; 2.635 svarende til 47,5% var på 3 måneder eller derunder; kun 1.841 svarende til 33,2% var længere end 6 måneder. Der findes ikke samlede statistiske oplysninger om anvendelsen af frihedsstraf inden for særlovgivningens område. Der er dog ikke tvivl om, at de ganske korte frihedsstraffe her er klart dominerende, således at overvægten af korte frihedsstraffe blandt det samlede antal frihedsstraffe er væsentligt mere markant, end det fremgår af kriminalstatistikken.

De korte frihedsstraffes betydning for antallet af indsatte fremgår af arbejdsgruppens belægsundersøgelse, jfr. bilag 1. Undersøgelsen omfatter både de personer, der er dømt for overtrædelse af straffeloven, og personer, der er dømt for overtrædelse af særlovgivningen. Efter undersøgelsen var i alt 2.466 personer indsat til afsoning på undersøgelsens dato den 15. oktober 1975. Heraf afsonede 305 svarende til 12,4% straf på under 30 dage; 140 svarende til 5,6% afsonede straf på 30 dages længde; 618 svarende til 25,1% afsonede straf på 60 dage eller derunder; 727 svarende til 29,5% afsonede straf på 3 måneder eller derunder; 970 svarende til 39,3% var idømt straf på 6 måneder eller derunder. /

Den hyppige anvendelse af korte frihedsstraffe har længe været

- 1) I de anførte tal er for de indsatte, der samtidig afsonede flere straffe, medtaget summen af de idømte straffes længde.

genstand for kritik. Navnlig har det været fremhævet, at de korte frihedsstraffe ikke giver mulighed for at iværksætte en behandling, der kan bidrage til den indsattes resocialisering, men tværtimod forringer den indsattes udsigter til at klare sig i samfundet ved at afbryde og eventuelt definitivt ødelægge hans forbindelse til arbejde, familie, venner m.v. Denne kritik har i væsentlig grad sammenhæng med en behandlingspræget opfattelse af frihedsstraffens formål og kan næppe i dag vinde fuld tilslutning. Der er formentlig ikke grundlag for at anse korte frihedsstraffe for en mindre hensigtsmæssig form for straf end lange frihedsstraffe. Noget andet er, at det kan gøres gældende, at de tilfælde, i hvilke der gøres brug af korte frihedsstraffe, typisk er af en sådan mindre alvorlig karakter, at frihedsstraf overhovedet kan forekomme upåkrævet. På baggrund af dette synspunkt drøftes i det følgende nogle muligheder for at begrænse frihedsstraffens anvendelsesområde gennem generelle strafudmålingsregler, der begrænser adgangen til at idømme korte frihedsstraffe.

2. Vesttyske reformer vedrørende korte frihedsstraffe.

I Vesttyskland er der for nogle år siden gennemført en reform, som tilsigter at begrænse anvendelsen af korte frihedsstraffe til fordel for bødestraf. Reformen har to hovedelementer, dels en regel, hvorefter der i almindelighed ikke kan idømmes frihedsstraf på under 6 måneder, dels en fuldstændig ophævelse af adgangen til at idømme frihedsstraf på under 1 måned.

a. Reglen om frihedsstraffe på under 6 måneder, der er indsat i Strafgesetzbuch § 47, er trådt i kraft den 1. september 1969. Reglen går nærmere ud på, at frihedsstraf på under 6 måneder kun kan idømmes, "når særlige omstændigheder ved gerningen eller gerningsmandens person gør det påkrævet af hensyn til at påvirke gerningsmanden eller af hensyn til retshåndhævelsen". Kommer en frihedsstraf på 6 måneder eller derover ikke i betragtning, og foreligger de ovennævnte særlige omstændigheder ikke, idømmer retten en bødestraf, selv om strafferammen for det pågældende delikt ikke omfatter bøde.

Samtidig med disse bestemmelser er der gennemført nye regler om udvidet anvendelse af betinget dom. Disse regler indebærer bl.a., at frihedsstraffe på under 6 måneder, i de tilfælde hvor en sådan straf undtagelsesvis idømmes, skal gøres betinget i videre

omfang end frihedsstraffe på 6 måneder eller derover.

Det vesttyske forbundsjustitsministerium har i oktober 1973 i en besvarelse af et spørgsmål i forbundsdagen givet en nærmere redegørelse for reformens virkninger. Det fremgår heraf, at der som følge af reformen er sket et meget væsentligt fald i anvendelsen af frihedsstraffe på under 6 måneder og en meget væsentlig stigning i anvendelsen af bødestraf. Denne udvikling har navnlig fundet sted i årene 1969-1971. Herefter synes der efter redegørelsen at være sket en stabilisering omkring lejet for 1971.

Reformens betydning illustreres af nedenstående tabel vedrørende strafudmålingen før og efter reformen med hensyn til visse formueforbrydelser:

	Tyveri og Underslæb		Bedrageri	
	1968	1971	1968	1971
Antal domme, i alt	77.198	94.664	26.644	21.251
Frihedsstraffe (både ubetingede og betingede) under 6 måneder	31%	9%	42%	14%
Ubetingede frihedsstraffe under 6 måneder	17%	4%	23%	6%
Bødestrafte	53%	73%	52%	72%

Den udvikling mod anvendelse af bødestraf i stedet for korte frihedsstraffe, som fremgår af tabellen, viser sig endnu tydeligere, hvis man ser på nedenstående tabel vedrørende spirituskørsel:

	Spirituskørsel med uheld		Spirituskørsel uden uheld	
	1968	1971	1968	1971
Antal domme, i alt	56.914	67.249	49.369	67.236
Frihedsstraffe (både ubetingede og betingede) på under 6 måneder	90%	14%	89%	16%

	Spirituskørsel med uheld		Spirituskørsel uden uheld	
	1968	1971	1968	1971
Ubetingede frihedsstraffe på under 6 måneder	60%	5%	59%	6%
Bødestrafte	9%	83%	11%	83%

b. Det andet hovedelement i den tyske reform, ophævelsen af frihedsstraffe på under 1 måned, er trådt i kraft den 1. januar 1975. Reglen, der er udformet som et almindeligt gældende minimum på 1 måned for frihedsstraffens længde, er indsat i Strafgesetzbuch § 38, stk. 2.

Arbejdsgruppen er ikke i besiddelse af statistiske oplysninger om tysk strafudmålingspraksis efter reglens ikrafttræden den 1. januar 1975. Efter de oplysninger, som arbejdsgruppen har modtaget fra det vesttyske forbundsjustitsministerium, kan reglens ikrafttræden imidlertid ikke have medført væsentlige ændringer i udmålingspraksis. Det fremgår af disse oplysninger, at domstolene allerede i 1970-71 i forbindelse med fastlæggelsen af praksis efter den ovenfor omtalte 6 måneders regel har taget hensyn til den nye legale minimumsregel, der blev vedtaget samtidig med 6 måneders reglen, og at frihedsstraffe på under 1 måned derfor ikke har spillet nogen væsentlig rolle i årene forud for reglens ikrafttræden den 1. januar 1975. I den forbindelse må man blandt andet være opmærksom på, at bedømmelsen af sager om spirituskørsel i Vesttyskland adskiller sig væsentligt fra bedømmelsen i Danmark. Til illustration heraf kan nævnes, at der i Vesttyskland ud af ca. 80.000 domfældelser i 1974 for spirituskørsel uden uheld kun blev anvendt ubetinget frihedsstraf i ca. 2.500 tilfælde, svarende til ca. 3%, og at ubetinget frihedsstraf på under 1 måned kun blev anvendt i 154 tilfælde, svarende til ca. 0,2% af samtlige domfældelser.

3. Spørgsmål om gennemførelsen af en regel svarende til den vesttyske 6 måneders regel.

Den ovennævnte vesttyske 6 måneders regel indebærer en generel begrænsning i adgangen til at idømme korte frihedsstraffe og

en tilsvarende udvidelse af adgangen til at anvende bødestraf. Efter de foreliggende oplysninger synes reglen i Vesttyskland at have medført en meget væsentlig begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf. Forskelligheden mellem strafudmålingsniveauet i Danmark og Vesttyskland kan medføre, at en tilsvarende ordning ikke ville få samme virkning i Danmark. Der kan dog næppe være tvivl om, at en sådan ordning også her i landet ville være et virksomt middel til at begrænse frihedsstraffens anvendelsesområde.

Samtidig må man være opmærksom på, at en generel begrænsning af adgangen til at idømme frihedsstraffe på under 6 måneder vil kunne medføre en på længere sigt u hensigtsmæssig fastlåsning af udmålingspraksis inden for de områder, hvor der hidtil er anvendt længere frihedsstraffe. Inden for områder, hvor der hidtil er anvendt frihedsstraffe på 6 måneder og derover, vil det formentlig i væsentlig grad modvirke en fremtidig sænkning af udmålingsniveauet, hvis en eventuel straflempelse i almindelighed ikke kan ske ved blot at idømme en kortere frihedsstraf, men kun ved helt at give afkald på frihedsstraf. I den forbindelse må det også tages i betragtning, at en sådan 6 måneders regel ville kunne medføre, at domstolene i nogle af de tilfælde, hvor der i dag anvendes frihedsstraf på under 6 måneder, i stedet idømmer en længere frihedsstraf.

Ligeledes må man være opmærksom på, at frihedsstraf på indtil 6 måneder her i landet anvendes indenfor et meget omfattende og forskelligtartet område og i ikke ringe grad i tilfælde, som formentlig vil blive anset for at være af forholdsvis betydelig strafværdighed. Der henvises herved til arbejdsgruppens belægsundersøgelse, bilag 1, side 188. Det kan forekomme tvivlsomt, om man generelt inden for hele dette område kan opstille en formodning om, at frihedsstraf i almindelighed er upåkrævet.

Alt i alt er det arbejdsgruppens opfattelse, at en lovbestemt begrænsning af adgangen til at anvende frihedsstraffe på under 6 måneder formentlig vil være for vidtgående her i landet. Derimod kan det være mere nærliggende at overveje tilsvarende ordninger af en mere snæver rækkevidde. De synspunkter, der ovenfor er fremhævet over for den tyske 6 måneders regel, gør sig naturligvis i mindre grad gældende, hvis der alene er tale om at begrænse anvendelsen af frihedsstraffe på under f.eks. 4 eller 3 måneder. Samtidig ville også en sådan mere snæver ordning kunne være af betyd-

ning i en ikke uvæsentlig del af de tilfælde, der i dag medfører frihedsstraf. Efter arbejdsgruppens belægsundersøgelse var henholdsvis ca. 30% og ca. 25% af strafafsonerne på undersøgelsens dato idømt frihedsstraf på under 4 og 3 måneder. En nærmere vurdering af en sådan 4 eller 3 måneders regel må blandt andet afhænge af, hvilke nye strafferetlige sanktioner der kan anvendes inden for det hidtidige område for korte frihedsstraffe. Herom henvises til de følgende kapitler. Samtidig må man være opmærksom på, at en legal begrænsning af adgangen til at idømme korte frihedsstraffe vil kunne virke som et væsentligt incitament til at gøre brug af sådanne nye sanktioner som f.eks. samfundstjeneste og natfængsel.

Det bemærkes, at arbejdsgruppen ikke har gjort forsøg på nærmere at beregne, i hvilket omfang en eventuel lovbestemt begrænsning af adgangen til at anvende korte frihedsstraffe ville påvirke belægget af frihedsberøvede. Når det som her drejer sig om fakultative ordninger, er det næppe muligt på forhånd at vurdere virkningerne heraf.

Med hensyn til spørgsmålet om helt at afskære adgangen til at anvende frihedsstraffe på under 30 dage henvises til pkt. 7.

4. Hæftestrafen og dens anvendelse.

Blandt straffelovens to former for frihedsstraf, hæfte og fængsel, er hæfte efter straffeloven den kortere og "mildere" frihedsstraf. Hæfte idømmes fra 7 dage til 6 måneder, mens fængsel idømmes fra 30 dage til 16 år eller på livstid, og reglerne om fuldbyrdelse af hæftestraf sikrer hæfteafsonere en række rettigheder (adgang til selv at skaffe sig personlig forplejning og arbejde m.v.), som ikke er sikret fængselsafsonere. Hæfte betegnes ofte som privilegeret frihedsstraf. Hensigten med sanktionen har været at skabe en reaktion, der virker afskrækkende gennem frihedsberøvelsen, men som ved at placere de dømte i en anden gruppe end de "egentlige kriminelle" ikke har samme stemplende virkning som fængselsstraffen.

Hæfte anvendes i praksis både inden for straffeloven og særlovgivningens område. Efter kriminalstatistikken (foreløbige tal modtaget fra Danmarks statistik) blev der i 1975 idømt i alt 1.312 hæftestrafte for overtrædelser af straffeloven, hvoraf de 1.099 var ubetingede. Af disse 1.099 ubetingede hæftestrafte var 927 af

en længde på 30 dage eller derunder; kun 9 var på over 60 dage. Tyveri, brugstyveri, vold og uagtsom legemsbeskadigelse er helt dominerende blandt de straffelovsovertrædelser, for hvilke der idømmes hæftestraf.

Efter årsberetningen for direktoratet for kriminalforsorgen 1975 (tabel E 2 sammenholdt med tabel E 9 og 10) blev der i 1975 i alt afsonet ca. 9.000 hæftestrafte. Sammenholdes dette tal med kriminalstatistikens oplysninger om antallet af ubetingede hæftestrafte idømt for overtrædelse af straffeloven (1.099 i 1975), ses det, at hæftestraf helt overvejende idømmes for overtrædelser af særlovgivningen. Direktoratets årsberetning indeholder ikke oplysninger om arten af de særlovsovertrædelser, for hvilke der idømmes hæftestraf.

Et noget klarere billede af den samlede anvendelse af hæftestraf kan man danne sig på grundlag af arbejdsgruppens belægsundersøgelse. Undersøgelsen bekræfter for det første, at hæftestraf i første række anvendes inden for særlovgivningens område. Blandt de 505 personer, som på undersøgelsens dato, den 15. oktober 1975, afsonede hæftestraf, var 434 alene dømt for overtrædelse af særlovgivningen; 23 var alene dømt for overtrædelse af straffeloven, og 48 var dømt både for overtrædelse af særlovgivningen og straffeloven.

Det fremgår endvidere af undersøgelsen, at den helt overvejende del af de personer, der afsoner hæftestraf, er dømt for overtrædelse af færdselsloven og navnlig for overtrædelse af reglerne om kørsel efter indtagelse af spiritus (den tidligere færdselslovs § 16). Blandt de 434 hæfteafsonere, der alene var dømt for særlovsovertrædelser, var 410 udelukkende dømt for overtrædelse af færdselsloven, heraf 378 for kørsel efter indtagelse af spiritus. Blandt de hæfteafsonere, der alene var dømt for særlovsovertrædelser, var der således kun 24, som ikke var dømt for overtrædelse af færdselsloven. Også inden for den gruppe hæfteafsonere, der både var dømt for straffelovs- og særlovsovertrædelser, var færdselslovsovertrædelserne og blandt dem kørsel efter indtagelse af spiritus helt dominerende blandt særlovsovertrædelserne. For 47 ud af de 48 indsatte, der falder inden for denne gruppe, bestod særlovsovertrædelsen udelukkende i en overtrædelse af færdselsloven, og af disse 47 var 38 blandt andet dømt for kørsel efter indtagelse af spiritus.

Undersøgelsen viser endvidere, at hæftestrafte i det overve-

jende antal tilfælde er af ganske kort varighed. For 149 af de 505 personer, der afsonede hæfte pr. 15. oktober 1975. var straf-længden på 14 dage eller derunder; for i alt 305 af de indsatte var strafflængden på under 30 dage (7-29 dage); 119 afsonede hæfte- straf på netop 30 dage; af de resterende 81 afsonede 9 hæftestraf på over 60 dage.

5. Spørgsmål om ophævelse af hæftestrafpen.

I de senere år har der flere gange været fremsat forslag om ophævelse af hæftestrafpen. Blandt andet er der fremsat forslag herom i betænkning nr. 650/1972 vedrørende nogle af- og nedkrimi- naliseringsspørgsmål og i et notat af 8. juni 1971 fra direktora- tet for kriminalforsorgen (notatet er optrykt som bilag til den ovennævnte betænkning).

Ønsket om at afskaffe hæftestraf har i det væsentlige været begrundet i to hovedsynspunkter. For det første har det været an- ført, at det må forekomme tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til for visse typer af lovovertrædere at markere, at man ved idøm- melsen af frihedsstraf ikke har villet sidestille dem med "egent- lige forbrydere". I den forbindelse har der været peget på, at hæftestrafpen eksistens antageligt medvirker til at forstærke fængselsstrafpen "stemplende" karakter.

For det andet har der været henvist til, at udviklingen har medført, at der ikke længere er væsentlige forskelle mellem fuld- byrdelsen af hæftestraf og fængselsstraf, og at de få forskelle, der stadig ekisterer, er langt mindre væsentlige end forskellen på fuldbyrdelsesmåderne for fængselsstraf i de forskellige anstal- ter, navnlig forskellen mellem fuldbyrdelsen af fængselsstraf i henholdsvis åben og lukket anstalt.

Det sidste synspunkt har fået yderligere vægt efter, at der i forbindelse med straffelovsændringerne i 1973 blev gennemført nye administrative bestemmelser om fuldbyrdelse af frihedsstraf. I det væsentlige indebærer de nye bestemmelser, at de tidligere hæfteprivilegier nu også omfatter indsatte, der afsoner fængsels- straf. Ordningen er i dag den, at hæfteafsonere i statsfængslerne kun har særfordele i forhold til fængselsafsonere med hensyn til selv at skaffe sig arbejde og med hensyn til at disponere over medbragte eller tilsendte penge til forplejning. Det bemærkes her- ved, at den sidstnævnte særfordel kan ophæves efter bestemmelse af anstaltslederen, mens den førstnævnte ifølge direktoratet for

kriminalforsorgen kun benyttes i begrænset omfang. For så vidt angår afsoning af frihedsstraf i arresthus er der i dag overhovedet ingen forskel mellem fængsels- og hæftestraf.

I forbindelse med spørgsmålet om ophævelse af hæftestraf kan det endvidere nævnes, at reglerne om hæftestraf på enkelte punkter er strengere end reglerne om fængselsstraf. Hæfteafsonere har således uanset strafflængden ingen mulighed for at blive prøveløsladt, ligesom adgangen til udgangstilladelse er mere begrænset for hæfteafsonere end for fængselsafsonere. I de få tilfælde, hvor dette får praktisk betydning, synes disse virkninger af den legale sondring mellem hæfte og fængsel i dag at savne rimelig begrundelse.

På baggrund af det anførte deler arbejdsgruppen den opfattelse, at der ikke længere er grundlag for at opretholde hæftestrafen. Forskellen mellem hæfte og fængsel er i dag bortset fra reglerne om straffens længde helt overvejende af terminologisk karakter. Arbejdsgruppen er opmærksom på, at dette ikke nødvendigvis indebærer, at den legale sondring mellem fængsel og hæfte er uden reel betydning. Selve den terminologiske forskel og de hertil knyttede forestillinger giver mulighed for at udtrykke varierende bedømmelser af forskellige typer af lovovertrædere og kan indebære visse fordele af social og emotionel karakter for de personer, der idømmes den efter almindelige forestillinger mindre belastende frihedsstraf, hæfte. Arbejdsgruppen finder imidlertid ikke, at disse virkninger af den legale sondring mellem fængsel og hæfte giver tilstrækkeligt grundlag for at opretholde hæftestrafen.

6. Begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf i forbindelse med hæftestraffens ophævelse.

De ovenfor anførte synspunkter vedrørende hæftestraffens ophævelse angår alene spørgsmålet om frihedsstraffens form, men har i sig selv ikke direkte betydning for spørgsmålet om begrænsning af frihedsstraffens anvendelsesområde. En ophævelse af hæftestrafen ud fra disse synspunkter vil derfor kunne tænkes gennemført som en rent formel reform, således at det hidtidige minimum for fængselsstraf på 30 dage nedsættes til det nuværende hæfteinimum på 7 dage og således at lovovertrædelser, der hidtil er straffet med hæfte, fremtidigt blot i stedet straffes med fængsel. En sådan reform er i denne sammenhæng af begrænset interesse. Ud fra ar-

bejdsgruppens kommissorium må interessen her først og fremmest samle sig om mulighederne for i forbindelse med en eventuel ophævelse af hæftestraffen at gennemføre en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf.

Det må antages, at der inden for en del af de områder, hvor der i dag anvendes hæftestraf, efter hæftestraffens ophævelse vil kunne anvendes andre sanktioner end frihedsstraf. En nærmere vurdering heraf vil imidlertid forudsætte en nøje gennemgang af hæftestraffens forskellige anvendelsesområder og af behovet for frihedsstraf inden for disse områder. En sådan gennemgang af de enkelte hæfteområder falder uden for arbejdsgruppens opgaver og vil i øvrigt næppe kunne foretages, før der er taget nærmere stilling til, hvilke ikke-frihedsberøvende sanktioner ud over bøde der vil kunne komme på tale som alternativ til hæfte. Arbejdsgruppen skal derfor i det følgende alene pege på enkelte mulige foranstaltninger af generel karakter, der vil indebære, at der i forbindelse med hæftestraffens ophævelse sker en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf.

7. 30 dages minimum for frihedsstraf.

Efter straffelovens § 33, stk. 1, kan straf af fængsel ikke idømmes for kortere tid end 30 dage. Kortere frihedsstraffe kan bortset fra helt særlige tilfælde kun idømmes i form af hæfte. Forestiller man sig, at man i forbindelse med hæftestraffens ophævelse opretholder det gældende minimum på 30 dage for fængselsstraf, ville dette derfor få den virkning, at der ikke længere kan idømmes frihedsstraf på under 30 dage. Som nævnt under pkt. 2 er en sådan ændring for nylig gennemført i Vesttyskland. En tilsvarende ordning er her i landet tidligere foreslået i betænkningen om nogle af- og nedkriminaliseringsspørgsmål.

De synspunkter, som under pkt. 3 er gjort gældende over for lovbestemte begrænsninger i adgangen til at idømme korte frihedsstraffe, er næppe afgørende i forbindelse med en regel, der alene angår frihedsstraffe på under 30 dage. Navnlig er der næppe grund til at antage, at et 30 dages minimum for frihedsstraf på mærkbar måde vil forringe mulighederne for en sænkning af udmålingsniveauet inden for områder, hvor der anvendes længere frihedsstraffe. Vurderingen af ordningen må derfor i det væsentlige afhænge af overvejelser vedrørende behovet for frihedsstraf inden for de om-

råder, hvor der i dag anvendes hæfte på under 30 dage.

Langt størstedelen af de hæftestrafte på under 30 dage, der forekommer, er idømt for overtrædelser af færdselsloven, navnlig for kørsel efter indtagelse af spiritus. Efter arbejdsgruppens belægsundersøgelse var således 279 af de i alt 305 personer, der afsonede hæftestraf på under 30 dage på undersøgelsens dato, dømt for overtrædelse af færdselsloven, heraf 255 for spirituskørsel. Efter de ændringer af sanktionssystemet vedrørende kørsel efter indtagelse af spiritus, der er gennemført ved ændringerne af færdselsloven i 1971 og 1976, jfr. herved kapitel 3, pkt. 2, er det næppe sandsynligt, at man inden for dette område i de første år vil foretage nogen yderligere begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf til fordel for bødestraf. Spørgsmålet om gennemførelsen af et 30 dages minimum for frihedsstraf i forbindelse med en eventuel ophævelse af hæftestrafen må formentlig derfor i væsentlig grad afhænge af, hvilke nye ikke-frihedsberøvende sanktioner der kan sættes i stedet for hæftestrafte på under 30 dage. Herom henvises til de følgende kapitler.

8. Anvendelse af fængselsstraf af en længde på to tredjedele af den hidtidige hæftestraf.

Som tidligere nævnt må det forventes, at der inden for en del af det nuværende hæfteområde efter hæftestrafens ophævelse vil kunne anvendes andre sanktioner end frihedsstraf. Man må dog nok regne med, at frihedsstraf og da i form af fængsel vil blive anset for nødvendig inden for væsentlige dele af det område, hvor der hidtil har været anvendt hæftestraf. Som en anden mulighed for i forbindelse med hæftestrafens ophævelse at formindske den samlede anvendelse af frihedsstraf kunne det derfor overvejes at anvende en fængselsstraf, der er kortere end den hidtidige hæftestraf, inden for de områder, hvor anvendelse af frihedsstraf også efter hæftestrafens ophævelse findes påkrævet.

En sådan løsning vil til dels kunne støttes på selve hæftestrafens karakter. Som tidligere nævnt har det været hensigten med hæftestrafen at skabe en i forhold til fængselsstraffen mildere frihedsstraf, der kan anvendes over for lovovertrædere, som ikke opleves som "egentlige kriminelle". I afsoningsmæssig henseende er der ikke længere reelle forskelle mellem fængsel og hæfte. Derimod kan det anføres, at de forestillinger, der med støtte i

straffelovens forarbejder og i sanktionens faktiske anvendelse traditionelt er knyttet til hæftestrafen, medfører, at hæftestraf i social og emotionel henseende har en mindre belastende karakter end fængselsstraf for den dømte. For så vidt kan det gøres gældende, at det vil indebære en strafskærpelse, hvis hæftestraffens ophævelse fører til, at der i tilfælde, hvor der hidtil er anvendt hæftestraf, blot i stedet anvendes fængselsstraf af samme længde som den hidtidige hæftestraf.

Ved den eventuelle gennemførelse af en sanktionsomlægning, hvorefter der i stedet for hæftestraf anvendes en kortere frihedsstraf, måtte det være nærliggende at tage udgangspunktet i det princip for omregningen af hæfte til fængsel, der er indeholdt i reglen i straffelovens § 90, stk. 3. Efter denne bestemmelse regnes 3 dages hæfte lig med 2 dages fængsel i tilfælde, hvor hæfte skal omsættes til fængsel. Arbejdsgruppen skal således pege på den mulighed, at der i forbindelse med en eventuel ophævelse af hæftestraffen søges gennemført en almindelig strafudmålingspraksis, hvorefter der inden for de hidtidige hæfteområder, hvor frihedsstraf fortsat findes påkrævet, som udgangspunkt alene anvendes fængselsstraf af en længde, der svarer til to trediedele af længden af den hidtidige hæftestraf. Det bemærkes herved, at en sådan ordning ville kunne kombineres med gennemførelsen af et 30 dages minimum for frihedsstraf, jfr. herved pkt. 7, men naturligvis også ville kunne gennemføres, såfremt man i forbindelse med hæftestraffens ophævelse måtte vælge at nedsætte fængseisminimum til det nuværende hæfteminimum på 7 dage.

Med hensyn til omfanget af den reduktion af belægget af frihedsberøvede, der vil følge af en sanktionsomlægning af den nævnte karakter, henvises til afsnittet nedenfor.

9. Reduktionen af belægget som følge af de under pkt. 7 og 8 drøftede ordninger.

Under den forudsætning, at hæftebelæggets størrelse og sammensætning på datoen for arbejdsgruppens belægsundersøgelse den 15. oktober 1975 svarer til det nuværende gennemsnitlige hæftebelæg, kan de belægsmæssige virkninger af de under pkt. 7 og 8 drøftede ordninger umiddelbart udledes af belægsundersøgelsen.

Det fremgår af undersøgelsen, at 305 personer på undersøgelsens dato afsonede hæftestraf på under 30 dage. Gennemførelsen af

et 30 dages minimum for frihedsstraf, jfr. pkt. 7, skulle således medføre et fald af en tilsvarende størrelsesorden i antallet af frihedsberøvede, såfremt der konsekvent anvendes ikke-frihedsberøvede sanktioner i de tilfælde, hvor der hidtil er idømt hæfte på under 30 dage.

En tilsvarende enkel beregning kan under den ovenfor angivne forudsætning foretages for så vidt angår den under pkt. 8 drøftede sanktionsomlægning. Såfremt man inden for hele det hidtidige hæfteområde går over til at anvende fængselsstraf af en længde på omkring to trediedele af den hidtidige hæftestraf, skulle dette medføre et fald i antallet af frihedsberøvede svarende til ca. en trediedel af det hidtidige hæftebelæg.²⁾ Efter belægsundersøgelsen var det samlede hæftebelæg på undersøgelsens dato på i alt 505 personer. Gennemførelsen af den drøftede sanktionsomlægning skulle således medføre et fald i belægget af en størrelsesorden på omkring 170 personer (1/3 af 505).

Under den angivne forudsætning kan den belægsmæssige virkning af at gennemføre begge de under pkt. 7 og 8 drøftede ordninger ligeledes udledes af belægsundersøgelsen. Af det samlede hæftebelæg på undersøgelsens dato afsonede 305 personer hæftestraf på under 30 dage, 119 hæftestraf på 30 dage, og 81 hæftestraf på over 30 dage. Gennemførelsen af begge de drøftede ordninger skulle således medføre et fald i antallet af frihedsberøvede af en størrelsesorden på omkring 330 personer (305 + ca. 1/3 af 81). ' /

Disse slutninger fra arbejdsgruppens belægsundersøgelse kan dog ikke antages at give noget dækkende billede af virkningerne ved i dag at gennemføre de under pkt. 7 og 8 drøftede foranstaltninger. Som nærmere omtalt i bilag 1, side 174, var det gennemsnitlige daglige hæftebelæg i 1975 og 1976 væsentligt mindre, end hvad der fremgår af arbejdsgruppens belægsundersøgelse. Mens hæftebelægget efter arbejdsgruppens undersøgelse omfattede 505 per-

- 2) Faldet i belægget som følge af den pågældende sanktionsomlægning bliver noget, men ikke væsentligt, mindre end en trediedel, idet hæftestrafte på 7 dage ikke kan afkortes yderligere.
- 3) Beregningen kan imidlertid også foretages således, at man efter en reduktion på 1/3 af længden af samtlige idømte hæftestrafte lader de, der herved bliver på under 30 dage, bortfalde. Denne beregningsmåde vil medføre, at en kombination af de to ordninger bevirker et fald på ca. 480 personer.

soner, var det gennemsnitlige daglige hæftebelæg i 1975 og 1976 på henholdsvis 444 og 422 personer. Hertil kommer, at der i 1976 er gennemført væsentlige ændringer af sanktionssystemet inden for hæftestraffens hovedområde, kørsel efter indtagelse af spiritus. Virkningerne af disse ændringer har næppe i nævneværdigt omfang nået at påvirke det ovennævnte afsoningstal for 1976.

Alt i alt må man gå ud fra, at de ovenstående slutninger fra arbejdsgruppens belægsundersøgelse giver et forstørret billede af virkningerne af de under pkt. 7 og 8 drøftede ændringer af sanktionssystemet. Selv om faldet i antallet af frihedsberøvede som følge af disse ordninger må antages at blive noget mindre, end de nævnte tal angiver, er der dog ikke tvivl om, at de vil medføre et meget betydeligt fald i det gennemsnitlige belæg af frihedsberøvede.

KAPITEL 6

NYE SANKTIONER - SAMFUNDSTJENESTE

1. Indledende bemærkninger.

Under de senere års bestræbelser på at udvikle nye strafferetlige sanktioner, der kan træde i stedet for frihedsstraf, har opmærksomheden i væsentlig grad hæftet sig ved en sanktionsform, hvis hovedindhold består i, at domfældte pålægges en pligt til i sin fritid uden løn at udføre samfundsnyttigt arbejde. Efter de oplysninger, som foreligger for arbejdsgruppen, forekommer en sådan sanktion, der i det følgende kaldes "samfundstjeneste", i forskellige varianter i England, New Zealand, Sovjet, Vesttyskland, Østtyskland og U.S.A. I den almindelige debat vedrørende alternativer til frihedsstraf har man navnlig haft den engelske form for samfundstjeneste for øje, og der foreligger et forholdsvist udførligt materiale vedrørende den engelske ordning. Arbejdsgruppen har derfor fundet det rigtigst først og fremmest at omtale sanktionen samfundstjeneste i dens engelske udformning. I det følgende gives der endvidere en kort redegørelse for anvendelsen af samfundstjeneste i Vesttyskland. I New Zealand er samfundstjeneste et led i afsoningen af den særlige sanktion "periodic detention", der har karakter af en form for week-endfængsel. Herom henvises til kapitel 8. Med hensyn til samfundstjeneste i andre lande henvises til William Rentzmann, Alternativer til frihedsstraf, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1975, side 172-173.

2. Samfundstjeneste i England.

Samfundstjeneste som strafferetlig reaktion indførtes i England den 1. januar 1973 ved en ændring af Criminal Justice Act 1972. Lovændringen blev først gennemført som en forsøgsordning omfattende seks tilsynsdistrikter (probation areas). Med virkning fra den 1. april 1975 er samfundstjeneste blevet indført i hele landet. Indførelsen af samfundstjeneste byggede på en betænkning

fra 1970 om "Non-custodial and Semi-custodial penalties", ofte kaldet **Wootton-betænkningen** efter det udvalg, Wootton-udvalget, der udarbejdede betænkningen som underudvalg under "The Advisory Council on the Penal System".

Formålet med samfundstjeneste var blandt andet at skabe en sanktion, der kunne træde i stedet for frihedsstraf og dermed give grundlag for at nedbringe antallet af indsatte i fængslerne. Dette sigte blev særligt kraftigt fremhævet under regeringens forelæggelse af lovforslaget i parlamentet. Herudover har der været henvist til en række ret forskelligartede synspunkter som grundlag for samfundstjeneste som strafferetlig reaktion, og det har ofte været fremhævet, at samfundstjeneste som strafferetlig reaktion ikke hviler på nogen entydig opfattelse af strafferetlige reaktioners formål. Dette fremgår også af følgende udtalelse i Wootton-betænkningen (side 13):

"... i almindelighed skulle tanken om, at nogle lovovertrædere forpligtes til at udføre samfundstjeneste, appellere til tilhængere af en række forskellige opfattelser af straffens formål. For nogle ville den simpelthen være et mere konstruktivt og billigere alternativ til korte frihedsstraffe; af andre ville den blive opfattet som en indførelse i det strafferetlige system af en ny dimension, hvorved vægten lægges på erstatning til samfundet; andre igen ville betragte den som et middel til at virkeliggøre det gamle udtryk, at straffen skal svare til forbrydelsen, mens endnu andre ville understrege værdien af at bringe lovovertrædere i nær kontakt med de medlemmer af samfundet, som har størst behov for hjælp og støtte."

2.1. De gældende regler.

De gældende regler om samfundstjeneste findes i "Powers of Criminal Courts Act" 1973, §§ 14-17, der er optrykt som bilag 2. I det følgende gives en kort oversigt over reglernes hovedindhold.

En dom til samfundstjeneste indebærer, at den dømte skal udføre et nærmere fastsat antal timers arbejde uden løn. Antallet af arbejdstimer fastsættes inden for en mindstegrænse på 40 timer og en højstegrænse på 240 timer. Arbejdet skal udføres i fritiden, og den fastsatte arbejdsforpligtelse skal være endeligt afviklet inden 12 måneder fra dommens dato.

Samfundstjeneste kan alene idømmes som en selvstændig sank-

tion. Wootton-udvalget havde anbefalet, at samfundstjeneste også skulle kunne anvendes som et vilkår for betinget dom, men på dette punkt blev udvalgets forslag ikke taget til følge. Udover som selvstændig sanktion har det været tanken, at samfundstjeneste skal kunne anvendes som bødeforvandlingsstraf og som reaktion over for overtrædelser af vilkår for en betinget dom. Lovbestemmelserne herom i Criminal Justice Act 1972 (§ 49) og i Powers of Criminal Courts Act 1973 (§ 6, stk. 3 b, 6 b og 10) er imidlertid endnu ikke sat i kraft.

Anvendelsen af samfundstjeneste forudsætter, at følgende betingelser er opfyldt:

- a) Den dømte skal være fyldt 17 år.
- b) Dommen skal angå en lovovertrædelse, som kan straffes med fængsel.
- c) Den dømte skal indvillige i at udføre samfundstjeneste (denne betingelse skyldes blandt andet ønsket om at undgå en mulig konflikt med den europæiske menneskerettighedskonvention, artikel 4, stk. 2 og 3, som forbyder tvangsarbejde, medmindre det finder sted i forbindelse med frihedsberøvelse eller prøveløsladelse).
- e) Den dømte skal have bopæl i et område, som har gennemført de administrative foranstaltninger, der er nødvendige for at fuldbyrde en dom til samfundstjeneste, og inden for hvilket de nødvendige arbejdstilbud er til stede.
- f) Retten skal finde den pågældende egnet til at udføre samfundstjeneste. Som grundlag for denne bedømmelse skal der foreligge en særlig redegørelse for lovovertræderens personlige forhold.

Bortset fra kravet om, at strafferammen for lovovertrædelsen skal omfatte fængsel, indeholder loven ikke nogen angivelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste. Wootton-rapporten pegede på, at samfundstjeneste formentlig vil være en egnet sanktion i visse tyveri- og voldssager, i sager om brugstyverier vedrørende biler, og i alvorligere færdselssager. Herudover fremgår det af rapporten, at man har forestillet sig, at samfundstjeneste i almindelighed ville blive anvendt inden for områder, hvor man hidtil havde anvendt kortere frihedsstraffe, men at man samtidig ikke fandt det ønskeligt at udelukke sanktionens anvendelse i tilfælde, som sædvanligvis ikke ville medføre frihedsstraf, f.eks. i sager

om visse færdselslovsovertrædelser. Med hensyn til den faktiske anvendelse af samfundstjeneste henvises til pkt. 2.2.

En dom til samfundstjeneste angiver alene selve arbejdsforpligtelsens tidsmæssige omfang. Arbejdets karakter fastsættes af en selvstændig afdeling for samfundstjeneste inden for den stedlige frie kriminalforsorg ("the community service center"). Denne afdeling varetager samtlige de opgaver, der knytter sig til gennemførelsen af en dom til samfundstjeneste, herunder fremskaffelse af egnet arbejde, anvisning af tidspunktet for arbejdets udførelse samt kontrol med opfyldelsen af arbejdsforpligtelsen. Afdelingen har endvidere til opgave at udarbejde den redegørelse for tiltaltes personlige forhold, der som nævnt ovenfor skal foreligge for retten som grundlag for bedømmelsen af vedkommendes egnethed for samfundstjeneste.

Opfylder den dømte ikke den fastsatte arbejdsforpligtelse eller andre hertil knyttede forpligtelser, kan han indkaldes til at give møde i retten. Finder retten her, at der ikke foreligger undskyldende omstændigheder, kan den enten idømme den pågældende en bøde på ikke over 50 £ samtidig med at opretholde arbejdsforpligtelsen efter den oprindelige dom, eller den kan ophæve den oprindelige dom og genoptage sagen på det grundlag, der forelå, da den nu ophævede dom blev afsagt.

En dom til samfundstjeneste kan endvidere ophæves på begæring af den dømte eller af den ovennævnte afdeling for samfundstjeneste, såfremt retten finder dette formålstjenligt på grund af omstændigheder, der er indtrådt efter dommens afsigelse. I så fald genoptages sagen ligeledes på det oprindelige grundlag. Under samme betingelser kan retten forlænge den periode på ét år, inden for hvilken en dom til samfundstjeneste skal opfyldes.

2.2. Den faktiske anvendelse af samfundstjeneste.

Anvendelsen af samfundstjeneste i det første halvandet år efter sanktionens indførelse på forsøgsbasis i seks tilsynsdistrikter (perioden 1. januar 1973 til 30. juni 1974) er beskrevet i en rapport fra forskningsafdelingen under Home Office (Home Office Research Studies No. 29: Community Service Orders; London 1975). Arbejdsgruppen har fundet det hensigtsmæssigt at gengive rapportens oplysninger forholdsvist udførligt, selv om der herved i nogen grad bliver tale om en gentagelse af omtalen af rapporten i

William Rentzmanns tidligere nævnte artikel i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1975, side 174-178.

I perioden 1. januar 1973 til 30. juni 1974 blev der i de seks forsøgstilsynsdistrikter afsagt i alt 1.192 domme til samfundstjeneste. Anvendelsen af sanktionen var stigende igennem perioden. I første halvår af 1973 blev der således gennemsnitligt afsagt 41 domme til samfundstjeneste pr. måned, i andet halvår af 1973 var gennemsnittet pr. måned steget til 52 og i de første fem måneder af 1974 til 101.

a. De 1.192 domme angik i alt 1.172 personer, heraf 48 kvinder (forskellen mellem antal domme og personer skyldes, at enkelte lovovertrædere i perioden blev idømt samfundstjeneste flere gange). Aldersfordelingen blandt de dømte fremgår af nedenstående tabel. Som det ses, var over halvdelen af de dømte i aldersgruppen 17-20 år.

Aldersfordelingen blandt personer, idømt
samfundstjeneste

	abs.	%
17-20 år	628	53,6
21-24 år	280	23,9
25-28 år	127	10,8
29-32 år	48	4,1
33-36 år	41	3,5
37-	48	4,1
I alt	1.172	100,0

Arten af de lovovertrædelser, der i undersøgelsesperioden medførte domme til samfundstjeneste, er ret sparsomt belyst i rapporten. Det angives alene, hvilke hovedkategorier af lovovertrædelser der har været tale om. Oplysningerne herom er begrænset til de 757 domfældte, hvis straffeakter kunne fremskaffes på undersøgelsestidspunktet. Af disse 757 domfældte var 89 svarende til ca. 12% dømt for forbrydelser mod person (vold, legemsbeskadigelse, sædelighedsforbrydelser m.v.); 380 svarende til ca. 50% var dømt for formueforbrydelser (tyveri, røveri, hærværk, hæleri m.v.); 182 svarende til ca. 24% var dømt for overtrædelser af færdselsloven og

106 svarende til ca. 14% for "andet", herunder narkotikakriminalitet, dokumentfalsk og ulovlig våbenbesiddelse.

Med hensyn til de domfældtes forstraffe fremgår det, at godt halvdelen (ca. 57%) af de 757 personer, hvis straffeakter forelå på undersøgelsestidspunktet, ikke tidligere havde været idømt frihedsstraf. Af de øvrige havde 159 (ca. 21%) tidligere været idømt én frihedsstraf; 120 (ca. 16%) havde været idømt mellem to og fire frihedsstraffe, og 43 (ca. 6%) fem eller flere frihedsstraffe.

Ser man på forstraffe af enhver art (d.v.s. også andre forstraffe end tidligere frihedsstraf), havde de domfældte gennemsnitligt været idømt mellem tre og fire tidligere straffe.

Yderligere oplysninger om forstraffe (af enhver art) blandt personer, der er idømt samfundstjeneste, findes i en særundersøgelse (stencileret) vedrørende de to første års anvendelse af samfundstjeneste i tilsynsdistriktet "Inner-London", der var et af de seks forsøgsområder. Undersøgelsen omfattede 561 domfældte. Af disse havde 47 (8,4%) ingen forstraffe; 153 (27,3%) havde 1-2 forstraffe; 192 (34,2%) havde 3-5 forstraffe; 133 (23,7%) havde 5-10 forstraffe og 35 (6,2%) havde 11-30 forstraffe. Gennemsnitligt havde de dømte godt 4 forstraffe.

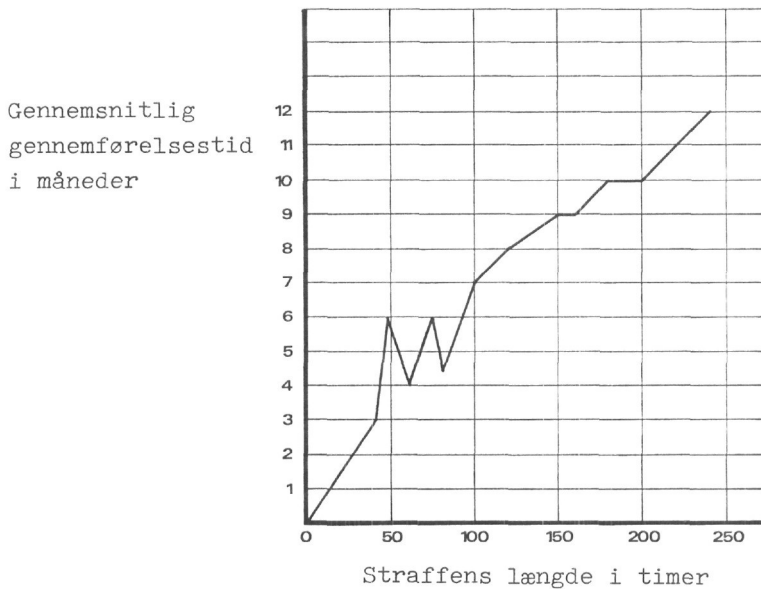
b. Det arbejde, som udføres som samfundstjeneste, er af stærkt varierende karakter. Det drejer sig om forskellige former for håndværksarbejde, medhjælp af forskellig karakter i børne- og ungdomsklubber, frivillige hjælpeorganisationer, på hospitaler og andre institutioner, havearbejde, rengøring, husarbejde m.v.

Arbejdet har i nogle tilfælde haft karakter af enkeltmandsarbejde. Oftere er arbejdet dog udført i grupper, enten sammen med andre domfældte eller sammen med personer, der arbejder på frivilligt grundlag. I Wootton-betænkningen lægges der vægt på, at lovovertrædere, der er idømt samfundstjeneste, arbejder sammen med frivillige hjælpearbejdere, idet de kontakter, der følger heraf, antages at kunne indebære en gunstig påvirkning af de dømte. Betænkningen forudsætter derfor, at samfundstjeneste helt overvejende udføres i sådanne blandede grupper. På dette punkt synes Wootton-udvalgets intentioner dog måske ikke helt at være gennemført i praksis. Efter rapporten fra Home Office blev godt en fjerdedel af arbejdet i undersøgelsesperioden udført i arbejdsgrupper, der alene bestod af domfældte. I den forbindelse påpeges det i rapporten, at de domfældte godt kan komme i forbindelse med frivillige

inden for det pågældende arbejdsområde, selv om de arbejder i grupper, som kun omfatter domfældte.

Udførelsen af arbejdet følges af en ansat i den frie kriminalforsorg, en ansat i en af de organisationer, der formidler arbejdet eller en ansat på den institution, hvor arbejdet udføres. Afhængigt af de konkrete omstændigheder sker dette ved, at den pågældende aflægger besøg på arbejdspladsen eller selv deltager i arbejdets udførelse.

Godt to trediedele af arbejdet i undersøgelsesperioden udførtes i week-ender, resten på hverdage (uden for normal arbejdstid). Den gennemsnitlige månedlige arbejdstid var for perioden januar-juni 1975 $15\frac{1}{2}$ time. Den gennemsnitlige gennemførelsestid vedrørende domme til samfundstjeneste af forskellig længde fremgår af nedenstående figur. Som det ses, tog det omkring 12 måneder at opfylde arbejdsforpligtelser på længstetiden 240 timer. Dette tages i rapporten som udtryk for, at længstetiden på 240 timer formentlig er for lang.

Efter rapporten har det ikke voldt problemer at skaffe arbejdsopgaver i nogen af de seks forsøgsområder. Derimod har det (naturligvis) i visse tilfælde været vanskeligt at finde det mest velegnede arbejde til den enkelte domfældte. Ved udvælgelsen af

arbejdsopgaver er det et almindeligt princip, at der skal være tale om arbejde, som ellers ikke ville blive udført. Det anføres i rapporten, at dette formentlig har været medvirkende til at undgå problemer i forhold til fagbevægelsen. I den forbindelse kan det nævnes, at fagbevægelsen har været inddraget både i selve gennemførelsen og den praktiske anvendelse af samfundstjeneste. Inden iværksættelsen af forsøgsordningen havde den faglige landsorganisation således givet tilslutning til forsøget. Endvidere blev der i hvert af de seks forsøgsområder udpeget en repræsentant (kontaktmand) fra de lokale fagforeninger, som tages med på råd i tvivlstilfælde. I flere af forsøgsområderne har de lokale fagforeninger også været repræsenteret i de særlige tilsynsråd, der fører overopsyn med administrationen af samfundstjeneste.

c. Af de i alt 1.172 personer, der i undersøgelsesperioden blev idømt samfundstjeneste, havde 307 ved undersøgelsens afslutning den 30. juni 1974 gennemført den pålagte arbejdsforpligtelse på tilfredsstillende måde. For 114 domfældtes vedkommende var dommens afvikling bragt til ophør på utilfredsstillende måde. For de resterende domfældte var dommen stadig under afvikling. Der påvises i rapporten en klar sammenhæng mellem utilfredsstillende afvikling af dom til samfundstjeneste og mange tidligere forstraffe. Denne sammenhæng er særlig tydelig i tilfælde, hvor forstraffene omfatter tidligere frihedsstraf.

Den tidligere nævnte særundersøgelse vedrørende anvendelsen af samfundstjeneste i tilsynsdistriktet "Inner-London" indeholder noget mere udførlige oplysninger om afviklingen af samfundstjeneste på henholdsvis tilfredsstillende og utilfredsstillende måde. Undersøgelsen omfattede 561 personer. Af disse havde 232 gennemført arbejdsforpligtelsen på tilfredsstillende måde, mens arbejdsforpligtelsen for 152 dømte stadig var under afvikling ved undersøgelsens slutning. For de resterende 177 domfældtes vedkommende var dommen ophævet eller af andre grunde uden (aktuel) virkning. Baggrunden herfor fremgår af nedenstående oversigt.

Gennemførelser og ophævelser af domme til samfundstjeneste
i "Inner-London"

	<u>Personer</u>
<u>Tilfredsstillende gennemførelser</u>	232
<u>Ophævelser:</u>	
Ikke mødt op til indledende interview	5
Ikke mødt op til arbejde	27
Ny kriminalitet	54
Fysiske eller personlige grunde	6
Flyttet	7
Dommen ændret ved appel	2
<u>Ophævelser i alt</u>	101
<u>Domme uden virkning: Domfældte</u>	
fængslet; hans adresse ukendt; ophævelsessag afventes	38
<u>Domfældte indstævnet eller anhol-</u> <u>delseskendelse afsagt med henblik</u> <u>på ophævelsessag:</u>	
Ikke mødt op til indledende interview	11
Tilsidesat forpligtelsen til at arbejde eller til at give underretning om adresseændring	27
<u>I alt</u>	38
<u>Arbejdsforpligtelse under afvikling</u>	152
	561

d. På baggrund af de synspunkter, der lå bag indførelsen af samfundstjeneste, er det af betydelig interesse, i hvilket omfang sanktionen reelt er blevet anvendt i stedet for frihedsstraf. Dette spørgsmål kan ikke besvares endeligt på grundlag af rapporten fra Home Office. Rapporten indeholder imidlertid nogle enkeltundersøgelser, som giver en vis belysning af spørgsmålet. Det drejer sig blandt andet om en undersøgelse af, hvilke sanktioner der er idømt i tilfælde, hvor retten ikke har fulgt personundersøgelsens anbefaling af samfundstjeneste, og om en undersøgelse af, hvilke sanktioner der er anvendt i tilfælde, hvor retten efter at have anmodet om en undersøgelse af tiltaltes egnethed til samfundstjeneste alligevel idømmer en anden sanktion. På grundlag af disse undersøgelser udtales det i rapporten (side 26), at "... dommere i mange sager synes at betragte samfundstjeneste som et alternativ til ikke-frihedsberøvende sanktioner i mindst samme grad og muligvis i højere grad end som et alternativ til frihedsstraf".

Rapporten indeholder i det afsluttende kapitel en gennemgang af forskellige undersøgelser af holdningen over for samfundstjeneste i pressen, fagbevægelsen, og i faglitteraturen samt blandt lovovertrædere, der er idømt samfundstjeneste og blandt de personer, der deltager i administrationen af samfundstjeneste. Gennemgående gives der udtryk for en meget positiv vurdering. En tilsvarende indstilling synes at gøre sig gældende i dag, hvor samfundstjeneste har været anvendt i flere år. De holdningstilkendegivelser, som arbejdsgruppen har kendskab til, efterlader det indtryk, at samfundstjeneste i England generelt betragtes som en overordentlig værdifuld nydannelse inden for sanktionssystemet.

Det kan tilføjes, at arbejdsgruppen har fået oplyst fra Home Office, at der siden den periode, der er dækket af den ovenfor omtalte undersøgelse, er sket en stadig stigning i antallet af personer, som er idømt samfundstjeneste. I perioden 1. oktober 1975 - 31. juli 1976 blev sanktionen således anvendt over for i alt 5.669 personer. Der foreligger endnu ikke oplysninger om recidivet blandt lovovertrædere, der har afsonet en dom til samfundstjeneste.

3. Samfundstjeneste i Vesttyskland.

I Vesttyskland kan samfundsnyttigt arbejde (gemeinnützige Leistungen) anvendes som bødeforvandlingsstraf og som vilkår for betinget dom og tiltalefrafald.

Ved en ændring af den tyske straffelov (StGB) i 1973 fik forbundsregeringen i artikel 28 b hjemmel til administrativt at fastsætte regler om udførelse af samfundsnyttigt arbejde som bødeforvandlingsstraf. Bestemmelsen i artikel 28 b bemyndigede samtidig de tyske delstater til enkeltvis at indføre sådanne regler, såfremt generelle regler ikke blev gennemført på forbundsplan. Forbundsregler er aldrig blevet gennemført om spørgsmålet, og alene byen Hamburg har som delstat ved en forordning af 3. december 1968 indført regler om indførelse af samfundsnyttigt arbejde som bødeforvandlingsstraf. Med virkning fra 1. januar 1975 er StGB artikel 28 b erstattet af artikel 293» der bemyndiger de tyske delstater til enkeltvis at skabe hjemmel for arbejdsydelse som bødeforvandlingsstraf, således at spørgsmålet herefter udelukkende reguleres af delstaterne.

Efter Hamburgforordningen af 3. december 1968 kan den straf-fuldbyrdende myndighed efter begæring tillade, at en person, der ikke er i stand til at betale en bøde, kan aftjene denne gennem arbejde, der anvises ham af myndigheden. Der indgås ikke nogen egentlig arbejdsaftale og arbejdet lønnes ikke særskilt, men for hver ydet arbejdstime reduceres det skyldige bødebeløb efter en fast takst, der i 1969 var 3,40 DM, og som i 1975 blev hævet til 7,50 DM.

Arbejdsgruppen har fra det tyske forbundsjustitsministerium modtaget en del utrykt materiale vedrørende den praktiske anvendelse af Hamburgforordningen. Oplysningerne heri er sammenfattet i nedenstående tabel, der må ses i sammenhæng med, at der efter det oplyste i året 1967 i Hamburg var ca. 4.200 tilfælde af bøder, der ikke kunne inddrives.

	Begæringer	Godkendt	Arbejdet ydet helt eller delvis
1/4-69 - 31/12-70	168	78	21
1971	56	24	14
1972	71	28	8
1973	55	18	6
1974	77	15	11
1975	142	39	32
1/4-69 - 31/12-75	569	202	92

Den omstændighed, at kun ca. 35% af de fremsatte anmodninger er blevet taget til følge, skyldes efter det for arbejdsgruppen oplyste blandt andet, at det har vist sig vanskeligt at finde egnet arbejde til de bødefældte. I denne forbindelse er der oplyst, at medens arbejdet i de første år blev udført på forskellige arbejdspladser, herunder på plejehjem, er alt arbejde i 1974 og 1975 ydet i Hamburg byparks planteskole.

Den betydelige stigning i antallet af begæringer, der har fundet sted fra 1974 til 1975, har efter det oplyste formentlig fortrinsvis baggrund i faldende konjunkturer og stigende arbejdsløshed samt ikke mindst i den omstændighed, at timetaksten i 1975 blev forhøjet fra 5 til 7,50 DM.

Uanset de meget beskedne resultater vedrørende bødeforvandlingsstraf er der for nylig gennemført regler om indførelse af samfundsnyttigt arbejde inden for andre områder. Ved en revision i 1969 af reglerne om betinget dom gennemførtes således en bestemmelse om, at det som vilkår for betinget dom kan bestemmes, at den dømte skal præstere "gemeinnützige Leistungen". Bestemmelsen herom blev oprindeligt indsat i StGB artikel 24 a, men er senere blevet placeret i artikel 56 B, stk. 1, nr. 3. Efter en ændring af strafferetsplejeloven (Strafprozessordnung), der trådte i kraft den 1. januar 1975» kan et tilsvarende vilkår anvendes i forbindelse med betinget tiltalefrafald. Bestemmelsen herom findes i strafferetsplejelovens (StPO) artikel 153 a, stk. 1, nr. 3.

De nævnte bestemmelser vedrørende betinget dom og tiltalefrafald er omtalt i den "Bech'sche Kurz-Kommentar" til StGB lo. bind, 1976, side 262 og til StPO 6. bind, 1975, side 493. Det fremgår heraf, at der med udtrykket "gemeinnützige Leistungen" ikke blot er ment arbejde ved eksempelvis sygehus, plejehjem og alderdomshjem, men også vejarbejde og arbejde i parker og skove, ligesom også beskæftigelse ved almennyttige organisationer, f.eks. Røde Kors kan komme i betragtning.

På arbejdsgruppens forespørgsel om, hvorvidt der findes materiale, der belyser reglernes nærmere anvendelse, har det tyske forbunds justitsministerium oplyst, at man i praksis i øjeblikket er meget tilbageholdende over for de nye regler. På grund af reglernes overordentlig ringe betydning udarbejdes der ikke særligt statistisk materiale vedrørende deres praktiske anvendelse.

På denne baggrund har arbejdsgruppen ikke fundet anledning

til at gå nærmere ind på anvendelsen af de vesttyske regler om samfundsnyttigt arbejde som strafferetlig reaktion.

4. Arbejdsgruppens bemærkninger.

På baggrund af de positive engelske erfaringer er det nærliggende at overveje, om der her i landet er grundlag for at indføre samfundstjeneste som strafferetlig sanktion. Uden at gå nærmere ind på, hvorledes en sådan sanktion måtte udformes i enkeltheder, forudsættes det i det følgende, at den sanktion, der her er spørgsmål om, i sin hovedstruktur svarer til den engelske. I afsnittet under pkt. 4.1 gennemgås nogle af de generelle synspunkter, som kan anføres henholdsvis for og imod at lade det strafferetlige sanktionssystem omfatte samfundstjeneste. Under pkt. 4.2 drøftes enkelte mere konkrete spørgsmål vedrørende den eventuelle udformning og praktiske tilrettelæggelse af en sådan ordning. I tilknytning hertil peges der under pkt. 4.3 på nogle mulige anvendelsesområder for samfundstjeneste.

4.1. Almindelige synspunkter for og imod samfundstjeneste.

Blandt de synspunkter, der taler for en sanktion som samfundstjeneste kan det straks fremhæves, at en sådan sanktion i det omfang, den anvendes i stedet for frihedsstraf, rummer samme fordele i forhold til frihedsstraf som andre ikke-frihedsberøvende sanktioner. Den hindrer ikke den dømte i at opretholde sin almindelige tilværelse og griber ikke afgørende ind i hans familie- og arbejdsmæssige situation; den rummer ikke samme muligheder som frihedsstraf for en negativ påvirkning af den dømte; den er billigere.

Herudover kan der peges på en række selvstændige værdier ved samfundstjeneste. Det arbejde, som den dømte udfører, kan opfattes som en form for erstatning til samfundet (dette kan også have betydning for den dømtes selvopfattelse). Den dømte får mulighed for at afsone sin straf på en meningsfuld måde. For adskillige lovovertrædere vil det formentlig kunne være af væsentlig pædagogisk betydning samtidig med at være på fri fod at skulle efterleve en forpligtelse til regelmæssigt arbejde. Samfundstjeneste vil give den dømte mulighed for under straffuldbyrdelsen at komme i nær, jævnbyrdig kontakt med andre samfundsmedlemmer (dels personer, som på andet grundlag arbejder inden for det pågældende område, dels - hvor der er tale om servicepræget arbejde - de personer, som hjæl-

pes ved det pågældende arbejde). En sådan forbindelse med udgangspunkt i en fælles arbejdssituation vil rumme muligheder for en gunstig påvirkning af den dømte. Endelig vil sanktionen ved at inddrage andre befolkningsgrupper i selve straffuldbyrdselsen kunne bidrage til en mere udbredt forståelse i befolkningen for kriminelle og deres situation.

Over for disse synspunkter, som i væsentlig grad er af mere generel karakter, kan der peges på en række forhold, som kan rejse tvivl om, hvorvidt samfundstjeneste her i landet vil være en hensigtsmæssig strafferetlig reaktion.

a. Der vil formentlig være almindelig enighed om, at samfundstjeneste kun bør anvendes i tilfælde, hvor der er rimelig udsigt til, at den dømte vil kunne overholde dommens forpligtelser. For at indføre samfundstjeneste som alternativ til frihedsstraf bør det derfor være en forudsætning, at den gruppe lovovertrædere, over for hvem den hidtidige frihedsstraf tænkes erstattet af samfundstjeneste, kan påregnes gennemgående at være i stand til at efterleve de forpligtelser, som en dom til samfundstjeneste indebærer.

Om denne forudsætning er til stede, afhænger naturligvis til dels af, hvilke grupper af lovovertrædere der tænkes idømt samfundstjeneste, og arbejdsgruppen skal nedenfor under pkt. 4.3 pege på nogle af de grupper, der kan komme på tale. Der er imidlertid grund til at fremhæve, at disse grupper af lovovertrædere, når der bortses fra spiritusbilister, generelt set er belastet med en forholdsvis alvorlig kriminel baggrund.

Man kan næppe gå ud fra, at forholdene på dette punkt vil være parallelle i Danmark og England. På grundlag af de oplysninger om samfundstjeneste i England, der foreligger for arbejdsgruppen, navnlig rapporten fra Home Office, er det meget vanskeligt at danne sig et helt præcist billede af, hvilke grupper af lovovertrædere der i England idømmes samfundstjeneste. Det er imidlertid arbejdsgruppens indtryk, at en ikke ringe del af de lovovertrædere, der idømmes samfundstjeneste i England, næppe ville blive idømt frihedsstraf i Danmark. Når der bortses fra spiritusbilister, må det formentlig antages, at de lovovertrædere, der her i landet kan tænkes idømt samfundstjeneste i stedet for frihedsstraf, gennemgående vil være hårdere belastet med hensyn til forstraffe og/eller foreliggende kriminalitet end de lovovertrædere, der idømmes samfundstjeneste i England.

I den forbindelse henvises til den under pkt. 2.2.c omtalte engelske undersøgelse, hvor det påvises, at tilsidesættelse af forpligtelserne efter dom til samfundstjeneste først og fremmest forekommer blandt de dømte, der har mange tidligere straffe og navnlig blandt de dømte, der tidligere har været idømt frihedsstraf. Denne sammenhæng understreger de vanskeligheder, der kan være forbundet med at anvende samfundstjeneste over for hårdt belastede lovovertrædere. I øvrigt må man også være opmærksom på, at de under pkt. 2.2.c nævnte engelske undersøgelser ikke giver noget definitivt billede af, hvor stor en del af de dømte, der opfylder arbejdsforpligtelsen på tilfredsstillende måde, idet en del af dommene stadig var under afvikling ved undersøgelsens afslutning.

b. Anvendelsen af samfundstjeneste forudsætter, at der foreligger et tilstrækkeligt antal arbejdsopgaver, som er egnet til at udføres af de dømte. Ved udvælgelsen af sådanne arbejdsopgaver må det ligesom i England være udgangspunktet, at alene arbejde, som ellers ikke ville blive udført, kan komme på tale. Samfundstjeneste bør ikke bidrage til at øge arbejdsløsheden.

Som tidligere nævnt har det ikke i England voldt vanskeligheder at fremskaffe det fornødne antal egnede arbejdsopgaver. Man må imidlertid tage i betragtning, at dette kan skyldes særlige engelske forhold. Det er velkendt, at England har en særdeles stærk tradition for frivilligt hjælpearbejde. Navnlig inden for forsorgs- og omsorgsområdet varetages et meget stort antal opgaver, blandt andet i forhold til gamle, syge, handicappede, børn og unge, på frivilligt grundlag af organisationer med velgørende formål. For anvendelsen af samfundstjeneste indebærer dette flere væsentlige fordele. For det første letter det fremskaffelsen af arbejdsopgaver. I England har det arbejde, der udføres som samfundstjeneste, således i væsentlig grad været formidlet af organisationer af den ovennævnte karakter. Dernæst giver det grundlag for, at de dømte kan arbejde i fællesskab med personer, som af ideelle grunde arbejder inden for de pågældende områder. I forholdet til de personer, som arbejdet retter sig mod, er det formentlig også af betydning, at de i forvejen er vant til, at opgaver af den pågældende karakter ofte udføres af ulønnet, ikke-professionel arbejdskraft. Endelig skal det fremhæves, at selve det, at et stort antal personer i England deltager i forskellige former for frivilligt arbej-

de, medfører, at det for omverdenen ikke er synligt, at personer, der udfører visse arbejdsopgaver, er dømte lovovertrædere. Det må anses for væsentligt, at det herved kan undgås, at samfundstjeneste får karakter af en nutidig form for gabestok.

Forskellen mellem de engelske og danske traditioner på dette område udelukker naturligvis ikke, at samfundstjeneste også kan blive en brugbar sanktionsform her i landet. Men der kan ikke ses bort fra, at denne forskel kan gøre det vanskeligere end i England at tilvejebringe egnede arbejdsopgaver. Det bemærkes herved, at den ringe anvendelse af de tyske regler om samfundstjeneste i væsentlig grad synes at skyldes vanskeligheder ved at fremskaffe egnede arbejdsopgaver. Arbejdsgruppen skal under pkt. 4.2 vende tilbage til spørgsmålet om tilvejebringelse af egnede arbejdsopgaver.

c. Der kan endelig være grund til at være opmærksom på, at det muligvis vil kunne være vanskeligt at opnå offentlighedens accept af samfundstjeneste som strafferetlig reaktion. For mange vil det formentlig kunne synes betænkeligt, at samfundstjeneste efter omstændighederne indebærer, at lovovertrædere med en forholdsvis alvorlig kriminell baggrund udfører arbejdsopgaver, som bringer dem i nær forbindelse med samfundets svageste, f.eks. gamle og syge, i situationer, der kan rumme særlige muligheder for ny kriminalitet.

Det kan hertil bemærkes, at ny kriminalitet under udførelsen af samfundstjeneste eller andre former for misbrug efter de foreliggende oplysninger ikke synes at have været noget problem i England. På den anden side gælder det naturligvis også her, at de engelske erfaringer ikke uden videre kan være afgørende for vurderingen af sanktionens egnethed under danske forhold. Problemet omfang vil naturligvis afhænge af, hvilke lovovertrædere der idømmes samfundstjeneste, og af de arbejdsopgaver, som tildeles den enkelte dømte. Det må anses for en selvfølge, at der ved tildelingen af arbejdsopgaver efter en eventuel indførelse af samfundstjeneste lægges vægt på at undgå, at den enkelte dømte placeres i arbejdssituationer, der for ham rummer særlige fristelser og misbrugsmuligheder.

4.2. Nogle hovedspørgsmål vedrørende ordningens karakter og gennemførelse.

a. Sanktionens form. Samfundstjeneste kan tænkes gennemført som

en selvstændig sanktion svarende til ordningen i England, således at dommen direkte lyder på et vist antal timers samfundstjeneste, eller svarende til ordningen i Vesttyskland som et vilkår for betinget dom, eventuelt også således, at sanktionen kan idømmes i begge former.

Efter arbejdsgruppens opfattelse må det formentlig foretrækkes, at samfundstjeneste i givet fald ligesom i England alene gennemføres som en selvstændig, direkte eksegibel sanktion. Arbejdsgruppen lægger herved navnlig vægt på, at en ordning, hvorefter samfundstjeneste idømmes som vilkår for betinget dom, vil indebære risiko for, at sanktionen i praksis fortrinsvis tages i anvendelse i tilfælde, hvor der allerede i dag anvendes betinget dom. I øvrigt ville flere af reglerne om betingede domme næppe i deres gældende udformning være egnede til at anvendes i forbindelse med en ordning, hvorefter samfundstjeneste kunne anvendes som vilkår for betinget dom. Reglerne i straffelovens § 60 om reaktionerne over for overtrædelse af vilkår for betinget dom ville således næppe være tilstrækkeligt som reaktionsgrundlag ved overtrædelser af pligten til at udføre samfundstjeneste, blandt andet fordi § 60 ikke giver mulighed for at anvende bødestraf. Det måtte også forekomme tvivlsomt, om reglen i straffelovens § 58, stk. 1, om kombinationsdomme bør kunne anvendes i forbindelse med samfundstjeneste som vilkår for betinget dom. Det vil næppe være hensigtsmæssigt at kombinere samfundstjeneste med ubetinget frihedsstraf, jfr. herved den engelske Wootton-betænkning side 14.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke reaktioner der bør kunne anvendes i tilfælde, hvor arbejdsforpligtelsen efter en dom til samfundstjeneste tilsidesættes, skal bemærkes, at det af hensyn til sanktionens håndhævelse formentlig må anses for nødvendigt, at der i sådanne tilfælde er mulighed for at genoptage den oprindelige sag, således at der i tilfælde, hvor samfundstjeneste viser sig uigennemførlig, eventuelt i stedet kan idømmes frihedsstraf.

Anvendelsen af samfundstjeneste bør formentlig være betinget af den dømtes samtykke. Sanktionens gennemførelse forudsætter en betydelig samarbejdsvilje fra den dømtes side, og det må derfor anses for rigtigst, at samfundstjeneste kun anvendes over for personer, der på forhånd er indstillet på at opfylde de forpligtelser, som sanktionen indebærer. Der kan dog tænkes særlige tilfælde, hvor den tiltalte ikke ønsker at give samtykke til samfunds-

tjeneste, uden at dette kan tages som udtryk for, at han ikke vil være indstillet på at opfylde dommens forpligtelser. Såfremt man med henblik på sådanne særlige tilfælde ville åbne mulighed for at idømme samfundstjeneste uafhængigt af den dømtes samtykke, vil le dette rejse spørgsmål om en sådan ordnings overensstemmelse med den europæiske menneskerettighedskonvention. Som nævnt under pkt. 2.1 skyldes kravet om den dømtes samtykke efter de engelske regler blandt andet hensynet til artikel 4 i den europæiske menneskerettighedskonvention.

I forbindelse med de ovenfor drøftede spørgsmål kan der endvidere rejses spørgsmål om, hvorvidt samfundstjeneste bør kunne anvendes som vilkår for tiltalefrafald, prøveløsladelse og betinget benådning. Det skal herom alene bemærkes, at samfundstjeneste efter gruppens opfattelse næppe er egnet til at blive anvendt som vilkår for prøveløsladelse og betinget benådning, men at spørgsmålet er mere tvivlsomt for så vidt angår tiltalefrafald, idet der muligvis i nogle tilfælde vil kunne være behov for at kunne fastsætte samfundstjeneste som vilkår for tiltalefrafald over for unge lovovertrædere.

Om samfundstjeneste som forvandlingsstraf henvises til det følgende afsnit (4.3.a).

b. Fuldbyrdelesmyndighed. De opgaver, der i givet fald vil være forbundet med fuldbyrdelsen af domme til samfundstjeneste, vil frembyde væsentlige ligheder med fuldbyrdelsesopgaverne vedrørende betingede domme med tilsyns- og særvilkår. Samtidig med ikke at være frihedsberøvende pålægger begge sanktioner den dømte en række tvangssanktionerede adfærdspligter og nødvendiggør derfor en løbende, kontrollerende virksomhed fra den ansvarlige myndigheds side. Af denne grund vil det være nærliggende, at fuldbyrdelsen af domme til samfundstjeneste ligesom af betingede domme med vilkår varetages af den frie kriminalforsorg.

Samtidig må man være opmærksom på, at de kontrollerende og tvangsinitierende funktioner formentlig vil være væsentligt mere fremtrædende i forbindelse med gennemførelsen af domme til samfundstjeneste end ved gennemførelsen af betingede domme med særvilkår. Selv om samfundstjeneste også vil kunne tjene resocialiseringsmæssige formål, bør sanktionen opfattes og udformes som en pønalt foranstaltning, og det må af hensyn til sanktionens anvendelse som et reelt alternativ til frihedsstraf anses for væsent-

ligt, at der føres nøje kontrol med de dømtes opfyldelse af arbejdsforpligtelsen og anlægges en konsekvent linie med hensyn til reaktionen i tilfælde, hvor denne forpligtelse tilsidesættes.

Det kan på denne baggrund tænkes anført, at de tvangs- og kontrolmæssige opgaver, der vil være forblindet med administrationen af samfundstjenesten, vil kunne kompromittere den bistandsvirksomhed, der er den frie kriminalforsorgs hovedopgave, og at fuldbyrdelsen af samfundstjeneste derfor bør varetages af en særlig organisation, der ikke samtidig har behandlingsopgaver i forhold til andre grupper af lovovertrædere. Der henvises herved til de synspunkter vedrørende tvang og behandling, som kriminalforsorgens planlægningsudvalg har givet udtryk for i betænkningen Kriminalforsorg - Socialforsorg. Betænkningen er omtalt i kapitel 8.

Praktiske og økonomiske hensyn taler dog formentlig afgørende for at bygge på allerede eksisterende institutioner med straf fuldbyrdende opgaver. Det mest hensigtsmæssige vil formentlig derfor være, at fuldbyrdelsen af samfundstjeneste ligesom i England varetages af selvstændige afdelinger inden for den frie kriminalforsorg. I den forbindelse bemærkes, at en sådan løsning ikke vil være til hinder for, at også andre personer end ansatte i den frie kriminalforsorg, f.eks. personer, der arbejder på de institutioner eller i den organisation, hvor arbejdet udføres, udpeges til at følge arbejdets udførelse.

c. Egnede arbejdsopgaver. Som tidligere nævnt bør alene arbejdsopgaver, som normalt ikke ellers ville blive løst, kunne udføres som samfundstjeneste. Arbejdet må endvidere være af en sådan karakter, at det kan udføres af ikke-professionel arbejdskraft, der kun har forholdsvis kortvarig tilknytning til det pågældende arbejdsområde. Ligeledes må det være en forudsætning, at arbejdet finder sted under forhold, hvor der kan føres regelmæssig kontrol med arbejdsforpligtelsens opfyldelse, og hvor arbejdssituationen ikke rummer særlige fristelser eller misbrugsmuligheder for den dømte. Disse krav må formentlig føre til, at arbejdet helt overvejende må være af assisterende karakter, således at det udføres i nær forbindelse med personer, der har fast tilknytning til det pågældende arbejdsområde. Af hensyn til den dømtes motivation for at opfylde arbejdsforpligtelsen og for at skabe mulighed for, at den dømte får et positivt udbytte af strafafsoningen, må der endvidere lægges vægt på, at arbejdet så vidt muligt er af meningsfuld og engagerende karakter.

De nævnte krav til arbejdets karakter har i væsentlig grad lighed med kravene til de arbejdsopgaver, som omfattes af udstationeringsordningen vedrørende civile værnepligtige. Med henblik på at opnå et indtryk af mulighederne for at tilvejebringe egnede arbejdsopgaver har arbejdsgruppen derfor haft en række drøftelser med udstationeringschef Torben Gjedde fra udstationeringskontoret under styrelsen for civil værnepligt. Arbejdsgruppen har endvidere haft lejlighed til at mødes med konsulenter fra udstationeringskontoret.

Under disse drøftelser er det oplyst, at udstationeringskontoret for tiden råder over ca. 1.800 udstationeringspladser, hvoraf ca. 500 er udnyttede, idet der for øjeblikket er udstationeret ca. 1.300 værnepligtige til civilt arbejde. Udstationeringsstederne fremskaffes og godkendes af 16 regionale konsulenter efter nærmere retningslinier fra udstationeringschefen. I forbindelse med godkendelsen af et udstationeringssted indgås der en overenskomst med den pågældende arbejdsplads. Udstationeringsstedet forpligtes herved til at give indberetning til udstationeringskontoret i tilfælde, hvor udstationerede værnepligtige udebliver fra arbejdet eller i øvrigt forser sig under arbejdet. Overenskomsten indeholder i øvrigt bestemmelser om de udstationerede værnepligtiges arbejdstid, ferie og beskæftigelse, herunder at de ikke må anvendes til udførelse af arbejde i ledige, normerede stillinger. Overholdelsen af disse bestemmelser kontrolleres ved konsulentens (uanset) besøg på udstationeringsstederne.

Udstationeringsstederne er hovedsagelig offentlige eller offentligt støttede sociale eller kulturelle institutioner. Som eksempler kan nævnes ungdomsklubber og ungdomspensioner, institutioner inden for åndssvageforsorgen, pleje- og alderdomshjem, museer, biblioteker og foreninger som f.eks. Kirkens Korshær, Abbé Pierres klunser og Dansk Røde Kors. De enkelte arbejdsopgaver på udstationeringsstederne er naturligvis af varierende karakter og afhænger af de konkrete forhold. Der kan være tale om assisterende pædagogisk arbejde, deltagelse i det almindelige omsorgsarbejde, hjælpeopgaver som at gå tur og snakke med plejepatienter og lignende, kontorarbejde, registreringsarbejde, løsning af praktiske, manuelle opgaver o.s.v. Erfaringerne vedrørende udstationeringsordningen har generelt været gode, og der har ikke været vanskeligheder ved at fremskaffe det nødvendige antal egnede udstationeringspladser.

På grundlag af arbejdsgruppens gennemgang af overvejelserne vedrørende en eventuel anvendelse af samfundstjeneste som strafferetlig reaktion har udstationeringschef Torben Gjedde under drøftelserne med arbejdsgruppen givet udtryk for, at de ovennævnte arbejdsområder, som omfattes af udstationeringsordningen for civile værnepligtige, formentlig også ville være de mest velegnede i forbindelse med en eventuel ordning, hvorefter samfundstjeneste kan idømmes som strafferetlig reaktion. Efter Torben Gjeddes vurdering ville det i givet fald næppe volde vanskeligheder at fremskaffe et yderligere antal arbejdsopgaver af den ovennævnte karakter. Den omstændighed, at personer, der er idømt samfundstjeneste, alene vil kunne arbejde i week-ender og eventuelt enkelte aftener, skulle ikke gøre det væsentligt vanskeligere at tilvejebringe egnede arbejdsopgaver.

Under drøftelserne med udstationeringschef Torben Gjedde har det været nævnt, at man, såfremt anvendelsen af samfundstjeneste som strafferetlig reaktion skulle blive en realitet, kunne forestille sig, at fremskaffelsen af egnede arbejdsopgaver, eventuelt også i et vist omfang kontrollen med arbejdsforpligtelsens opfyldelse, blev varetaget af udstationeringskontoret for civile værnepligtige. Med de forbehold, der følger af sagens natur, gav udstationeringschef Torben Gjedde udtryk for en positiv indstilling over for en sådan tanke. Uden at gå i enkeltheder skal arbejdsgruppen bemærke, at en sådan ordning, hvorved der kunne bygges på udstationeringskontorets erfaringer og organisation, navnlig i en indkøringsfase i væsentlig grad ville kunne forenkle den praktiske gennemførelse af domme til samfundstjeneste og ville rumme afgørende fordele, såfremt det skulle komme på tale at iværksætte samfundstjeneste som en foreløbig, begrænset forsøgsordning.

På baggrund af de ovennævnte drøftelser med udstationeringskontorets ledelse er det arbejdsgruppens indtryk, at der må antages at være i alle tilfælde rimeligt gode muligheder for inden for de ovennævnte områder at tilvejebringe arbejdsopgaver, der vil være egnede til at blive udført som led i en eventuel anvendelse af samfundstjeneste som strafferetlig reaktion. Arbejdsgruppen er opmærksom på, at erfaringer vedrørende civile værnepligtige naturligvis ikke i sig selv kan være afgørende, når der er tale om en ordning, der angår efter omstændighederne forholdsvis hårdt belastede lovovertrædere. Særlige problemer vil også kunne opstå, for-

di de arbejdspladser, der kan komme på tale i forbindelse med samfundstjeneste, må ligge inden for en forholdsvis kort afstand fra den dømtes bopæl. Under de nuværende vanskelige forhold på arbejdsmarkedet, herunder følgerne af nedskæringerne inden for den sociale sektor, vil der naturligvis også kunne være en vis uvilje blandt fagforeninger og andre personaleorganisationer over for nye ordninger, der indebærer anvendelse af ulønnet arbejdskraft. Disse særlige problemer kan imidlertid ikke på forhånd anses for uløselige og bør efter arbejdsgruppens opfattelse ikke udelukke videre overvejelser vedrørende gennemførelse af samfundstjeneste. Særligt med hensyn til forholdet til fagbevægelsen skal arbejdsgruppen i den forbindelse fremhæve, at det må anses for meget væsentligt, at samfundstjeneste i givet fald får en sådan karakter, at ordningen vinder tilslutning på arbejdsmarkedet.

4.3. Anvendelsesområdet for samfundstjeneste.

Det er en selvfølge, at samfundstjeneste i denne sammenhæng må forudsættes helt overvejende - eller udelukkende - at skulle finde anvendelse inden for områder, hvor der i dag anvendes frihedsstraf. I det følgende peges på forskellige områder, hvor samfundstjeneste med dette udgangspunkt kan tænkes anvendt.

a. Samfundstjeneste som forvandlingsstraf. Inden gennemgangen under b af de enkeltområder, hvor samfundstjeneste kan komme på tale som umiddelbar sanktion, skal det nævnes, at samfundstjeneste også kan tænkes anvendt som bødeforvandlingsstraf. Som det fremgår af pkt. 3, kan bødestraf i Vesttyskland aftjenes ved samfundsnyttigt arbejde, således at forvandlingsstraf i form af fængsel herved undgås. En tilsvarende ordning har tidligere været overvejet her i landet i forbindelse med ændringer af straffeloven. Torps straffelovsudkast fra 1917 (U II) indeholdt således forslag om, at der, forinden forvandlingsstraffen fuldbyrdes, så vidt muligt bør "gives den bødefældte, der andrager derom, Lejlighed til at aftjene Bøden ved frivilligt Arbejde for Staten, Kommunen eller saadanne velgørende Institutioner, som dertil af Justitsministeriet er autoriserede ..." (U II, side 22). Straffelovskommissionen af 1921, der udarbejdede det tredje straffelovsudkast (U III), tilsluttede sig Torps forslag. Forslaget blev imidlertid opgivet i de senere regeringsforslag, idet, som det hedder i det første regeringsforslag af 1924, "man vel sympatise-

rer med den bagved liggende Tanke, men ikke ser, hvorledes en saadan Lovregel skal kunne gennemføres i Praksis".

Reglerne om forvandlingsstraf er for tiden under overvejelse i straffelovrådet, og arbejdsgruppen skal derfor ikke gå nærmere ind på udformningen af en eventuel ordning, hvorefter samfundstjeneste kan anvendes som bødeforvandlingsstraf. Arbejdsgruppen er bekendt med, at straffelovrådet har iværksat en undersøgelse af de lovovertrædere (kriminalitet, sociale forhold m.v.), som afsone bødestraf efter de gældende regler. Denne undersøgelse vil kunne belyse, om de personer, som i dag kommer til at afsone bødestraf, kan forventes at være egnede til at udføre samfundstjeneste, og dermed også give grundlag for en vurdering af hensigtsmæssigheden af en eventuel anvendelse af samfundstjeneste som forvandlingsstraf.

b. Enkeltområder. Det er næppe muligt - og formentlig heller ikke hensigtsmæssigt - på forhånd i enkeltheder at angive, i hvilke tilfælde en eventuel ny sanktion som samfundstjeneste kan finde /anvendelse. I væsentlig grad må sanktionens anvendelse afhænge af / praktiske erfaringer og forudsætninger, som først udvikles under sanktionens konkrete anvendelse. På den anden side er det naturligvis af betydning både for den retspolitiske stillingtagen til spørgsmålet om sanktionens indførelse og for dens eventuelle anvendelse i praksis, at der på forhånd er peget på nogle hovedgrupper af mulige anvendelsesområder. Som det fremgår af det følgende, må et forsøg herpå blive af meget generaliserende karakter.

Samfundstjeneste kan navnlig komme på tale inden for de områder, der grænser op til yderkanten af området for den betingede dom eller bødestrafen. Sanktionen må især anses for anvendelig i tilfælde, der er af en sådan forholdsvis ringere alvorlighed, at frihedsstraf ikke findes absolut påkrævet, men hvor der samtidig er behov for en reaktion, hvis virkning ikke på samme måde som bødestrafen er afhængig af lovovertræderens økonomiske forhold, og som rummer et mere direkte pønalt element end den betingede dom.

Inden for berigelsesforbrydelsernes område vil samfundstjeneste på denne baggrund for det første kunne tænkes anvendt i tilfælde, hvor forholdet ikke har præg af en systematisk, professionel tilrettelæggelse og ikke er et led i en kæde af tidligere kriminalitet, men hvor betinget dom i dag findes uanvendelig på grund af størrelsen af det opnåede udbytte, de anvendte midler eller andre

omstændigheder vedrørende selve forholdets karakter. Ligesom i de nedenfor nævnte tilfælde vil der her overvejende være tale om forhold, der i dag straffes med en forholdsvis kortvarig frihedsstraf. Efter omstændighederne vil samfundstjeneste dog inden for det her omhandlede område også kunne overvejes anvendt i tilfælde, hvor der i dag anvendes en længere frihedsstraf.

For så vidt angår **berigelsesforbrydelserne** vil samfundstjeneste endvidere kunne overvejes anvendt i de tilfælde, hvor det kriminelle forhold i sig selv ikke udelukker betinget dom, men hvor der efter praksis idømmes en kortere ubetinget frihedsstraf på grund af gerningsmandens tidligere kriminelle forhold. Der henvises herved til Anklagemyndighedens Årsberetning 1974, side 82 ff. Ved overvejelsen af at gøre brug af samfundstjeneste i disse tilfælde må det naturligvis tages i betragtning, at det her drejer sig om lovovertrædere, som gennemgående er uden faste sociale forankringer og ofte vil være præget af en betydelig ustabilitet i social henseende. Det er derfor tænkeligt, at de ofte ikke vil være i stand til at efterleve de forpligtelser, som en dom til samfundstjeneste indebærer. Heroverfor kan det imidlertid fremhæves, at de pædagogiske og specialpræventive elementer i samfundstjeneste formentlig vil være af særlig betydning over for denne gruppe af lovovertrædere.

Som et andet hovedområde, hvor samfundstjeneste vil kunne overvejes anvendt, kan nævnes overtrædelser af færdselslovens bestemmelser om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden. En væsentlig del af de lovovertrædere, der i dag idømmes hæftestraf for sådanne lovovertrædelser, vil formentlig uden vanskelighed være i stand til at indgå under de forpligtelser, som en dom til samfundstjeneste vil indebære. Samtidig må man være opmærksom på, at det måske kan være vanskeligt at indpasse samfundstjeneste i det nøje graduerede sanktionssystem, som har udviklet sig inden for dette område. Blandt andet vil der kunne opstå spørgsmål om, hvorvidt samfundstjeneste kan betragtes som en strengere reaktion end de ret betydelige bøder, der anvendes i forbindelse med de mindre grove tilfælde af kørsel efter indtagelse af spiritus. Besvarelsen af dette spørgsmål vil i nogen grad afhænge af, hvor mange timers samfundstjeneste der i givet fald kan blive tale om i disse tilfælde.

Udover i de ovennævnte to hovedgrupper af tilfælde vil samfundstjeneste, svarende til hvad der i dag gælder for den betinge-

de dom, formentlig særligt ofte kunne anvendes over for yngre lovovertrædere, jfr. herved pkt. 2.2.a om anvendelsen af samfundstjeneste over for unge i England. I den forbindelse bemærkes, at samfundstjeneste efter arbejdsgruppens opfattelse også bør kunne komme på tale over for unge i visse af de tilfælde, hvor sanktionen ellers ville være tiltalefrafald med vilkår om frihedsberøvende foranstaltninger efter bistandsloven (børne- og ungdomsforsorg).

Endelig må samfundstjeneste anses for en meget nærliggende sanktion over for værnepligtige, der i dag idømmes frihedsstraf for totaludeblivelse efter indkaldelse til tjeneste.

Det skal afslutningsvis fremhæves, at de nævnte mulige retningslinier for anvendelsen af samfundstjeneste alene angiver nogle typer af tilfælde, hvor sanktionen kan komme på tale, forudsat at lovovertræderen i det enkelte tilfælde findes egnet hertil. Blandt andet på grund af usikkerheden med hensyn til, hvor ofte denne forudsætning vil være opfyldt inden for de angivne enkeltgrupper, navnlig gruppen af berigelseskriminelle, vil det være overordentligt vanskeligt at danne sig et mere præcist indtryk af, hvor ofte samfundstjeneste vil kunne forventes anvendt ud fra de ovenfor anførte retningslinier. Arbejdsgruppen har derfor ikke fundet det muligt at gå ind på spørgsmålet om, hvorledes en eventuel anvendelse af samfundstjeneste på grundlag af de angivne retningslinier vil påvirke størrelsen af belægget af frihedsberøvede.

4.4. Afsluttende bemærkninger.

Som det fremgår af de ovenstående afsnit, må indførelse af samfundstjeneste som strafferetlig reaktion forudsætte meget indgående overvejelser. Samtidig skal det fremhæves, at de fordele, der vil kunne være knyttet til anvendelsen af samfundstjeneste, må anses for overordentligt betydningsfulde. Arbejdsgruppen skal derfor anbefale, at spørgsmålet om udformningen og gennemførelsen af samfundstjeneste tildeles en meget fremtrædende plads i de videre overvejelser vedrørende alternativer til frihedsstraf. I den forbindelse skal arbejdsgruppen pege på den mulighed at gennemføre samfundstjeneste som forsøgsordning i enkelte retskredse, således at man ligesom i England får mulighed for at bedømme sanktionens anvendelighed på et reelt erfaringsgrundlag.

KAPITEL 7NYE SANKTIONER - NATFÆNGSEL, WEEK-ENDFÆNGSEL1. Indledende bemærkninger.

Frihedsstraf indebærer i sin almindelige form, at den dømte er frihedsberøvet i hele straffetiden i samtlige døgnets timer. Denne totale form for frihedsberøvelse er i tidens løb blevet modificeret gennem en række forskellige udgangsordninger, jfr. nu straffelovens § 35, stk. 2, 2. pkt. og § 36. Navnlige er der i denne sammenhæng grund til at nævne de såkaldte frigangsordninger, hvorefter indsatte kan få tilladelse til regelmæssigt på egen hånd at forlade anstalten (arresthuset) i dagtimerne med henblik på uddannelse eller beskæftigelse uden for anstalten. Sådanne ordninger medfører, at den indsatte alene opholder sig i anstalten uden for normal arbejdstid.

I dette kapitel drøftes spørgsmålet om at gennemføre en ny særlig begrænset form for frihedsstraf, der indebærer, at den dømte alene er frihedsberøvet i sin fritid - i aften- og nattetimerne eller i **week-enderne**. Sådanne former for frihedsstraf kaldes i det følgende henholdsvis natfængsel og **week-endfængsel** eller med et fælles udtryk fritidsfængsel. Hovedsigtet med sanktioner af denne karakter er at skabe mulighed for, at den dømte på trods af strafafsoningen kan opretholde sin hidtidige beskæftigelse og i større eller mindre grad opretholde forbindelsen med sin familie. Herved adskiller fritidsfængsel sig fra de ovennævnte frigangsordninger, hvis sigte er gennem beskæftigelse eller uddannelse uden for anstalten at give den indsatte mulighed for at genetablere en normal forbindelse med det almindelige samfund. På linie hermed indebærer fritidsfængsel, at hele strafafsoningen sker i den dømtes fritid, mens frigång i almindelighed kun anordnes for en del af afsoningstiden.

Reglerne om frigång er for tiden under overvejelse i en særlig arbejdsgruppe under direktoratet for kriminalforsorgen, og der

skal derfor ikke her gås nærmere ind på spørgsmålet om en udvidet anvendelse af disse regler. Samtidig må det fremhæves, at der næppe kan drages helt klare skel mellem de ordninger, der i almindelighed opfattes som frigangsordninger og de ordninger, der her drøftes under fællesbetegnelsen fritidsfængsel. Af denne grund vil der ikke kunne tages endelig stilling til spørgsmålet om indførelsen og udformningen af regler om fritidsfængsel, før der på grundlag af den ovennævnte arbejdsgruppes betænkning er fastlagt nærmere retningslinier for den fremtidige anvendelse af reglerne om frigång.

I de følgende afsnit, pkt. 2-4, gives en oversigt over reglerne om fritidsfængsel og anvendelsen heraf i Belgien, Frankrig og New Zealand. Arbejdsgruppen er bekendt med, at der også i andre lande findes lignende ordninger, men har ikke ment det nødvendigt at søge at indhente nærmere oplysninger herom. Det bemærkes herved, at det ved gennemgangen af fremmede sanktionssystemer indebærer væsentlige vanskeligheder at skelne mellem ordninger, der har karakter af fritidsfængsel i den ovenfor angivne forstand, og ordninger, som har karakter af frigangsordninger. Pkt. 5 og 6 indeholder arbejdsgruppens bemærkninger vedrørende spørgsmålet om indførelse af henholdsvis week-endfængsel og natfængsel her i landet.

2. Fritidsfængsel i Belgien.

Fritidsfængsel har været anvendt i Belgien siden 1963 som en særlig form for afsoning af korte frihedsstraffe, henholdsvis som "semi-detention" (natfængsel) og "arret de fin de semaine" (week-endfængsel). Sigtet med disse ordninger er, at de dømte under afsoningen skal kunne opretholde deres normale beskæftigelse. Afsoningen sker i særlige afsoningsinstitutioner eller i særlige afdelinger af de almindelige fængsler, således at de pågældende ikke har forbindelse med almindelige fængselsafsonere.

Begge afsoningsformer er ulovbestemte og gennemføres udenretligt på grundlag af administrative forskrifter fra justitsministeriet til anklagemyndigheden og fængselsvæsenet. Ordningen er nærmere den, at anklagemyndigheden umiddelbart efter, at retten har idømt en kortere frihedsstraf, under visse betingelser kan træffe beslutning om, at straffen skal afsones i form af semi-detention eller arret de fin de semaine. Afgørelsen kan ikke indbringes for domstolene, men kan påklages til den øverste anklagemyndighed.

2.1. Semi-detention, natfængsel.

Semi-detention indebærer, at den dømte i hele afsoningsperioden kan forlade afsoningsinstitutionen i den tid, der er nødvendig for, at han kan passe sit normale arbejde (eller sin uddannelse) og til transporten til og fra arbejdsstedet. Udgangen skal ligge inden for afsoningsinstitutionens åbningstid fra kl. 6.00 til kl. 22.00. Kræves der længere tid til arbejdets udførelse og transporten, er semi-detention udelukket. Den dømte har under afsoningen fuld rådighed over sine indtægter og må derfor selv betale transporten til arbejdsstedet, måltider uden for institutionen m.v. Til dækning af udgifterne ved institutionsopholdet betaler den dømte et nærmere fastsat beløb. For hver nat, den dømte tilbringer i institutionen, anses én dags straf for udstået.

Betingelserne for anvendelse af semi-detention er følgende:

1. Den idømte frihedsstraf må ikke overstige 6 måneders fængsel (maksimum var oprindeligt 3 måneder, men blev forhøjet til 6 måneder i 1969).
2. Der skal findes en afsoningsinstitution i passende nærhed af den dømtes arbejdsplads, således at udgangene kan afsluttes inden for institutionens åbningstid, jfr. ovenfor.
3. Den dømte må ikke være uden beskæftigelse.
4. Den dømte skal samtykke i at afsone den idømte frihedsstraf som semi-detention. Tilbagekaldes samtykket, afsones resten af straffen som almindelig fængselsstraf. Tilbagekaldelse af samtykket er endeligt.

Semi-detention indebærer, at den dømte er pligtig at udføre sit arbejde på ordentlig og regelmæssig måde i afsoningstiden og i det hele udvise udadtilig adfærd under udgangene fra afsoningsinstitutionen. Han har endvidere pligt til at vende tilbage til institutionen så hurtigt, som arbejdet og transporten tillader, og skal overholde de almindelige regler, der gælder for institutionen. Tilsidesættelse af disse forpligtelser skal indberettes til anklagemyndigheden, der herefter kan træffe beslutning om, at den særlige afsoningsform skal ophæves og straffen i stedet afsones som almindelig fængselsstraf. I grovere tilfælde kan fængselsmyndighederne foreløbigt suspendere afsoning i form af semi-detention og lade straffen afsone som almindelig fængselsstraf. Fængselsmyndighedernes beslutning herom skal indberettes til anklagemyndigheden, der herefter træffer den endelige afgørelse.

Arbejdsgruppen har fra det "belgiske fængselsdirektorat modtaget et omfattende materiale vedrørende den faktiske anvendelse af semi-detention og arret de fin de semaine. De følgende oplysninger om anvendelsen af semi-detention bygger navnlig på en samlet redegørelse for sanktionsanvendelsen i perioden 1970-1975 (Rapport Quinquennial 1970-1975, Administration des Etablissements Pénitentiare). Rapporten indeholder også visse oplysninger vedrørende årene forud for 1970.

Det fremgår af rapporten, at der siden indførelsen af semi-detention i 1963 årligt har været idømt mellem 2.500 og 6.500 frihedsstraffe inden for det strafflængde-område, hvor semi-detention kan anvendes, og at årligt mellem 500 og 1.100 af disse straffe har været afsonet som semi-detention. I slutningen af 1960'erne, hvor semi-detention kun kunne anvendes i forbindelse med frihedsstraffe på 3 måneder og derunder, blev ca. 20% af de idømte frihedsstraffe inden for dette område afsonet som semi-detention. Efter at grænsen i 1969 blev sat op til 6 måneder, har årligt mellem 13 og 16% af de idømte frihedsstraffe på 6 måneder og derunder været afsonet i form af semi-detention.

I de 5 år fra 1970-1975 har semi-detention været anvendt i alt 4.730 tilfælde. Længden af de som semi-detention afsonede frihedsstraffe fremgår af nedenstående skema. Som det ses, var langt størstedelen af de pågældende straffe (ca. 70%) på 60 dage og derunder.

længde	antal	
	abs.	%
15 dage og derunder	871	18,4
16-30 dage	1.359	28,7
31-60 dage	1.035	21,9
61-90 dage	632	13,4
91-120 dage	480	10,1
121-180 dage	353	7,5
I alt	4.730	100,0

Afsoning efter reglerne om semi-detention blev i perioden 1970-1975 ophævet i 556 tilfælde, svarende til godt 10% af de tilfælde, hvor afsoningsformen blev anvendt. Grunden til ophævelsen var i næsten halvdelen af tilfældene, at den dømte var udeblevet fra afsoningsinstitutionen, i ca. 25% af tilfældene, at den dømte var kommet beruset tilbage til institutionen og i ca. 12% af tilfældene, at den dømte havde forladt sin arbejdsplads uden lovlig grund.

2.2. Arret de fin de semaine, week-endfængsel.

Week-endfængsel indebærer, at den dømte alene skal møde til afsoning i et vist antal week-ender som hovedregel fra lørdag kl. 14.00 til mandag kl. 6.00. Afsoningen kan udstrækkes til også at omfatte ferier og fridage, som ligger op til en week-end. For hver nat, den dømte tilbringer i afsoningsinstitutionen, anses én dags straf for udstået; afsoning i én week-end svarer således til afsoning af 2 dage af den idømte frihedsstraf, uanset at opholdet i institutionen varer noget mindre end 2 fulde døgn.

Week-endfængsel kan alene anvendes i tilfælde, hvor den idømte straf ikke overstiger 30 dages fængsel. I særlige tilfælde kan straffe på indtil 60 dages fængsel dog afsones som week-endfængsel. Reglerne om week-endfængsel svarer i øvrigt i det væsentlige til reglerne om semi-detention.

Siden indførelsen af week-endfængsel i 1963 har årligt mellem 500 og 125 fængselsstraffe været afsonet efter reglerne om week-endfængsel. Antallet af week-endafsoninger var størst i 1966 (505) og har siden været jævnt faldende. I 1974 blev week-endfængsel anvendt i 126 tilfælde. Arbejdsgruppen er ikke i besiddelse af oplysninger om, hvor mange frihedsstraffe på under 30 dage der i samme periode blev afsonet efter de almindelige afsoningsregler.

I perioden fra 1970-1973 blev i alt 837 frihedsstraffe afsonet som week-endfængsel. Heraf var 321 (godt 38%) på 15 dage eller derunder; 494 (59%) var på 16-30 dage og 22 (3%) var på 31-60 dage. I 70 af tilfældene blev week-endafsoningen ophævet. Grunden til ophævelsen var i 60% af tilfældene, at den dømte var udeblevet fra afsoning, og i ca. 25% af tilfældene beruselse.

3. Fritidsfængsel i Frankrig.

Fritidsfængsel i Frankrig har ligesom i Belgien karakter af

en særlig form for afsoning af frihedsstraf, men kan i modsætning til i Belgien anordnes af domstolene. De franske regler synes kun at blive anvendt i begrænset omfang og kan ikke beskrives i nærmere enkeltheder på grundlag af de oplysninger, som arbejdsgruppen har kunnet tilvejebringe.

Efter artikel 723-1 i Code de Procedure Pénale kan retten samtidig med idømmelsen af en fængselsstraf på 6 måneder eller derunder bestemme, at straffen skal afsones i form af "semi-liberté" således, at den dømte under hele strafafsoningen kan forlade afsoningsinstitutionen med henblik på beskæftigelse, uddannelse eller behandling uden for anstalten. Anvendelsen af semi-liberté forudsætter, at den dømte samtykker heri.

Semi-liberté kan endvidere anordnes af den særlige myndighed, "le juge de l'application des peines", der efter at en frihedsstraf er idømt, fastlægger afsoningens nærmere indhold. I de fleste tilfælde giver denne særlige fuldbyrdelsesdommer først tilladelse til semi-liberté, efter at en del af straffen er afsonet på normal måde, således at der i disse tilfælde er tale om en almindelig frigangsordning. Fuldbyrdelsesdommeren har imidlertid også kompetence til at bestemme, at hele straffen skal afsones efter reglerne om semi-liberté.

Afsoning i form af semi-liberté forudsætter, at den dømte udfører sit arbejde på ordentlig måde, vender rettidigt tilbage til afsoningsinstitutionen og i det hele overholder de vilkår, der er knyttet til udgangstilladelsen. Tilsidesættes disse forpligtelser, ophæves tilladelsen til semi-liberté, og afsoningen sker herefter på almindelig måde. Bestemmelsen om ophævelse af semi-liberté træffes af fuldbyrdelsesdommeren, dog således at ophævelsen skal godkendes af retten i de tilfælde, hvor semi-liberté er anordnet i forbindelse med straffedommen. Ligesom i Belgien tilfalder lønnen for det arbejde, der udføres uden for anstalten, den dømte selv.

Som nævnt ovenfor synes semi-liberté vedrørende hele afsoningsperioden kun at blive anvendt i begrænset omfang. Efter de oplysninger, som arbejdsgruppen har modtaget, blev adgangen til at træffe bestemmelse om semi-liberté i forbindelse med selve straffesagen i 1973 og 1974 kun anvendt i henholdsvis 144 og 172 tilfælde. I de samme år blev der af fuldbyrdelsesdommeren truffet bestemmelse om semi-liberté straks fra afsoningens begyndelse i henholdsvis 1.028 og 752 tilfælde.

4. Fritidsfængsel i New Zealand - periodic detention.

Fritidsfængsel blev indført i New Zealand i 1962 i form af en særlig sanktion, periodic detention. I modsætning til i Belgien og Frankrig er der her ikke tale om en særlig form for afsoning af en i forvejen idømt frihedsstraf, men om en selvstændig sanktion, der idømmes af domstolene. Indførelsen af periodic detention var led i bestræbelser på at begrænse anvendelsen af almindelig frihedsstraf. Sigtet var at give domstolene mulighed for at anvende en reaktion, der dels kunne virke som et føleligt indgreb over for den dømte, dels ville indebære en mindre grad af frihedsberøvelse end almindelig frihedsstraf. Sanktionen kunne oprindeligt alene anvendes over for unge i aldersgruppen 15-21 år, men kan efter en lovændring i 1966 nu også anvendes over for ældre lovovertrædere.

Periodic detention anvendes i praksis i to hovedformer: Den ene (residential periodic detention) indebærer, at den dømte over et vist tidsrum skal opholde sig i afsoningsinstitutionen i week-enderne samt en aften i løbet af ugen; den anden (non-residential periodic detention), at den dømte alene skal opholde sig i afsoningsinstitutionen om lørdagen samt i nogle tilfælde en aften om ugen. Residential periodic detention anvendes alene over for unge lovovertrædere, mens non-residential periodic detention overvejes, men ikke udelukkende, anvendes over for ældre lovovertrædere.

En dom til periodic detention skal angive antallet og længden af de enkelte ophold i afsoningsinstitutionen, tidspunktet for det første fremmøde i afsoningsinstitutionen samt længden af det tidsrum, i hvilket den dømte skal være undergivet periodic detention. Længden af det enkelte ophold i institutionen kan ikke overstige 60 timer og fastsættes ved residential periodic detention i almindelighed til ca. 40 timer i week-enden - fra fredag aften til søndag middag - samt til 2-4 timer en aften om ugen, og ved non-residential periodic detention i almindelighed til 9 timer om lørdagen. Sanktionen kan højst idømmes for en periode på 12 måneder. I praksis fastsættes perioden i almindelighed til omkring 5 måneder. Det bemærkes herved, at det er en almindelig erfaring, at de dømte har vanskeligt ved at opfylde forpligtelsen til at møde op til afsoning, hvis sanktionen løber over mere end 6 måneder.

Periodic detention kan foruden som selvstændig sanktion anvendes som bødeforvandlingsstraf. Sanktionen kan endvidere anvendes i kombination med bødestraf og betinget dom (probation).

Periodic detention kan idømmes uafhængigt af den dømtes samtykke. Sanktionens anvendelse forudsætter, at følgende betingelser er opfyldt:

- a) Bortset fra tilfælde, hvor periodic detention anvendes som bødeforvandlingsstraf, skal strafferammen for den pågældende lovovertrædelse omfatte fængsel.
- b) Der skal findes en afsoningsinstitution inden for rimelig kort afstand fra den dømtes bopæl.
- c) Den dømte skal på grundlag af en personundersøgelse findes egnet til periodic detention.
- d) Den dømte må ikke tidligere have været idømt fængsel over 1 måned eller tidsubestemt frihedsstraf.

Tilsidesættelse af pligten til at møde op til afsoning eller i øvrigt af de for afsoningen fastsatte bestemmelser kan straffes med bøde på indtil 200 \$ eller med fængsel i indtil 3 måneder. I forbindelse hermed kan det bestemmes, at afsoningen af periodic detention skal bringes til ophør. Afsoningen af periodic detention kan endvidere bringes til ophør i tilfælde, hvor den dømte under afsoningen idømmes en ny straf. Lyder den nye dom på en længere frihedsstraf, anses den tidligere dom på periodic detention uden videre for bortfaldet.

Periodic detention afsones i særlige institutioner, der oftest er beliggende i ældre, større villaer i almindelige beboelseskvarterer. I forbindelse med institutionsopholdet udfører de dømte forskelligt arbejde i eller uden for institutionen og deltager i undervisning, gruppediskussioner m.v. Arbejdet i institutionen består hovedsageligt i almindelig vedligeholdelse af institutionen. Uden for institutionen udfører de dømte almindeligt samfundsnyttigt arbejde svarende til det, der i England udføres af lovovertrædere, der er idømt samfundstjeneste, jfr. herved kapitel 6. En meget væsentlig del af institutionstiden anvendes til arbejde af denne karakter. For så vidt kan periodic detention siges at have karakter af samfundstjeneste med tilknyttet institutionsophold.

Arbejdsgruppen har fra det new zealandske justitsministerium modtaget et ret omfattende materiale vedrørende den faktiske anvendelse af periodic detention. Det fremgår heraf, at sanktionen i praksis anvendes i meget vid udstrækning og i de senere år i stadig stigende omfang. Ifølge årsberetningen fra justitsministeriet i New Zealand blev der i 1974/1975 afsagt ca. 3.000 domme til pe-

riodic detention. I samme periode blev almindelig fængselsstraf idømt i ca. 4.800 tilfælde. I 1975/1976 blev der afsagt ca. 3.700 domme til periodic detention og ca. 5.000 domme til almindelig fængselsstraf. For så vidt angår antallet af domme til periodic detention svarer dette til mere end en femdobling i forhold til 1970. Til yderligere belysning af den praktiske betydning af periodic detention kan det nævnes, at ca. 1.300 personer var undergivet periodic detention i efteråret 1975, mens fængselsbelægget på samme tidspunkt var på ca. 2.500 personer. Samtidigt var ca. 2.000 personer undergivet tilsyn i forbindelse med prøveløsladelse og ca. 6.500 personer tilsyn i forbindelse med betinget dom (probation). Disse tal skal sammenholdes med en befolkningsstørrelse på godt 3 millioner.

På grundlag af det materiale, der foreligger for arbejdsgruppen, er det ikke muligt at danne sig noget nærmere indtryk af, hvilke typer af lovovertrædere der idømmes periodic detention. I det new zealandske justitsministeriums årsberetning for 1974/1975 gives der imidlertid udtryk for, at anvendelsen i retspraksis af periodic detention næppe er helt på linie med lovgivningens intentioner. Det fremhæves herved, "at mange, sandsynligvis de fleste af de lovovertrædere, der idømmes periodic detention, tidligere ville være blevet idømt bøde eller betinget dom".

5. Arbejdsgruppens overvejelser - week-endfængsel.

Som det fremgår af de ovenstående afsnit, er det centrale indhold i week-endfængsel (herunder periodic detention i New Zealand), at den dømte - uden i øvrigt at være frihedsberøvet - i en periode i hver week-end skal opholde sig i en afsoningsinstitution i omkring 40-48 timer. En sådan ordning kan gennemføres på to principielt forskellige måder. For det første kan week-endfængsel tænkes udformet som en helt selvstændig sanktion, hvis anvendelse ikke knytter sig til en i forvejen idømt frihedsstraf. Dette er således ordningen i New Zealand. Dernæst kan week-endfængsel som i Belgien (og Frankrig) anvendes som en særlig form for afsoning af frihedsstraf, således at der samtidig med eller efter idømmelsen af en frihedsstraf kan træffes beslutning om, at den idømte frihedsstraf skal afsones i form af week-endfængsel. I det følgende drøftes først spørgsmålet om gennemførelse af en ordning af den sidstnævnte karakter.

Eventuelle regler om week-endfængsel som en særlig form for afsoning af frihedsstraf måtte formentlig udformes således, at 2 dage af den idømte frihedsstraf anses for udstået for hver gang, den dømte har opholdt sig i afsoningsinstitutionen i en week-end. Efter de erfaringer, der foreligger i udlandet, må man gå ud fra, at de dømte kun i et begrænset antal week-ender vil være i stand til at efterleve forpligtelsen til at møde op til afsoning. Det er næppe realistisk at forestille sig, at week-endfængsel vil kunne gennemføres over mere end 15 week-ender. Med den ovennævnte strafberegningssnorm på 2 dage for hver week-end vil week-endfængsel derfor alene kunne komme på tale som afsoningsform for meget korte frihedsstraffe, formentlig højst frihedsstraffe på 30 dage og derunder.

Week-endfængsel rummer væsentlige fordele i forhold til almindelig frihedsstraf for så vidt som denne afsoningsform ikke hindrer den dømte i at fortsætte sin hidtidige beskæftigelse og kun i begrænset omfang påvirker den dømtes forbindelse med familie m.v. Samtidig må man være opmærksom på, at anvendelsen af week-endfængsel vil indebære betydelige praktiske problemer, og at de fordele, som denne afsoningsform rummer frem for almindelig frihedsstraf, i det væsentlige vil kunne opnås ved gennemførelsen af natfængsel eller på anden måde.

Det må blandt andet tages i betragtning, at anvendelsen af week-endfængsel vil kunne føre til en meget ujævn og u hensigtsmæssig udnyttelse af afsoningsinstitutionernes kapacitet. De institutionspladser, som optages af de dømte i week-enderne, vil næppe uden videre kunne udnyttes i ugens øvrige dage. Groft sagt vil en frihedsstraf på f.eks. 20 dage således kunne lægge beslag på en fuld institutionsplads i lo uger, såfremt den afsones i form af week-endfængsel, i stedet for i blot 20 dage. Fuldbyrðelsen af week-endfængsel vil endvidere kunne give anledning til personale-mæssige problemer. Det siger sig selv, at en afsoningsform, der nødvendiggør en særlig bemanning af institutionerne i week-enden, vil kollidere med fængselspersonalets almindelige ønsker om week-endfrihed.

Hertil kommer, at behovet for week-endfængsel i sig selv må forekomme tvivlsomt. Som nævnt ovenfor vil denne afsoningsform formentlig alene kunne anvendes i forbindelse med de meget korte frihedsstraffe. Det er ikke sandsynligt, at afsoningen af ganske

korte frihedsstraffe ofte fører til, at den dømte mister sin hidtidige beskæftigelse. I de tilfælde, hvor der måtte være risiko for en sådan virkning af strafafsoningen, vil der formentlig på tilstrækkelig måde kunne tages hensyn hertil ved at placere strafafsoningen i den dømtes ferie, ved en videre anvendelse af reglerne om strafafbrydelse eller i øvrigt ved en liberal praksis med hensyn til fastsættelsen af afsoningstidspunktet.

Arbejdsgruppen finder det på denne baggrund tvivlsomt, om der er grundlag for at gennemføre regler om week-endfængsel som en særlig form for afsoning af frihedsstraf.

Som nævnt ovenfor kan week-endfængsel udover som en særlig form for afsoning af frihedsstraf tænkes gennemført som en helt selvstændig strafferetlig sanktion. Udformet på denne måde ville week-endfængsel i sin anvendelse og tidsmæssige udstrækning ikke være bundet til en i forvejen idømt frihedsstraf. En sådan ordning ville sandsynligvis kunne anvendes inden for en væsentlig større del af frihedsstraffens nuværende område end den ovenfor drøftede afsoningsordning og formentlig på en sådan måde, at den samlede institutionstid ville være kortere end den frihedsstraf, som sanktionen træder i stedet for (eksempelvis lo week-enders institutionsophold i tilfælde, hvor straffen ellers ville være 60 dages fængsel).

Efter arbejdsgruppens opfattelse må en ordning af denne karakter, der svarende til i New Zealand kunne kombineres med samfundstjeneste, forekomme væsentlig mere nærliggende end den ovenfor drøftede afsoningsordning. På den anden side må det helt generelt anses for tvivlsomt, om der overhovedet er behov for at gøre brug af nogen form for frihedsberøvelse i de tilfælde, hvor en så begrænset form for frihedsberøvelse som week-endfængsel kan komme på tale. Det vil i sådanne tilfælde være nærliggende at overveje, om det ikke i stedet vil være tilstrækkeligt at anvende rent ikke-frihedsberøvende sanktioner som bøde, betinget dom eller eventuelt samfundstjeneste, der ikke på nogen måde indebærer frihedsberøvelse. Hertil kommer, at anvendelsen af week-endfængsel som selvstændig sanktion i det væsentlige vil give anledning til de samme institutionsmæssige og administrative problemer som den ovenfor drøftede afsoningsordning.

6. Arbejdsgruppens overvejelser - natfængsel.

a. Selve hovedindholdet af natfængsel kræver næppe nogen særlig

udbybning. Som det fremgår af de ovenstående afsnit, sigtes der med udtrykket natfængsel til en særlig form for afsoning af frihedsstraf, hvorefter den dømte under hele strafafsoningen kan forlade afsoningsinstitutionen i den tid, der er nødvendig af hensyn til den pågældendes arbejde, uddannelse eller lignende beskæftigelse uden for anstalten. Derimod kan der være anledning til at pege på nogle af de hovedspørgsmål, som vil gøre sig gældende i forbindelse med den eventuelle gennemførelse og nærmere udformning af en sådan ordning.

b. Natfængsel kan formentlig alene komme på tale som afsoningsform i forbindelse med kortere frihedsstraffe. På baggrund af de hidtidige erfaringer vedrørende frigång må det antages, at de dømte ofte ikke vil være i stand til at efterleve de krav med hensyn til rettidig tilbagekomst til afsoningsinstitutionen, som ordningen må indebære, hvis udgangsperioden strækkes udover 4-6 måneder. Af denne grund må anvendelsen af natfængsel formentlig i alle tilfælde være begrænset til frihedsstraffe på 6 måneder og derunder. Ud fra generalpræventive og repressive synspunkter vil det næppe heller være acceptabelt, at lovovertrædere, der er idømt frihedsstraffe på over 6 måneder, straks fra afsoningens begyndelse regelmæssigt kan forlade afsoningsinstitutionen i dagtimerne. Det er muligt, at sådanne synspunkter må føre til, at der må vælges en noget lavere grænse end 6 måneder.

Med hensyn til de øvrige betingelser for natfængsel bemærkes, at denne afsoningsform formentlig kun vil kunne gennemføres, hvis den dømte selv er indstillet herpå, og at anvendelsen af natfængsel derfor bør være betinget af den dømtes samtykke. Ligeledes må det være en betingelse, at den dømte er egnet til at gennemføre afsoningen i form af natfængsel. Afgørelsen heraf må bero på en konkret vurdering, der navnlig retter sig mod, om der i det enkelte tilfælde kan antages at være fare for misbrug af adgangen til at forlade afsoningsinstitutionen, og herunder om den dømte kan antages at være i stand til at efterleve de krav om rettidig tilbagekomst m.v., som ordningen indebærer. Afhængigt af betingelsens nærmere udformning vil der ved afgørelsen af den dømtes egnethed for natfængsel eventuelt også kunne tages et vist hensyn til, om det strafbare forhold er af en sådan karakter, at det er foreneligt med generalpræventive og repressive synspunkter, at den dømte under hele strafafsoningen regelmæssigt kan forlade anstalten. En

hensyntagen til sådanne synspunkter vil formentlig bedst kunne ske, såfremt kompetencen vedrørende natfængsel henlægges til domstolene.

Herudover må afsoning i form af natfængsel være betinget af, at den dømte har arbejde, er under uddannelse eller i øvrigt har beskæftigelse uden for anstalten. Arbejdsgruppen har overvejet, om kravet med hensyn til den dømtes beskæftigelse eventuelt burde udformes på en mere restriktiv måde, således at natfængsel alene kan komme på tale i tilfælde, hvor anvendelsen af denne særlige afsoningsform er af afgørende betydning for den dømtes muligheder for at opretholde sin hidtidige beskæftigelse efter afsoningen. Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en sådan restriktiv ordning imidlertid næppe være hensigtsmæssig og i øvrigt overordentlig vanskelig at gennemføre i praksis.

c. Med hensyn til kompetencen til at træffe bestemmelse om afsoning i form af natfængsel kan det i modsætning til i Belgien næppe her i landet komme på tale at henlægge denne kompetence til anklagemyndigheden. Spørgsmålet bliver derfor, om ordningen i givet fald bør udformes således, at afgørelsen om anvendelsen af natfængsel træffes af domstolene i forbindelse med straffesagen, eller således, at denne afgørelse træffes administrativt af kriminalforsorgen efter dommen.

Dette spørgsmål kan give anledning til betydelig tvivl. Efter arbejdsgruppens opfattelse må det i princippet foretrækkes, at spørgsmålet om afsoning i form af natfængsel afgøres af domstolene. Det kan herved fremhæves, at spørgsmålet om, hvorvidt en frihedsstraf skal afsones i form af natfængsel eller på almindelig måde, angår hele afsoningens forløb og således vil kunne være af afgørende betydning for det reelle indhold af den idømte frihedsstraf og for dennes virkninger i forhold til den dømte. Uden herved at tage stilling til den gældende kompetencefordeling mellem domstolene og kriminalforsorgen inden for andre områder, må det ud fra principielle synspunkter anses for rigtigst, at et spørgsmål af denne indgribende karakter afgøres af domstolene og dermed under iagttagelse af de retssikkerhedsgarantier, der er knyttet til domstolenes sagsbehandling. I den forbindelse kan det også bemærkes, at en domstolsbestemt ordning formentlig vil fremtræde med en væsentligt større autoritet i forhold til de dømte end en administrativ ordning. Ligeledes må det i forhold til offentligheden antages at være en fordel, at afgørelsen om natfængsel fremtræder som et

led i selve dommen frem for at være en efterfølgende administrativ afgørelse, der vil kunne opfattes som en udhuling af den idømte frihedsstraf.

Samtidig må man være opmærksom på, at en domstolsbestemt ordning indebærer den væsentlige ulempe, at afgørelsen om anvendelsen af natfængsel ikke kan træffes på grundlag af forholdene umiddelbart forud for afsoningen. Korte frihedsstraffe kommer ofte først til afsoning nogen tid efter straffesagens afslutning, og den dømtes forhold vil derfor kunne have ændret sig i tiden mellem dommen og afsoningens påbegyndelse. Eksempelvis vil der kunne forekomme tilfælde, hvor den dømte ikke havde beskæftigelse på domstidspunktet, men senere har fået arbejde, inden afsoningen af den idømte frihedsstraf er blevet aktuel. Det vil i sådanne tilfælde kunne virke vilkårligt, hvis den pågældende skal være afskåret fra afsoning efter reglerne om natfængsel, uanset at betingelserne herfor er opfyldt på afsoningstidspunktet. Ligeledes vil en domstolsbestemt ordning give anledning til vanskeligheder i de tilfælde, hvor den dømtes forhold ændrer sig på en sådan måde, at han efter at være idømt natfængsel ikke opfylder betingelserne herfor på afsoningstidspunktet, f.eks. fordi han senere har mistet sin beskæftigelse. Med henblik på sådanne tilfælde kunne man eventuelt forestille sig en løsning, hvorefter betingelsen med hensyn til beskæftigelse påses af kriminalforsorgen på afsoningstidspunktet, medens afgørelsen i øvrigt træffes af domstolene.

Arbejdsgruppen skal dog ikke gå nærmere ind på, hvorledes de ovennævnte vanskeligheder i givet fald kunne tænkes løst. En nærmere overvejelse heraf må ske i sammenhæng med overvejelsen af den fremtidige anvendelse af reglerne om frigång. Det skal imidlertid fremhæves, at de problemer, som er forbundet med en domstolsbestemt ordning, ikke vil gøre sig gældende, hvis kompetencen til at træffe bestemmelse om natfængsel alene tillægges kriminalforsorgen, idet afgørelsen i så fald fuldt ud vil kunne bygge på den dømtes forhold umiddelbart forud for afsoningens begyndelse.

d. Det må antages, at afsoningen af natfængsel vil være væsentligt mindre belastende for den indsatte end afsoningen af almindelig frihedsstraf. For så vidt som anvendelsen af natfængsel forudsætter, at den dømte har beskæftigelse uden for anstalten, kan det derfor siges, at ordningen vil indebære en forskelsbehandling af de dømte, der er arbejdsløse. I tilfælde, hvor den dømte opfylder

de øvrige betingelser for natfængsel, herunder navnlig kravet om egnethed, vil det kunne opleves som urimeligt, at den pågældende skal være afskåret fra denne lempeligere afsoningsform alene på grund af, at han er arbejdsløs.

Dette problem vil formentlig i nogen grad kunne løses gennem reglerne om frigång. En anden mulighed er, at ordningen udformes således, at der ved beregningen af afsoningstiden tages hensyn til, at de dømte, der afsoner deres straf som natfængsel, ikke tilbringer hele døgnet i afsoningsinstitutionen - eksempelvis således at 2 måneders almindelig frihedsstraf først anses for udstået med 3 måneders natfængsel. En sådan løsning, der vil indebære en straf-forlængelse, vil imidlertid efter arbejdsgruppens opfattelse ikke være hensigtsmæssig.

e. Før der er taget stilling til den nærmere udformning af eventuelle regler om natfængsel, er det naturligvis ikke muligt at danne sig noget indtryk af, hvor mange indsatte der i givet fald må forventes at få adgang til at afsoner den idømte straf efter denne særlige afsoningsform. Det bør dog fremhæves, at ordningen må antages at få et ret betydeligt omfang, hvis den udformes således, at alle, der er idømt en straf på 6 måneder eller derunder, kan afsoner straffen som natfængsel, såfremt de har beskæftigelse og findes egnede for denne særlige afsoningsform. Navnlig gælder dette, hvis egnethedskravet udformes på en sådan måde, at der ved bedømmelsen af, om denne betingelse er opfyldt, alene kan lægges vægt på, om der i det enkelte tilfælde kan antages at være fare for misbrug af adgangen til at forlade afsoningsinstitutionen. Det må antages, at en stor del af de (mange) lovovertrædere, der idømmes frihedsstraf på 6 måneder og derunder og formentlig størstedelen af det nuværende hæftekliental, vil kunne opfylde en sådan betingelse.

Inden for rammerne af den eksisterende anstaltskapacitet vil en udstrakt anvendelse af natfængsel formentlig medføre visse administrative og bygningsmæssige vanskeligheder. Man må herved tage i betragtning dels, at afsoningen af natfængsel må ske i afsoningsinstitutioner, der ligger i forholdsvis kort afstand fra den dømtes arbejdsplads, d.v.s. helt overvejende i de lokale arresthuse, dels at de indsatte, der er undergivet denne særlige afsoningsform, formentlig må holdes adskilt fra de indsatte, der er varetægtsfængslede eller afsoner på almindelig måde.

Arbejdsgruppen skal imidlertid ikke gå nærmere ind på de administrative og bygningsmæssige problemer, der eventuelt vil være forbundet med anvendelsen af natfængsel. Omfanget heraf vil naturligvis afhænge af, på hvilken måde ordningen nærmere udformes. Det skal derfor afslutningsvis blot fremhæves, at natfængsel må antages at rumme meget væsentlige specialpræventive fordele og efter arbejdsgruppens opfattelse bør spille en central rolle i de videre overvejelser vedrørende nye strafformer.

KAPITEL 8NYE SANKTIONER - STRAFTILSYN MED MØDEPLIGT1. Indledende bemærkninger.

På det 7. Nordiske Kriminalistmøde i 1973 drøftedes blandt andet spørgsmålet om indførelsen af en ny strafferetlig reaktion, hvis indhold skulle bestå i, at den dømte i en periode pålægges en pligt til at melde sig på visse tidspunkter hos en offentlig myndighed, f.eks. politiet. Som grundlag for drøftelsen forelå et af Inkeri Anttila udarbejdet oplæg, der senere er optrykt i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1973, side 24 ff, se navnlig side 30-31.

Spørgsmålet om indførelse af en sådan meldepligt eller særlig pønalt præget tilsynsform som et alternativ til frihedsstraf har navnlig været drøftet i Finland, men er nu også under overvejelse i Sverige.

I det følgende gives under pkt. 2 og 3 en kort gennemgang af de finske og svenske overvejelser, således som de foreligger oplyst for arbejdsgruppen. Pkt. 4 indeholder nogle bemærkninger vedrørende spørgsmålet om indførelsen af en tilsvarende sanktion i Danmark.

2. Finske overvejelser og forslag.

Tanken om at straffe lovovertrædere ved at pålægge dem en pligt til med mellemrum at melde sig til en offentlig myndighed blev i Finland fremsat af kriminalvårdskommittén i en betænkning fra 1972 i form af et forslag om gennemførelse af en sanktion, der i betænkningen betegnes "**straffövervakning**".

Kriminalvårdskommitténs forslag om **straffövervakning** må ses på baggrund af komitéens hovedsynspunkt, hvorefter der bør gennemføres en fuldstændig adskillelse af tvang og behandling i den frie kriminalforsorg. Behandlingsprægede foranstaltninger bør kun finde sted på frivilligt grundlag - som et tilbud, og tvangs- og kon-

trolprægede foranstaltninger bør udskilles fra den frie kriminalforsorg og varetages af myndigheder uden behandlingsmæssige funktioner. Tilsvarende synspunkter er her i landet gjort gældende i betænkning nr. 752/1975 om Kriminalforsorg - Socialforsorg. Forslaget om straffövervakning er en konsekvent gennemførelse af denne tankegang. Som det fremgår af det følgende, er sanktionen tænkt udformet som en rent pønal reaktion helt uden behandlings- eller støtteprægede elementer.

Straffövervakning indebærer efter forslaget, at den dømte skal melde sig et vist antal gange hos politiet. Sanktionen skal både kunne idømmes som en selvstændig straf og i forbindelse med betinget dom. Det fastsættes ved dommen, hvor ofte den dømte skal melde sig hos den pågældende politimyndighed. Komitéen forudsætter, at sanktionen ofte vil indebære, at den dømte skal melde sig hos politiet flere gange om ugen. Den periode, i hvilken meldepligten består, skal være mindst tre og højst ni måneder i tilfælde, hvor straffövervakning idømmes som selvstændig sanktion, og højst tre måneder, hvor sanktionen idømmes i forbindelse med betinget dom. Tilsidesættelse af meldepligten skal kunne sanktioneres med advarsel, bøde eller en særlig, kortvarig form for frihedsstraf, der i betænkningen kaldes "arrest". Disse sanktioner finder også anvendelse i tilfælde, hvor den tilsidesatte meldepligt er pålagt i forbindelse med en betinget dom; tilsidesættelse af meldepligten kan således ikke medføre fuldbyrdelse af den betingede dom. Opfyldelsen af en dom til straffövervakning sker efter forslaget alene ved, at den dømte møder op hos politiet til de angivne tidspunkter. Politiet skal intet foretage sig i forbindelse med den dømtes fremmøde udover at registrere, at den pågældende er fremmødt til tiden. Af denne grund skulle sanktionen kun kræve meget beskedne økonomiske og personalemæssige ressourcer.

Straffövervakning er tænkt anvendt i tilfælde, hvor man efter den hidtidige praksis i Finland vil anvende frihedsstraf på indtil 6 måneders fængsel, og navnlig over for unge lovovertrædere. I den ovennævnte artikel fremhæver Inkeri Anttila, at sanktionen ikke vil være egnet i tilfælde, hvor lovovertrædelsen har sammenhæng med en dybere karakterafvigelse hos gerningsmanden, eller hvor der foreligger et særligt forsorgsbehov på grund af narkotikamisbrug eller lignende.

Kriminalvårdskommitténs forslag er foreløbigt ikke blevet gen-

nemført og er heller ikke blevet nærmere udformet i et egentligt lovforslag. Efter det for arbejdsgruppen oplyste vil den finske straffrättskommittén imidlertid i løbet af foråret 1977 afgive en betænkning, som vil genoptage tanken om at indføre en sanktion, hvis indhold er en regelmæssig meldepligt for den dømte.

Arbejdsgruppen har kun forholdsvis summariske oplysninger om straffrättskommitténs overvejelser. Efter disse oplysninger påtænker komitéen at stille forslag om en ny sanktion, "anmälningsskyldighed", der vil indebære, at den dømte regelmæssigt - hvis han har bopæl i en by som hovedregel dagligt - skal melde sig hos politiet. Ligesom med hensyn til **straffövervakning** er der tale om en rent pønal-repressiv sanktion, der tænkes anvendt i en del af de tilfælde, hvor der i dag anvendes korte frihedsstraffe. På enkelte punkter synes anmälningsskyldighed at være tænkt udformet afvigende fra **straffövervakning**. Anmälningsskyldighed synes således kun at skulle kunne idømmes for en kortere periode - mindst 6 og højst 60 døgn. Reaktionen over for tilsidesættelse af meldepligten synes endvidere at være strengere; efter det for arbejdsgruppen oplyste skal undladelse af at melde sig uden gyldig grund således automatisk medføre, at straffen forvandles til frihedsstraf (arrest) efter en fast omregningsfaktor, hvorefter 3 dages anmälningsskyldighed svarer til ét døgn arrest. Disse forskelle er dog uden væsentlig betydning for den principielle vurdering af forslagene.

3. Svenske overvejelser.

Under arbejdsgruppens møde i efteråret 1976 med repræsentanter fra de udvalg m.v., der i de nordiske lande arbejder med alternativer til frihedsstraf, blev det fra svensk side oplyst, at spørgsmålet om indførelse af en ny form for tilsyn for tiden overvejes i to svenske udvalg, henholdsvis ungdomsfængelsesutredningen og en arbejdsgruppe under det brottsförebyggande rådet, som har til opgave at overveje det svenske reaktionssystem som helhed. Under og efter mødet har arbejdsgruppen modtaget nærmere oplysninger om indholdet af de nye tilsynsformer, som er under overvejelse i de to udvalg.

Af hensyn til overskueligheden omtales i det følgende alene de overvejelser, som foregår i arbejdsgruppen under det brottsförebyggande rådet. I det væsentlige synes disse overvejelser at ligge

på linie med ungdomsfængelsesutredningens. Det må naturligvis holdes for øje, at den svenske arbejdsgruppe (ligesom ungdomsfængelse sutredningen) endnu ikke har afsluttet sit arbejde. Der er alene tale om foreløbige overvejelser, som her kun kan omtales i grove hovedtræk.

Udgangspunktet for den svenske arbejdsgruppe svarer i væsentlig grad til de synspunkter, som er fremhævet i kapitel 1 vedrørende grundlaget for udformningen af nye sanktioner. Hovedsigtet er at udforme en sanktion, der samtidig med ikke at være frihedsberøvende rummer et så klart ubehag for den dømte, at den ud fra repressive synspunkter kan accepteres som en passende (proportionel) reaktion over for en del af de lovovertrædelser, der i dag straffes med fængsel. Endvidere lægges der vægt på, at sanktionen gennem kontrol med den dømte giver mulighed for at formindske risikoen for ny kriminalitet.

På denne baggrund påtænkes det at foreslå en særlig intensiv tilsynsform "intensivövervakning", hvis grundlæggende indhold er en pligt til at mødes meget hyppigt - 4 eller 5 gange ugentligt - med den tilsynsførende. Antallet af det pligtige antal møder skal efter de foreløbige overvejelser være fastsat i loven, mens tilsynsperiodens længde fastsættes af domstolene inden for visse rammer, f.eks. fra 1 måned til 2 år. Tilsynsperiodens længde fastsættes ud fra almindelige strafudmålingshensyn, navnlig lovovertrædelsens grovhed, og altså ikke ud fra den dømtes formodede tilsynsbehov.

Pligten til at møde hos den tilsynsførende 4 eller 5 gange ugentligt er alene tænkt at være sanktionens grundlæggende fælles-træk. Mødepligten skal efter aftale mellem den dømte og den tilsynsførende kunne erstattes af noget andet og mere positivt. Eksempelvis skal personer med et alkohol- eller narkotikaproblem kunne aftale med den tilsynsførende, at alkohol- eller narkotikabehandling træder i stedet for mødepligten. På samme måde skal personer med ringe uddannelsesmæssig baggrund eller dårlig tilpasning til arbejdslivet kunne opnå fritagelse for mødepligten ved at påbegynde en uddannelse eller ved at tage fast arbejde. For personer, der i forvejen lever under ordnede sociale forhold, forestiller man sig, at f.eks. frivilligt, samfundsnyttigt arbejde vil kunne træde i stedet for mødepligten. Den formelle mødepligt vil således ofte alene være grundlaget for frivillige ordninger af et mere konstruktivt indhold. Man forestiller sig, at den meningsløshed, som kan

siges at ligge i pligten til blot at mødes med den tilsynsførende, i sig selv vil være et incitament til at nå frem til sådanne frivillige ordninger.

Intensivovervakning tænkes udformet som en selvstændig sanktion og skal således ikke være et vilkår for betinget dom. Over for tilsidesættelser af mødepligten eller af de ordninger, som måtte være aftalt i stedet for mødepligten, skal der reageres hurtigt; i begyndelsen med mindre indgribende sanktioner, men hvis dette ikke er tilstrækkeligt, med foranstaltninger af stigende tvangsmæssig intensitet. De sanktioner, man tænker sig anvendt, er nævnt i rækkefølge efter graden af det indgreb, de rummer, advarsel, besøg ved den tilsynsførende, afhentning, frihedsberøvelse for en enkelt nat, frihedsberøvelse for 1-2 døgn og endelig som den mest indgribende sanktion, konvertering af straffen til almindelig frihedsstraf. I tilfælde, hvor der sker konvertering til almindelig frihedsstraf, anvendes en fast omregningsfaktor, eksempelvis således at én uges intensivovervakning svarer til en dags frihedsstraf. Med hensyn til anvendelsen af de forskellige sanktioner forestiller man sig, at den strengere sanktion først kan tages i brug, når den mindre indgribende har vist sig virkningsløs.

Fuldbyrdelsen af intensivovervakning tænkes varetaget af den frie kriminalforsorg. I tilfælde af tilsidesættelser af mødepligten m.v. skal de mindre indgribende sanktioner - advarsel, besøg og afhentning - for at sikre en hurtig reaktion kunne tages i brug umiddelbart af den tilsynsførende. Afgørelsen om anvendelse af de mere indgribende sanktioner tænkes henlagt til de såkaldte overvaktionsnævnder, som er lokale, administrative nævn med en række opgaver vedrørende dømte under kriminalforsorg i frihed. Man har overvejet, om anvendelsen af de mere indgribende sanktioner burde afgøres af domstolene, men har ment, at en sådan ordning ville blive for usmidig. Overvaktionsnævnens afgørelser skal imidlertid kunne påklages til et centralt nævn eller muligvis til domstolene.

Intensivovervakning er ikke tænkt at skulle træde i stedet for "vilkårlig dom" (der svarer til betinget dom uden tilsynsvilkår) eller "skyddstillsyn" (der groft set svarer til betinget dom med vilkår om tilsyn m.v.). Den svenske arbejdsgruppe forestiller sig, at disse ikke-frihedsberøvende sanktioner skal opretholdes med visse ændringer, som ikke skal omtales her. Tanken er således, at intensivovervakning som en sanktion, der rummer et mere direkte

pønalt element end villkårlig dom og skyddstillsyn, skal kunne anvendes i sager, hvor disse sanktioner ikke findes anvendelige på grund af lovovertrædelsens grovhed eller den dømtes tidligere kriminalitet. Intensivövervakning vil altså i det væsentlige skulle finde anvendelse i tilfælde, hvor der i dag anvendes frihedsstraf.

Det skal afslutningsvis gentages, at overvejelserne vedrørende intensivövervakning kun er af foreløbig karakter. Det vides endnu ikke, om den svenske arbejdsgruppe i sidste instans vil stille forslag om en sådan ny strafferetlig sanktion.

4. Arbejdsgruppens bemærkninger.

De forslag og overvejelser, som er gennemgået under pkt. 2 og 3, har nær sammenhæng med hele spørgsmålet om udformningen af den frie kriminalforsorg. Dette spørgsmål er udførligt behandlet i betænkning nr. 752/1975 om Kriminalforsorg - Socialforsorg. En nærmere stillingtagen til tilsynsformer af den karakter, som overvejes i Finland og Sverige, må ske i forbindelse med behandlingen af de forslag, der er indeholdt i denne betænkning. Arbejdsgruppen skal i det følgende alene fremsætte nogle foreløbige kommentarer til de ovenfor gengivne forslag.

a. Med hensyn til det finske forslag om straffövervakning (eller om anmeldingsskyldighed) kan det straks bemærkes, at det formentlig ikke kan komme på tale i Danmark som straf at pålægge den dømte en pligt til at møde hos politiet. Bortset fra inddrivelsen af bøder har politiet her i landet (i modsætning til i Finland) kun meget begrænsede opgaver i forbindelse med straffuldbyrdsen, og ud fra principielle synspunkter er det næppe ønskeligt, at politiet, således som der her ville være tale om, skal varetage opgaver af egentlig straffuldbyrdsende karakter.

Derimod kunne det overvejes at udforme ordningen således, at mødepligten skulle opfyldes ved fremmøde i de institutioner, der varetager fuldbyrdsen af frihedsstraf, d.v.s. de lokale arresthuse og statsfængslerne. I forhold til en ordning af den i Sverige drøftede karakter, hvor den dømte som udgangspunkt skal møde op hos den frie kriminalforsorg, ville dette indebære praktiske fordele, idet der er væsentligt flere arresthuse og anstalter rundt omkring i landet end lokalafdelinger under den frie kriminalforsorg og dermed gennemsnitligt kortere afstande mellem de dømtes bopæl og det sted, hvor de skal møde.

Også en ordning, der bygger på arresthusene og fængslerne kan dog give anledning til alvorlige indvendinger. Helt uanset hvilken myndighed der forestår fuldbyrdelsen, må det antages, at selve sanktionens indhold - pligten til at møde op og blot lade fremmødet registrere - i meget udtalt grad vil fremstå som en meningsløshed såvel for den dømte som for den pågældende myndighed. Mødepligtens omfang vil endvidere kunne gøre det vanskeligt for den dømte at bevare eller opnå fast arbejde. Navnlig vil dette være tilfældet, hvor den dømte har bopæl langt fra den myndighed, hvor han er pligtig at møde. En omfattende mødepligt af den her drøftede karakter vil også kunne forringe den dømtes motivation til at søge behandling eller bistand hos den frie kriminalforsorg.

Det er muligt, at disse problemer i et vist omfang ville kunne løses. Udformes ordningen således, at møderne finder sted i de lokale arresthuse (og fængslerne), vil møderne kunne placeres på sådanne tidspunkter, at de ikke griber ind i den dømtes arbejdstid. Arresthusenes og fængslernes personale vil formentlig i et vist omfang kunne virke som kontaktled til forsorgsmyndighederne, eventuelt ved at der i tilfælde, hvor der er behov herfor, tilkaldes en medarbejder fra den frie kriminalforsorg, således at den dømtes sociale eller personlige problemer kan søges løst i forbindelse med de pligtige fremmøder. Selve mødepligtens omfang vil naturligvis også kunne være noget mindre omfattende end efter det finske forslag.

Tilbage står dog den væsentlige indvending, at selve sanktionens indhold meget ofte af de implicerede må opleves som meningsløst. Det må formodes at blive overordentligt vanskeligt i praksis at få de dømte til at overholde en forpligtelse, der alene går ud på at møde frem og lade fremmødet registrere, og hvis efterlevelse derfor alene kan motiveres ved truslen om anvendelse af tvangsmæssige foranstaltninger. Formentlig vil der også hos myndighederne være en betydelig utilbøjelighed til at iværksætte tvangsmæssige foranstaltninger med henblik på at gennemtvinge en ordning af denne karakter.

Det kan tilføjes, at det danske straffesystem tidligere har rummet en foranstaltning, der har en vis lighed med **straffövervakning** eller anmeldingsskyldighed. Efter den tidligere bestemmelse i straffelovens § 289 kunne politiet under visse betingelser meddele en person, der var dømt for berigelseskriminalitet, et strafsank-

tioneret tilhold om til visse tider at møde hos politiet og give oplysning om, hvor han boede eller opholdt sig, og om hvorledes han ernærede sig. Ordningen havde alene et kontrolmæssigt sigte, og politiet havde ikke adgang til i forbindelse med tilholdene at meddele pålæg med hensyn til ophold eller arbejde. Tilhold efter § 289 blev ophævet i 1956 (ved lov nr. 129 af 17. maj 1956). Begrundelsen for ophævelsen var blandt andet, at meldepligten indebar betydelige ulemper for de straffede, navnlig fordi den kunne virke hæmmende for deres udøvelse af erhverv og dermed for deres resocialisering.

b. De synspunkter, som ovenfor er anført over for de finske forslag, gør sig ikke på samme måde gældende, når der er tale om den tilsynsform, intensivövervakning, som overvejes i Sverige. Det er karakteristisk for denne sanktion, at den i sit grundindhold er af rent pønalt karakter, men at sanktionens pønale grundindhold - pligten til at mødes 4 eller 5 gange ugentligt med den tilsynsførende fra den frie kriminalforsorg - efter aftale mellem den dømte og den tilsynsførende kan afløses af ordninger med et mere eller mindre direkte resocialiseringsmæssigt sigte. Over for denne tilsynsform vil det således ikke kunne indvendes, at den mangler et meningsfuldt indhold.

En tilsynsform af denne karakter kan på den anden side give anledning til en række andre betæneligheder.

Ordningen vil indebære, at den frie kriminalforsorg skal varetage direkte straffuldbyrdende opgaver. De tvangs- og kontrolmæssige opgaver, som den frie kriminalforsorg skulle varetage under en tilsynsform som den drøftede, vil være af væsentlig mere fremtrædende karakter end under de gældende regler om tilsyn og særvilkår. På baggrund af den overvejende behandlingsorienterede indstilling, der gør sig gældende inden for den frie kriminalforsorg, kan det forekomme tvivlsomt, om det vil være hensigtsmæssigt (gennemførligt) at pålægge forsorgen sådanne opgaver.

I den forbindelse må man også være opmærksom på, at de funktioner, der er knyttet til administrationen af den her drøftede tilsynsform, vil kunne indvirke på uheldig måde på andre sider af den frie kriminalforsorgs virksomhed. Selve dette, at den frie kriminalforsorg i forbindelse med sådanne tilsyn udøver udprægede tvangs- og kontrolprægede opgaver, vil i forsorgsklientellets øjne kunne kompromittere forsorgsvirksomheden som helhed og derved van-

skelliggøre de tilsyn og andre kontaktformer, der bygger på klienternes frivillige medvirken eller på et mindre direkte tvangsmæssigt grundlag. Det er dog muligt, at sådanne vanskeligheder i nogen grad kunne løses ved, at administrationen af en tilsynsordning som den drøftede i givet fald blev varetaget af særlige afdelinger inden for den frie kriminalforsorg.

De ovennævnte spørgsmål har nær sammenhæng med de spørgsmål, der er behandlet i betænkningen Kriminalforsorg - Socialforsorg. Som tidligere nævnt har Justitsministeriets planlægningsudvalg her taget afstand fra anvendelsen af tvangsmæssige foranstaltninger i forbindelse med den frie kriminalforsorgs virksomhed og i overensstemmelse hermed stillet forslag om, at kriminalforsorg i frihed alene sker på frivilligt grundlag. Arbejdsgruppen skal ikke gå nærmere ind på de synspunkter og forslag, der er indeholdt i denne betænkning, men alene med henblik på den pønale tilsynsform, der her er tale om, pege på to forhold.

De synspunkter, der ligger bag betænkningens forslag, angår anvendelsen af tvangsmæssige foranstaltninger som led i behandlingsarbejdet og sigter derfor navnlig på anvendelsen af tvang i forbindelse med behandlingsorienterede tilsyn eller andre foranstaltninger med **specialpræventivt** formål. Den her drøftede tilsynsform har en anden karakter. Tilsynet fremtræder her som en selvstændig pønalt reaktion, hvis anvendelse og tidsmæssige udstrækning beror på repressive og generalpræventive hensyn, og hvis behandlingsorienterede sider principielt kan opfattes som en mildere og mere meningsfuld afsoningsform. Over for et sådant pønalt præget tilsyn er de synspunkter, der i den ovennævnte betænkning er anført mod kombinationen af tvang og behandling, formentlig af noget mindre vægt, end når det drejer sig om den eksisterende specialpræventivt orienterede tilsynsform.

Den fremhævede forskel mellem den eksisterende tilsynsform og den tilsynsform, der her er spørgsmål om, er dog i nogen grad af formel karakter. I praksis vil den behandlingsorienterede side af den drøftede tilsynsform formentlig spille en fremtrædende rolle på grund af den vide adgang til at erstatte den pønalt begrundede mødepligt med ordninger med et resocialiseringsmæssigt sigte. Der er derfor i denne forbindelse anledning til mere generelt at pege på, at betænkningerne ved at kombinere tvang og behandling i nogen grad må vige, når det drejer sig om at udforme nye sanktio-

ner, der kan anvendes inden for frihedsstraffens hidtidige område. Skal sådanne nye sanktioner have et rimeligt meningsfyldt indhold, er det næppe muligt at undgå, at de - ligesom frihedsstraffen i dag - i et vist omfang må bygge på en kombination af pønale og resocialiseringsmæssige elementer.

Blandt de adskillige andre spørgsmål, som den her drøftede sanktionstype kan give anledning til, skal arbejdsgruppen i øvrigt alene fremhæve nogle enkelte.

Der kan peges på, at sanktionen umiddelbart fremtræder som en forholdsvis alvorlig reaktion, der på grund af pligten til hyppige møder indebærer et betydeligt indgreb i den dømtes tilværelse, men at sanktionen i kraft af adgangen til at erstatte mødepligten med andre ordninger i praksis ofte vil få en ganske anden karakter. Set fra domstolenes synspunkt vil sanktionen således kunne opleves som meget ubestemt i sit egentlige indhold. Det kan være et spørgsmål, om domstolene, når det drejer sig om tilfælde, hvor en alvorlig reaktion findes påkrævet, vil være indstillede på at gøre brug af en sanktionstype, hvis reelle indhold i så høj grad afhænger af andre myndigheders beslutninger efter dommen.

I denne forbindelse må man også være opmærksom på, at adgangen til at erstatte mødepligten med andre ordninger medfører, at meget vidtgående beføjelser placeres hos den enkelte tilsynsførende. I sig selv vil dette efter omstændighederne kunne belaste den tilsynsførendes kontakt med den dømte. Navnlig vil denne kompetenceordning imidlertid rumme risiko for en forskelligartet - uligelig - anvendelse af reglerne, således at sanktionens reelle indhold i vidt omfang kommer til at afhænge af holdningen hos de enkelte tilsynsførende. En tilsvarende risiko for tilsidesættelse af almindelige lighedsgrundsætninger gør sig gældende, når der bliver tale om anvendelse af sanktioner på grund af den dømtes undladelse af at efterleve mødepligten eller de ordninger, der er trådt i stedet herfor. Det er en selvfølge, at de vide beføjelser, som ordningen placerer hos den tilsynsførende, ville udelukke anvendelse af ikke-professionelle forsorgsmedarbejdere.

Disse spørgsmål vil muligvis kunne løses, f.eks. gennem fastsættelse af klare retningslinier for mødepligtens afløsning af andre ordninger og for anvendelsen af sanktioner i tilfælde af tilsidesættelse af tilsynets forpligtelser. Man kan også for at fastholde sanktionens pønale karakter overveje en løsning, hvorefter møde-

pligten kun delvist kan afløses af andre ordninger. Arbejdsgruppen skal imidlertid ikke gå ind på sådanne mere detaljerede overvejelser. Som tidligere nævnt må den nærmere stillingtagen til en sanktionstype af den her drøftede karakter ske i forbindelse med behandlingen af forslagene i betænkningen om Kriminalforsorg - Socialforsorg.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at såfremt der uanset de fremhævede betæneligheder findes at være grundlag for en pønaltilsynsform af den drøftede karakter, vil gennemførelsen heraf i givet fald kunne kombineres med gennemførelsen af de ovennævnte forslag i betænkningen om Kriminalforsorg - Socialforsorg. Dette ville indebære, at tvangsmæssige specialpræventivt orienterede tilsyn og særvilkår i forbindelse med betinget dom, prøveløsladelse m.v. ophæves, samtidig med at der indføres en ny tilsynsform, der ikke er led i betinget dom, prøveløsladelse m.v., men har karakter af en selvstændig, strafferetlig sanktion, hvis fuldbyrdelse da i givet fald formentlig måtte forestås af en særlig afdeling inden for den frie kriminalforsorg. Anvendelsesområdet for en sådan ny sanktion, der eventuelt kunne kaldes straftilsyn, måtte i så fald, meget generelt udtrykt, være den mindre grove del af de tilfælde, der i dag medfører frihedsstraf, samt eventuelt i meget begrænset omfang den groveste del af de tilfælde, der i dag medfører betinget dom med tilsyn og særvilkår. Det bemærkes herved, at en løsning af denne karakter blandt andet ville kunne modvirke, at ophævelsen af tvangsmæssige tilsyn i forbindelse med betinget dom medfører en begrænsning af den betingede doms anvendelsesområde og således ville kunne imødekomme et hovedpunkt i den kritik, der har været gjort gældende over for forslaget om ophævelse af tvangsmæssige tilsyn og særvilkår. Der henvises herved til særudtalelserne i ovennævnte betænkning, side 227-230.

KAPITEL 9

ANDRE MULIGHEDER

1. I de foranstående kapitler har arbejdsgruppen gennemgået forskellige foranstaltninger, som kunne tænkes gennemført med henblik på at begrænse anvendelsen af frihedsstraf. I dette kapitel nævnes en række andre muligheder, som eventuelt vil kunne blive inddraget i den almindelige kriminalpolitiske debat. I det væsentlige drejer det sig om ordninger, som efter arbejdsgruppens opfattelse har begrænset interesse her i landet, eller som allerede er under overvejelse i andre udvalg. Af disse grunde er drøftelsen i de følgende afsnit af forholdsvis kortfattet karakter.

2. Pønal konfiskation.

Som led i bestræbelserne på at finde frem til alternativer til frihedsstraf har der været peget på den mulighed at gøre brug af konfiskation som straf. En sådan ordning er for nylig gennemført i Frankrig med det sigte at erstatte kortere frihedsstraffe med en effektiv økonomisk sanktion, der er lettere at fuldbyrde end bøder, og samtidig har den fordel at kunne ramme højt værdsatte goder med en heraf følgende øget præventiv effekt.

De franske regler, der er trådt i kraft den 1. januar 1976, går i korte træk ud på, at det ved overtrædelse af bestemmelser, der hjemler straf af fængsel fra 2 måneder til 5 år, kan bestemmes, at konfiskation af et eller flere transportmidler (som bil, motorcykel eller båd) eller skydevåben skal træde i stedet for frihedsstraf. Konfiskation af de nævnte genstande, der kan ske ganske uafhængigt af, om genstanden har haft nogen som helst tilknytning til den begåede lovovertrædelse, forudsætter, at samtlige betingelser for pålæggelse af strafansvar er til stede.

Gennemførelse af tilsvarende regler i Danmark ville betyde et klart brud på de principper, der ligger til grund for de gældende regler om konfiskation. Der skal ikke nøjere redegøres her

for de forskellige begrundelser for straffelovens regler om konfiskation, men blot peges på, at straffelovrådet i betænkning nr. 355/1964 om konfiskation anfører, at udgangspunktet for bedømmelse af konfiskationens hensigtsmæssighed bør være vurderingen af, hvorvidt konfiskation opfylder kriminalpolitiske formål, der ikke - eller ikke på lige så hensigtsmæssig måde - kan forfølges gennem straf (betænkningen side 13). Dette udgangspunkt, der klart adskiller konfiskation og straf, uddybes på betænkningens side 14, hvor der opregnes en række betæneligheder ved anvendelse af konfiskationsinstituttet. Med udgangspunkt i den dagældende lovgivning påpeges det blandt andet, at den samlede sanktionsfastsættelse bliver mindre nuanceret end tilfældet er ved straffastsættelse uden konfiskation, ligesom det fremhæves, at konfiskation i højere grad end straf kan medføre skadevirkninger for andre end lovovertræderen, f.eks. dennes pårørende.

Til de anførte principielle betæneligheder kan føjes, at en regel om konfiskation formentlig vil skabe betydelige vanskeligheder for en sanktionsudmåling, der tilsigter at tage hensyn såvel til et krav om proportionalitet mellem sanktion og skyld, som til et krav om størst mulig hensyntagen til den enkelte lovovertræders personlige forhold. Den pønale konfiskation tilgodeser næppe i tilstrækkelig grad disse udmålingsmæssige hensyn, idet konfiskationsindgrebets intensitet i vidt omfang vil være uafhængig af graden af den udviste skyld og af genstandenes værdi og betydning for den enkelte lovovertræder. Hertil kommer, at en regel om konfiskation af genstande, der ikke har nogen tilknytning til den begåede forbrydelse, kan føre til tilfældige resultater og i øvrigt synes betænkelig af sociale grunde.

Arbejdsgruppen mener på baggrund af det anførte ikke at kunne anbefale en regel om pønalt konfiskation af genstande, der ikke har nogen tilknytning til den begåede lovovertrædelse. Arbejdsgruppen skal i den forbindelse pege på, at bødestraf forekommer at være et væsentlig mere hensigtsmæssigt økonomisk alternativ til frihedsstraf, idet der ved fastsættelse af en bøde kan tages de ønskelige udmålingsmæssige hensyn, der i det væsentlige ikke lader sig tilgodesee ved konfiskation.

3. Rettighedsfortabelse.

Samtidig med de ovennævnte regler om pønalt konfiskation blev der i Frankrig gennemført nye regler om rettighedsfortabelse. Disse regler giver under samme betingelser som ved konfiskation mulighed for at erstatte kortere frihedsstraffe med forskellige typer af rettighedsfortabelse. Frakendelse af kørekort, jagttegn og våbentilladelse samt forbud mod at føre forskellige typer transportmidler som f.eks. knallert, fly eller båd kan helt erstatte kortere frihedsstraffe, uanset om der findes nogen tilknytning mellem lovovertrædelsen og den rettighed, der frakendes. Under visse nærmere betingelser kan frihedsstraf også helt erstattes af forbud mod udøvelse af en virksomhed eller et erhverv, som har muliggjort eller fremmet en lovovertrædelse, d.v.s. i tilfælde hvor rettighedsfortabelsen primært er begrundet i fare for misbrug af den pågældende virksomhed.

Arbejdsgruppen finder, at der til gennemførelse af regler om fortabelse af rettigheder svarende til de franske bestemmelser knytter sig overvejende betænkeligheder. Sådanne regler ville være i strid med det tungtvejende hensyn til resocialisering af lovovertræderen, der ligger bag den væsentlige begrænsning af de danske regler om rettighedsfortabelse, der fandt sted i 1951 (lov nr. 286 af 18. juni 1951). Der kan endvidere henvises til, at de betænkeligheder med hensyn til strafudmålingens proportionalitet, der i det foregående afsnit er anført vedrørende konfiskation, gør sig gældende med forøget vægt ved rettighedsfortabelse, idet der her i almindelighed vil være tale om et væsentlig mere føleligt indgreb end konfiskation.

Medens arbejdsgruppen således finder, at der knytter sig afgørende betænkeligheder til en skærpelse af de gældende danske regler om rettighedsfortabelse, kan der i denne forbindelse peges på, at anvendelsen af frihedsstraf formentlig i et vist omfang kunne begrænses ved, at domstolene i højere grad end tilfældet er i dag lader en eventuel rettighedsfortabelse få afsmittende virkning på sanktionsvalget. De anførte hensyn til kravet om proportionalitet mellem straf og skyld taler i høj grad for, at domstolene ved sanktionsvalg og strafudmåling tager hensyn til samtlige virkninger, der rammer gerningsmanden som følge af en forbrydelse.

Et vidtgående eksempel på lovfæstning af et sådant generelt afsmitningsprincip findes i den finske straffelov, i hvilken der

med virkning fra den 1. januar 1977 i 6. kapitel § 4 er indsat en regel, hvorefter der ved strafudmålingen skal tages hensyn til samtlige følger for gerningsmanden af forbrydelsen. Dette gælder såvel de sanktioner, der pålægges ham ved straffedommen, som de, der pålægges ved eventuelle civile søgsmål, samt de følger, der uden domstoles eller andre myndigheders medvirken indgår som del af den samlede retlige og faktiske reaktion på lovovertrædelsen. Denne regel kræver en bred hensyntagen til samtlige i betragtning kommende reaktioner på og følger af forbrydelsen, herunder navnlig eventuel rettighedsfortabelse og erstatningspligt, og giver således de finske domstole mulighed for at vælge en ikke-frihedsberøvende sanktion f.eks. under henvisning til, at der ved straffedommen sker en frakendelse af en for den domfældte væsentlig rettighed.

Efter § 87 i den danske straffelov hjemles mulighed for strafnedsættelse i forbindelse med rettighedsfrakendelse. Denne regel er udtryk for samme princip som den omtalte finske bestemmelse, men dels er den begrænset til kun at gælde strafnedsættelse ved rettighedsfortabelse efter § 79, dels synes reglen ikke at have givet sig direkte udslag i trykt praksis. Der synes således at være grund til at påpege, at der gennem øget anvendelse af straffelovens § 87 og det strafudmålingsprincip, der i denne bestemmelse er givet udtryk for, antagelig kunne ske en begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf.

Da antallet af rettighedsfrakendelser, når der bortses fra færdselslovens område, imidlertid er forholdsvis beskedent, skal spørgsmålet dog ikke udbygges nærmere. Der skal blot peges på, at tab af rettigheder på grund af lovovertrædelser formentlig i mange tilfælde sker i form af afskedigelser eller ved aftale mellem gerningsmand og offer uden for de i straffelovens § 79 omhandlede tilfælde. Eksempler på sådanne rettighedstab uden dom og samtidig på, at der i retspraksis tages hensyn til det omhandlede afsmitningsprincip, findes blandt andet i U 1974/620 og 628 samt U 1976/237. Ved sidstnævnte afgørelse idømtes en ustraffet 35-årig kommunalt ansat tjenestemand 8 måneders fængsel for et underslæb på ca. 70.000 kr. overfor en børnehave; dommen blev gjort betinget blandt andet under henvisning til, at tjenestemanden havde måttet frasige sig sin stilling ved kommunen.

Arbejdsgruppen er opmærksom på de hensyn - navnlig hensynet til en ligelig behandling af alle lovovertrædere uanset social

status - der taler imod en meget vidtgående anvendelse af betinget dom og strafnedsættelse i de her omhandlede tilfælde. Med baggrund i gruppens kommissorium skal det imidlertid fremhæves, at disse hensyn ikke nødvendigvis bør have en fortrinsstilling i de her omtalte tilfælde, hvor generalpræventive hensyn ofte synes tilstrækkeligt tilgodeset gennem et stedfundet rettighedstab, og hvor specialpræventive hensyn som anført i kapitel 1 taler for en begrænsning af anvendelse af frihedsstraf. En yderligere forstærkning af tendensen i den anførte domspraksis forekommer på denne baggrund ubetænkelig, i hvilken forbindelse der også kan peges på, at en styrkelse af det omhandlede afsmitningsprincip formentlig kunne ske ved gennemførelse af en generel strafudmålingsregel svarende til den ovenfor refererede bestemmelse i den finske straffelov.

4. Deferment of sentence.

Ved Powers of Criminal Courts Act af 25. oktober 1973 (kapitel 62, 1. del) indførtes der i England en ny strafferetlig reaktion, der betegnes *deferment of sentence*. Reglerne går i korthed ud på, at dommeren, efter at have fundet en tiltalt skyldig, med dennes samtykke kan træffe beslutning om at udsætte domsafsigelsen og dermed den endelige fastsættelse af sanktionen til en nærmere angivet senere dato, dog ikke ud over 6 måneder fra det retsmøde, hvor udsættelsen besluttet. Udsættelsen får derved den betydning, at sanktionsfastsættelsen kan ske på grundlag af en samlet vurdering af karakteren af den begåede kriminalitet og tiltaltes adfærd i udsættelsesperioden.

I Frankrig er regler om udskudt domsafsigelse indført ved en strafferetsreform i juni 1975.

Baggrunden for disse nye regler var først og fremmest et ønske om at skabe et sikrere grundlag for domstolenes reaktionsvalg. En udskydelse af domsafsigelsen giver således dommeren mulighed for selv nærmere at vurdere tiltaltes evne og vilje til f.eks. at genoprette følgerne af forbrydelsen eller at bringe sig ud af et skadeligt miljø eller foretage andre handlinger, der i tilstrækkelig grad viser, at yderligere reaktioner ikke er nødvendige.

I England har man i første række lagt vægt på, at den udskudte domsafsigelse skulle kunne øge antallet af strafbortfald i tilfælde, hvor gerningsmanden i udskydelsestiden opfylder rettens pålæg om at yde den forurettede erstatning eller anden genopretning.

I den forbindelse kan det fremhæves, at det af forarbejderne til de engelske bestemmelser fremgår, at det væsentligste formål med sanktionen ikke har været at skabe et alternativ til frihedsstraf, men snarere en effektiv og mildere sanktion overfor lovovertrædere, der ellers ville have fået en betinget dom.

Det angivne sigte med udskudt domsafsigelse indebærer i sig selv, at sanktionen er af mindre interesse i sammenhæng med den opgave, der påhviler arbejdsgruppen. Også i øvrigt må det imidlertid forekomme tvivlsomt, om der er behov for en tilsvarende sanktionsform i dansk ret.

For det første kan der peges på, at den udskudte domsafsigelse i den engelske form har så stor lighed med betinget dom uden straffastsættelse, at det synes vanskeligt at finde plads i det danske reaktionssystem til den nye sanktion. I denne forbindelse må det erindres, at der til en betinget dom efter dansk ret kan knyttes netop de vilkår (f.eks. om betaling af erstatning), der i engelsk ret er anført som særlig praktiske eksempler på vilkår ved udskudt domsafsigelse.

For det andet kan udskudt domsafsigelse føre til resultater, der er modsat de tilsigtede, idet dommeren i hvert fald i visse tilfælde vanskeligt kan undlade at give en ubetinget dom, såfremt den skyldige i udsættelsesperioden ikke har opfyldt de stillede krav. Herved kan en ubetinget dom blive resultatet i en situation, hvor betinget dom måske kunne være afsagt i første omfang med henblik på at give lovovertræderen en mulighed for rehabilitering. Problemer kan ligeledes opstå, fordi det er vanskeligt for retten at tage hensyn til eventuelle særlige forhold, der kunne begrunde ændret udskydelsestid eller andre ændringer, idet de engelske regler blandt andet af hensyn til de praktiske problemer for retterne kun giver mulighed for én udsættelse af dommen - ingen **fristforlængelser**.

I tilknytning hertil kan det endeligt fremhæves, at udskudt domsafsigelse synes at måtte medføre ret omfattende administrative problemer. Der skal her blot peges på problemerne vedrørende genindkaldelse af retten eventuelt med de samme dommere (og domsmænd) ved periodens udløb, kontrollen med den skyldiges adfærd i udskydelsestiden og behandlingen af særlige undskyldningsgrunde for hel eller delvis ikke-opfyldelse af de stillede krav.

På denne baggrund finder arbejdsgruppen ikke, at der er an-

ledning til nærmere at overveje at indføre en tilsvarende ordning i Danmark.

5. Konfrontation m.v.

I debatten om nye reaktionsmuligheder har det været bragt på bane at udforme sanktioner, hvis indhold skulle være en konfrontation af lovovertræderen med virkningerne af hans forbrydelse. Der har således eksempelvis været peget på muligheden for at etablere personlig kontakt mellem en lovovertræder og offeret for hans forbrydelse. I denne forbindelse har det også været nævnt eventuelt at pålægge en lovovertræder arbejde eller ophold i institutioner - f.eks. sygehuse - der behandler følgerne af den type lovovertrædelse - f.eks. legemsbeskadigelser - han har begået.

Hovedsigtet med sådanne sanktioner skulle være et ønske om at øge lovovertræderens forståelse for virkningerne af hans forbrydelse og herved skabe en gavnlig specialpræventiv effekt. I denne forbindelse er der også peget på muligheden for, at den personlige kontakt mellem forbrydelsens offer og gerningsmand i mange tilfælde ville kunne øge offerets forståelse for gerningsmandens situation - herunder i særlig grad dennes eventuelle dårlige sociale forhold - og dermed bidrage til en formindskelse af repressive holdninger af mere unuanceret karakter.

Det materiale, som arbejdsgruppen har indhentet om udenlandske sanktionsordninger, indeholder ikke oplysninger om formaliserede, selvstændige ordninger af den pågældende art, idet eksempelvis amerikanske forsøg med personlig kontakt mellem offer og lovovertræder, så vidt det har kunnet oplyses, udelukkende har fundet sted i forbindelse med fuldbyrdelse af frihedsstraf under visse særlige vilkår. På denne baggrund, og da sanktioner af den omhandlede art må forekomme upraktiske og vanskeligt forenelige med anerkendelsesværdige strafudmålingsprincipper, er arbejdsgruppen ikke gået nærmere ind på spørgsmålet om udformningen af sådanne ordninger, der næppe kan komme på tale her i landet.

6. Offentliggørelse af dom m.v.

I den kriminalpolitiske debat har der også været peget på muligheden for indførelse af en selvstændig sanktion, hvis indhold skulle være offentliggørelse af dom eller anden afgørelse i anledning af en begået lovovertrædelse.

Hensigten med en sådan sanktion skulle være at skabe en effektiv præventiv virkning som følge af den infami, der sædvanligvis antages at være knyttet til en sådan offentliggørelse.

Arbejdsgruppen har imidlertid heller ikke fundet anledning til at drøfte sådanne ordninger nærmere, idet disse næppe ville udgøre et alternativ til frihedsstraf, ligesom de må antages at støde på så væsentlige betænkeligheder af principiel karakter, at det må anses for usandsynligt, at de kan være af nogen interesse i Danmark.

7. Afsoning af frihedsstraf uden for kriminalforsorgens institutioner.

De nye sanktioner, som efter de foranstående kapitler kan tænkes gennemført med henblik på en begrænsning af frihedsstraffens anvendelsesområde, må antages helt overvejende at ville finde anvendelse over for indsatte, som hidtil er idømt en kortere straf, og som er forholdsvis veltilpassede i social henseende. Tilbage bliver således blandt andet en gruppe af indsatte, som foruden ved i almindelighed at være idømt en længere straf er karakteriseret ved en omfattende tidligere kriminalitet, en række forudgående institutionsophold og betydelige sociale og personlige vanskeligheder, herunder ofte narkotika- og alkoholproblemer. Over for denne gruppe af hårdt belastede kriminelle er det næppe på kort sigt realistisk at forestille sig, at frihedsstraffen kan erstattes af andre sanktioner. Derimod er det med henblik på disse indsatte nærliggende at overveje mulighederne for at give strafafsoningen et sådant indhold, at man så vidt muligt imødekommer disse indsattes særlige behandlingsbehov. I den forbindelse vil der formentlig navnlig være grund til at overveje ordninger, hvorefter den sidste del af strafafsoningen finder sted uden for kriminalforsorgens institutioner med henblik på uddannelse eller særlig behandling eller forsorg.

Ved straffelovsændringerne i 1973 (lov nr. 319 af 13. juni 1973 om mindre berigelsesforbrydelser m.m. og lov nr. 320 af 13. juni 1973 om strafferetlige særforanstaltninger) gennemførtes en udvidelse af adgangen til at lade indsatte afsone frihedsstraf uden for kriminalforsorgens institutioner. For det første fik kriminalforsorgen ved en ændring af straffelovens § 35, stk. 2, 2. pkt., hjemmel til at meddele tilladelse til ophold (herunder over-

natning) uden for anstalten med henblik på deltagelse i undervisning eller til beskæftigelse hos arbejdsgiver. En tilsvarende ordning havde tidligere været gældende for indsatte i ungdomsfængsel, men blev ved ændringen udvidet til at omfatte alle straffasonere. Endvidere gennemførtes en helt ny bestemmelse i straffelovens § 49, stk. 2, hvorefter justitsministeren, når det findes hensigtsmæssigt på grund af domfældtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder, kan bestemme, at den pågældende midlertidigt eller for resten af straffetiden skal overføres til hospital eller til egnet hjem eller institution til særlig pleje eller for-
sorg.

De to lovændringer har hidtil kun haft beskedne konsekvenser i praksis. Antallet af tilladelser til ophold uden for anstalten efter § 35, stk. 2, 2. pkt., har efter udvidelsen af bestemmelsens anvendelsesområde ligget på samme niveau som før lovændringen. Den nye bestemmelse i § 49, stk. 2, er endnu ikke blevet anvendt i noget tilfælde. Spørgsmålet om, hvilke retningslinier der bør følges ved den fremtidige anvendelse af § 35, stk. 2, 2. pkt., er for tiden under overvejelse i en særlig arbejdsgruppe under direktoratet for kriminalforsorgen. En anden arbejdsgruppe under kriminalforsorgen har for nylig afgivet indstilling om anvendelsen af straffelovens § 49, stk. 2, over for indsatte med psykiske afvigelser. Der skal derfor ikke gås nærmere ind på spørgsmålet om en udvidet anvendelse af disse bestemmelser eller i øvrigt på spørgsmålet om anvendelse af behandlingsmæssige foranstaltninger uden for afsoningsinstitutionerne under afsoningen af frihedsstraf.

Det skal dog nævnes, at den til § 49, stk. 2, svarende bestemmelse i den svenske lov om kriminalforsorg i anstalt § 34 synes at blive anvendt i ret vidt omfang. Bestemmelsen, der blev gennemført i juli 1974, har følgende ordlyd: "Kan intagen genom vistelse utanför anstalt bli föremål för särskilda åtgärder som kan antagas underlätta hans anpassning i samhället, kan medgivande att för sådant 'ändamål vistas utanför anstalten lämnas honom under lämplig tid, om särskilda skäl föreligger. För vistelsen skall ställas de villkor som kan anses erforderliga". Efter en foreløbig (og formentlig noget usikker) opgørelse, som arbejdsgruppen har modtaget fra den svenske kriminalvårdsstyrelse, blev bestemmelsen i det første halvandet år efter dens gennemførelse anvendt i ca. 350 tilfælde. I størstedelen af disse tilfælde var der tale om anbringelse af nar-

komaner på særlige behandlingshjem. Den svenske kriminalvårdsstyrelse gennemfører for tiden en samlet undersøgelse af anvendelsen af § 34 og af erfaringerne i forbindelse med bestemmelsens anvendelse. Denne undersøgelse vil formentlig også være af interesse for vurderingen her i landet af spørgsmålet om i videre omfang at lade afsoning af frihedsstraf ske uden for de almindelige afsoningsinstitutioner.

8. Day Training Centre.

Efter forslag fra Wootton-komiteén (der er omtalt ovenfor i kapitel 6 vedrørende samfundstjeneste) blev der i 1972 i England skabt mulighed for, at der i forbindelse med en betinget dom med tilsyn (Probation Order) kan stilles vilkår om, at domfældte skal tilbringe en vis tid på et såkaldt Day Training Centre. En betinget dom med et sådant vilkår indebærer, at domfældte som indledning til tilsynsperioden skal opholde sig på et Day Training Centre i op til 60 hverdage - d.v.s. normalt i 12 uger bortset fra week-ender. Sanktionen har for så vidt en vis lighed med den svenske sanktion "skyddstillsyn med anstaltsvistelse", men adskiller sig blandt andet herfra ved, at de domfældte ikke skal opholde sig på institutionen døgnet rundt men kun alle hverdage (undtagen lørdag) mellem kl. 9 og 17.

Sanktionen tilsigtes primært anvendt over for ret belastede recidivister, typisk karakterinsufficiente ("character disordered"), som efter rettens skøn viser en vis vilje til at forandre sig. Finder retten, at der er grundlag for at overveje en dom til Day Training Centre, henvises den tiltalte derfor til at gennemgå en grundig fysisk og psykisk undersøgelse, som skal danne grundlag for rettens endelige beslutning. Bortset fra disse krav til den tiltaltes personlighed stiller loven ingen specielle betingelser for idømmelse af sanktionen udover, at der skal findes et center, som kan optage den pågældende.

Formålet med Day Training Centre har efter det oplyste været at give domstolene et middel i hænde, som var særlig egnet til anvendelse over for personer med et fast kriminelt mønster. Med dette formål for øje er behandlingen på institutionen udformet således, at den indeholder såvel terapeutiske som pædagogiske og praktiske elementer med hovedvægten på forskellige intensive og stærkt personalekrævende former for gruppeterapi.

For så vidt angår den faktiske anvendelse af sanktionen foreligger der, så vidt vides, kun relativt få oplysninger. Arbejdsgruppen er bekendt med 2 mindre rapporter vedrørende et af de tre eksisterende centre (Grove Park Centret i London). Det fremgår af de foreliggende rapporter, at de personer, der dømmes til Day Training Centre, har en - i relation til kriminalitet - ret høj gennemsnitsalder (30 år), og at de gennemsnitligt tidligere har været idømt frihedsstraffe af en længde på tilsammen 4 år. Disse oplysninger synes således at tyde på, at domstolene i praksis anvender sanktionen over for de - relativt svært belastede - personkategorier, som den var tiltænkt.

Derimod synes det mere tvivlsomt, om sanktionen i praksis anvendes som et reelt alternativ til frihedsstraf, således som det var hensigten. Af en af de nævnte rapporter fremgår således, at ca. en fjerdedel af de personer, der af retten havde været henvist til nærmere undersøgelse af deres egnethed for en dom til Day Training Centre, ved undersøgelserne blev fundet uegnede. Kun meget få af disse blev imidlertid i stedet idømt en ubetinget frihedsstraf (ca. 10%). Flertallet fik i modsætning til, hvad man skulle forvente, en betinget dom. Undersøgelsen synes således at tyde på, at sanktionen i et ikke ubetydeligt omfang har været anvendt som en skærpet reaktion i tilfælde, hvor man ellers ville have anvendt en rent betinget sanktion.

Efter arbejdsgruppens opfattelse må en nærmere vurdering af en sanktion med så udpræget behandlingsmæssigt sigte, som der her er tale om, baseres på et omfattende empirisk materiale. Da et sådant som nævnt endnu ikke er tilvejebragt, har arbejdsgruppen ikke fundet anledning til at gå nærmere ind på spørgsmålet om en tilsvarende sanktion i Danmark.

9. Attendance Centre.

Ved Criminal Courts Act af 1948 indførtes i England en meget kortvarig frihedsberøvende sanktion, betegnet attendance centre. Betingelserne for at idømme denne sanktion er i korte træk, at den tiltalte er mellem 17 og 20 år, at den pågældende er tiltalt for et forhold, der giver mulighed for anvendelse af fængselsstraf, endvidere at den pågældende ikke tidligere har været frihedsberøvet, samt at der findes en passende institution i nærheden.

Er disse betingelser opfyldt, kan retten bestemme, at domfæld-

te skal opholde sig i et attendance centre i op til 24 timer i alt, dog således at den pågældende kun kan tilpligtes at møde i centret 1 gang om dagen i indtil 3 timer. Retten fastsætter ved dommen såvel antallet af pligtige mødetimer som tidspunktet for det første fremmøde. Det skal i øvrigt ved tilrettelæggelsen af mødeplanen påses, at afsoningen fortrinsvis falder i den pågældendes fritid.

Hensigten med denne sanktion, der efter det oplyste fortrinsvis anvendes over for mindre alvorlig kriminalitet, som f.eks. bølgeoptøjer og hærværk, er at undergive den unge lovovertræder en relativ streng disciplin og samtidig besætte en del af den pågældendes fritid med arbejde eller undervisning.

Udnyttelsen af tiden i centrene varierer efter det oplyste en del, men en væsentlig del af tiden synes dog de fleste steder at blive anvendt til undervisning, fysisk træning og almindeligt vedligeholdelsesarbejde på centret.

Arbejdsgruppen har ikke fundet anledning til en nærmere drøftelse af muligheden for indførelse af en tilsvarende ordning i Danmark. Der kan i denne forbindelse peges på, at sanktionen - som den er udformet i England - synes at have sit væsentligste anvendelsesområde over for personer, der her i landet ikke idømmes frihedsstraf for tilsvarende kriminalitet, således at der formentlig ikke kan siges at foreligge et praktisk alternativ til frihedsstraf. Arbejdsgruppen kan endvidere henvise til, at der næppe vil være noget behov for en ordning af den pågældende art, såfremt der indføres regler om samfundstjeneste, jfr. ovenfor kapitel 6. Endelig må det påpeges, at sanktionen forekommer forbundet med så omfattende praktiske og administrative vanskeligheder, at den allerede af denne grund næppe kan komme på tale.

10. Overvejelser vedrørende livstidsstraf.

Ingen af de forannævnte foranstaltninger vil kunne få betydning for personer, der idømmes fængsel på livstid. På baggrund af den debat, der jævnligt har været rejst om anvendelsen af den tidsubestemte livstidsstraf, har arbejdsgruppen derfor fundet det rimeligt kort at omtale mulighederne for at nedbringe afsoningstiden i disse tilfælde.

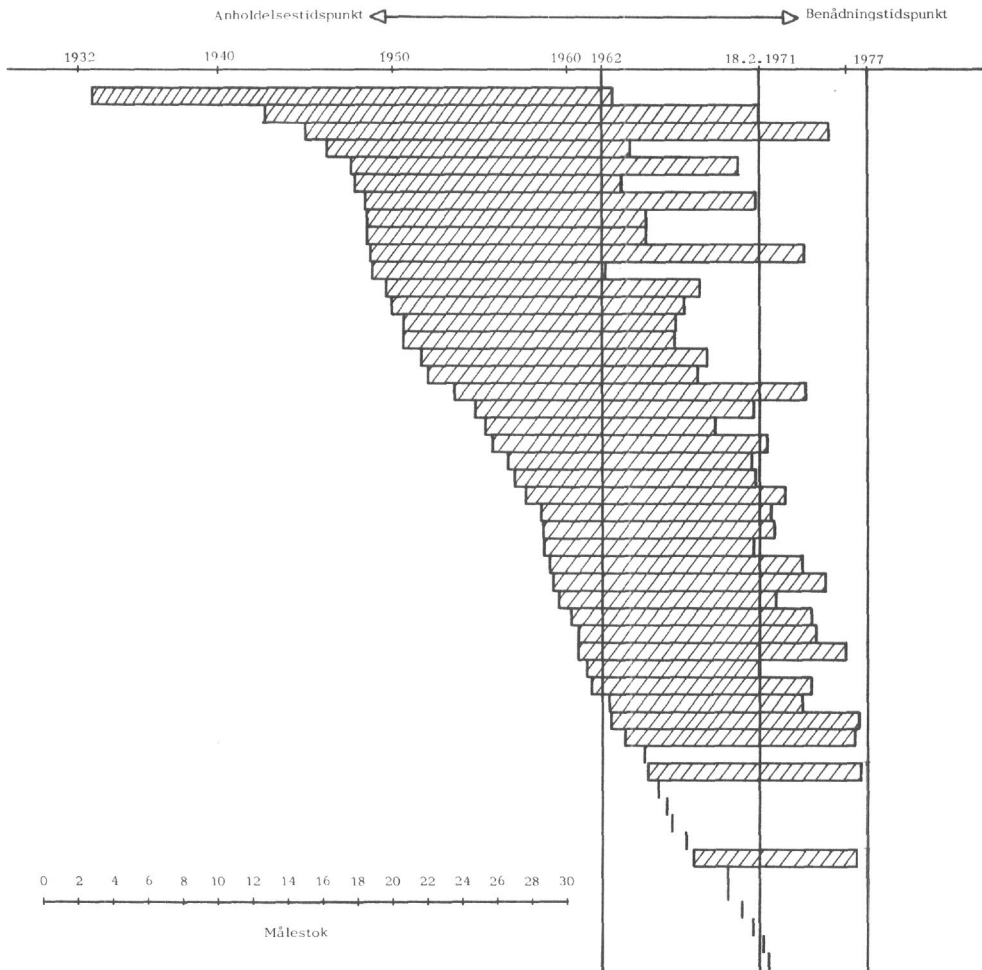
Fængsel på livstid betyder principielt, som ordene angiver, frihedsberøvelse for resten af livet. I praksis benådes dog næsten alle efter længere tids afsoning. I og med at løsladelsen alene

kan ske ved benådning, er der indlagt en forudsætning om, at løsladelsen primært må ske på grundlag af en individuel, konkret vurdering. Almindelige lighedsbetragtninger kan dog føre til, at der fastsættes visse retningslinier for, hvornår spørgsmålet om benådning kan eller skal tages op til overvejelse. Justitsministeriet har således i skrivelse af 18. februar 1971 i overensstemmelse med Nordisk Strafferetskomité's betænkning om prøveløsladelse (Nordisk udredningsserie 3/70) givet udtryk for, at spørgsmålet om benådning af livstidsfanger normalt bør rejses efter 10-12 års afsoning (fra anholdelsestidspunktet). Det har jævnligt været drøftet, om en lignende regel burde optages i straffeloven. Således har straffelovrådet tidligere overvejet en regel om, at afsoningsanstalten, når særlige grunde talte derfor og mindst 12 år af straffen var udstået, kunne rejse benådningsspørgsmålet. Rådet fandt det imidlertid både upåkrævet og uhensigtsmæssigt at lovfæste en sådan regel, dels fordi man fandt, at sagerne var for få og for forskelligartede, dels fordi en sådan lovregel mentes at ville kunne skabe ubegrundede forventninger om løsladelse. Spørgsmålet har i de senere år været genstand for drøftelse i en underkomité af Europarådets kriminalpolitiske komité (ECCP, sub-committee No. XXV). Underkomitéens forslag om, at løsladelsesspørgsmålet bør tages op til overvejelse efter 8-12 års afsoning, blev i 1975 vedtaget af ECCP's plenarforsamling, men forslaget har endnu ikke udmøntet sig i nogen form for rekommandation til medlemslandenes regeringer.

En regel eller praksis for, hvornår spørgsmålet om løsladelse fra livstidsstraf bør tages op til overvejelse, indeholder naturligvis en tilkendegivelse om, at selve løsladelsen jævnligt bør finde sted snarest muligt efter dette tidspunkt. Såvel sagsbehandlingen som udslusningsfasen bevirker dog, at der ofte kan gå temmelig lang tid, før løsladelsen kan effektueres. Det kunne derfor overvejes, om man i stedet burde give retningslinier for, hvornår selve løsladelsen under normale omstændigheder burde finde sted. Denne problemstilling overvejedes ligeledes af Europarådskomiteén, men man fandt det på grund af den meget uligeartede praksis i medlemslandene ikke muligt at komme frem til nogen norm. I stedet nøjedes man med at pege på, at det normale løsladelsestidspunkt måtte relateres til det almindelige løsladelsestidspunkt for de personer, som var idømt lovens strengeste tidsbestemte straf. I Danmark medfører et sådant synspunkt, at livstidsstraffede normalt ikke bør løslades tidligere end det normale løsladelsestidspunkt

for personer, der er idømt 16 års fængsel, hvilket i praksis jævnligt er allerede efter 9 års forløb.

Siden 1962 er der løsladt 40 livstidsfanger ved benådning. Den gennemsnitlige afsoningstid var godt 16 år, hvilket svarer til den gennemsnitlige afsoningstid for perioden 1945-61, jfr. Hye-Knudsen, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1962. Betragter man de benådede livstidsfanger, som er domfældt siden 1955 (i alt 21 personer), har den gennemsnitlige afsoningstid dog kun været godt 13 år. Selv om der i 1970'erne er blevet løsladt 5 livstidsfanger efter meget lang tids afsoning (20-30 år), er der alligevel ikke tvivl om, at den gennemsnitlige afsoningstid for livstidsfanger er stadigt faldende, jfr. nedenstående figur.

Den længste afsoningstid har i den betragtede periode været 30 år, den korteste knap $9\frac{1}{2}$ år. Det skal endelig bemærkes, at der ved udgangen af 1976 sad i alt 11 livstidsfanger i danske fængsler, og at ingen af disse, som det også fremgår af skemaet, havde afsonet mere end 13 år. Ifølge oplysning fra direktoratet for kriminalforsorgen er der ikke indsat nogen livstidsfanger siden 1972.

På denne baggrund synes der ikke umiddelbart at være grundlag for at udvide den praksis, der blev fastlagt i skrivelsen af 18. februar 1971, hvorefter løsladelse efter 10-12 års afsoning forudsættes at være det normale. Det må dog bemærkes, at blandt de 20 livstidsfanger, der er blevet benådet siden denne skrivelses dato, er kun 3 løsladt efter mindre end 12 års afsoning. Der synes derfor fortsat at være mulighed for en udvidelse af praksis inden for skrivelsens rammer. Derimod vil en yderligere sænkning af rammerne formentlig kun kunne tænkes, såfremt det blev den alt overvejende hovedregel, at personer med lange tidsbestemte straffe blev løsladt netop efter udståelsen af halvdelen af straffen.

Et andet spørgsmål er, om livstidsstraffen bør ophæves og erstattes af en tidsbestemt straf, hvilket ville medføre, at de almindelige regler om prøveløsladelse ville finde anvendelse.

Der er to nært forbundne hovedsynspunkter bag de forslag, der har været fremsat om at ophæve livstidsstraffen. Det ene er at begrænse det tidsubestemte element, det andet er at øge kontrolmulighederne med udøvelsen af det administrative skøn vedrørende løsladelsestidspunktet. Med henblik på at tilgodese sidstnævnte synspunkt har det været overvejet at foreslå en realitetsprøvelse ved domstolen af afslag på benådning af livstidsfanger, som har afsonet mere end et vist antal år. Der kan rejses spørgsmål om en sådan ordnings forenelighed med grundloven.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at en ophævelse af livstidsstraf med bibeholdelse af det nuværende strafmaksimum på 16 år kun vil have en forsvindende ringe effekt på det gennemsnitlige daglige belæg - selv om en sådan ændring må antages at ville medføre en vis sænkning af strafniveauet i de tilfælde, hvor der i dag anvendes meget lange tidsbestemte straffe. En eventuel ophævelse af livstidsstraffen må derfor begrundes i andre synspunkter end ønsket om en begrænsning i anvendelse af frihedsstraf. På denne baggrund har arbejdsgruppen ikke fundet anledning til at foretage en mere dybtgående behandling af de meget komplicerede spørgsmål, der

rejser sig i forbindelse med en eventuel ophævelse af livstidsstraffen.

KAPITEL 10AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

I de foranstående kapitler har arbejdsgruppen omtalt forskellige foranstaltninger, som vil medføre en begrænsning af anvendelsen af frihedsstraf. Det har ikke været opgaven at nå frem til endelige konklusioner med hensyn til vurderingen af disse reformmuligheder. På den anden side har arbejdsgruppen lagt vægt på at fremhæve en række af de synspunkter, som vil kunne være af betydning for den nærmere bedømmelse af de omtalte foranstaltninger.

Som det fremgår, er det arbejdsgruppens opfattelse, at der blandt de nye sanktioner, som kan tænkes gennemført som alternativer til frihedsstraf, navnlig er grund til at overveje spørgsmålet om indførelse af samfundstjeneste og natfængsel, jfr. herved kapitel 6 og 7. Af andre foranstaltninger, som vil kunne bevirke en begrænsning i den samlede anvendelse af frihedsstraf, har arbejdsgruppen navnlig peget på en udvidelse af reglerne om prøveløsladelse, jfr. kapitel 4. Endvidere har arbejdsgruppen i kapitel 5 drøftet spørgsmålet om gennemførelsen af regler, der retter sig mod anvendelsen af korte frihedsstraffe, herunder spørgsmålet om ophævelse af hæftestraffen.

Udover at pege på foranstaltninger, der vil være egnede til at begrænse anvendelsen af frihedsstraf, har arbejdsgruppen haft til opgave "så vidt muligt at vurdere, hvilke ændringer i sanktionssystemet der ville være nødvendige for at tilvejebringe en nedbringelse af det fremtidige belæg af frihedsberøvede til eksempelvis 2.000, 2.500 og 3.000 personer".

Arbejdsgruppen har søgt at løse denne opgave ved at gennemføre en samlet undersøgelse af belægget af hæfte- og fængselsdømte pr. 15. oktober 1975 og på grundlag heraf vurdere virkningen af en række af de foran drøftede foranstaltninger, jfr. navnlig kapitel 4 og 5. I forhold til belægssituationen i 1975, hvor det samlede belæg gennemsnitligt var på knap 3.400 personer, kan det på grund-

lag af undersøgelsen anslås, at gennemførelsen af de i kapitel 5, pkt. 7 og 8, drøftede foranstaltninger og af den mest vidtgående af de i kapitel 4 drøftede ændringer af prøveløsladelsesreglerne (prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden, dog mindst 2 måneder) samt af samfundstjeneste og natfængsel i overensstemmelse med de i kapitel 6 og 7 skitserede retningslinier tilsammen vil nedbringe belægget til en størrelsesorden på omkring 2.500 personer. I forhold til belægget i 1975 på knap 3.400 personer ville en yderligere reduktion af belægget til det i kommissoriet angivne mindstetal på 2.000 personer kræve særdeles vidtgående foranstaltninger. Det kan af arbejdsgruppens belægsundersøgelse udledes, at en sådan reduktion af belægget blandt andet ville kunne opnås ved at gennemføre en almindelig regel om prøveløsladelse efter halvdelen af straffetiden og samtidig generelt afskære adgangen til at anvende frihedsstraf inden for de områder, hvor der hidtil har været anvendt frihedsstraf på 6 måneder og derunder.

Arbejdsgruppen skal imidlertid ikke gå ind på en mere detaljeret angivelse af, hvilke foranstaltninger der ud fra belægsundersøgelsen pr. 15. oktober 1975 kan antages at ville nedbringe belægget til de i kommissoriet nævnte størrelser. Forudsætningerne for løsningen af en sådan opgave har i væsentlig grad ændret sig siden gennemførelsen af arbejdsgruppens belægsundersøgelse. Som det fremgår af kapitel 2, er belægget faldet meget betydeligt i løbet af 1976. I 1975 var det samlede gennemsnitlige belæg på 3.378 personer, og belægget af fængsels- og hæftedømte udgjorde på datoen for arbejdsgruppens belægsundersøgelse den 15. oktober 1975 2.466 personer. I 1976 var det samlede gennemsnitlige belæg faldet til 2.888 personer, hvoraf belægget af fængsels- og hæftedømte udgjorde 2.112 personer. Efter dette meget kraftige fald kan man ikke gå ud fra, at belæggets sammensætning på belægsundersøgelsesdato svarer til sammensætningen af det nuværende belæg.

På denne baggrund må det efter arbejdsgruppens opfattelse anses for rigtigst, at den mere detaljerede angivelse af, hvilke foranstaltninger der kan antages at ville nedbringe det fremtidige belæg til de i kommissoriet nævnte størrelser, sker på grundlag af nyere oplysninger om belæggets sammensætning. Det bemærkes herved, at direktoratet for kriminalforsorgen som tidligere nævnt pr. 17. november 1976 har gennemført en undersøgelse af belægget, som er tilrettelagt efter samme retningslinier som arbejdsgruppens belægs-

undersøgelse. Arbejdsgruppen er bekendt med, at direktoratet for kriminalforsorgen i forbindelse med bearbejdelsen af denne undersøgelse vil søge at vurdere, i hvilket omfang de i de ovenstående kapitler drøftede foranstaltninger kan forventes at nedbringe det fremtidige belæg til f.eks. henholdsvis 2.500 og 2.000 personer.

B I L A G

BELÆGSUNDERSØGELSEN1975

Undersøgelsen er tilrettelagt af arbejdsgruppen. Gennemførelsen og bearbejdelsen er foretaget af fuldmægtig, cand.jur. William Rentzmann under medvirken af stud. mag. scient. soc. Jan Chr. Møllerup og stud. psych. Steen Møllerup. Ved kodearbejdet har endvidere medvirket stud. mag. Susanne Hildebrandt. EDB-arbejdet er udført af datalog Niels Nielsen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
1. Metode og dataindsamling	162
2. Populationsbeskrivelse	163
2.1. Alder og forstraffe	164
2.2. Den aktuelle straf og kriminalitet	167
2.3. Belægsundersøgelsens repræsentativitet	173
2.3.1. Sammenligning med det gennemsnitlige daglige belæg	174
2.3.2. Sammenligning med indsættelsesstati- stikken for 1975	174
3. Systematik for den nærmere beskrivelse af belægs- undersøgelsen	176
4.1. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i straflængde og -art	177
4.1.1. Hæfte	178
4.1.2. Fængsel i 3 måneder eller derunder	178
4.1.3. Fængsel i 4 måneder eller derunder	180
4.1.4. Fængsel i 6 måneder eller derunder	181
4.1.5. Bemærkninger i øvrigt	182
Tabelafsnit: Udgangspunkt i straf­længde og -art	184
4.2. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i kriminalitetens art	189
4.2.1. Indbrudstyveri	189
4.2.2. Simpelt tyveri og/eller brugstyveri	190
4.2.3. Blandet tyveri	191
4.2.4. Blandet ejendoms­kriminalitet incl. tyveri	191
4.2.5. Blandet ejendoms­kriminalitet excl. tyveri	192
4.2.6. Spirituskørsel	192
4.2.7. Bemærkninger i øvrigt	193
Tabelafsnit: Udgangspunkt i krimi­nalitetens art	196

4.3. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i	
alder	200
4.3.1. 15-16 årige	200
4.3.2. 17 årige	200
4.3.3. 18-19 årige	201
4.3.4. 20-29 årige	202
4.3.5. 30-39 årige	203
4.3.6. 40-49 årige	204
4.3.7. 50 årige og derover	206
4.3.8. Bemærkninger i øvrigt	207
Tabelafsnit: Udgangspunkt i alder	210
4.4. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i	
forstraffe	214
4.4.1. Ingen forstraf	214
4.4.2. Tiltalefrafald alene	215
4.4.3. Betinget dom alene	216
4.4.4. Tiltalefrafald og betinget dom	216
4.4.5. 1 frihedsstraf og/eller kombinationsdom	
+ eventuelt 2, 3 eller 4	217
4.4.6. Flere frihedsstraffe (incl. særforanstaltning)	
+ eventuelt 2, 3 eller 4	218
4.4.7. Bemærkninger i øvrigt	219
Tabelafsnit: Udgangspunkt i forstraffe	221
4.5. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i	
værdier	225
4.5.1. Under 500 kr.	225
4.5.2. 500-5.000 kr.	225
4.5.2.1. Under 1.000 kr.	226
4.5.2.2. 1.000-5.000 kr.	226
4.5.3. 5.000-20.000 kr.	226
4.5.4. 20.000-100.000 kr.	227
4.5.5. 100.000 kr. og derover	228
4.5.6. Bemærkninger i øvrigt	228
Tabelafsnit: Udgangspunkt i værdier	232

1. Metode og dataindsamling.

Arbejdsgruppen har haft to hovedformål med at foretage en undersøgelse af belægget. Dels har man villet danne sig et aktuelt indtryk af, hvilke lovovertrædere der idømmes frihedsstraf, dels har man søgt at tilvejebringe et instrument, som sammen med kriminalstatistikken kunne sætte arbejdsgruppen i stand til at foretage de beregninger vedrørende belægsformindskelser, som kommissoriet pålægger den.

Undersøgelsen er udformet som en census, d.v.s. at den beskriver belægget på en bestemt dato (15. oktober 1975). Denne dato er valgt således, at den ikke falder i de atypiske perioder omkring sommerferie og jule- og nytårsperioden. Endvidere er den lagt på en onsdag, således at det har været muligt at sammenholde antallet af indsatte med den ordinære ugentlige opgørelse, som foretages af direktoratet for kriminalforsorgen.

Undersøgelsen vedrører kun personer, der afsonede hæfte eller fængsel, idet man dog har udeladt personer, der alene afsonede bødeforværelsesstraf, samt personer der alene var indsat for rene vilkårsovertrædelser. Dataindsamlingen er foregået således, at der efter en prøvekøring i et enkelt arresthus blev udsendt et antal skemaer (jfr. bilag 1 a) og et antal kodevejledninger med følgeskrivelse (jfr. bilag 1 b) til samtlige arresthuse og anstalter. Institutionerne blev anmodet om at udfylde et skema pr. indsat, for hvem der hverken fandtes stamrulleudskrift (eller lignende) eller domsudskrift. For de øvrige var det tilstrækkeligt at indsende enten stamrulleudskrift (eller lignende) eller en domsudskrift vedrørende den eller de domme, som aktuelt afsonedes. Det var dernæst hensigten, at kodningen i disse tilfælde skulle foretages af arbejdsgruppen. Som ventet var det kun i relativt få tilfælde (især i arresthuse) nødvendigt at udfylde skemaet på afsoningsstedet, således at størstedelen af materialet er blevet kodet i direktoratet for kriminalforsorgen (i arbejdsgruppens regi).

For at begrænse undersøgelsen - især af tidsmæssige og økonomiske grunde - er der alene indsamlet oplysninger om køn, statsborgerskab, forstraffe, aktuelle straffe og aktuel kriminalitet -

og som nævnt hovedsageligt kun i det omfang disse oplysninger fremgår af stamrulle og/eller aktuel domsudskrift. I et par hundrede tilfælde har det dog været nødvendigt at supplere med oplysninger indhentet fra rigsregistraturen.

Efter at samtlige oplysninger var overført til kodeskemaer, blev de ved hjælp af hulkort gjort klar til elektronisk databehandling. Dernæst gennemgik materialet (som var lagret på et såkaldt sekventielt orienteret datasæt) en datarensning for så vidt angår logiske og konventionelle fejl, d.v.s. dels fejl, som består i modstridende oplysninger om samme individ, dels fejl, som består i, at der er angivet talværdier, som ligger uden for de til enhver kode svarende maksimums- og minimumsværdier.

Formålet med en sådan datarensning er dels at rette de fejl, man derved konstaterer, dels og navnlig at få et indtryk af godheden af hele datamaterialet, idet antallet af logiske og konventionelle fejl erfaringsmæssigt giver et nogenlunde pålideligt billede af, hvor stor fejlprocenten i det hele taget er i et materiale.

Ved datarensningen blev der ikke fundet systematiske fejl, og de konstaterede fejl udgjorde under 1% af oplysningsmassen. På denne baggrund anses det for forsvarligt at gå ud fra, at de fejl, som ikke kan findes ved en datarensning, er relativt få, og at de er tilfældigt fordelt. Men det er vigtigt at understrege, at oplysningerne, som indgår i denne undersøgelse, ikke er - og efter arbejdsgruppens opfattelse heller ikke kan forventes at være - fuldstændig fejlfri.

For yderligere at kunne vurdere undersøgelsens værdi som grundlag for beregninger af belægsformindskelser har arbejdsgruppen på forskellig måde forsøgt at bedømme, hvorvidt belægsundersøgelsens øjebliksbillede er repræsentativt. Der henvises til side 70 og nedenfor pkt. 2.3. side 173.

2. Populationsbeskrivelse.

Belægsundersøgelsen omfatter 2.466 personer, hvoraf 2.407 mænd og 59 kvinder. 2.336 havde dansk statsborgerskab, mens 130 var udlændinge.

Om 1.925 personer forelå sikre oplysninger om eventuelle forstraffe, heraf havde 254 (13,2%) ingen forstraffe (bortset fra

eventuelle bøder, jfr. side 165) og 547 (28,4%) var førstegangsinnsatte (heri er ikke medregnet spiritusbilister, jfr. side 165).

521 personer afsonede hæftestraf, heraf 438 (84,1%) hæfte i 30 dage og derunder. 1.945 afsonede fængselsstraffe, heraf 562 (28,9%) fængsel i 6 måneder og derunder (med hensyn til personer, der afsonede mere end 1 dom, se side 167). Om 1.259 personer forelå værdiangivelser i forbindelse med ejendoms kriminalitet.

2.1. Alder og forstraffe.

Aldersfordelingen blandt de 2.466 personer, der er omfattet af undersøgelsen, var følgende:

Alder	Abs.	%
15-17 år	22	0,9
18-19 år	157	6,4
20-24 år	755	30,6
25-29 år	588	23,8
30-39 år	575	23,3
40-49 år	231	9,4
50-69 år	127	5,2
70 år og derover	0	0,0
Uoplyst	11	0,4
I alt	2.466	100,0

Selvom fordelingen ikke skal kommenteres nærmere på dette sted, synes det på sin plads at pege på, at kriminalstatistikens tal for de tilsvarende aldersgruppers andel af ubetingede domfældelser afviger væsentligt fra ovennævnte fordeling, jfr. kriminalstatistik 1974, tabel 15. Medens således 53,2% af de domfældte var under 25 år, gjaldt dette kun for 37,9% af de innsatte. Splittes aldersgrupperne yderligere op, viser det sig, at størstedelen af differencen på 15,3%, nemlig 11,9%, refererer til aldersgruppen 18-20 år. Om aldersfordeling henvises i øvrigt til afsnit 4.3, side 200.

Ca. 75% af den samlede population havde en eller anden form

for kendt forstraf, idet forstraf her er defineret som enhver strafferetlig reaktion bortset fra bøde. For personer, der alene var indsat for overtrædelse af færdselsloven, omfatter forstrafbegrebet dog kun tidligere reaktioner (bortset fra bøde) for overtrædelse af færdselsloven. Denne begrænsning er hovedsagelig foretaget af praktiske grunde, idet der for indsatte, der afsoner straf for overtrædelse af færdselsloven, normalt ikke foreligger oplysninger om forstraf for eventuel anden kriminalitet i det materiale, som danner grundlag for undersøgelsen (typisk stamrulleudskrifter og domsudskrifter).

Bortser man fra de personer, der alene var dømt for overtrædelse af færdselsloven, indskrænkes populationen til 1.996 personer, hvoraf 1.925 svarende til 96,4% havde et kendt forstrafmønster. For 3,6% vedkommende forelå der ikke oplysninger om eventuelle forstraffe.

En nærmere analyse af forstraffene for de 1.925 personer, som ikke alene var dømt for overtrædelse af færdselsloven, og som havde en kendt forstraf, viser følgende mønster:

Tiltale- frafald	Betinget dom	Ubetinget dom (incl. kombinati- onsdom)	Særforan- staltning	I alt	
				Abs.	%
.	.	.	.	254	13,2
x	.	.	.	67	3,5
.	x	.	.	124	6,4
.	.	x	.	250	13,0
.	.	.	x	5	0,3
x	x	.	.	102	5,3
x	.	x	.	135	7,0
.	x	x	.	269	14,0
.	x	.	x	4	0,2
.	.	x	x	53	2,8
x	x	x	.	316	16,4
x	x	.	x	14	0,7
.	x	x	x	42	2,2
x	x	x	x	125	6,5
Andre kombinationer				165	8,6
I alt				1.925	100,1

Dette forstrafmønster viser bl.a. følgende:

254 (13,2%)	havde ingen forstraf
67 (3,5%)	- tidligere alene tiltalefrafald
124 (6,4%)	- - - "betinget dom
250 (13,0%)	- - - ubetinget dom (incl. kombinationsdom)
102 (5,3%)	- - - tiltalefrafald og betinget dom
135 (7,0%)	- - - tiltalefrafald og ubetinget dom
269 (14,0%)	- - - betinget dom og ubetinget dom
316 (16,4%)	- - - tiltalefrafald, betinget dom og ubetinget dom (incl. kombinationsdom)
125 (6,5%)	- - - tiltalefrafald, betinget dom, ubetinget dom (incl. kombinationsdom) og særforanstaltning.

Udover at registrere de enkelte arter af forstraffe har arbejdsgruppen registreret, hvor mange forstraffe af hver art de enkelte individer har haft. På denne baggrund kan forstrafmønstret suppleres med følgende oplysninger:

	1.001 (52,0%)	havde aldrig haft tiltalefrafald	
	755 (39,2%)	- haft mellem 1 og 3 tiltalefrafald	
	169 (8,8%)	- haft mere end 3 tiltalefrafald	
	929 (48,3%)	- aldrig haft en betinget dom	
	918 (47,7%)	- haft 1-2 betingede domme	
	78 (4,1%)	- haft mere end 2 betingede domme	
	I.745 (90,6%)	- aldrig haft en kombinationsdom	
	180 (9,4%)	- haft 1-2 kombinationsdomme (ingen havde haft flere)	
	547 (28,4%)	var frihedsberøvet for første gang	
	398 (20,7%)	- frihedsberøvet for anden gang	
bortset fra evt. komb. domme og særforanstaltninger	}	657 (34,1%)	havde tidligere afsonet mellem 2 og 5 frihedsstraffe
		192 (10,0%)	- tidligere afsonet mellem 6 og 10 frihedsstraffe
		30 (1,6%)	- tidligere afsonet mere end 10 frihedsstraffe
		407 (21,1%)	- tidligere været idømt særforanstaltning (af enhver art)

2.2. Den aktuelle straf og kriminalitet.

Blandt de 2.466 personer, som belægsundersøgelsen omfatter, afsonede 341 personer mere end 1 dom. Da dette forhold medfører væsentlige komplikationer, når flere oplysninger skal krydses med hinanden, har arbejdsgruppen som udgangspunkt valgt kun at betragte den først idømte straf. I de tilfælde, hvor belægsundersøgelsen er lagt til grund for beregninger af forskellige forslags indvirkninger på belæggets størrelse (jfr. f.eks. om prøveløsladelse, kapitel 4), har man dog inddraget samtlige aktuelle straffe i beregningsgrundlaget.

Blandt de nævnte 341 personer, der afsonede mere end 1 dom, var der 57, som afsonede mere end 2 domme. Ved kodningen er det af tekniske grunde valgt højst at registrere oplysninger vedrørende 2 domme (jfr. bilag 1a). I de relativt få tilfælde, hvor der afsonedes mere end 2 domme, har det derfor været nødvendigt at slå dommene - og baggrundsoplysningerne herom - sammen til 2 domme. Heri ligger en unøjagtighed, som arbejdsgruppen dog har anset for uvæsentlig i relation til undersøgelsens formål. Men det må understreges, at i det omfang ikke andet er nævnt, refererer oplysningerne i dette bilag udelukkende til den først idømte straf.

Fordelingen på strafflængde for henholdsvis hæfte- og fængselsafsonere fremgår af nedenstående tabeller:

Hæfte	Straflængde	Abs.	%
	1- 14 dage	154	29,6
	15- 30 dage	284	54,5
	31- 60 dage	75	14,4
	61- 90 dage	4	0,8
	91-120 dage	4	0,8
	I alt	521	100,1
Fængsel	Straflængde	Abs.	%
	30 dage	29	1,5
	31- 60 dage	122	6,3
	61- 90 dage	121	6,2
	91-120 dage	80	4,1
	121-180 dage	210	10,8
	181-360 dage	537	27,6
	Over 1 år	846	43,5
	I alt	1.945	100,0

Tager man samtlige domme i betragtning, som afsonedes på opgørelsesdagen, ændres dette billede lidt, især fordi der sker en forskydning mellem antallet af hæfte- og fængselsafsonere. I denne henseende er hæfteafsonere defineret som personer, der afsonede 1 eller flere hæftedomme (men derimod ingen fængselsdomme), medens fængselsafsonere er defineret som personer, der afsonede 1

ledes ud:

Hæfte	Straflængde	Abs.	%	fte- og fæng-
	1- 14 dage	149	29,5	idstnævnte
	15- 30 dage	275	54,5	se med prin-
	31- 60 dage	72	14,3	en vis unøj-
	61- 90 dage	4	0,8	et denne unøj-
	91-120 dage	5	1,0	den betydning.
	I alt	505	100,1	erier ser så-
Fængsel	Straflængde	Abs.	%	
	30 dage	21	1,0	
	31- 60 dage	101	5,2	
	61- 90 dage	105	5,4	
	91-120 dage	71	3,6	
	121-180 dage	167	8,5	
	181-360 dage	527	26,9	
	Over 1 år	969	49,4	
	I alt	1.961	100,0	

For så vidt angår længden af de fængselsstraffe, der blev afsonet på opgørelsesdagen, er der nedenfor anført en mere specificeret oversigt. Den omfatter som den foregående tabel samtlige personer, som afsonede fængselsstraf (uanset om de tillige var indsat til afsoning af hæftestraf). Endvidere er det angivet, hvor mange i hver kategori der var førstegangsinnsatte.

Det bemærkes, at eksempelvis tallet 6 i den kolonne, der angiver "antal måneder", helt nøjagtigt betyder mere end 5 men ikke over 6 måneder.

Antal måneder	Samtlige fængselsafsonere		Førstegangssindsatte	
	Abs.	%	Abs.	%
1	21	1,0	6	1,2
2	101	5,2	32	6,3
3	105	5,4	28	5,5
4	71	3,6	20	4,0
5	53	2,7	8	1,6
6	114	5,8	27	5,3
7	29	1,5	5	1,0
8	166	8,5	27	5,3
9	54	2,8	5	1,0
10	98	5,0	17	3,4
11	16	0,8	4	0,8
12 (1 år)	164	8,4	40	7,9
13	15	0,8	5	1,0
14	11	0,6	1	0,2
15	89	4,5	17	3,4
16	26	1,3	8	1,6
17	7	0,4	0	-
18 (1½ år)	137	7,0	41	8,1
19-23	64	3,3	16	3,2
24 (2 år)	99	5,0	36	7,1
25-29	44	2,2	9	1,8
30 (2½ år)	75	3,8	20	4,0
31-35	17	0,9	4	0,8
36 (3 år)	66	3,4	20	4,0
37-41	7	0,4	1	0,2
42 (3½ år)	43	2,2	15	3,0
43-47	5	0,3	0	-
48 (4 år)	63	3,2	27	5,3
50-53	9	0,5	2	0,4
54 (4½ år)	15	0,8	4	0,8
55-58	7	0,4	1	0,2
60 (5 år)	34	1,7	10	2,0

Antal måneder	Samtlige fængselsafsonere		Førstegangssindsatte	
	Abs.	%	Abs.	%
61-71	12	0,6	1	0,2
72 (6 år)	20	1,0	10	2,0
73-95	15	0,8	4	0,8
96 (8 år)	15	0,8	7	1,4
97-119	5	0,3	0	-
120 (10 år)	11	0,6	4	0,8
121-143	1	0,1	0	-
144 (12 år)	17	0,9	6	1,2
145-191	13	0,7	7	1,4
192 (16 år)	11	0,6	7	1,4
livstid	16	0,8	3	0,6
I alt	1.961	100,6	505	100,2

Med hensyn til arten af de indsattes kriminalitet er kodningen som udgangspunkt foretaget på grundlag af en registrering af samtlige de kriminelle handlinger, som den indsatte er dømt for, idet man fandt det for usikkert at nøjes med at registrere de indsattes "hovedforbrydelser". Dels ville en registrering på basis af "hovedforbrydelse" medføre øget usikkerhed ved kodningen, dels ville man på forhånd afskære sig fra muligheden af at bedømme, i hvilket omfang mindre alvorlig kriminalitet indgik i grundlaget for frihedsstraffene. Under den senere bearbejdning af oplysningerne har arbejdsgruppen dog i vidt omfang fundet det tilstrækkeligt at anvende visse grovere grupperinger af de forskellige kriminalitetsarter, og kun i enkelte tilfælde har man interesseret sig for specifikke kriminalitetsarter.

Nedenstående oversigt angiver, hvorledes forskellige udvalgte kriminalitetsarter er repræsenteret i undersøgelsen. For så vidt angår personer, der afsonede flere straffe, bemærkes, at oversigten kun omfatter den først idømte straf. Der er ikke i undersøgelsen foretaget nogen sondring imellem forsøg og fuldbrydede forbrydelser.

Indledningsvis bemærkes, at 1.140 personer alene var dømt for overtrædelse af straffeloven, og at 676 personer alene var dømt for overtrædelse af særlovgivningen (d.v.s. alt andet end borger-

lig straffelov). Resten, 605, var dømt både for overtrædelse af straffeloven og særlovgivningen.

Oversigten er opbygget således, at når det eksempelvis er anført, at 197 personer var dømt for overtrædelse af narkotikalovgivningen, betyder dette, at de enten udelukkende var dømt for sådan kriminalitet, eller var dømt for både narkotikakriminalitet og anden kriminalitet. I visse tilfælde er det tillige i parentes angivet, hvor mange der udelukkende var dømt for den angivne kriminalitet.

880			personer var dømt for overtrædelse af færdselsloven
628	-	-	"spirituskørsel" (d.v.s. den tidligere færdselslovs § 16)
197	-	-	overtrædelse af narkotikalovgivningen (lov om euforiserende stoffer og straffelovens § 191)
19	-	-	overtrædelse af skatte- og afgiftslove og lignende
43	-	-	overtrædelse af lov om civil værnepligt og lov om civilforsvar
11	-	-	overtrædelse af den militære straffelov
1.528	-	-	ejendoms kriminalitet (straffelovens kapitel 28 og 29 samt § 171)
392	-	-	simpelt tyveri ^{x)} (heraf 51 alene for denne forbrydelse)
40	-	-	pengeskabstyveri (heraf 3 alene for denne forbrydelse)
43	-	-	underslæb (heraf 9 alene for denne forbrydelse)
194	-	-	hæleri (heraf 21 alene for denne forbrydelse)
727	-	-	indbrudstyveri (heraf 172 alene for denne forbrydelse)
54	-	-	dokumentfalsk (heraf 3 alene for denne forbrydelse)
13	-	-	arbejdspladstyveri (heraf 3 alene for denne forbrydelse)
340	-	-	brugstyveri (heraf 3 alene for denne forbrydelse)

x) (simpelt tyveri betyder i denne forbindelse alt andet tyveri end indbrudstyveri, pengeskabstyveri og arbejdspladstyveri).

138			personer var dømt for røveri	(heraf 59 alene for denne forbrydelse)
29	-	-	hærværk	(heraf 2 alene for denne forbrydelse)
41	-	-	sædelighedskriminalitet	
171	-	-	forsætlig vold (d.v.s. straffelovens §§ 244-246)	
38		-	uagtsom vold (d.v.s. straffelovens §§ 241 og 249)	
14	-	-	vold mod tjenestemand (straffelovens § 119)	
62	-	-	drab	

I de tilfælde, hvor indsættelseskriminaliteten helt eller delvis består af ejendoms-kriminalitet (straffelovens kapitel 28 og 29 samt § 171), omfatter undersøgelsen en belysning af værdien af den opnåede vinding. I nogle af disse tilfælde har værdiernes størrelse måttet fastsættes skønsmæssigt, idet der undertiden i domme eller stamrulleudskrifter ikke er angivet noget beløb, men alene er foretaget en opregning af effekter. Arbejdsgruppen har i disse tilfælde fastsat værdien som de pågældende effekters omtrentlige pris ved almindeligt detailsalg.

Den nedenstående tabel viser fordelingen på baggrund af de angivne (fastsatte) værdier, dels i de 1.528 tilfælde, der omfatter såvel ejendoms-kriminalitet som anden form for kriminalitet, dels i de 816 tilfælde, der alene omfatter ejendoms-kriminalitet. For så vidt angår de tilfælde, hvor en indsat afsonede mere end 1 straf, vedrører oversigten udelukkende den først idømte straf.

Kroner	Ejendoms-kriminalitet + andet		Heraf ren ejendoms-kriminalitet	
	Abs.	%	Abs.	%
0	137	9,0	50	6,1
< 500	123	8,0	65	8,0
500- 1.000	75	4,9	41	5,0
1.000- 5.000	327	21,4	202	24,8
5.000- 10.000	155	10,1	88	10,8
10.000- 20.000	165	10,8	93	11,4
20.000- 50.000	182	11,9	101	12,4
50.000-100.000	105	6,9	48	5,9

Kroner	Ejendoms kriminalitet + andet		Heraf ren ejendoms- kriminalitet	
	Abs.	%	Abs.	%
100.000	127	8,3	73	8,9
ukendt	132	8,6	55	6,7
I alt	1.528	99,9	816	100,0

Forholdet mellem de angivne (fastsatte) værdier og de øvrige variable, der indgår i belægsundersøgelsen, fremgår af tabellerne E.1.-4. nedenfor. Den population på 1.259 personer, som omfattes af disse tabeller, fremkommer ved, at de indsatte, for hvis vedkommende værdien af den pågældende ejendoms kriminalitet er 0 eller ukendt (137 + 132), fratrækkes de 1.528, som omfattes af ovenstående tabel.

2.3. Belægsundersøgelsens repræsentativitet.

Undersøgelsen giver som tidligere nævnt et billede af hæfte- og fængselsbelægget i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse på en bestemt dato (15. oktober 1975). Der er således tale om en stikprøveundersøgelse, hvis værdi afhænger af, om belæggets sammensætning på den pågældende dag er repræsentativ for belæggets gennemsnitlige sammensætning. Undersøgelsen er derfor foretaget på en dag, som på forhånd måtte anses som nogenlunde normal i den her omhandlede relation.

En sådan stikprøves repræsentativitet kan måles ved at sammenligne stikprøvens fordelinger på udvalgte variable med fordelingerne på de samme variable i hele den population, hvorfra stikprøven er taget. Da der ikke foreligger fuldstændige oplysninger om belæggets sammensætning opgjort på årsbasis, er mulighederne for en sådan kontrol imidlertid begrænsede. På grundlag af de foreliggende oplysninger har man forsøgt at kontrollere repræsentativiteten på 3 forskellige måder, som alle vedrører **straf aflængde**-fordelingen, idet man har sammenlignet, dels med det gennemsnitlige daglige belæg, dels med den årlige indsættelsesstatistik, dels med en af kriminalforsorgen foretaget undersøgelse af samtlige prøveløsladelser i 1975. For så vidt angår sidstnævnte sammenligning henvises til kapitel 4, side 70.

2.3.1. Sammenligning med det gennemsnitlige daglige belæg.

Det gennemsnitlige daglige belæg af afsonere i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse var ifølge kriminalforsorgens årsberetning fra 1975 (Kriminalforsorgen 1975, side 148) 2.450. Belægsundersøgelsens samlede population på 2.466 afviger således kun med 16 personer (0,7%) fra det gennemsnitlige daglige belæg.

De 2.450, som udgjorde det daglige gennemsnitlige belæg, fordelte sig med et gennemsnitligt hæftebelæg på 444 og et gennemsnitligt fængselsbelæg på 2.006. I belægsundersøgelsen var de tilsvarende tal 505 hæfteafsonere og 1.961 fængselsafsonere. I disse sidste tal er medregnet personer, som afsonede flere straffe, således at personer, der afsonede både hæfte- og fængselsstraffe, er betragtet som fængselsafsonere på samme måde som i opgørelsen over det gennemsnitlige daglige belæg.

En sammenligning viser således, at hæfteafsonerne er noget overrepræsenteret i forhold til det gennemsnitlige daglige belæg (61 personer eller 13,7% flere), medens antallet af fængselsafsonere i belægsundersøgelsen kun i ringe grad afviger fra det gennemsnitlige daglige belæg (45 personer eller 2,2% færre).

2.3.2. Sammenligning med indsættelsesstatistikken for 1975.

Danmarks Statistik offentliggør årligt en oversigt over antallet af indsættelser i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse. Statistikken omfatter kun personer, der er dømt for overtrædelse af straffeloven (som hovedforbrydelse) og som afsoner straffen i en fuldbyrdelsesanstalt. Da indsættelsesantallet er fordelt på straffelængde, åbnes der mulighed for en sammenligning med belægsundersøgelsens tal, selv om denne undersøgelse omfatter samtlige indsatte (på en bestemt dato) uanset lovovertrædelsens art. Det er muligt på baggrund af belægsundersøgelsen at udskille de personer, der er dømt for overtrædelse af straffeloven, men for ikke at blive nødsaget til at foretage en vurdering af, hvilken kriminalitet der er hovedforbrydelse - noget der er vanskeligt at bedømme på grundlag af belægsundersøgelsens data - har arbejdsgruppen valgt i stedet at tage udgangspunkt i antallet af fængselsafsonere pr. 15. oktober 1975 i anstalter (d.v.s. 7 arresthuse og Københavns fængsler). Denne udvælgelse er baseret på en forudsætning om, at kun meget få hæfteafsonere er dømt for overtrædelse af straffeloven.

På baggrund af belægget pr. 15. oktober 1975 har arbejdsgruppen herefter forsøgt at beregne, hvor mange indsættelser der årligt skal til for at tilvejebringe et gennemsnitsbelæg af samme størrelse og fordelt på samme måde for så vidt angår strafflængde som i belægsundersøgelsen.

Afsoner eksempelvis 1 person en straf af fængsel i 30 dage, svarer det til, at der årligt indsættes 12 personer med denne strafflængde. Det forudsættes her, at indsættelserne sker i en jævn strøm.

Når det fremgår af belægsundersøgelsen, at der pr. 15. oktober 1975 var 29 indsatte, der afsonede en fængselsstraf på 30 dage, bliver det beregnede årlige indsættelsestal for så vidt angår denne strafflængde:

$$\frac{360}{30} \times 29 = 348.$$

På grund af prøveløsladelsesreglerne er der kun overensstemmelse mellem den idømte straf og den faktiske afsoningstid, når der er tale om straffe på under 5 måneder. For så vidt angår længere straffe må den faktiske afsoningstid sættes til $\frac{2}{3}$ af straffen.

Følgende formler bliver herefter redskab for beregningerne:

- 1) For så vidt angår straffe på mindre end 5 måneder:

$$\frac{360}{\text{strafflængde i dage}} \times \text{antal indsatte} = \text{årlige indsættelser.}$$

- 2) For så vidt angår straffe på 5 måneder og derover:

$$\frac{360}{\frac{2}{3} \text{ strafflængde i dage}} \times \text{antal indsatte} = \text{antal årlige ind-} \\ \text{sættelser.}$$

Viser det sig, at de indsættelsestal, der beregnes på denne måde, ikke afviger væsentligt fra de virkelige indsættelsestal, som opgivet af Danmarks Statistik, kan det tages som udtryk for, at strafflængdefordelingen pr. 15. oktober 1975 var repræsentativ for hele året.

Resultatet af denne sammenligning ses i følgende skema, hvori strafflængderne er samlet i 4 grupper.

Straflængder	Beregnet antal indsættelser på baggrund af belægsundersø- gelse	Den officielle indsættelses- statistik
<u>0</u> -3 måneder	702	683
<u>3</u> -6 måneder	592	582
<u>6</u> -1 år	967	954
1 år	670	660
I alt	2.931	2.879

Skemaet viser en særdeles god overensstemmelse mellem det faktiske antal indsættelser og det antal indsættelser, som kan beregnes på baggrund af belægsundersøgelsen.

Arbejdsgruppen finder det herefter tilstrækkelig sikkert, at straffængdefordelingen pr. 15. oktober 1975 var repræsentativ for hele året 1975.

3. Systematik for den nærmere beskrivelse af belægsundersøgelsen.

Indledningsvis skal det atter understreges, at man for ikke at gøre krydstabellerne unødigt komplicerede har indskrænket denne del af undersøgelsen til kun at omfatte én straf pr. indsat, således at man har set bort fra, at en mindre del af de indsatte afsonede mere end én straf.

Kravene til denne del af belægsundersøgelsen har været, at den umiddelbart skulle kunne besvare spørgsmål af typen: "Hvorledes ser den persongruppe ud, som afsoner fængsel i N måneder eller derunder; hvad karakteriser gruppen med hensyn til forstraffe, kriminalitet og lignende?"

Blandt de til rådighed værende data har arbejdsgruppen valgt at tage udgangspunkt i følgende 5, som på forhånd måtte antages at være væsentlige for en karakteristik af en bestemt gruppe indsatte:

- A: straffængde og -art
- B: kriminalitetens art
- C: alder
- D: forstraffe
- E: værdi (for så vidt angår ejendoms kriminalitet).

Disse 5 data er derefter krydset som følgende matrix viser:

	A	B	C	D	E
A	.	A 1	A 2	A 3	A 4
B	B 1	.	B 2	B 3	B 4
C	C 1	C 2	.	C 3	C 4
D	D 1	D 2	D 3	.	D 4
E	E 1	E 2	E 3	E 4	.

En sådan fremgangsmåde medfører ganske vist, at hver enkelt oplysning kommer til at optræde 2 steder i redegørelsen. Således vil en beskrivelse af krydsningen mellem variabel A og B fremgå både af tabel A.1. og tabel B.1. Denne "dobbeltdækning" har arbejdsgruppen foretrukket, dels for at gøre tabellerne så let læselige som muligt, dels for at bevare muligheden for at benytte forskellige inddelinger inden for samme variabel. Således er f.eks. variabelen "strafængde og -art" ikke inddelt på samme måde i tabel A.1. og i tabel B.1.

4.1. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i strafængde og -art.

Beskrivelsen vil blive baseret på følgende oversigtstabeller:

Tabel A.1: strafængde sammenholdt med kriminalitetens art.

Tabel A.2: strafængde sammenholdt med alder.

Tabel A.3: strafængde sammenholdt med forstraffe.

Tabel A.4: strafængde sammenholdt med værdier.

A-tabellerne, der har strafængde som udgangspunkt, vedrører alene de relativt korte frihedsstraffe.

Inddelingen er foretaget på følgende måde:

1) personer, der afsoner hæftestraf, 2) personer, der afsoner en fængselsstraf på 3 måneder eller derunder, 3) personer, der afsoner en fængselsstraf på 4 måneder eller derunder og 4) personer, der afsoner en fængselsstraf på 6 måneder eller derunder. Det bemærkes, at denne inddeling medfører, at det ikke er muligt at foretage vandrette summeringer i tabellerne.

Sammenholdes tabellerne A.1.-A.4., kan "blandt andet følgende udledes:

ad 1) Hæfte:

De 521 indsatte, der afsonede hæftestraf, var helt overvejende dømt for en kriminalitet, som ikke var ejendoms kriminalitet (476 eller 91,4%), jfr. tabel A.1. og tabellerne a.1.-3. Størstedelen af disse indsatte var alene dømt for overtrædelse af særlovsbestemmelser (444 eller 93,3%). 419 var alene indsat for overtrædelse af færdselsloven, 4 for overtrædelse af skatte- og afgiftslove og lignende og 11 for overtrædelse af lov om civilforsvaret. Kun 15 var alene dømt for overtrædelse af bestemmelser i straffeloven, som ikke vedrører ejendoms kriminalitet (d.v.s. bestemmelser uden for straffelovens kapitel 28 og 29 samt § 171) eller narkotikakriminalitet (§ 191). Heraf var de fleste (13) dømt for forsætlig vold (incl. straffelovens § 119); resten var dømt for forskellige kombinationer af straffelovs- og særlovsovertrædelser.

Halvdelen af de hæfteindsatte (49,6%) var 30 år og derover, og kun 5,2% var under 20 år, jfr. tabel A.2. Som tidligere nævnt kan der ikke udledes noget af betydning om de hæfteindsattes forstrafmønster, idet man for spiritusbilisternes vedkommende kun har registreret tidligere overtrædelser af færdselsloven.

Sammenfatning:

Man kan således om de hæfteindsatte kort sige, at de overvejende er dømt for overtrædelse af særlovsbestemmelser, og at gennemsnitsalderen er relativt høj. I øvrigt henvises til den nærmere beskrivelse af kriminalitetsmønstret, som er givet i kapitel 5, side 72 ff.

ad 2) Fængsel i 3 måneder eller derunder:

Næsten halvdelen af denne gruppe på 272 indsatte var dømt udelukkende for anden kriminalitet end ejendoms kriminalitet (127 eller 46,7%, jfr. tabel A.1. og tabellerne a.1-3). Blandt disse var 61 alene dømt for overtrædelse af særlovsbestemmelser og 50 alene for straffelovsovertrædelser, der ikke havde karakter af ejendoms kriminalitet. Resten (16) var dømt for kombinationer af særlovs- og straffelovsovertrædelser, jfr. tabel a.1.

Blandt de 61 indsatte, der alene var dømt for overtrædelse af særlovsbestemmelser, var 38 alene dømt for overtrædelse af færdselsloven, 9 alene for overtrædelse af narkotikalovgivningen (d.v.s. straffelovens § 191 og lov om euforiserende stoffer) samt 5 alene for overtrædelse af militær straffelov, jfr. tabel a.2. De 50 indsatte, der var dømt for straffelovskriminalitet (bortset fra ejendoms kriminalitet), var overvejende dømt for forsætlig vold (43), jfr. tabel a.3.

Blandt de indsatte, der afsonede fængsel i 3 måneder eller derunder, var 28,6% alene dømt for ejendoms kriminalitet. 22,7% var bl.a. dømt for tyveri. 15% var udelukkende dømt for tyveri.

De resterende 24,6% af de 272 indsatte i denne gruppe var dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med anden form for kriminalitet.

Den aldersmæssige fordeling viser, at 6,3% af de indsatte, der afsonede fængsel i 3 måneder og derunder, var under 20 år, 56,3% var mellem 20 og 29 år, medens 37,5% var 30 år og derover, jfr. A.2.

Mindst 13,6% af de 272 indsatte i denne gruppe havde aldrig tidligere været straffet, og mindst 26,9% var førstegangsdømte. Årsagen til, at disse procenter ikke kan angives mere nøjagtigt, er, at 8 af de indsatte havde en eller anden form for **for**straf, som ikke var nærmere oplyst. Mere end hver tredje (38,6%) havde tidligere været frihedsberøvet mere end 2 gange eller havde været idømt en særforanstaltning, jfr. tabel A.3.

For så vidt angår de sager, hvori der indgik ejendoms kriminalitet, og i hvilke der forelå værdiangivelser, drejede knapt 3/4 (72,0%) sig om værdier under 5.000 kr., 1/4 (25,6%) drejede sig om værdier mellem 5.000 og 50.000 kr., og 2,4% om værdier på 50.000 kr. og derover, jfr. tabel A.4.

Sammenfatning:

Knapt 1/3 havde alene begået ejendoms kriminalitet, knapt 1/4 havde begået ejendoms kriminalitet i kombination med noget andet, medens knapt halvdelen ikke havde begået ejendoms kriminalitet overhovedet. Mere end halvdelen af de indsatte var mellem 20 og 29 år, medens meget få var under 20 år. Lidt mere end 2/3 havde tidligere afsonet frihedsstraf; 13,6% havde ikke tidligere været straffet.

ad 3) Fængsel i 4 måneder eller derunder;

Også i denne gruppe, der omfatter 352 personer, er det karakteristisk, at en meget stor del af de indsatte alene havde begået andet end ejendoms kriminalitet (152 eller 43,2%), jfr. tabel A.1. og tabellerne a.1.-3. 69 heraf var alene dømt for overtrædelse af særlovsbestemmelser og 57 alene for overtrædelse af straffeloven (bortset fra ejendoms kriminalitet m.v.). Resten (26) havde begået forskellige kombinationer af særlovs- og straffelovsovertrædelser. Af de 69 rene særlovsovertrædelser var 41 alene dømt for overtrædelse af færdselsloven, 13 for overtrædelse af narkotikalovgivningen (d.v.s. straffelovens § 191 og lov om euforiserende stoffer) og 5 for overtrædelse af militær straffelov.

De indsatte, der alene var dømt for anden overtrædelse af straffeloven end ejendoms kriminalitet var for størstedelens vedkommende dømt for forsætlig vold (47).

Blandt de 352 personer, der afsonede fængsel i 4 måneder eller derunder, var 17,6% alene dømt for tyveri, medens 13,6% herudover alene var dømt for ejendoms kriminalitet. 25,6% var dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med anden form for kriminalitet.

Som det fremgår af tabel A.2., var 6% under 20 år og 37,8% 30 år eller derover. 56,0% lå i mellemgruppen.

13,6% havde aldrig tidligere været straffet, jfr. tabel A.3. Mindst 27,0% var førstegangssindsatte. 40,6% havde været frihedsberøvet mere end 2 gange tidligere eller havde været idømt særforanstaltning.

I 71,2% af de sager vedrørende ejendoms kriminalitet, hvor der var værdiangivelser, var der tale om værdier på under 5.000 kr. I 4,2% af tilfældene var der tale om relativt store værdier, d.v.s. værdier over 50.000 kr., medens 24,6% lå i intervallet mellem 5.000 og 50.000 kr., jfr. tabel A.4.

Sammenfatning;

Knapt 1/3 havde alene begået ejendoms kriminalitet, godt 1/4 havde begået ejendoms kriminalitet i kombination med anden kriminalitet, medens ca. 1/5 alene havde overtrådt særlovgivningen. Aldersmønsteret er stort set det samme som for de personer, der har afsonet fængsel i 3 måneder og derunder, d.v.s. relativt få var under 20 år, og noget over halvdelen af gruppen var mellem 20 år og 29 år. Også forstrafmønsteret er identisk med det mønster, der

viste sig i gruppen, som afsonede straffe på 3 måneder og derunder.

ad 4) Fængsel 1 6 måneder eller derunder:

Blandt de 562 indsatte, der afsonede straffe på 6 måneder eller derunder, havde ca. 1/3 (190 eller 33,8%) ikke begået ejendoms kriminalitet, jfr. tabel A.1. og tabellerne a.1.-3. Af de 190 var 88 alene dømt for overtrædelse af færdselslovsbestemmelser og 67 alene for overtrædelse af straffeloven (bortset fra ejendoms kriminalitet m.v.). Resten (35) var dømt for overtrædelse af både særlovsbestemmelser og straffelovsbestemmelser i forskellige kombinationer.

Blandt de 88 rene særlovsovertrædere var 46 alene dømt for overtrædelse af færdselsloven, 24 for overtrædelse af narkotikalovgivningen (se ovenfor) og 6 for overtrædelse af militær straffelov.

Blandt de 67 straffelovsovertrædere var det fortsat således, at langt de fleste (50) alene var dømt for forsætlig vold. Desuden var 3 alene dømt for sædelighedskriminalitet.

Blandt de 562, som afsonede straf på 6 måneder eller derunder, var 21,9% alene dømt for tyveri, medens 16,2% herudover alene var dømt for ejendoms kriminalitet; 28,1% var dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med andre former for kriminalitet.

7,3% var under 20 år, medens ca. 1/3 (34,2%) var 30 år og derover. 58,2% lå i mellemgruppen, jfr. tabel A.2.

11,4% af de 562 havde aldrig tidligere været straffet. Mindst 24,4% var førstegangssindsatte. 44,8% havde tidligere afsonet mere end 2 frihedsstraffe eller havde været idømt en særforanstaltning, jfr. tabel A.3.

I 2/3 af de sager, der omfattede ejendoms kriminalitet, og hvori der forelå værdiangivelser, drejer det sig om værdier på under 5.000 kr. (68,4%), jfr. tabel A.4. I 28,5% af sagerne drejer det sig om værdier mellem 5.000 og 50.000 kr., medens der for 3>0% af sagernes vedkommende var tale om værdier på 50.000 kr. og derover.

Sammenfatning:

Noget mere end 1/3 havde alene begået ejendoms kriminalitet,

og godt og vel 1/4 havde begået ejendoms kriminalitet i forbindelse med anden kriminalitet. Ca. 1/3 havde ikke begået ejendoms kriminalitet. Aldersmæssigt var der lidt flere under 20 år og lidt færre over 30 år end i de to førnævnte grupper af fængselsafsonere. For så vidt angår forstrafmønstret er det karakteristisk, at der var lidt færre tidligere ustraffede og førstegangssindsatte end i de to førnævnte grupper, medens der var lidt flere, som tidligere havde afsonet flere frihedsstraffe.

Bemærkninger i øvrigt:

Sammenligner med de 4 grupper, som populationen er inddelt i på grundlag af strafflængden, fremstår bl.a. følgende karakteristika:

Andelen af personer, som er dømt for bl.a. ejendoms kriminalitet, stiger kraftigt med straffens længde (og art), nemlig fra 8,8% i hæftegruppen til 66,2% i den gruppe, der afsonede fængsel i op til og med 6 måneder. Denne tendens er også klar, såfremt man alene ser på de 3 grupper af fængselsafsonere (53,3% - 56,8% - 66,2%). Det kan især bemærkes, at andelen af ejendoms kriminalitet, som indeholder indbrud, udgør en stadig større del af populationen des længere strafflængden er.

Der er ikke nogen markante forskelle i aldersfordelingen, når man sammenligner de 3 fængselsgrupper, hvorimod hæftegruppen, som tidligere nævnt, adskiller sig fra fængselsgruppen ved en gennemsnitlig højere alder. Således var godt 1/3 (34,2%) af fængselsafsonerne 30 år eller derover, medens dette gjaldt for ca. halvdelen (49,6%) af hæfteafsonerne.

En sammenligning af forstrafmønstret kan, således som undersøgelsen er tilrettelagt, kun foretages for så vidt angår de 3 fængselsgrupper. Det synes som om, at andelen af personer, som ikke tidligere har været frihedsstraffede, falder svagt med stigende strafflængde (26,9% - 27,0% - 24,4%). Den samme tendens gør sig gældende for så vidt angår personer, som tidligere kun har været idømt 1 frihedsstraf + eventuelt 1 kombinationsdom (21,3% - 19,0% - 18,5%). Tilsvarende gælder det, at andelen af personer, som tidligere har været idømt 2 eller flere frihedsstraffe, eller som har været idømt 1 eller flere særforanstaltninger, er stadig stigende (48,9% - 50,0% - 54,2%).

Der er en klar overensstemmelse imellem stigende strafflængde

og stigende værdiangivelser. I alle 3 grupper af fængselsafsonere gælder det dog, at der for langt den største dels vedkommende er tale om relativ små værdier, d.v.s. værdier under 5.000 kr. (72,0% - 71,2% - 68,4%).

A.1. STRAFLENGDE fordelt på INDSETTISESKRIMINALITETENS ART

(Tabellen omfatter kun personer, der afsønde straffe på 6 måneder og derunder)

	Abs. tal			%				
	Hæfte	Fængsel			Hæfte	Fængsel		
		3 mdr.	4 mdr.	6 mdr.		3 mdr.	4 mdr.	6 mdr.
1. Indbrud	-	15	28	60	-	5,5	8,0	10,7
2. Simpel tyveri og/ell. brugs-tyveri	2	18	23	36	0,4	6,6	6,5	6,4
3. Blandet tyveri (både 1 og 2)	1	8	11	27	0,2	2,9	3,1	4,8
4. Blandet ejendomskriminalitet incl. tyveri	2	21	25	47	0,4	7,7	7,1	8,4
5. Blandet ejendomskriminalitet excl. tyveri	4	16	23	44	0,8	5,9	6,5	7,8
6. Ejendomskriminalitet komb. med anden strfl.-kriminalitet og/eller særlov (excl. FL)	6	28	43	81	1,2	10,3	12,2	14,4
7. Ejendomskriminalitet komb. med FL	30	39	47	77	5,8	14,3	13,4	13,7
8. Anden kriminalitet end ejendomskriminalitet	476	127	152	190	91,4	46,7	43,2	33,8
I alt	521	272	352	562	100,2	99,9	100,0	100,0

A.2. STRAFFÆNGDE fordelt på ALDER

(Tabellen omfatter kun personer, der afsonede straffe på 6 måneder og derunder)

	Abs. tal			%		
	Hæfte	Fængsel		Hæfte	Fængsel	
		≤ 3 mdr.	≤ 4 mdr.		≤ 6 mdr.	≤ 3 mdr.
15-17 år	1	1	1	0,2	0,3	0,2
18-19 år	26	20	40	5,0	5,7	7,1
20-29 år	235	197	327	45,1	56,0	58,2
30-39 år	138	82	123	26,5	23,3	21,9
40-49 år	67	36	51	12,9	10,2	9,1
50 år og derover	53	15	18	10,2	4,3	3,2
Uoplyst	1	1	2	0,2	0,3	0,4
I alt	521	352	562	100,1	100,1	100,1

A.3. STRAFLENGDE fordelt på FORSTRAFFE

(Tabellen omfatter kun personer, der afsønde straffe på 6 måneder og derunder)

	Abs. tal				%			
	Hæfte	Fængsel			Hæfte	Fængsel		
		≤ 3 mdr.	≤ 4 mdr.	≤ 6 mdr.		≤ 3 mdr.	≤ 4 mdr.	≤ 6 mdr.
1. Ingen forstraf	236	37	48	64	45,3	13,6	13,6	11,4
2. Tiltalefråald alene	8	3	4	8	1,5	1,1	1,1	1,4
3. Betinget dom alene	8	23	28	37	1,5	8,5	8,0	6,6
4. Tiltalefråald og betinget dom	5	10	15	28	1,0	3,7	4,3	5,0
5. 1 frihedsstraf og/elt. komb.dom + evt. 2, 3 eller 4	93	58	67	104	17,9	21,3	19,0	18,5
6. 2 frihedsstraffe + evt. 2, 3 eller 4	33	28	33	53	6,3	10,3	9,4	9,4
7. Flere frihedsstraffe (incl. særforanstaltning) + evt. 2, 3 el. 4	31	105	143	252	6,0	38,6	40,6	44,8
8. Ukendt forstraf	107	8	14	16	20,5	2,9	4,0	2,8
I alt	521	272	352	562	100,0	100,0	100,0	99,9

A.4. STRAFLÆNGDE fordelt på VÆRDIER

(Tabellen omfatter kun personer, der afsøndede straffe på 6 måneder og derunder)

	Abs. tal				%			
	Hæfte	Fængsel			Hæfte	Fængsel		
		≤ 3 mdr.	≤ 4 mdr.	≤ 6 mdr.		≤ 3 mdr.	≤ 4 mdr.	≤ 6 mdr.
< 500 kr.	8	9	10	34	40,0	11,0	8,5	12,9
500- 1.000 kr.	3	8	12	30	15,0	9,8	10,2	11,4
1.000- 5.000 kr.	7	42	62	116	35,0	51,2	52,5	44,1
5.000- 10.000 kr.	0	10	13	37	-	12,2	11,0	14,1
10.000- 20.000 kr.	1	6	8	24	5,0	7,3	6,8	9,1
20.000- 50.000 kr.	0	5	8	14	-	6,1	6,8	5,3
50.000-100.000 kr.	1	2	3	5	5,0	2,4	2,5	1,9
over 100.000 kr.	0	0	2	3	-	-	1,7	1,1
I alt med kendt værdi	20	82	118	263	100,0	100,0	100,0	99,9
Ukendt el. ingen værdi	501	190	234	299				
I alt	521	272	352	562				

- a.1. Straflængde fordelt på særlovsovertrædelser og overtrædelse af straffeloven bortset fra ejendoms kriminalitet m.v.
(Tabellen er en specificering af tabel A.1. linie 8. - Ved "ejendoms kriminalitet m.v." forstås straffelovens kapitel 28 og 29 samt §§ 171 og 191)

	Abs.				%			
	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6
Alene særlov	444	61	69	88	93,3	48,0	45,4	46,3
Alene straffelov (bortset fra ejendomskrim. m.v.)	15	50	57	67	3,2	39,4	37,5	35,3
Kombination heraf	17	16	26	35	3,6	12,6	17,1	18,4
I alt	476	127	152	190	100,0	100,0	100,0	100,0

- a.2. Straflængde fordelt på særlovsovertrædelser
(Tabellen er en specificering af tabel a.1. linie 1)

	Abs.				%			
	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6
Færdselslov	419	38	41	46	94,4	62,3	59,4	52,3
Narkotikalovgiv.	0	9	13	24	-	14,8	18,8	27,3
Skatte- og afgiftslov	4	2	2	2	0,9	3,3	2,9	2,3
Civilforsvarslov	11	1	1	1	2,5	1,6	1,4	1,1
Militær strf.lov	3	5	5	6	0,7	8,2	7,2	6,8
Andet	7	6	7	9	1,6	9,8	10,1	10,2
I alt	444	61	69	88	100,1	100,0	99,8	100,0

- a.3. Straflængde fordelt på straffelov bortset fra ejendoms kriminalitet m.v.
(Tabellen er en specificering af tabel a.1. linie 2)

	Abs.				%			
	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6	Hæfte	≤ 3	≤ 4	≤ 6
§ 244	11	37	41	43	73,3	74,0	71,9	64,2
§ 245 - § 246	1	1	1	2	6,7	2,0	1,8	3,0
§ 119	1	5	5	5	6,7	10,0	8,8	7,5
Sædelighedskrim.	0	0	0	3	-	-	-	4,5
Andet	2	7	10	14	13,3	14,0	17,5	21,0
I alt	15	50	57	67	100,0	100,0	100,0	100,2

4.2. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i kriminalitetens art.

Beskrivelsen vil blive baseret på følgende oversigtstabeller:

Tabel B.1: kriminalitetens art sammenholdt med strafflængde og -art.

Tabel B.2: kriminalitetens art sammenholdt med alder.

Tabel B.3: kriminalitetens art sammenholdt med forstraf.

Tabel B.4: kriminalitetens art sammenholdt med værdier.

Af hensyn til overskueligheden er der i oversigtstabellerne kun medtaget nogle enkelte til dels ret omfattende kriminalitetskategorier. Herudover er der i betænkningen i enkelte tilfælde anvendt oplysninger om mere specifikke kriminalitetsarter, jfr. eksempelvis for så vidt angår færdselsloven kapitel 5, side 78.

Oversigtstabellerne er inddelt i følgende kriminalitetskategorier: 1) indbrudstyveri, 2) simpelt tyveri og/eller brugstyveri (simpelt tyveri forstås her som alt andet tyveri end indbrudstyveri, arbejdspladstyveri og pengeskabstyveri), 3) blandet tyveri (d.v.s. sager, hvor der forekommer såvel indbrudstyveri som simpelt tyveri og/eller brugstyveri), 4) blandet ejendoms kriminalitet incl. tyveri (d.v.s. sager, hvor der forekommer en kombination af tyveri og anden form for ejendoms kriminalitet incl. straffelovens § 171), 5) blandet ejendoms kriminalitet excl. tyveri (d.v.s. sager, hvori der forekommer en eller anden form for ejendoms kriminalitet, som ikke er tyveri), 6) spirituskørsel (d.v.s. overtrædelse af den gamle færdselslovs § 16).

Sammenholdes tabellerne B.1.-B.4., kan bl.a. følgende udledes:

ad 1) Indbrudstyveri:

Næsten 2/3 (65,1%) af de 172 indsatte, der var dømt for indbrudstyveri, afsonede straffe på mere end 6 måneder. Godt 1/4 (25,6%) afsonede straffe på mere end 1 år. Kun i relativt få tilfælde (16,3%) var der tale om straffe på 4 måneder og derunder, jfr. tabel B.1. Aldersmæssigt var knapt 2/3 (62,2%) placeret i gruppen 20-29 år. Ca. 10% var under 20 år, medens 12,8% var 40 år og derover, jfr. tabel B.2. Det er karakteristisk, at de indsatte, der afsonede straf for indbrudstyveri, var hårdt belastede med hensyn til forstraffe. Således havde ca. 85% tidligere været frihedsberøvede, knapt 60% havde til og med været frihedsberøvet mere

end 2 gange eller havde tidligere været idømt særforanstaltning. Kun 3 personer (1,7% havde ingen former for forstraf, jfr. tabel B.3. For så vidt angår 139 af de 172 personer, der afsonede hæftedsstraf for indbrudstyveri, forelå der værdiangivelser. Det fremgår heraf, at godt halvdelen af sagerne vedrørte værdier under 5.000 kr. (51,1%), medens 12,2% vedrørte værdier på 50.000 kr. og derover, jfr. tabel B.4.

Sammenfatning;

Det er karakteristisk, at de, der afsonede straf for indbrudstyveri, gennemsnitligt afsonede relativt lange straffe, at de aldersmæssigt overvejende var placeret i gruppen 20-29 år, samt at de var relativt hårdt belastede med hensyn til forstraffe, medens de værdier, sagerne drejede sig om, for en meget stor dels vedkommende var relativt små.

Ved vurderingen af disse oplysninger må det dog tages i betragtning, at en del af de indsatte kan have været indsat til afsoning af en fællesstraf. Denne gruppe er elimineret af materialet i en specialundersøgelse, som er gengivet i tabellerne e.1. og e.2., side 236-37.

ad 2) Simpelt tyveri og/eller brugstyveri:

Denne gruppe omfatter i alt 64 personer. Godt og vel 1/3 (35,9%) afsonede fængselsstraf på 4 måneder og derunder, medens noget over halvdelen (53,1%) afsonede straffe på mellem 4 måneder og 1 år, jfr. tabel B.1. Den overvejende del af disse indsatte var imellem 20 og 29 år (60,9%), medens 15,6% var under 20 år, jfr. tabel B.2. Gruppen var gennemsnitligt noget mindre belastet med hensyn til forstraffe end de indsatte, der afsonede straf for indbrudstyveri. Alligevel havde 81,3% tidligere afsonet frihedsstraf, jfr. tabel B.3. Selvom værdiangivelserne er behæftet med en vis unøjagtighed, idet der i sagens natur ikke er værdiangivelser forbundet med brugstyveri, er det alligevel åbenbart, at der i denne kategori næsten udelukkende er tale om værdier under 5.000 kr. (82,7%).

Sammenfatning;

De indsatte, der havde begået simpelt tyveri og/eller brugstyveri, afsonede gennemsnitligt relativt korte straffe, ca. 60%

afsonede således straffe på 6 måneder eller derunder.

Gennemsnitligt var gruppen noget ringere belastet med hensyn til forstraffe end gruppen, der var indsat for indbrudstyveri, men det er alligevel værd at bemærke, at kun 14,1% var førstegangsindsatte. Endelig drejede sagerne sig i overvejende grad om relativt små værdier, d.v.s. værdier under 5.000 kr.

ad 3) Blandet tyveri;

For så vidt angår denne gruppe, der omfattede 96 personer, er det et gennemgående træk, at fordelingerne stort set svarer til fordelingerne for den gruppe, der havde begået indbrudstyveri. Der er derfor næppe grund til at knytte nogen særlige kommentarer til denne gruppe ud over sammenfattende at nævne, at mere end 2/3 (70,8%) afsonede straffe på mere end 6 måneder, jfr. tabel B.1., at netop 2/3 lå i aldersgruppen 20-29 år, medens ca. 10% var yngre, jfr. tabel B.2., at der kun i meget få tilfælde (6,2%) var tale om førstegangsindsatte, jfr. tabel B.3., og at der i relativt mange tilfælde var tale om værdiangivelser på 5.000 kr. og derover (55,3%), jfr. tabel B.4.

ad 4) Blandet ejendoms kriminalitet incl. tyveri:

80,5% af de 251 indsatte i denne kategori afsonede straffe på mere end 6 måneder, og 43,0% afsonede straffe på mere end 1 år. Kun i ca. 10% af tilfældene var der tale om straffe på 4 måneder og derunder, jfr. tabel B.1. Ca. 1/5 (19,9%) af de indsatte lå i aldersgruppen 30-39 år, medens 61,0% lå i aldersgruppen 20-29 år, jfr. B.2.

Det er karakteristisk, at næsten 1/5 (19,6%) var førstegangsindsatte, medens lige godt halvdelen (51,8%) havde været frihedsberøvet mere end 2 gange eller havde været idømt særforanstaltning. For så vidt angår de sager, hvori der forelå værdiangivelser, fremgår det, at 38,6% drejede sig om værdier under 5.000 kr., medens 32,9% drejede sig om værdier på 20.000 kr. og derover.

Sammenfatning:

Det mest karakteristiske træk ved denne gruppe er, at der sammenlignet med de øvrige kriminalitetskategorier i oversigten gennemsnitligt er tale om ret lange straffe. Endvidere synes gruppen gennemsnitligt at være en smule ældre end de tidligere omtal-

te grupper. Endvidere kan det konstateres, at gruppen med hensyn til forstraffe synes noget mindre belastet end ovennævnte grupper, der alene er dømt for en eller anden form for tyveri. Derimod synes de værdier, der er tale om, gennemsnitligt at være en smule større end i de tidligere omtalte grupper.

ad 5) Blandet ejendoms kriminalitet excl. tyveri;

Også i denne gruppe, der omfatter 233 personer, er der i overvejende grad tale om relativt lange straffe, idet mere end halvdel (54,9%) afsonede straffe på mere end 1 år. I alt 78,5% afsonede straffe på mere end 6 måneder, jfr. tabel B.1. Næsten halvdel af denne gruppe (48,9%) var 30 år og derover, medens relativt få (6,4%) var under 20 år. Denne aldersfordeling adskiller sig væsentligt fra aldersfordelingen i de øvrige grupper af indsatte, der afsonede straf for ejendoms kriminalitet.

Også med hensyn til forstraffe afviger denne gruppe fra de tidligere nævnte, idet relativt mange (30,1%) var førstegangssindsatte, medens "kun" 41,6% tidligere havde afsonet flere end 2 frihedsstraffe eller havde været idømt særforanstaltning, jfr. tabel B.3. På den anden side var der gennemsnitligt tale om relativt store værdier, således drejede 41% af sagerne sig om værdier på 20.000 kr. og derover. I 34,3% af tilfældene var værdiangivelserne på under 5.000 kr.

Sammenfatning:

Karakteristisk for denne gruppe, er, at der gennemsnitligt var tale om ret lange frihedsstraffe, at de indsatte i denne gruppe gennemsnitligt var ret gamle i relation til de personer, der i øvrigt var indsat for ejendoms kriminalitet, at gruppen gennemsnitligt var mindre kriminelt belastet med hensyn til forstraf end de øvrige grupper af indsatte, der havde begået ejendoms kriminalitet, og at der gennemsnitligt var tale om lidt større værdiangivelser end i de øvrige grupper.

ad 6) Spirituskørsel;

I alt 420 personer var udelukkende indsat for spirituskørsel. Heraf afsonede 90,4% hæftestraf. 29,0% var indsat til afsoning af hæfte i 14 dage eller derunder, 52,4% afsonede mellem 15 og 30 dage, medens 9% afsonede mere end 30 dages hæfte. De fleste af de

spiritusbilister, som afsonede fængselsstraf, var idømt en straf på 3 måneder eller derunder, og kun 11 personer svarende til 2,7% afsonede en fængselsstraf på mellem 3 måneder og 1 år, jfr. tabel B.1. Aldersfordelingen i denne gruppe er væsentlig forskellig fra aldersfordelingen i de fleste grupper af indsatte, der afsonede straf for ejendoms kriminalitet, men svarer dog nogenlunde til aldersfordelingen i den gruppe, der var dømt for blandet ejendoms kriminalitet excl. tyveri. Dog var der tale om en lille forskydning i opadgående retning, idet relativt flere spiritusbilister var 40 år eller derover (27,6%). Kun 2,4% var under 20 år, jfr. tabel B.2.

Som tidligere nævnt har det ikke været muligt udfra det materiale, som danner grundlag for undersøgelsen, at registrere forstraffe for spiritusbilister bortset fra de tilfælde, hvor der forelå oplysninger om tidligere overtrædelse af færdselsloven. På denne baggrund finder man det ikke forsvarligt at lægge nogen større vægt på de oplysninger, der er fremkommet om spiritusbilisternes forstrafmønstre. Der skal således ikke knyttes kommentarer til tabel B.3.'s oplysninger på dette punkt. Ifølge sagens natur foreligger der ingen værdiangivelser på dette område.

Sammenfatning;

Langt den overvejende del af de indsatte, der alene var dømt for spirituskørsel, afsonede hæftestraf, og mere end halvdelen (52,4%) afsonede hæftestraf på mellem 15 og 30 dage.

Spiritusbilisterne havde gennemsnitligt en højere alder end de personer, der var indsat for ejendoms kriminalitet. Således var op imod 60% 30 år og derover.

For så vidt angår spirituskørsel henvises i øvrigt til kapitel 5. Det bemærkes, at oplysningerne i dette kapitel er baseret på samtlige straffe, der var under afsoning på opgørelsesdagen, d.v.s. at der i disse tal indgår oplysninger om de tilfælde, hvor en indsat afsonede mere end 1 straf.

Bemærkninger i øvrigt;

En sammenligning af de 6 grupper, som populationen er inddelt i på grundlag af indsættelseskriminaliteten, giver anledning til nogle få bemærkninger yderligere. For så vidt angår kriminalitetsarter kan der næppe udledes noget af interesse. Hvad aldersforde-

lingen angår, var der dog væsentlige afvigelser inden for de kategorier, der vedrører ejendoms kriminalitet. Ser man således på aldersgruppen på under 30 år, lå 51% af de indsatte, der afsonede straf for blandet ejendoms kriminalitet excl. tyveri, i denne kategori, medens det gjaldt for ca. 69% af de personer, der var indsat for blandet ejendoms kriminalitet incl. tyveri, ca. 72% af de personer, der var indsat for indbrudstyveri og ca. 77% af de personer, der var indsat for simpelt tyveri og/eller brugstyveri eller for blandet tyveri. Som tidligere antydet var der en væsentlig forskel i aldersfordelingen blandt de personer, der var indsat alene for ejendoms kriminalitet, og de personer, der var indsat alene for spirituskørsel. Ser man på gruppen af indsatte, der var dømt for ejendoms kriminalitet, som et hele, kan man udlede, at 66,2% af denne gruppe var under 30 år, medens dette kun gjaldt for 42,9% af spiritusbilisterne. Endvidere var 12,4% af de indsatte, der afsonede straf alene for ejendoms kriminalitet, 40 år eller derover, medens mere end dobbelt så mange af spiritusbilisterne, nemlig 27,6% lå i denne aldersgruppe.

En sammenligning af forstrafmønstret kan på grund af undersøgelsens tilrettelæggelse kun foretages for så vidt angår de 5 kategorier af indsatte, der afsonede straf for ejendoms kriminalitet.

En sådan sammenligning viser, at den gruppe indsatte, der har begået blandede tyverier, er den kriminelt mest belastede gruppe. Dernæst følger den gruppe, der har begået indbrudstyveri, dernæst den gruppe, der har begået simpelt tyveri og/eller brugstyveri, efterfulgt af den gruppe, der havde begået blandet ejendoms kriminalitet incl. tyveri. Mindst belastet med hensyn til forstraf var den gruppe, der havde begået blandet ejendoms kriminalitet, hvori der ikke indgik tyveri.

En sammenligning af værdiangivelserne i de grupper, der vedrører ejendoms kriminalitet viser, at gruppen vedrørende simpelt tyveri og/eller brugstyveri klart adskiller sig fra de øvrige ved i langt overvejende grad at dreje sig om relativt beskedne værdier, d.v.s. værdier under på 5.000 kr. Bortset herfra er der gennemsnitligt angivet de mindste værdier i forbindelse med indbrudstyveri. De gennemsnitlige værdiangivelser er dernæst stigende i de grupper, der vedrører blandet tyveri og blandet ejendoms kriminalitet incl. tyveri, medens de største gennemsnitlige værdiangi-

velser findes i den gruppe, der vedrører blandet ejendomskrimina-
litet excl. tyveri.

B.1. INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ART fordelt på STRAFLENGDE
 (Tabellen omfatter samtlige personer, der årsonede hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal								%							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
	Ind- brud	Simp. tyve- ri og/el. brugs- tyveri	Bl. tyve- ri (både 1 og 2)	Bl. ejd. incl. tyve- ri	Bl. ejd. excl. tyve- ri	Spi- ri- tus- kør- sel	Andet	I alt								
Hæfte ≤14 dage	0	1	1	0	1	122	29	154	-	1,6	1,0	-	0,4	29,0	2,4	6,2
Hæfte 15-30 dage	0	1	0	1	2	220	60	284	-	1,6	-	0,4	0,9	52,4	4,9	11,5
Hæfte >30 dage	0	0	0	1	1	38	43	83	-	-	-	0,4	0,4	9,0	3,5	3,4
Fængsel ≤3 mdr.	15	18	8	21	16	29	165	272	8,7	28,1	8,3	8,4	6,9	6,9	13,4	11,0
Fængsel >3-4 mdr.	13	5	3	4	7	2	46	80	7,6	7,8	3,1	1,6	3,0	0,5	3,7	3,2
Fængsel >4-6 mdr.	32	13	16	22	21	4	102	210	18,6	20,3	16,7	8,8	9,0	1,0	8,3	8,5
Fængsel >6-1 år	68	21	44	94	57	5	248	537	39,5	32,8	45,8	37,5	24,5	1,2	20,2	21,8
Fængsel >1 år	44	5	24	108	128	0	537	846	25,6	7,8	25,0	43,0	54,9	-	43,7	34,3
I alt	172	64	96	251	233	420	1.230	2.466	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0	100,1	99,9

B.2. INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ART fordelt på ALDER

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal								%							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
15-17 år	2	3	0	3	1	0	13	22	1,2	4,7	-	1,2	0,4	-	1,1	0,9
18-19 år	15	7	10	18	14	10	83	157	8,7	10,9	10,4	7,2	6,0	2,4	6,7	6,4
20-29 år	107	39	64	153	104	170	706	1.343	62,2	60,9	66,7	61,0	44,6	40,5	57,4	54,5
30-39 år	25	11	16	50	69	123	281	575	14,5	17,2	16,7	19,9	29,6	29,3	22,8	23,3
40-49 år	17	2	3	20	29	69	91	231	9,9	3,1	3,1	8,0	12,4	16,4	7,4	9,4
50 år og derover	5	2	3	4	16	47	50	127	2,9	3,1	3,1	1,6	6,9	11,2	4,1	5,2
Uoplyst	1	0	0	3	0	1	6	11	0,6	-	-	1,2	-	0,2	0,5	0,4
I alt	172	64	96	251	233	420	1.230	2.466	100,0	99,9	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	100,1

B.3. INDSFTELSESKRIMINALITETENS ART fordelt på FORSTRAFFE

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal								%							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Ingen forstræf																
2. Tiltaletræfald alene	3	3	2	14	31	(188)	212	453	1,7	4,7	2,1	5,6	13,3	44,8	17,2	18,4
3. Betinget dom alene	4	1	0	5	9	5	48	72	2,3	1,6	-	2,0	3,9	1,2	3,9	2,9
4. Tiltaletræfald og betinget dom	9	2	1	18	17	5	77	129	5,2	3,1	1,0	7,2	7,3	1,2	6,3	5,2
5. 1 frih.str. og/elt. komb.dom + evt. 2, 3 el. 4	8	3	3	12	13	1	64	104	4,7	4,7	3,1	4,8	5,6	0,2	5,2	4,2
6. 2 frih.str. + evt. 2, 3 el. 4	26	14	19	43	46	67	252	467	15,1	21,9	19,8	17,1	19,7	16,0	20,5	18,9
7. Flere frih.str. (incl. særforanst.) + evt. 2, 3 el. 4	20	8	15	23	15	24	100	205	11,6	12,5	15,6	9,2	6,4	5,7	8,1	8,3
8. Ukendt forstræf	100	30	56	130	97	41	420	874	58,1	46,9	58,3	51,8	41,6	9,8	34,1	35,4
I alt	172	64	96	251	233	420	1.230	2.466	99,9	100,1	99,9	100,1	99,9	100,1	99,9	99,9

B.4. INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ART fordelt på VÆRDIER

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal								%							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
	Ind- brud	Simp- tyve- ri	Bl. tyve- ri (både 1 og 2)	Bl. ejd. incl. tyve- ri	Bl. ejd. excl. tyve- ri	Spi- ri- tus- kør- sel	Andet	I alt								
≤ 500 kr.	16	9	9	13	18	-	58	123	11,5	17,3	10,6	5,7	8,7	-	10,6	9,8
500- 1.000 kr.	8	8	2	11	12	-	34	75	5,8	15,4	2,4	4,8	5,8	-	6,2	6,0
1.000- 5.000 kr.	47	26	24	64	41	-	125	327	33,8	50,0	28,2	28,1	19,8	-	22,8	26,0
5.000- 10.000 kr.	11	5	13	34	25	-	67	155	7,9	9,6	15,3	14,9	12,0	-	12,2	12,3
10.000- 20.000 kr.	19	0	17	31	26	-	72	165	13,7	-	20,0	13,6	12,6	-	13,1	13,1
20.000- 50.000 kr.	21	2	10	34	34	-	81	182	15,1	3,8	11,8	14,9	16,4	-	14,8	14,5
50.000-100.000 kr.	6	0	7	17	18	-	57	105	4,3	-	8,2	7,5	8,7	-	10,4	8,3
over 100.000 kr.	11	2	3	24	33	-	54	127	7,9	3,8	3,5	10,5	15,9	-	9,9	10,1
I alt med kendt værdi	139	52	85	228	207	-	548	1.259	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9	-	100,0	100,1
Ukendt el. ingen værdi	33	12	11	23	26	420	682	1.207								
I alt	172	64	96	251	233	420	1.230	2.466								

4.3. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i alder.

Beskrivelsen vil blive baseret på følgende oversigtstabeller:

Tabel C1: Alder sammenholdt med strafflængde (og -art).

Tabel C.2: Alder sammenholdt med kriminalitetens art.

Tabel C3: Alder sammenholdt med forstraffe.

Tabel C.4: Alder sammenholdt med værdier.

I C-tabellerne er populationen opdelt i 7 aldersgrupper: 1) de 15-16 årige, 2) de 17-årige, 3) de 18-19 årige, 4) de 20-29 årige, 5) de 30-39 årige, 6) de 40-49 årige og 7) de, der var 50 år og derover. Desuden er der en gruppe på 11 personer, for hvem det ikke har været praktisk muligt at få oplysninger om alderen.

Sammenholdes tabellerne C.1-C.4, kan bl.a. følgende udledes:

ad 1) 15-16 år:

På opgørelsesdagen afsonede i alt 6 personer i denne aldersgruppe hæfte- eller fængselsstraf.

Som det fremgår af tabel C1, afsonede de alle en straf på mere end 1 års fængsel.

Alle 6 var dømt for ejendoms kriminalitet, for de 2's vedkommende dog i kombination med anden form for kriminalitet, jfr. tabel C.2.

Kun 1 havde tidligere været idømt frihedsstraf, medens 3 var helt ustraffede, og 2 havde været idømt betinget dom, jfr. tabel C.3.

I 4 af tilfældene forelå der værdiangivelser i forbindelse med kriminaliteten, og i alle tilfælde drejede det sig om værdier på mere end 5.000 kr., jfr. tabel C.4.

Sammenfatning:

Disse i strafferetlig sammenhæng meget unge personer afsonede alle ret lange straffe, som de næsten udelukkende var blevet idømt på grundlag af ejendoms kriminalitet til ikke helt ringe værdier. Bortset fra 1 var de alle førstegangssindsatte.

ad 2) 17 år:

Gruppen omfattede 16 personer, som bortset fra 2 afsonede relativt lange straffe. 7 af de indsatte afsonede mellem $\frac{1}{2}$ og 1 års fængsel, medens andre 7 afsonede fængsel i mere end 1 år, jfr. tabel C.1.

Også i denne gruppe var overvejende tale om ejendoms kriminalitet. 5 afsonede straf udelukkende for sådan kriminalitet, medens 8 var dømt for en blanding af ejendoms kriminalitet og anden kriminalitet, jfr. tabel C.2.

lo af de 16 personer i denne gruppe havde ikke tidligere været idømt en frihedsberøvende straf, heraf var de 2 helt ustraffede (i undersøgelsens forstand). De 6 øvrige havde tidligere været idømt én ubetinget frihedsstraf og/eller en kombinationsdom, jfr. tabel C.3.

I de 12 tilfælde, hvor der forelå værdiangivelser, drejede de sig i godt halvdelen af tilfældene om værdier under 5.000 kr. I 4 tilfælde lå værdiangivelserne imellem 5.000-50.000 kr., medens der i 1 tilfælde var tale værdier imellem 50.000-100.000, jfr. tabel C.4.

Sammenfatning;

Også i denne gruppe var der tale om relativt lange frihedsstraffe, idet alle bortset fra 2 afsonede mere end $\frac{2}{3}$ års fængsel. Straffene var i overvejende grad idømt for ejendoms kriminalitet, som i godt halvdelen af tilfældene vedrørte relativt små værdier. Halvdelen af gruppen havde tidligere fået tiltalefrafald eller betinget dom eller begge dele, medens kun 2 ikke tidligere havde været straffede.

ad 3) 18-19 år:

I denne gruppe, som omfattede 157 personer, var spredningen i relation til straflængde væsentlig større end i de foregående grupper, dog afsonede noget mere end halvdelen (58%) fængselsstraf på mere end $\frac{1}{2}$ år. 26 personer svarende til 16,6% afsonede hæftestraf, medens de resterende 40 svarende til 25,4% af gruppen afsonede fængselsstraffe på 6 måneder og derunder, jfr. tabel C.1.

82,8% var bl.a. dømt for ejendoms kriminalitet, heraf halvdelen udelukkende for ejendoms kriminalitet, jfr. tabel C.2.

Næsten 1/5 af gruppen havde ikke tidligere været straffet, medens godt og vel 1/3 (36,3%) tidligere alene havde fået tiltalefrafald, betinget dom eller begge dele. Med andre ord var godt halvdelen (55,4%) førstegangssindsatte. 22 personer svarende til 14% af gruppen havde tidligere været idømt mindst 2 frihedsstraffe eller eventuelt særforanstaltning, jfr. tabel C.3.

Som det ses af tabel C.3, forelå der værdiangivelser i lol af de sager, der drejede sig om ejendoms kriminalitet. I ca. halvdelen af tilfældene (50,5%) var der tale om værdier under 5.000 kr., medens der i 7,9% af tilfældene var tale om værdier på 50.000 kr. eller derover, jfr. tabel C.4.

Sammenfatning;

Hvis man betragter aldersgruppen 20-29 år som normalgruppen blandt de indsatte i kriminalforsorgens institutioner, er aldersgruppen 18-19 år den gruppe, som kommer nærmest normalgruppen for så vidt angår fordeling på strafflængde. (Jfr. kolonne 12 og 13 i tabel C1). Således afsonede 58,0% af de 18-19 årige og 58,1% af de 20-29 årige fængselsstraffe på mere end $\frac{1}{2}$ år. 25,4% af de 18-19 årige og 24,4% af de 20-29 årige afsonede fængsel i 6 måneder eller derunder, medens 16,6% af de 18-19 årige og 17,5% af de 20-29 årige afsonede hæftestraf. Den samme parallelitet gør sig ikke helt gældende for så vidt angår kriminalitetens art. Især er det bemærkelsesværdigt, at kun 17,2% af de 18-19 årige var indsat for anden kriminalitet end ejendoms kriminalitet, medens dette gjaldt for godt 1/3 af de 20-29 årige. Noget over halvdelen af de indsatte i denne gruppe var førstegangssindsatte, og en ikke uvæsentlig del (knap 1/5) havde ikke tidligere været straffet. Sammenholdt med normalgruppen (de 20-29 årige) drejede en relativt stor del af sagerne sig om værdier på under 5.000 kr., ligesom en relativt lille del af sagerne drejede sig om store værdier, d.v.s. værdier på 50.000 kr. og derover.

ad 4) 20-29 år;

Over halvdelen af belægget (54,5%) er placeret i denne aldersgruppe (1.343 personer), som således med en vis ret kan benævnes "normalgruppen".

Knap 1/3 (31,7%) afsonede fængsel i mere end 1 år, medens i alt 58,1% afsonede fængsel i mere end 1 år. Knap 1/4 (28,4%) afsonede fængsel i 6 måneder eller derunder, medens 17,5% afsonede hæftestraf, jfr. tabel C1.

Aldersgruppens fordeling på kriminalitet viser, at 2/3 af de 1.343 indsatte havde begået ejendoms kriminalitet, heraf havde godt halvdelen - eller sagt på en anden måde, godt 1/3 af hele gruppen - udelukkende begået ejendoms kriminalitet. Det vil på den anden

side sige, at så stor en del som 1/3 af "normalgruppen" ikke var indsat på grund af ejendoms kriminalitet, jfr. tabel C.2.

29,6% af gruppen var førstegangsinde, og i alt 16,2% var ikke straffet før. 575 personer (42,9%) havde mindst 2 tidligere frihedsstraffe eller havde været idømt særforanstaltning, jfr. tabel C.3.

Ud af de 891 sager, hvori der var tale om ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser i 726 tilfælde, jfr. tabel C.4. I 44,4% af tilfældene var der tale om værdier under 5.000 kr. I 41% af tilfældene var der tale om værdier imellem 5.000-50.000 kr., og i de resterende 14,6% af tilfældene lå værdierne på 50.000 kr. eller derover.

Sammenfatning:

Omkring 4/5 af gruppen var indsat til afsoning af fængselsstraf og heraf afsonede langt den overvejende del straf på mere end 1 år. Mere end 1/3 af fængselsgruppen afsonede straf på mere end 1 år. 2/3 af aldersgruppen var indsat for ejendoms kriminalitet (eventuelt i forbindelse med anden kriminalitet), medens 1/3 ikke var dømt for ejendoms kriminalitet i forbindelse med den straf, der afsonedes på opgørelsesdagen. Lidt under 30% af gruppen var førstegangsinde, medens noget over 30% tidligere havde været idømt mindst 3 frihedsstraffe eller havde været idømt særforanstaltning. Ved bedømmelsen af dette tal må det tages i betragtning, at selv de yngste i denne gruppe havde opnået en sådan alder på opgørelsesdagen, at de har kunnet nå at blive idømt ungdomsfængsel, inden denne sanktion blev afskaffet i juli 1973. Det må derfor antages, at det for en del af gruppen gælder, at tabeloplysningerne ikke skal ses som udtryk for, at de pågældende tidligere har været idømt en længere række hæfte- og fængselsstraffe, men derimod som udtryk for, at de har været idømt ungdomsfængsel eventuelt med efterfølgende genindsættelse(r). I knapt 45% af de tilfælde, hvori der forelå værdiangivelser, lå disse under 5.000 kr. I knapt 15% af tilfældene var værdierne angivet til 50.000 kr. og derover, medens resten af tilfældene lå jævnt fordelt i intervallet 5.000-50.000 kr.

ad 5) 30-39 år;

Denne gruppe, som er den næststørste aldersgruppe, bestod af 575 personer. Heraf afsonede en relativt stor del, nemlig 39%

straf af fængsel i mere end 1 år, medens 15,7% afsonede fængselsstraf på mellem $\frac{1}{2}$ og 1 år. 21,4% afsonede fængselsstraf på 6 måneder eller derunder. Resten, 24%, var indsat til afsoning af hæftestraf, jfr. tabel C1.

56,3% af denne aldersgruppe havde begået ejendoms kriminalitet, for 26,6% vedkommende dog sammen med anden form for kriminalitet. 43,7% havde ikke begået ejendoms kriminalitet i forbindelse med den straf, der afsonedes på opgørelsesdagen, jfr. tabel C.2.

Langt den overvejende del af gruppen havde tidligere været idømt frihedsstraf (67,1%), medens 18,3% ikke tidligere havde været straffet. Kun 6,5% havde tidligere alene fået tiltalefrafald, betinget dom eller begge dele, jfr. tabel C.3.

I knapt 1/4 af de 274 tilfælde, hvori der forelå værdiangivelser, var der tale om relativt store værdier, d.v.s. værdier på 50.000 kr. eller derover. I 37,6% af tilfældene var der tale om værdier imellem 5.000-50.000 kr., og i 38,4% af tilfældene var der tale om relativt små beløb, d.v.s. beløb under 5.000 kr. Det er i øvrigt karakteristisk, at den gruppe, hvori det drejede sig om de helt små værdier (under 500 kr.), var betydelig mindre i denne aldersgruppe end i de 4 yngre aldersgrupper.

Sammenfatning;

Omkring 1/4 af de 575 personer i denne gruppe afsonede hæftestraf, medens knapt 1/4 afsonede en relativt kortvarig fængselsstraf, d.v.s. en straf på 6 måneder eller derunder. Godt halvdelen afsonede fængselsstraf på mere end $\frac{1}{2}$ år. Noget over 1/4 afsonede straf udelukkende for ejendoms kriminalitet, medens godt og vel en 1/4 var dømt for både ejendoms kriminalitet og anden form for kriminalitet. Op imod halvdelen (43,7%) var ikke dømt for ejendoms kriminalitet i forbindelse med den straf, der var under afsoning på opgørelsesdagen. Gruppen synes relativt hårdt belastet med hensyn til forstraffe, men som tidligere nævnt er det sandsynligt, at særforanstaltninger i form af ungdomsfængsel vejer uforholdsmæssigt meget i denne statistik. Værdiangivelserne i denne aldersgruppe adskiller sig fra værdiangivelserne i de yngre aldersgrupper ved, at der i mindre omfang er tale om helt små værdier og i større omfang om relativt store værdier.

ad 6) 40-49 år;

Gruppen omfattede 231 personer, hvoraf 38,5% afsonede fæng-

sel i mere end 1 år. 10,4% afsonede fængsel imellem $\frac{1}{2}$ og 1 år, og 22,1% afsonede fængselsstraf på 6 måneder eller derunder. Resten, d.v.s. 29%, afsonede udelukkende hæftestraf, jfr. tabel C1.

I denne aldersgruppe kan man i modsætning til i de yngre aldersgrupper konstatere, at under halvdelen (48,1%) var dømt for ejendoms kriminalitet. Det er endvidere karakteristisk, at henimod 2/3 af disse - eller i alt 30,9% af hele gruppen - udelukkende var dømt for ejendoms kriminalitet. For 51,9% vedkommende indgik der ikke ejendoms kriminalitet i indsættelses kriminaliteten, jfr. tabel C.2.

61,1% af gruppen havde tidligere afsonet frihedsstraf, og heraf havde tilsyneladende langt de fleste - eller næsten halvdelen af hele denne aldersgruppe - tidligere været frihedsberøvet mindst 3 gange eller været idømt særforanstaltning. Det skal dog også her bemærkes, at det må antages, at der i en væsentlig del af disse tilfælde er tale om, at de pågældende tidligere har været idømt ungdomsfængsel. En sammenligning imellem det antal, der ifølge oversigten har været idømt mindst 2 frihedsstraffe (8 personer), og det antal, der har været idømt mindst 3 frihedsstraffe eller særforanstaltning (107 personer), gør det nærliggende at antage, at der for den sidste gruppes vedkommende kun i relativt få tilfælde er tale om en længere række tidsbestemte frihedsstraffe, og sammenligningen bestyrker derfor den antagelse, at der i et meget væsentligt antal tilfælde er tale om én eller flere særforanstaltninger, muligvis efterfulgt af genindsættelser. Det skal bemærkes, at det er muligt på baggrund af undersøgelses materialet at uddybe dette spørgsmål, men under henvisning til sigtet med undersøgelsen - at finde frem til grupper, som kunne tænkes gjort til genstand for alternative foranstaltninger - har man ikke fundet en sådan uddybning nødvendig for så vidt angår denne gruppe, der under alle omstændigheder er hårdt belastet med hensyn til forstraf.

I 96 af de 111 sager, der omfattede ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser. I 30,2% af disse tilfælde lå værdierne under 5.000 kr., og i nøjagtig 1/3 af tilfældene var der tale om værdier på fjo.000 kr. og derover. I 17,7% af tilfældene var der tilmed tale om værdier på over 100.000 kr., jfr. tabel C.4.

Sammenfatning;

Noget over 1/4 af gruppen afsonede alene hæftestraf, noget un-

der 1/4 afsonede kortvarigere fængselsstraffe, medens knapt halvdelen afsonede fængselsstraf på over $\frac{1}{2}$ år. Under halvdelen af gruppen var dømt for ejendoms kriminalitet; 2/3 af disse var udelukkende dømt herfor. Gruppen var relativt hårdt belastet med hensyn til forstraf, idet halvdelen tidligere havde været idømt mindst 2 frihedsstraffe (eller særforanstaltning). Ca. 30% af gruppen var førstegangsindsatte. Hvad endelig værdiangivelserne angår, er det åbenbart, at den tendens, som kunne skimtes i aldersgruppen 30-39 år, er blevet forstærket i aldersgruppen 40-49 år, d.v.s. at relativt færre sager drejer sig om meget små værdier og relativt flere sager om meget store værdier.

ad 7) 50 år og derover:

Gruppen omfattede 127 personer, og den er bl.a. karakteristisk ved, at en relativt stor del (41,7%) var indsat til afsoning af hæftestraf. 14,2% afsonede fængselsstraf på 6 måneder eller derunder, og 44% afsonede fængselsstraf i mere end $\frac{1}{2}$ år, jfr. tabel C.1.

Kun godt 1/3 (33,9%) var indsat for ejendoms kriminalitet. 23,6% havde udelukkende begået ejendoms kriminalitet, medens 10,3% var dømt for en blanding af ejendoms kriminalitet og anden form for kriminalitet, jfr. tabel C.2.

Næsten 1/3 af aldersgruppen var ikke tidligere straffet (31,5%), og meget få (4%) havde tidligere udelukkende tiltalefråfald, betinget dom eller begge dele. 57,5% havde tidligere afsonet frihedsstraf. For så vidt angår den gruppe, der ifølge tabel C.3. tidligere har været idømt mindst 3 frihedsstraffe eller særforanstaltning, henvises til bemærkningerne i afsnittet om aldersgruppen 40-49 år.

Der forelå værdiangivelser i 39 af de 43 tilfælde, der involverede ejendoms kriminalitet. Det er bemærkelsesværdigt, at en i forhold til de tidligere nævnte aldersgrupper meget stor andel (35,9%) af tilfældene drejede sig om værdier over 100.000 kr. Kun i 2,6% af tilfældene var der tale om værdier under 1.000 kr., og det er i det hele taget karakteristisk, at der gennemsnitligt er tale om relativt store værdier i denne aldersgruppe, jfr. tabel C.4.

Sammenfatning:

For så vidt angår strafflængden er gruppen karakteriseret ved,

at der var relativt mange hæfteafsonere og relativt mange, der afsonede fængselsstraf på mere end 1 år. Modsvarende var der relativt få, der afsonede fængselsstraffe på mindre end 1 år. Også for så vidt angår **indsættelseskriminalitetens** art adskilte gruppen sig væsentligt fra de øvrige, især ved at kun 1/3 var indsat for ejendomskriminalitet, medens 2/3 ikke havde begået ejendomskriminalitet. Gruppen er også karakteriseret ved, at relativt mange ikke havde været straffet tidligere. Noget over halvdelen af gruppen havde dog tidligere været frihedsstraffet. Værdiangivelserne synes væsentligt højere i denne gruppe end i de yngre aldersgrupper.

Bemærkninger i øvrigt:

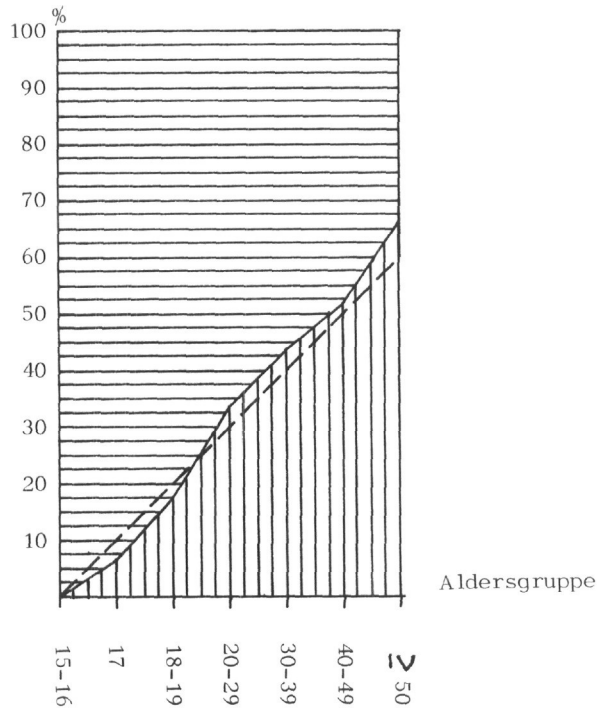
Sammenligner med de 7 grupper, som populationen er inddelt i på grundlag af de indsattes alder, fremstår bl.a. følgende karakteristika:

7,3% af belægget var mindre end 20 år, og mindre end 1% var under 18 år. Mere end halvdelen af de indsatte var i aldersgruppen 20-29 år, medens knapt 1/4 var i aldersgruppen 30-39 år. Næsten 10% var imellem 40-49 år, medens godt 5% var 50 år og derover.

Andelen af hæfteafsonere stiger stærkt igennem de 7 aldersgrupper (de procentuelle andele af de enkelte grupper er henholdsvis 0% - 6,3% - 16,6% - 17,5% - 24,0% - 29,0% - 41,7%). Det tilsvarende fald i fængselsbelægget ligger i hovedsagen i den gruppe, som afsonede fængselsstraf imellem $\frac{1}{2}$ og 1 år (de procentuelle andele af sådanne indsatte i de enkelte ålderskategorier var henholdsvis 0% - 43,8% - 30,6% - 26,4% - 15,7% - 10,4% - 9,4%).

Også indsættelseskriminalitetens art er væsentligt forskellig i de 7 aldersgrupper, andelen af personer i hver ålderskategori, som helt eller delvis er dømt for ejendomskriminalitet, er således tilnærmelsesvis omvendt proportionalt med stigende alder. Modsat er den andel af hver aldersgruppe, som ikke har begået ejendomskriminalitet, ligefrem proportional med stigende alder, jfr. nedenstående kurve.

Den procentvise andel af hver aldersgruppe, som havde (III) respektive ikke havde (III) begået ejendoms kriminalitet

Med hensyn til den kriminelle belastning målt på forstraffe er andelen af førstegangssindsatte helt dominerende i de yngste aldersgrupper, hvorefter den falder og når sit minimum i aldersgruppen 30-39 år. I de to ældste aldersgrupper stiger andelen af førstegangssindsatte igen. Modsvarende stiger andelen af indsatte, som er meget hårdt belastede (d.v.s. som tidligere har været idømt mindst 3 frihedsstraffe eller eventuelt særforanstaltning), stærkt med alderen og kulminerer i aldersgruppen 40-49 år, hvor 46,3% var så hårdt belastede.

Ser man på de indsatte, som helt eller delvis var dømt for ejendoms kriminalitet og for hvem der forelå værdiangivelser, er det karakteristisk, at den andel, der vedrører de helt små værdier på mindre end 500 kr., falder stærkt jo højere alder, der er tale om. Der er tilsyneladende ikke nogen på alder beroende forskel i værdiangivelserne mellem 500-100.000 kr. Når det derimod

drejer sig om de helt store værdier på over 100.000 kr., er det åbenbart, at andelen af indsatte, der havde begået kriminalitet, som angik så store værdier, stiger meget kraftigt med stigende alder. Medens således kun 1% af de indsatte, der var under 20 år, havde begået kriminalitet, der involverede så store værdier, gjaldt det for 7,0% af de 20-29 årige, 15,7% af de 30-39 årige, 17,7% af de 40-49 årige og 35,9% af de indsatte, der var 50 år og derover.

C.1. ALDER fordelt på STRAFFELÆNGDE
 (Tabellen omfatter samtlige personer, der afsønde hærte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal										%									
	15-16 år	17-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt	15-16 år	17 år	18-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt			
Hærte:																				
414 dage	0	0	8	71	43	17	15	-	154	-	-	5,1	5,3	7,5	7,4	11,8	-	6,2		
15430 dage	0	1	13	117	79	40	33	1	284	-	6,3	8,3	8,7	13,7	17,3	26,0	9,1	11,5		
> 30 dage	0	0	5	47	16	10	5	-	83	-	-	3,2	3,5	2,8	4,3	3,9	-	3,4		
Fængsel:																				
43 mdr.	0	1	16	153	65	25	12	-	272	-	6,3	10,2	11,4	11,3	10,8	9,4	-	11,0		
> 344 mdr.	0	0	4	44	17	11	3	1	80	-	-	2,5	3,3	3,0	4,8	2,4	9,1	3,2		
> 446 mdr.	0	0	20	130	41	15	3	1	210	-	-	12,7	9,7	7,1	6,5	2,4	9,1	8,5		
> 641 år	0	7	48	355	90	24	12	1	537	-	43,8	30,6	26,4	15,7	10,4	9,4	9,1	21,8		
> 1 år	6	7	43	426	224	89	44	7	846	100,0	43,8	27,4	31,7	39,0	38,5	34,6	63,6	34,3		
I alt	616	157	1.343	575	231	127	11	2.466	100,0	100,2	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	99,9			

C.2. ALDER fordelt på INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ART

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsonede hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal										%									
	15-16 år	17 år	18-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt	15-16 år	17 år	18-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt		
1. Indbrud	1	1	15	107	25	17	5	1	172	16,7	6,3	9,6	8,0	4,3	7,4	3,9	9,1	7,0		
2. Simpelt tyveri og/el. brugs-tyveri	0	3	7	39	11	2	2	-	64	-	18,8	4,5	2,9	1,9	0,9	1,6	-	2,6		
3. Blandet tyveri	0	0	10	64	16	3	3	-	96	-	-	6,4	4,8	2,8	1,3	2,4	-	3,9		
4. Bl. ejendoms-krim. incl. tyveri	2	1	18	153	50	20	4	3	251	33,3	6,3	11,5	11,4	8,7	8,7	3,1	27,3	10,2		
5. Bl. ejendoms-krim. excl. tyveri	1	0	14	104	69	29	16	0	233	16,7	-	8,9	7,7	12,0	12,6	12,6	-	9,4		
6. Ejendomskrim. komb. med anden strfl. krim. og/el. særlov excl. FL	1	2	33	249	96	28	10	4	423	16,7	12,5	21,0	18,5	16,7	12,1	7,9	36,4	17,2		
7. Simpelt tyveri og/el. brugs-tyveri (2) komb. med FL	0	0	6	41	15	3	0	-	65	-	-	3,8	3,1	2,6	1,3	-	-	2,6		
8. Blandet tyveri komb. med FL	1	6	10	39	5	0	0	-	61	16,7	37,5	6,4	2,9	0,9	-	-	-	2,5		
9. Anden ejendoms-krim. komb. med FL	0	2	17	95	37	9	3	-	163	-	12,5	10,8	7,1	6,4	3,9	2,4	-	6,6		
10. Anden kriminalitet end ejendomskrim.	0	1	27	452	251	120	84	3	938	-	6,3	17,2	33,7	43,7	51,9	66,1	27,3	38,0		
I alt	6	16	157	1.343	575	231	127	11	2.466	100,1	100,2	100,1	100,1	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0		

C.3. ALDER fordelt på FORSTRAFFE

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe)

	Abs. tal										%									
	15-16 år	17-18 år	19-20 år	21-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt	15-16 år	17-18 år	19-20 år	21-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og derover	Uoplyst	I alt		
1. Ingen forstraf	3	2	30	217	105	53	40	3	453	50,0	12,5	19,1	16,2	18,3	22,9	31,5	27,3	18,4		
2. Tiltaletrafald alene	0	2	23	30	9	6	2	-	72	-	12,5	14,6	2,2	1,6	2,6	1,6	-	2,9		
3. Betinget dom alene	2	1	18	78	21	7	2	-	129	33,3	6,3	11,5	5,8	3,7	3,0	1,6	-	5,2		
4. Tiltaletrafald og betinget dom	0	5	16	73	7	2	1	-	104	-	31,3	10,2	5,4	1,2	0,9	0,8	-	4,2		
5. 1 frihedsstraf og/elt. Komb. dom + evt. 2, 3 og 4	1	6	44	291	80	26	19	-	467	16,7	37,5	28,1	21,7	13,9	11,3	15,0	-	18,9		
6. 2 frihedsstraffe + evt. 2, 3 eller 4	0	0	13	123	53	8	8	-	205	-	-	8,3	9,2	9,2	3,5	6,3	-	8,3		
7. Flere frihedsstraffe (incl. særforanst.) + evt. 2, 3 eller 4	0	0	9	452	253	107	46	7	874	-	-	5,7	33,7	44,0	46,3	36,2	63,6	35,4		
8. Ukendt forstraf	0	0	4	79	47	22	9	1	162	-	-	2,5	5,9	8,2	9,5	7,1	9,1	6,6		
I alt	6	16	157	1.343	575	231	127	11	2.466	100,0	100,1	100,0	100,1	100,1	100,0	100,1	100,0	99,9		

C.4. ALDER fordelt på VÆRDIER

(Tabellen omfatter samtlige personer, der afsonede hæfte- og fængselstraffe)

	Abs. tal										%							
	15-16 år	17 år	18-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og over	Uoplyst	I alt	15-16 år	17 år	18-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50 år og over	Uoplyst	I alt
≤ 500 kr.	0	3	14	85	15	5	0	1	123	-	25,0	13,9	11,7	5,5	5,2	-	14,3	9,8
500- 1.000 kr.	0	1	8	47	15	3	1	0	75	-	8,3	7,9	6,5	5,5	3,1	2,6	-	6,0
1.000- 5.000 kr.	0	3	29	190	75	21	8	1	327	-	25,0	28,7	26,2	27,4	21,9	20,5	14,3	26,0
5.000- 10.000 kr.	1	2	10	99	29	10	3	1	155	25,0	16,7	9,9	13,6	10,6	10,4	7,7	14,3	12,3
10.000- 20.000 kr.	1	1	18	101	29	12	3	0	165	25,0	8,3	17,8	13,9	10,6	12,5	7,7	-	13,1
20.000- 50.000 kr.	1	1	14	98	45	13	7	3	182	25,0	8,3	13,9	13,5	16,4	13,5	17,9	42,9	14,5
50.000-100.000 kr.	1	1	7	55	23	15	3	0	105	25,0	8,3	6,9	7,6	8,4	15,6	7,7	-	8,3
over 100.000 kr.	0	0	1	51	43	17	14	1	127	-	-	1,0	7,0	15,7	17,7	35,9	14,3	10,1
I alt med kendt værdi	4	12	101	726	274	96	39	7	1.259	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	100,1	100,1
Ukendt eller ingen værdi	2	4	56	617	301	135	88	4	1.207									
I alt	6	16	157	1.343	575	231	127	11	2.466									

4.4. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i forstraffe.

Beskrivelsen vil blive baseret på følgende oversigtstabeller:

Tabel D.1: Forstraf sammenholdt med strafflængde (og -art).

Tabel D.2: Forstraf sammenholdt med kriminalitetens art.

Tabel D.3: Forstraf sammenholdt med alder.

Tabel D.4: Forstraf sammenholdt med værdier.

D-tabellerne, som har forstraf som udgangspunkt, er opdelt i 6 grupper, som er udtryk for en stigende kriminel belastning, således at gruppe 1 omfatter de indsatte, der ikke har nogen kriminel fortid, medens gruppe 6 omfatter de indsatte, der er mest belastede med hensyn til forstraffe.

Inddelingen er foretaget på følgende måde:

1) personer, der ikke har nogen forstraf, 2) personer, som før den aktuelle indsættelse alene har 1 eller flere tiltalefrafald, 3) personer, som før den aktuelle indsættelse alene er blevet idømt 1 eller flere betingede domme, 4) personer, som før den aktuelle indsættelse udelukkende har fået 1 eller flere tiltalefrafald samt 1 eller flere betingede domme, 5) personer, som tidligere har været idømt 1 frihedsstraf samt eventuelt en kombinationsdom (og muligvis også tiltalefrafald og betingede domme), og 6) personer, som tidligere har afsonet flere frihedsstraffe, eller som har været idømt 1 eller flere særforanstaltninger (samt eventuelt også tiltalefrafald og betingede domme).

Denne inddeling medfører, at man ikke ud fra tabellerne kan læse, f.eks. hvor mange personer, der tidligere har fået tiltalefrafald, idet tiltalefrafald kan indgå både i gruppe 2, 4, 5 og 6. Oplysninger om, hvor mange personer i undersøgelsesmaterialet, som tidligere har fået tiltalefrafald, fremgår af opregningen på side 166.

Som tidligere nævnt omfatter de tabeller, der vedrører **forstraf**, kun personer, hvis indsættelseskriminalitet ikke alene bestod i overtrædelse af færdselsloven, d.v.s. i alt 1.996 personer.

Sammenholdes tabellerne D.1-D.4, kan bl.a. følgende udledes:

ad 1) Ingen forstraf:

Mere end halvdelen af de 254 indsatte, som ikke tidligere var straffede (53,1%), afsonede en straf af fængsel i mere end 1 år. I øvrigt afsonede en relativ stor del af gruppen ret korte straffe, d.v.s. enten hæftestraf (15,8%) eller fængsel i 3 måneder og derunder (13,8%), jfr. tabel D.I.

Det er karakteristisk, at under halvdelen (41,7%) af de tidligere ustraffede personer i undersøgelsesmateriale var blevet dømt for ejendoms kriminalitet, jfr. tabel D.2.

Aldersfordelingen i den gruppe, der ikke havde nogen form for straf, svarer stort set til aldersfordelingen i hele den gruppe på 1.996 personer, som indgår i strafundersøgelsen. Det vil bl.a. sige, at godt halvdelen af gruppen var i aldersgruppen 20-29 år, medens godt og vel 1/10 af gruppen var yngre, jfr. tabel D.3.

Blandt de 77 tilfælde, hvor der forelå oplysninger om værdien af det udbytte, der var opnået ved kriminaliteten, vedrørte en relativt stor del (59,8%) værdier på 20.000 kr. og derover, medens 23,3% drejede sig om værdier på under 5.000 kr., jfr. tabel D.4.

Sammenfatning:

Det er karakteristisk for gruppen af tidligere ustraffede indsatte, at de overvejende afsonede enten meget lange eller relativt korte straffe. Endvidere er det bemærkelsesværdigt, at væsentligt under halvdelen af gruppen er blevet indsat for ejendoms kriminalitet, og at der i de tilfælde, hvor der var tale om ejendoms kriminalitet, gennemgående er registreret udbytter til relativt store værdier.

ad 2) Tiltalefrafald alene:

De 67 indsatte, der som eneste straf havde ét eller flere tiltalefrafald, afsonede gennemgående temmelig lange domme. Således afsonede over halvdelen (53,7%) fængselsstraf på mere end 1 år, og 29,9% afsonede fængselsstraf på mellem $\frac{1}{2}$ og 1 år, jfr. tabel D.1.

70,1% af disse indsatte var helt eller delvis dømt for ejendoms kriminalitet, jfr. tabel D.2.

Gruppens aldersfordeling er karakteristisk ved, at over 1/3 lå i aldersgruppen 18-19 år. "Kun" 41,8% lå i aldersgruppen 20-29 år, jfr. tabel D.3.

Blandt de 47 domme, der vedrørte ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser i 41 tilfælde. Selvom spredningen på værdiskalaen er temmelig jævn, er det dog bemærkelsesværdigt, at over halvdelen af sagerne (53,7%) vedrørte værdier på 20.000 kr. og derover, jfr. tabel D.4.

Sammenfatning;

Den gruppe indsatte, hvis eneste form for forstraf var tiltalefrafald, var karakteriseret ved, at en meget stor andel (83,6%) afsonede fængselsstraffe på mere end 1 år. 70% af gruppen havde helt eller delvis begået ejendoms kriminalitet, som i mere end halvdelen af tilfældene vedrørte relativt store værdier. Endelig er gruppen karakteristisk ved, at mere end 1/3 var under 20 år.

ad 3) Betinget dom alene;

Den gruppe indsatte, der som eneste forstraf havde 1 eller flere betingede domme, udgjorde 124 personer. 39,5% heraf afsonede fængselsstraf på mere end 1 år, og 28,8% afsonede en fængselsstraf på mellem $\frac{1}{2}$ og 1 år. En ikke uvæsentlig del af gruppen (17,7%) afsonede en kortvarig fængselsstraf på 3 måneder eller derunder, jfr. tabel D.1.

Godt og vel 3/4 af gruppen havde helt eller delvis begået ejendoms kriminalitet (76,6%), jfr. tabel D.2.

Aldersmæssigt er gruppen karakteriseret ved gennemgående at være lidt yngre end gruppen af indsatte i almindelighed. Langt de fleste (62,1%) lå i aldersgruppen 20-29 år, mens 15,3% var yngre, jfr. tabel D.3.

Kun i 70 af de 95 domme, der helt eller delvis vedrørte ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser. Mere end 1/3 heraf (34,3%) vedrørte værdier på under 5.000 kr., og 41,5% vedrørte værdier på 20.000 kr. og derover, jfr. tabel D.4.

Sammenfatning:

2/3 af gruppen afsonede fængselsstraf på mere end $\frac{1}{2}$ år, mens de fleste af resten afsonede fængselsstraf på 3 måneder eller derunder. Godt og vel 3/4 af dommene vedrørte helt eller delvis ejendoms kriminalitet, som for ca. 1/3 vedkommende drejede sig om relativt små værdier under 5.000 kr. og for noget mere end 1/3 vedkommende vedrørte værdier på 20.000 kr. og derover. Aldersmæssigt synes gruppen ikke bemærkelsesværdig.

ad 4) Tiltalefrafald og betinget dom;

Denne gruppe indsatte, der tidligere både har haft 1 eller flere tiltalefrafald og 1 eller flere betingede domme (men derimod ingen frihedsberøvende sanktioner), bestod af 102 personer;

heraf afsonede 41,2% fængsel i mere end 1 år, og 28,4% afsonede fængsel imellem $\frac{1}{2}$ og 1 år, jfr. tabel D.I.

Næsten hele gruppen (91,2%) var helt eller delvis dømt for ejendoms kriminalitet. På dette punkt adskiller gruppen sig klart fra de øvrige "forstrafgrupper". En relativt stor del af gruppen (53%) var dog dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med andre former for kriminalitet, jfr. tabel D.2.

Denne gruppes aldersmæssige fordeling adskiller sig væsentligt fra de fleste andre "forstrafgruppers" aldersfordeling. En ret lille del af gruppen (9,9%) var 30 år og derover, og mere end 2/3 (69,9%) lå i aldersgruppen 20-29 år. 20,6% var under 20 år, jfr. tabel D.3.

Ud af de 93 domme, der helt eller delvis vedrørte ejendoms kriminalitet, var der værdiangivelser i 75. 40% heraf vedrørte relativt små værdier på under 5.000 kr., medens nøjagtig 1/3 vedrørte værdier på 20.000 kr. eller derover, jfr. tabel D.4.

Sammenfatning:

Straflængdefordelingen i gruppen afviger kun ubetydeligt fra straffængdefordelingen blandt de 1.996 indsatte, der indgår i **forstraf** undersøgelsen. Gruppen er karakteristisk ved, at næsten alle helt eller delvis er dømt for ejendoms kriminalitet, hvorimod der intet karakteristisk er for gruppen med hensyn til størrelsen af det udbytte, der blev opnået ved den begåede ejendoms kriminalitet. Aldersmæssigt er gruppen karakteristisk derved, at en så stor del som 1/5 var under 20 år, og ved at mere end 2/3 var i aldersgruppen 20-29 år.

ad 5) 1 frihedsstraf og/eller kombinationsdom + eventuelt 2, 3 eller 4;

Forstrafmønstret i denne gruppe på 390 personer består i enten 1 rent ubetinget frihedsstraf eller 1 kombinationsdom (hvorved i denne undersøgelse forstås en dom til frihedsstraf, hvoraf en del er betinget og en del ubetinget) eller eventuelt begge dele. Herudover kan de indsatte, der indgår i denne gruppe, have haft tiltalefrafald, betinget dom eller begge dele i ét eller flere tilfælde.

I forhold til de andre "forstrafgrupper" afsonede en mindre del (32,6%) frihedsstraf på mere end 1 års længde. Til gengæld

var andelen af indsatte, der afsonede mellem $\frac{1}{2}$ og 1 års fængsel, relativt stor (36,7%), jfr. tabel D.I.

38% af gruppen var udelukkende dømt for ejendoms kriminalitet, og 33,6% var dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med andre former for kriminalitet, jfr. tabel D.2.

Knapt 2/3 (65,4%) lå i aldersgruppen 20-29 år, 12,8% var yngre og 21,8% var ældre, jfr. tabel D.3.

I 228 af de 279 domme, hvor der helt eller delvis var tale om ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser. I en ret stor del heraf (53,1%) drejer det sig om relativt små værdier under 5.000 kr. Kun i temmelig få tilfælde (13,2%) var der tale om værdier på 50.000 kr. eller derover, jfr. tabel D.4.

Sammenfatning:

En forholdsvis stor del af gruppen afsonede middellange fængselsdomme, medens relativt få afsonede straffe på mere end 1 år. Kriminalitetsmønstret var normalt i forhold til resten af undersøgelsespopulationen, d.v.s. at ca. 70% helt eller delvis havde begået ejendoms kriminalitet. De værdier, som kriminaliteten vedrørte, var til gengæld gennemgående forholdsvis små. Aldersmæssigt adskiller gruppen sig ikke i nævneværdig grad fra aldersfordelingen i hele populationen.

ad 6) Flere frihedsstraffe (incl. særforanstaltning) + eventuelt 2, 3 eller 4;

I denne "forstrafgruppe" indgår de indsatte, som tidligere har været idømt mindst 2 ubetingede frihedsstraffe eventuelt i form af eller kombineret med 1 eller flere kombinationsdomme (i ovennævnte forstand). Endvidere indgår personer, som tidligere har været idømt særforanstaltning uanset arten heraf. Endelig kan de indsatte, der indgår i gruppen, tidligere have fået tiltalefrafald, betingede domme eller begge dele i 1 eller flere tilfælde. Gruppen består således af de indsatte, der er hårdest belastet med hensyn til forstraffe.

Der er dog en mindre unøjagtighed i denne klassificering, idet en person, der tidligere måtte være idømt en ikke-frihedsberøvende særforanstaltning som eneste sanktion, også indgår i denne gruppe af hårdest belastede. Man har dog fundet det forsvarligt at arbejde med den nævnte gruppering udfra en antagelse om, at de

personer, der har været idømt særforanstaltning, normalt vil være forholdsvis hårdt belastet med hensyn til forstraffe.

Denne hårdt **belastede** gruppe af indsatte er langt den største "forstrafgruppe", idet den udgør ca. halvdelen (49,5%) af hele den population, der indgår i forstrafundersøgelsen (1.996 personer).

42,9% af de 988 indsatte, der indgår i denne gruppe, afsonede fængsel i mere end 1 år, og 28,4% afsonede fængsel imellem *jg* og 1 år. Kun 1,5% afsonede hæftestraf, **jfr.** tabel D.I.

Den altovervejende del af gruppen havde helt eller delvis begået ejendoms kriminalitet (88,8%). 50% havde udelukkende begået ejendoms kriminalitet, og 38,8% havde begået ejendoms kriminalitet kombineret med andre former for kriminalitet, **jfr.** tabel D.2.

Aldersmæssigt er gruppen karakteriseret ved, at overordentligt få var under 20 år (2,2%); modsvarende var gruppen af indsatte på 30 år og derover usædvanlig stor, nemlig 41,4%, **jfr.** tabel D.3.

I de 877 domme, der helt eller delvis vedrørte ejendoms kriminalitet, forelå der værdiangivelser i 750 tilfælde. 42% heraf vedrørte værdier under 5.000 kr. 28,3% vedrørte værdier imellem 5.000-20.000 kr., 21,6% vedrørte værdier imellem 20.000-100.000 kr. og 8,1% værdier over 100.000 kr., **jfr.** tabel D.4.

Sammenfatning:

Godt og vel 70% af gruppen afsonede fængselsstraffe på mere end 1 år, medens kun forsvindende få afsonede hæftestraf. Den altovervejende majoritet af gruppen havde helt eller delvis begået ejendoms kriminalitet, og i de tilfælde, hvor der forelå værdiangivelser, vedrørte mere end halvdelen værdier under 10.000 kr.

Bemærkninger i øvrigt:

Den begrænsning i forstrafundersøgelsen, der ligger i, at man har undtaget personer, hvis indsættelseskriminalitet alene bestod i overtrædelse af færdselsloven, har medført, at undersøgelsen kun omfatter relativt få hæfteindsatte (102). Næsten halvdelen af de 86 hæfteindsatte, hvis forstrafmønster var kendt, havde ingen forstraf, medens den anden halvdel for langt de flestes vedkommende tidligere havde været frihedsstraffet.

Betragter man indsættelseskriminalitetens art på baggrund af de indsattes forstrafmønster, kan man konstatere, at andelen af

indsatte, der udelukkende har begået tyveri (1-3), stiger med stigende kriminel belastning målt på forstraf. Man kan endvidere konstatere, at væsentligt over halvdelen af de indsatte, der ingen forstraf havde, ikke havde begået ejendoms kriminalitet. Blandt de indsatte, der tidligere havde fået både tiltalefrafald og betinget dom, samt blandt de hårdest belastede, var på den anden side næsten alle dømt for ejendoms kriminalitet.

Der synes ikke at kunne påvises nogen generel sammenhæng imellem aldersgrupperinger og kriminel fortid. Ser man bort fra de tidligere ustraffede, synes der dog at være en tendens til, at andelen af unge under 20 år falder med stigende belastning målt på kriminel fortid. Endvidere synes det, som om andelen af små værdiangivelser under 5.000 kr. mindskes, jo mere kriminel belastet en gruppe er. Det kunne være udtryk for, at man lettere bliver frihedsberøvet for ejendoms kriminalitet vedrørende selv mindre værdier, såfremt man har en broget kriminel fortid. Men det kunne i og for sig også blot være udtryk for, at de mere erfarnes berigelses kriminalitet gennemgående vedrører større værdier. Herimod taler dog, at andelen af personer, der har begået ejendoms kriminalitet vedrørende værdier på mere end 100.000 kr., er mindst i de grupper, der er mest kriminelt belastet målt på forstraf. Således var der for næsten 30% af de tidligere ustraffede registreret værdiangivelser på over 100.000 kr., medens det gjaldt for 14,6% af de, der tidligere kun havde haft tiltalefrafald, 12,9% af de, der kun havde haft betinget dom, 9,3% af de, der både havde haft tiltalefrafald og betinget dom, og 7,8% af de, der tidligere havde været frihedsstraffet.

D.1.1. FORSTRAFFE fordelt på STRAFLENGDE

(Tabellen omfatter kun de personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe og hvis indstøtelsekriminalitet ikke alene bestod i overtrædelse af færdselsloven)

	Abs. tal							%								
	1	2	3	4	5	6	7	I alt	1	2	3	4	5	6	7	I alt
Ingen forstraf	4	0	0	0	5	3	5	17	1,6	-	-	-	1,3	0,3	7,0	0,9
Hæfte ≤ 14 dage	19	3	2	3	12	6	5	50	7,5	4,5	1,6	2,9	3,1	0,6	7,0	2,5
Hæfte 15-30 dage	17	0	2	0	4	6	6	35	6,7	-	1,6	-	1,0	0,6	8,5	1,6
Hæfte > 30 dage																
Hæfte i alt	40	3	4	3	21	15	16	102	15,8	4,5	3,2	2,9	5,4	1,5	22,5	5,0
Fængsel ≤ 3 mdr.	35	3	22	10	53	103	8	234	13,8	4,5	17,7	9,8	13,6	10,4	11,3	11,7
Fængsel > 3-4 mdr.	10	1	5	5	9	41	6	77	3,9	1,5	4,0	4,9	2,3	4,1	8,5	3,9
Fængsel > 4-6 mdr.	16	4	9	13	37	124	2	205	6,3	6,0	7,3	12,7	9,5	12,6	2,8	10,3
Fængsel > 6-1 år	18	20	35	29	143	281	6	532	7,1	29,9	28,2	28,4	36,7	28,4	8,5	26,7
Fængsel > 1 år	135	36	49	42	127	424	33	846	53,1	53,7	39,5	41,2	32,6	42,9	46,5	42,4
Fængsel i alt	214	64	120	99	369	973	55	1.894	84,2	95,6	96,7	97,0	94,7	98,4	77,6	95,0
I alt hæfte og fængsel	234	67	124	102	390	988	71	1.996	100,0	100,1	99,9	99,9	100,1	99,9	100,1	100,0

D.2. FORSTRAFRE forelagt på INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ARL
 (Tabelmen omfatter kun de personer, der alene har haft og fængselsstraffe og hvis
 indsættelsekskriminalitet ikke alene bestod i overtrædelse af færdselsloven)

	Abs. tal							%								
	1	2	3	4	5	6	7	I alt	1	2	3	4	5	6	7	I alt
1. Indbrud	3	4	9	8	26	120	2	172	1,2	6,0	7,3	7,8	6,7	12,1	2,8	8,6
2. Simple tyveri B/verl tyveri	3	1	2	3	14	38	3	64	1,2	1,5	1,6	2,9	3,6	3,8	4,2	3,2
3. Blandet tyveri (1 + 2)	2	0	1	3	19	71	0	96	0,8	-	0,8	2,9	4,9	7,2	-	4,8
4. Blandet ejendoms- krim. incl. tyveri	14	5	18	12	43	153	6	251	5,5	7,5	14,5	11,8	11,0	15,5	8,5	12,6
5. Blandet ejendoms- krim. excl. tyveri	31	9	17	13	46	112	5	233	12,2	13,4	13,7	12,7	11,8	11,3	7,0	11,7
6. Ejendomskrim. komb. med anden strfl.s. krim. og/ell. sær- lov excl. fl.	37	19	31	37	72	216	11	423	14,6	28,4	25,0	36,3	18,5	21,9	15,5	21,2
7. Ejendomskrim. komb. med fl.	16	9	17	17	59	167	4	289	6,3	13,4	13,7	16,7	15,1	16,9	5,6	14,5
8. Anden kriminalitet end ejendomskrim.	148	20	29	9	111	111	40	466	58,3	29,9	23,4	8,8	28,5	11,2	56,3	23,4
I alt	254	67	124	102	390	988	71	1.996	100,1	100,1	100,0	99,9	100,1	99,9	99,9	100,0

D.3. FORSTRAFFE fordelt på ALDER

(Tabellen omfatter kun de personer, der afsømede hæfte- og fængselsstraffe og hvis indsættelseskriminalitet ikke alene bestod i overtrædelse af færdselsloven)

	Abs. tal							%								
	1	2	3	4	5	6	7	I alt	1	2	3	4	5	6	7	I alt
15-16 år	3	0	2	0	1	0	0	6	1,2	-	1,6	-	0,3	-	-	0,3
17 år	2	2	1	5	6	0	0	16	0,8	3,0	0,8	4,9	1,5	-	-	0,8
18-19 år	24	23	16	16	43	22	3	147	9,4	34,3	12,9	15,7	11,0	2,2	4,2	7,4
20-29 år	128	28	77	71	255	549	41	1.149	50,4	41,8	62,1	69,6	65,4	55,6	57,7	57,6
30-39 år	55	8	19	7	55	274	19	437	21,7	11,9	15,3	6,9	14,1	27,7	26,8	21,9
40-49 år	25	5	7	2	17	95	4	155	9,8	7,5	5,6	2,0	4,4	9,6	5,6	7,8
50 år og derover	15	1	2	1	13	41	3	76	5,9	1,5	1,6	1,0	3,3	4,1	4,2	3,8
Uoplyst	2	0	0	0	0	7	1	10	0,8	-	-	-	-	0,7	1,4	0,5
I alt	254	67	124	102	390	988	71	1.986	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0	99,9	99,9	100,1

4.5. Belægsundersøgelsen beskrevet med udgangspunkt i værdier.

Denne del af undersøgelsen omfatter kun personer, som helt eller delvis var dømt for ejendoms kriminalitet, og hvor der i forbindelse med denne var en værdiangivelse. Denne gruppe udgøres af 1.259 personer.

De oversigtstabeller, der vil blive benyttet, er:

Tabel E.1: Værdier sammenholdt med strafflængde og -art.

Tabel E.2: Værdier sammenholdt med kriminalitetens art.

Tabel E.3: Værdier sammenholdt med alder.

Tabel E.4: Værdier sammenholdt med forstraffe.

E-tabellerne er opdelt i 5 grupper efter værdiangivelsens størrelse:

1) værdier under 500 kr., 2) værdier fra og med 500 kr. og op til 5.000 kr., 3) værdier fra og med 5.000 kr. og op til 20.000 kr., 4) værdier fra og med 20.000 kr. og op til 100.000 kr. og 5) værdier på 100.000 kr. og derover.

I tabellerne e.1. og e.2. er strafflængde sammenholdt med indsættelses kriminalitetens art for så vidt angår de personer, der alene var dømt for ejendoms kriminalitet, hvor der var tale om visse nærmere angivne små værdier, og hvor der ikke var tale om en fællesstraf. Sammenholdes tabellerne E.1-E.4 og tabellerne e.1.-e.2., kan bl.a. udledes:

ad 1) Under 500 kr.:

Umiddelbart synes det bemærkelsesværdigt, at næsten 2/3 af de 123 personer i denne gruppe afsonede straffe på mere end $\frac{1}{2}$ års fængsel, og at 1/4 alene afsonede straf på mere end 1 års fængsel. Det må derfor understreges, at dette ikke i sig selv kan tydes som et misforhold mellem værdiangivelser og strafflængde, idet der i en væsentlig del af tilfældene er tale om afsoning af fællesstraf. Dette forhold medfører, at det i særlig grad bliver vanskeligt at vurdere rimeligheden af forholdet mellem strafflængde og relativt små værdier. Tabellerne e.1. og e.2. er blevet udarbejdet netop for at råde bod herpå.

ad 2) 500-5.000 kr.:

Der henvises til bemærkningerne ad pkt. 1 og bemærkningerne til tabel e.1. og e.2.

ad e.1. Under 1.000 kr.;

Denne tabel indeholder i modsætning til tabellerne E.1-E.4 kun oplysninger om de personer, som alene var dømt for ejendoms-kriminalitet og som ikke afsonede fællesstraf. Tabellen omfatter endvidere kun de situationer, hvor der var angivet en værdi, der var større end o men mindre end 1.000 kr. Værdigrupperingen i tabel e.1. og e.2. er valgt således, at de svarer til de grupperinger, der er anvendt i rigsadvokatens undersøgelse vedrørende betingede domme i oktober kvartal 1973, jfr. anklagemyndighedens årsberetning 1974.

Som det fremgår af tabel e.1., sad der på opgørelsesdagen i kriminalforsorgens institutioner 22 personer, som alene var dømt for ejendoms-kriminalitet under 1.000 kr. Heraf var 2 alene dømt for indbrud, 1 alene for simpelt tyveri, 1 alene for begge former for tyveri, medens 18 var dømt for andre former for ejendoms-kriminalitet eventuelt kombineret med tyveri. 1 af de 22 personer afsonede hæftestraf, 8 afsonede fængselsstraf på $\frac{1}{2}$ år eller derunder. 5 afsonede fængselsstraf på mellem $\frac{1}{2}$ og 1 år, og 8 var idømt mere end 1 års fængsel. Alle, der afsonede mere end 1 års fængsel, og 4 af de 5, der afsonede imellem $\frac{1}{2}$ og 1 års fængsel, var (bl.a.) dømt for røveri.

ad e.2. 1.000-5.000 kr.:

Denne tabel omfatter personer, som ikke afsonede fællesstraf, og som udelukkende var dømt for ejendoms-kriminalitet, hvor værdi-angivelserne var mindst 1.000 kr. og højst 4.999 kr. Tabellen omfatter 60 personer. Heraf var 18 alene dømt for indbrud, 6 alene for simpelt tyveri, 4 alene for begge former for tyveri, medens 32 var dømt for andre former for ejendoms-kriminalitet eventuelt kombineret med tyveri. Bortset fra 1 var samtlige i denne gruppe idømt fængselsstraf. 40 afsonede $\frac{1}{2}$ års fængsel eller derunder, 8 afsonede imellem $\frac{1}{2}$ og 1 år og 11 afsonede mere end 1 års fængsel. Blandt de 11, der afsonede mere end 1 års fængsel, var 9 (bl.a.) dømt for røveri. Det gjaldt endvidere 2 af 8, der afsonede imellem $\frac{1}{2}$ og 1 års fængsel.

ad 3) 5.000-20.000 kr.;

6,9% af denne gruppe på 320 personer afsonede en straf på 4 måneder eller derunder. 40% afsonede straf på imellem $\frac{1}{2}$ og 1 års

fængsel, medens ligeså mange (40,6%) afsonede mere end 1 års fængsel, jfr. tabel E.1.

Godt 1/5 af de 320 indsatte i denne gruppe var udelukkende dømt for tyveri. 36,2% var dømt for blandet ejendoms kriminalitet, og 43,4% var dømt for ejendoms kriminalitet kombineret med andre former for kriminalitet, jfr. tabel E.2.

10,3% af den gruppe, der havde begået ejendoms kriminalitet til værdier mellem 5.000-20.000 kr., var under 20 år, 62,5% lå i aldersgruppen 20-29 år og 1,9% var 50 år eller derover, jfr. tabel E.3.

4,1% af de indsatte, der indgår i denne gruppe, havde aldrig tidligere været straffet. I alt var 17,9% førstegangssindsatte. Over halvdelen (56,7%) havde været frihedsberøvet mindst 3 gange tidligere, jfr. tabel E.4.

Sammenfatning;

Mere end 80% af gruppen afsonede straf på mere end 1 års fængsel. Noget over halvdelen af gruppen var udelukkende dømt for ejendoms kriminalitet, medens resten var dømt for en kombination af ejendoms kriminalitet og andre former for kriminalitet. Næsten 2/3 af gruppen lå i aldersgruppen 20-29 år og godt 10% var yngre. Kun en meget lille del af gruppen var tidligere ustraffede, og omkring 4/5 havde tidligere været idømt frihedsstraf.

ad 4) 20.000-100.000 kr.:

Næsten alle de 287 personer, der havde begået ejendoms kriminalitet til værdier mellem 20.000-100.000 kr., afsonede fængselsstraf på mere end 6 måneder (93%). Mere end 2/3 af gruppen (69%) afsonede fængsel i mere end 1 år, jfr. tabel E.1.

Godt og vel halvdelen (51,9%) havde udelukkende begået ejendoms kriminalitet, medens 48,1% var dømt for en blanding af ejendoms kriminalitet og andre former for kriminalitet, jfr. tabel E.2.

Godt og vel halvdelen af gruppen (53,3%) lå i aldersgruppen 20-29 år. 8,7% var yngre og 3,5% var 50 år og derover, jfr. tabel E.3.

8% af de indsatte i denne gruppe havde ikke tidligere været straffet. Herudover havde 18,9% ikke tidligere været frihedsberøvet. Knap halvdelen af gruppen havde tidligere været frihedsberøvet mindst 3 gange, jfr. tabel E.4.

Sammenfatning;

Gruppen er karakteriseret ved, at der gennemgående var tale om ret lange straffe, 2/3 var således længere end 1 år. Der var en lille smule færre i denne gruppe, som udelukkende havde begået ejendoms kriminalitet, end i de øvrige "værdigrupper". Aldersmæssigt er gruppen karakteriseret ved, at der er relativt færre yngre og relativt flere ældre end i de grupper, der vedrører mindre værdier. Endelig er det bemærkelsesværdigt, at mere end 1/4 af gruppen var førstegangssindsatte.

ad 5) 100.000 kr. eller derover:

Næsten alle i denne gruppe på 127 personer afsonede straffe på mere end 1 års fængsel (91,3%). Ingen afsonede straf på 3 måneder eller derunder, og kun 2,4% afsonede straf på 6 måneder eller derunder, jfr. tabel E.1.

57,5% af gruppen havde udelukkende begået ejendoms kriminalitet. En relativt lille del, nemlig 12,7% havde udelukkende begået en eller anden form for tyveri, jfr. tabel E.2.

Kun 41% af gruppen var under 30 år. Godt 1/3 af gruppen (33,9%) lå i aldersgruppen 30-39 år, og 1/4 (24,4%) var 40 år eller derover. 11% af gruppen var til med 50 år eller derover, jfr. tabel E.3.

En betragtelig del af gruppen havde aldrig tidligere været straffet (18,1%). I alt var mere end 1/3 af gruppen (35,4%) førstegangssindsatte. 42,5% havde været frihedsstraffet mindst 3 gange tidligere, jfr. tabel E.4.

Sammenfatning:

Næsten hele gruppen var idømt straffe på mere end 1 års fængsel. Kun i temmelig få tilfælde var der udelukkende tale om tyveri. Gruppen havde gennemgående en ret høj alder og var for størstedelens vedkommende over 30 år. Endelig er gruppen karakteriseret ved, at relativt mange var førstegangsstraffede.

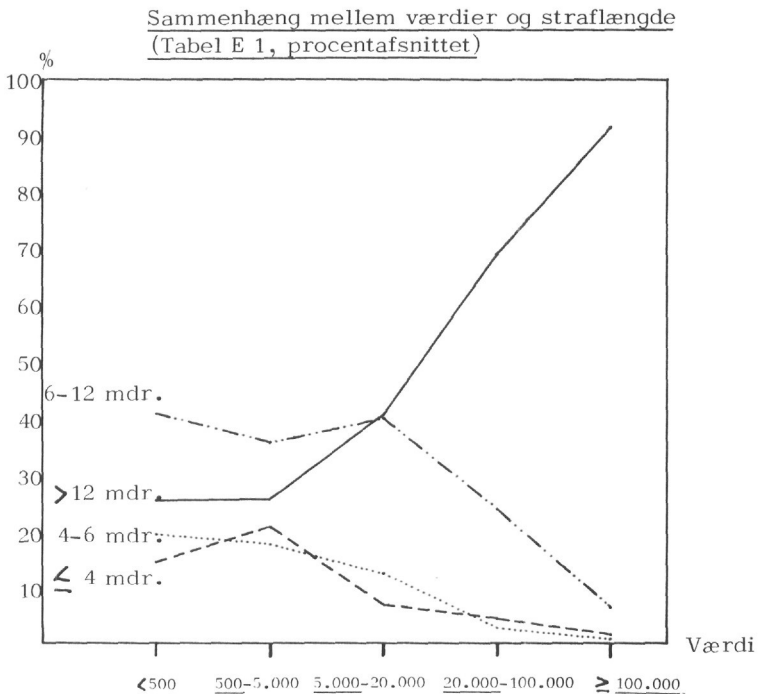
Bemærkninger i øvrigt:

Som det fremgår af oversigterne, var ca. 2/3 af værdiangivelserne på under 20.000 kr. (845 svarende til 67,1%). 123 (9,8%) vedrørte helt små værdier på under 500 kr. I 402 tilfælde (31,9%) drejede det sig om værdier imellem 500-5.000 kr.; i 320 tilfælde

(25,4%) om værdier imellem 5.000-20.000 kr. ; i 287 tilfælde (22,8%) om værdier imellem 20.000-100.000 kr. og i 127 tilfælde (10,1%) om værdier på 100.000 kr. eller derover.

Som tidligere nævnt er det vanskeligt at foretage nogen vurdering af sammenhængen imellem værdiangivelser og strafflængde, idet der i tabel E.1 også indgår personer, som afsonede fællesstraf. En eventuel nærmere vurdering af denne sammenhæng må derfor finde sted på grundlag af opgørelser, der som tabellerne e.1. og e.2. udelukker personer, der er idømt fællesstraf.

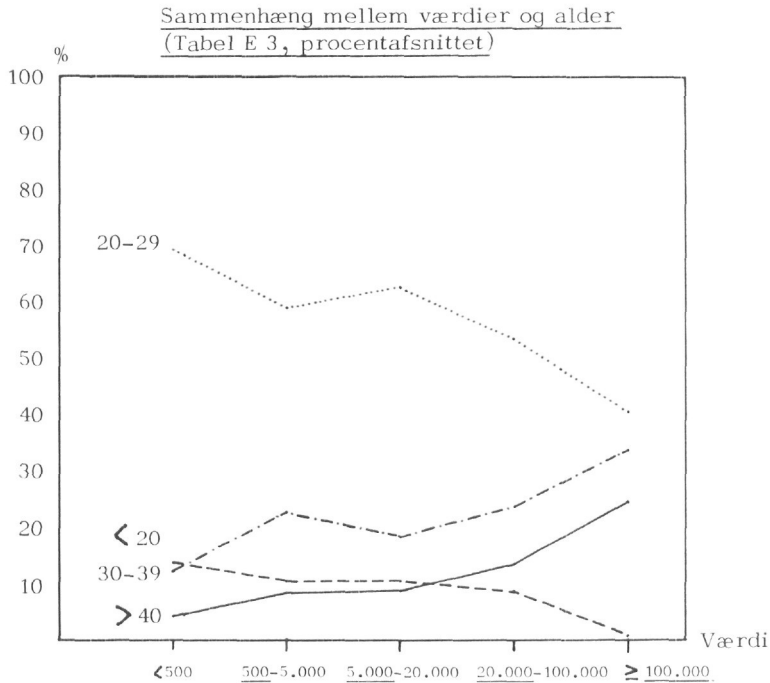
På trods af den anførte uklarhed er det næppe uforsvarligt at tage tabel E.1 som udtryk for, at der er en vis sammenhæng imellem værdiangivelser og strafflængde. Man kan således konstatere, at blandt de indsatte, der afsonede straf af 1 år eller derunder, havde relativt mange begået berigelseskriminalitet vedrørende små værdier, hvorefter andelen er faldende med stigende værdiangivelse. Den modsatte udvikling gør sig gældende blandt de indsatte, der afsonede straf af fængsel i mere end 1 år, jfr. nedenstående figur.

Tabel E.2 tyder på, at en relativ stor del af tyverierne har

drejet sig om forholdsvis små værdier, eller sagt på en anden måde at andelen af tyverier falder jo højere værdiangivelser, der er tale om. Den modsatte udvikling kan især iagttages i den gruppe, der består af ejendoms kriminalitet excl. tyveri, som udgør en stigende andel jo større værdiangivelser, der er tale om.

Ser man på andelen af 20-29 årige i hver "værdigruppe", kan man konstatere, at denne andel er faldende med stigende værdi. En modsat udvikling kan man konstatere for de 30-39 årige. Dette forhold er illustreret i nedenstående figur. På samme måde kan man konstatere, at andelen af personer under 20 år er faldende med stigende værdiangivelse, medens det modsatte er tilfældet for de indsatte, der var 40 år og derover, jfr. ligeledes nedenstående figur.

Andelen af tidligere ustraffede og af andre, som ikke tidligere havde været frihedsberøvede, er stigende jo højere værdiangivelser, der er tale om. Derimod er andelen af andengangsindsat-

te jævnt faldende. For så vidt angår de, der har afsonet mindst 2 frihedsstraffe tidligere, er der tale om en stigende andel med maksimum i værdigruppen "5.000-20.000 kr.", hvorefter andelen falder igen.

E.2. VÆRDIER fordelt på INDSÆTTELSESKRIMINALITETENS ART

(Tabellen omfatter kun personer, der afsonede hæfte- og fængselsstraffe og som (bl.a.) var dømt for ejendomskriminalitet med værdiangivelse)

	Abs. tal						%					
	1 500- kr.	2 500- 20.000 kr.	3 5.000- 20.000 kr.	4 20.000- 100.000 kr.	5 100.000 kr.	I alt	1	2	3	4	5	I alt
1. Indbrud	16	55	30	27	11	139	13,0	13,7	9,4	9,4	8,7	11,0
2. Simpelt tyveri	9	34	5	2	2	52	7,3	8,5	1,6	0,7	1,6	4,1
3. Blandet tyveri (både 1 og 2)	9	26	30	17	3	85	7,3	6,5	9,4	5,9	2,4	6,8
4. Blandet ejen- domskrim. incl. tyveri	13	75	65	51	24	228	10,6	18,7	20,3	17,8	18,9	18,1
5. Blandet ejen- domskrim. excl. tyveri	18	53	51	52	33	207	14,6	13,2	15,9	18,1	26,0	16,4
6. Ejendomskrim. + anden krimi- nalitet	58	159	139	138	54	548	47,2	39,6	43,4	48,1	42,5	43,5
I alt	123	402	320	287	127	1.259	100,0	100,2	100,0	100,0	100,1	99,9

E.3. VÆRDIER fordelt på ALDER

(Tabellen omfatter kun personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe og som (bl.a.) var dømt for ejendomskriminalitet med værdiangivelse)

	Abs. tal					%						
	1 ≤ 500 Kr.	2 500-5.000 Kr.	3 5.000-20.000 Kr.	4 20.000-100.000 Kr.	5 ≥ 100.000 Kr.	I alt	1	2	3	4	5	I alt
15-16 år	0	0	2	2	0	4	-	-	0,6	0,7	-	0,3
17 år	3	4	3	2	0	12	2,4	1,0	0,9	0,7	-	1,0
18-19 år	14	37	28	21	1	101	11,4	9,2	8,8	7,3	0,8	8,0
20-29 år	85	237	200	153	51	726	69,1	59,0	62,5	53,3	40,2	57,7
30-39 år	15	90	58	68	43	274	12,1	22,4	18,1	23,7	33,9	21,8
40-49 år	5	24	22	28	17	96	4,1	6,0	6,9	9,8	13,4	7,6
50 år og derover	0	9	6	10	14	39	-	2,2	1,9	3,5	11,0	3,1
Uoplyst	1	1	1	3	1	7	0,8	0,2	0,3	1,0	0,8	0,6
I alt	123	402	320	287	127	1.259	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1

E. 4. VÆRDIER fordelt på FORSTRAFFE

(Tabellen omfatter kun personer, der afsønde hæfte- og fængselsstraffe og som (bl.a.) var dømt for ejendoms kriminalitet med værdiangivelse).

	Abs. tal					%						
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	I alt	
	← 500 kr.	500-5.000 kr.	5.000-20.000 kr.	20.000-100.000 kr.	100.000-1.000.000 kr.	I alt						
1. Ingen forstraf	4	14	13	23	23	77	3,3	3,5	4,1	8,0	18,1	6,1
2. Tiltalefrald alene	6	6	7	16	6	41	4,9	1,5	2,2	5,6	4,7	3,3
3. Betinget dom alene	5	19	17	20	9	70	4,1	4,7	5,3	7,0	7,1	5,6
4. Tiltalefrald og betinget dom	10	20	20	18	7	75	8,1	5,0	6,3	6,3	5,5	6,0
5. 1 frihedsstraf og/ el. komb. dom + evt. 2, 3 el. 4	33	88	50	42	15	228	26,8	21,9	15,6	14,6	11,8	18,1
6. 2 frihedsstraffe + evt. 2, 3 el. 4	16	47	31	20	7	121	13,0	11,7	9,7	7,0	5,5	9,6
7. Flere frihedsstraffe (incl. særforanstaltning) + evt. 2, 3 el. 4	48	204	181	142	54	629	39,0	50,7	56,7	49,5	42,5	50,0
8. Ukendt forstraf	1	4	1	6	6	18	0,8	1,0	0,3	2,1	4,7	1,4
I alt	123	402	320	287	127	1.259	100,0	100,0	100,2	100,1	99,9	100,1

e.1. Straflængde sammenholdt med kriminalitet

for så vidt angår personer, der udelukkende var dømt for ejendomskrimina-
litet, hvor værdiangivelsen var mellem 1 og 1.000 kr. (excl.), og hvor
der ikke var tale om en fællesstraf.

Hæfte	4 14 dage	-	-	-	-	-
Hæfte	15-30 dage	-	1	-	-	1
Hæfte	» 30 dage	-	-	-	-	-
Fængsel	« 3 mdr.	-	-	1	2	3
Fængsel	» 3 « 4 mdr.	-	-	-	2	2
Fængsel	» 4 « 6 mdr.	1	-	-	2	3
Fængsel	» 6 « 1 år	1	-	-	4 1)	5
Fængsel	» 1 år	-	-	-	8 2)	8
I alt		2	1	1	18	22

1) heraf 4 for røveri

2) heraf 8 for røveri

e.2. Straflængde sammenholdt med kriminalitet

for så vidt angår personer, der udelukkende var dømt for ejendomskrimina-
litet, hvor værdiangivelsen var mellem 1.000 (incl.) og 5.000 kr. (excl.),
og hvor der ikke var tale om en fællestraf.

	Indbrud	Simpelt tyveri	Blandet tyveri	Anden ejendoms-kriminalitet	I alt
Hæfte ≤ 14 dage	-	-	-	-	-
Hæfte 15-30 dage	-	-	-	-	-
Hæfte ≥ 30 dage	-	-	-	1	1
Fængsel ≤ 3 mdr.	6	4	1	8	19
Fængsel > 3 ≤ 4 mdr.	4	-	1	1	6
Fængsel > 4 ≤ 6 mdr.	5	1	2	7	15
Fængsel > 6 ≤ 1 år	1	1	-	6 1)	8
Fængsel > 1 år	2	-	-	9 2)	11
I alt	18	6	4	32	60

1) heraf 2 for røveri

2) heraf 9 for røveri

ARBEJDSGRUPPEN VEDRØRENDE
ALTERNATIVER TIL FRIHEDSSTRAF

Udfyldes af D.f.k.

Personer, der den 15. oktober 1975 udstår frihedsstraf.
(Vedrørende skemaets udfyldelse: se vejledningen).

INSTITUTION:		Udfyldt af:					
1.	Navn:	CPR.nr.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	3-12			
2.	Køn: (sæt x)	Mand	☐ Kvinde ☐	13-14			
3.	Statsborgerskab: (sæt x)	Dansk	☐ Udlænding ☐	15-16			
4.	Oplysninger om <u>forstraffe</u> :						
	Ingen forstraf	☐	Ingen oplysninger om forstraffe	☐	Art og længde af forstraf(fer) ukendt	☐	17-19
Hvis oplysninger om forstraffe findes udfyld da her:							
	a) Tiltalefrafald		Antal	☐ ☐			20-21
	b) Rent betingede domme (strfl. § 56) og/eller betingede domme + bøder (strfl. § 58, stk. 2)			☐ ☐		Samllet længde af tidligere ubetingede frihedsstraffe	22-23
	c) Delvis betingede domme (strfl. § 58, stk. 1)			☐ ☐	→	☐ ☐ år ☐ ☐ mdr. ☐ ☐ dg.	24-31
	d) Helt ubetingede domme til frihedsstraf (incl. hæfte, fængsel og særfængsel)			☐ ☐	→	☐ ☐ år ☐ ☐ mdr. ☐ ☐ dg.	32-39
	e) Særforanstaltninger			☐ ☐			40-41
5.	Aktuel strafart og -længde:				Hvis kombineret med en betinget frihedsstraf skrives antal måneder:	Hvis fællesstraf krydses her	
	<u>Straf A</u>	sæt kryds	længde af ubetinget frihedsstraf	☐ ☐	☐ ☐	☐	42-51
	hæfte 1:	☐	☐ ☐ år ☐ ☐ mdr. ☐ ☐ dg.				
	fængsel 2:	☐					
	Hvis indsatte udstår flere straffe						
	<u>Straf B</u>	hæfte 1:	☐	☐ ☐ år ☐ ☐ mdr. ☐ ☐ dg.	☐ ☐	☐	52-61
	fængsel 2:	☐					

VEND!

6. Kriminalitetens art ved aktuel straf:

Straf A

Straf B

Udfyldes af direktoratet:

Den 10. oktober 1975.

Justitsministeren har for nylig nedsat en arbejdsgruppe vedrørende alternativer til frihedsstraf. Gruppen skal bl.a. gennemgå de ikke-frihedsberøvende sanktioner, der anvendes i fremmede lande, og skal på grundlag heraf komme med forslag til, på hvilke områder man herhjemme kunne forestille sig at erstatte frihedsstraf med noget andet.

Med henblik på at finde frem til sådanne områder har arbejdsgruppen set sig nødsaget til at gennemføre en undersøgelse vedrørende de personer, der for tiden er frihedsberøvede.

Nærmere bestemt skal undersøgelsen omfatte:

Samtlige personer, der den 15. oktober 1975 efter at have fået fuldbyrdelsesordre udstår en hæfte- og/eller fængselsstraf i anstalter og arresthuse bortset fra:

- 1) Personer, der alene udstår bødeforvandlingsstraf og
- 2) personer, der alene er indsat for rene vilkårsovertrædelser.
Oplysningerne indsendes på følgende måde:
 - 1) Såfremt der findes en stamrulleudskrift, indsendes alene denne.
 - 2) Findes ingen stamrulleudskrift men derimod en domsudskrift (vedrørende den eller de domme der nu afsones), indsendes denne.
 - 3) Findes hverken stamrulleudskrift eller domsudskrift, udfyldes ét af vedlagte skemaer (kun én person på hver).

Såfremt der i et arresthus ikke den 15. oktober sidder personer fra ovenstående personkreds, anmodes man om at indsende et skema med påtegning herom.

Da undersøgelsen er landsdækkende og skal afsluttes inden for et meget begrænset tidsrum, er det vigtigt, at skemaerne returneres til: justitsministeriet, direktoratet for kriminalforsorgen, Klareboderne 1, 1115 K., inden den 22. oktober 1975.

Skemaerne bedes udfyldt omhyggeligt og med let læselig skrift.

Skemaerne er udformet således, at den efterfølgende behandling kan ske hurtigt og pålideligt ved hjælp af EDB. Dette medfører, at

skemaerne måske ikke i alle tilfælde er umiddelbart forståelige. Der er derfor vedlagt en vejledning, som kan bruges, hvor der opstår problemer i forbindelse med et eller flere af punkterne i skemaerne. Det anbefales, at man under alle omstændigheder gennemlæser vejledningen, inden man påbegynder udfyldning af skemaer.

Såfremt der opstår tvivlsspørgsmål, bedes man ringe til sekretær Jan Møllerup 13 57 83 lokal 250 (kl. 9.00-13.00), eller såfremt han ikke træffes, til fuldmægtig William Rentzmann lokal 237.

Vejledning til udfyldelse af skemaer
vedrørende personer, der den 15. oktober 1975
udstår hæfte- og/eller fængselsstraf.

1. Undersøgelsens personkreds.

Undersøgelsen omfatter samtlige de personer, der den 15. oktober 1975 efter at have fået fuldbyrdelsesordre udstår en hæfte- og/eller fængselsstraf i anstalter og arresthuse bortset fra

- 1) personer, der alene udstår bødeforvandlingsstraf og
- 2) personer, der alene er indsat for rene vilkårsovertrædelser.

2. Fremgangsmåde.

Der udfyldes et skema for hver person, som kan henføres under ovennævnte personkreds. På hvert skema anføres anstaltens/arresthusets navn, samt navn på den person, der har udfyldt skemaet.

Skemaer for personer, der er undvejet eller udeblevet, udfyldes af den anstalt eller det arresthus, hvorfra undvigelsen eller udeblivelsen er sket.

Såfremt der ikke i anstalten/arresthuset på den pågældende dato hensidder personer, der er omfattet af undersøgelsen, bedes dette oplyst ved en påtegning på et af skemaerne.

3. Gennemgang af de enkelte punkter i skemaet.

Punkt 1; Navn og CPR.nr.

Hvis CPR.nr. ikke findes, skrives fødselsdag, -måned og -år i de 6 første rubrikker i CPR.nr.

Punkt 2; Køn.

Ingen kommentarer.

Punkt 3; Statsborgerskab.

Eventuelle udlændinge, som har fået dansk statsborgerskab, afkrydses som danske.

Punkt 4: Oplysninger om forstraffe.

Dette punkt drejer sig om antal forstraffe samt længden af eventuelle tidligere ubetingede frihedsstraffe. Hvis personen enten ingen forstraffe har, eller der ikke findes oplysninger om forstraffe, eller art og længde af forstraf er ukendt (d.v.s. man ved personen har en forstraf, men ikke hvilken), afkrydses dette, og der fortsættes til punkt 5.

Hvis personen har kendte forstraffe, vil disse normalt være angivet i domsudskriften fra den dom, personen netop nu udstår.

Antallet af forstraffe skrives i de 2 rubrikker under "Antal" til højre for de enkelte typer af forstraffe. F.eks. skrives 2 tiltalefrafald således:

	Antal	
a) Tiltalefrafald	0	2

For personer, der den 15. oktober 1975 udstår frihedsstraf for overtrædelse af færdselslovens §§ 16 og 18 (jfr. punkt 5 og 6), angives kun antallet af tidligere domme for overtrædelse af færdselsloven.

Bøder medtages ikke, selv om de er udstået som bødeforvandlingsstraf.

Bemærkninger vedrørende de enkelte typer af forstraffe:

ad a) Tiltalefrafald.

Ingen kommentar.

ad b) Rent betingede domme (straffelovens § 56) og/eller rent betingede domme + bøder (straffelovens § 58, stk. 2).

Både betinget hæfte og fængsel medtages. En straf på f.eks. 6 mdr. betinget fængsel + bøde skrives som

0	1
---	---

 under "Antal".

ad c) Delvis betingede domme (straffelovens § 58, stk. 1).

Der sigtes til domme, hvor den ene del er betinget og den anden del er en ubetinget frihedsstraf.

eks. 1) 8 mdr. fængsel heraf 5 mdr. betinget.
 eks. 2) 3 mdr. betinget fængsel og ubetinget
 hæfte i 40 dage.

Hvis personen kun har en forstraf som nævnt under eks. 1, skrives denne som under "Antal" og som
 år mdr. un-
 dg.
 der "Samlet straffelængde af tidligere ubetingede frihedsstraffe". D.v.s. at det kun er længden af ubetinget frihedsstraf, der skal oplyses.

Hvis personen kun har en forstraf som nævnt under eks. 2, skrives denne som under "Antal" og som
 år mdr. un-
 dg.
 der "Samlet straffelængde af tidligere ubetingede frihedsstraffe", idet dage (både hæfte og fængsel) omregnes til måneder á 30 dage (40 dage = 1 måned og 10 dage).

Hvis personen har 2 forstraffe svarende til eksemplerne 1 og 2, skrives disse som under "Antal" og under "Samlet straffelængde af tidligere ubetingede frihedsstraffe" skrives
 år mdr. (nemlig 3 måneder + 1 måned og 10 dage = 4 måneder og 10 dage).

En samlet ubetinget straffelængde på f.eks. 14 måneders fængsel omregnes til 1 år og 2 måneders fængsel og skrives som
 år mdr.
 under "Samlet straffelængde af tidligere ubetingede frihedsstraffe".

ad d) Helt ubetingede domme til frihedsstraf (incl. hæfte, fængsel og særfængsel).

NB. Det er den idømte strafs længde og ikke den faktiske opholdstid, der har interesse. Varetægtstid skal således ikke fradrages. Hvis der efter en dom af direktoratet er truffet

bestemmelse om genindsættelse til udståelse af reststraf, medregnes reststraffen ikke i den anførte straflængde.

Er der ved dom fastsat en såkaldt fællesstraf (herunder f.eks. fællesstraf omfattende reststraf + nyt forhold), anføres fællesstraffens fulde længde.

Vagtarrest regnes som hæfte.

Da bøder ikke medregnes i undersøgelsen, skal en ubetinget frihedsstraf + bøde kun anføres som en ubetinget frihedsstraf.

Den samlede længde af dommen(e) anføres i rubrikkerne under "Samlet straflængde af tidligere ubetingede frihedsstraffe".

ad e) Særforanstaltninger.

Det samlede antal domme til og genindsættelser i ungdomsfængsel, arbejds- hus, forvaring, sikkerhedsforvaring og helbredelsesanstalt for drankere anføres i rubrikkerne under "Antal".

Samlet udståelsestid skal ikke oplyses.

Andre særforanstaltninger oplyses ikke.

Punkt 5: Aktuel strafart og -længde.

Hvis en person udstår flere straffe, oplyses arten og længden af hver straf (straf A, straf B).

Selv om hæftestraf er omsat til fængsel (strafefelovens § 90), anføres straffen som hæfte og med den oprindelige hæftestrafslængde.

Hvis personen udstår en kombinationsdom f.eks. 8 måneders fængsel, heraf 5 måneder betinget, skrives længden af den ubetingede del i rubrikkerne således

0	0
---	---

0	3
---	---

0	0
---	---

 medens længden af den betingede del skrives ude til højre under "Hvis kombineret med en betinget frihedsstraf skrives antal måneder" som

0	5
---	---

 .

Hvis personen udstår fællesstraf, afkrydses tillige under: "Hvis fællesstraf kryds her". Ved

fællesstraf forstås en straf, der omfatter enten reststraf fra en tidligere prøveløsladelse eller en tidligere betinget dom samt straf for nyt kriminel forhold. Bødeforvandlingsstraf medregnes ikke.

Hvis personen udstår flere end 2 straffe, kan disse tilføjes, hvor der er plads under punkt 5.

Punkt 6; Kriminalitetens art ved aktuel straf.

Da dette punkt er undersøgelsens vigtigste, bedes kriminalitetens art specificeret så nøjagtigt som muligt. Ligeledes bedes ved berigelseskriminalitet værdien af udbyttet anført. I tilfælde af medvirken til berigelseskriminalitet angives værdien af hovedmandens udbytte (om muligt).

Desuden bedes anført, hvilken lov der er overtrådt (f.eks. straffeloven, våbenloven, lov om euforiserende stoffer, skattekontrolloven o.s.v.), samt hvilken § i den pågældende lov personen har overtrådt.

Eks. på opstilling vedrørende en person, der udstår flere straffe for omfattende og forskelligartet kriminalitet:

Straf A: 10 indbrudstyverier i villaer og sommerhuse - straffelovens § 276 - værdi 40.000 kr.

2 indbrud på fabrik med pengeskabstyveri i ét tilfælde med skærebrænder - straffelovens § 276 - værdi 80.000 kr.

20 checkforhold (15 dokumentfalsk (straffelovens § 171) og 5 bedragerier (straffelovens § 279)) - værdi 6.000 kr.

5 forsøg på tyveri (straffelovens § 276, jfr. § 21).

Straf B: Vold: på værtshus slået tænderne ud på sagsløs (straffelovens § 244, stk. 4, jfr. stk. 3).

Narko-kriminalitet: salg af 70 g morfinbase + $\frac{1}{2}$ kg hash (lov om euforiserende stoffer) - værdi 9.000 kr.

Hæleri: købt 5 stjålne TV-apparater til
værdi af 10.000 kr. for 2.000 kr.
(straffelovens § 284, jfr. § 276)
- værdi 10.000 kr.

Engelske lovregler om community service
i Powers of Criminal Courts Act 1973

Community service orders

Community
 d .
 respect of
 convicted
 persons.

14.-(1) Where a person of or over seventeen years of age is convicted of an offence punishable with imprisonment, the court by or before which he is convicted may, instead of dealing with him in any other way (but subject to subsection (2) below) make an order (in this Act referred to as "a community service order") requiring him to perform unpaid work in accordance with the subsequent provisions of this Act for such number of hours (being in the aggregate not less than forty not more than two hundred and forty) as may be specified in the order.

The reference in this subsection to an offence punishable with imprisonment shall be construed without regard to any prohibition or restriction imposed by or under any enactment on the imprisonment of young offenders.

(2) A court shall not make a community service order in respect of any offender unless the offender consents and the court -

- (a) has been notified by the Secretary of State that arrangements exist for persons who reside in the petty sessions area in which the offender resides or will reside to perform work under such orders; and
- (b) is satisfied -

- (i) after considering a report by a probation officer about the offender and his circumstances and, if the court thinks it necessary, hearing a probation officer, that the offender

is a suitable person to perform work under such an order; and

(ii) that provision can be made under the arrangements for him to do so.

(3) Where a court makes community service orders in respect of two or more offences of which the offender has been convicted by or before the court, the court may direct that the hours of work specified in any of those orders shall be concurrent with or additional to those specified in any other of those orders, but so that the total number of hours which are not concurrent shall not exceed the maximum in subsection (1) above.

(4) A community service order shall specify the petty sessions area in which the offender resides or will reside; and the functions conferred by the subsequent provisions of this Act on the relevant officer shall be discharged by a probation officer appointed for or assigned to the area for the time being specified in the order (whether under this subsection or by virtue of section 17(5) of this Act), or by a person appointed for the purposes of those provisions by the probation and after-care committee for that area.

(5) Before making a community service order the court shall explain to the offender in ordinary language -

- (a) the purpose and effect of the order (and in particular the requirements of the order as specified in section 15 of this Act);
- (b) the consequences which may follow under section 16 if he fails to comply with any of those requirements; and
- (c) that the court has under section 17 the power to review the order on the application either of the offender or of

a probation officer.

(6) The court by which a community service order is made shall forthwith give copies of the order to a probation officer assigned to the court and he shall give a copy to the offender and to the relevant officer; and the court shall, except where it is itself a **magistrates'** court acting for the petty sessions area specified in the order, send to the clerk to the justices for the petty sessions area specified in the order a copy of the order, together with such documents and information relating to the case as it considers likely to be of assistance to a court acting for that area in exercising its functions in relation to the order.

(7) The Secretary of State may by order direct that subsection (1) above shall be amended by substituting, for the maximum number of hours specified in that subsection as originally enacted or as previously amended under this subsection, such number of hours as may be specified in the order.

(8) Nothing in subsection (1) above shall be construed as preventing a court which makes a community service order in respect of any offence from making an order for costs against, or imposing any disqualification on, the offender or from making in respect of the offence an order under section 35, 39, 43 or 44 of this Act, or under section 28 of the Theft Act 1968.

Obligations
of person
subject to
community
order

15.-(1) An offender in respect of whom a community service order is in force shall -

- (a) report to the relevant officer and subsequently from time to time notify him of any change of address; and
- (b) perform for the number of hours specified in the order such work at such times as he may be instructed by the relevant officer.

(2) Subject to section 17(1) of this Act, the work required to be performed under a **community** service order shall be performed during the period of twelve months beginning with the date of the order.

(3) The instructions given by the relevant officer under this section shall, so far as practicable, be such as to avoid any conflict with the offender's religious beliefs and any interference with the times, if any, at which he normally works or attends a school or other educational establishment.

Breach of
requirements
of community
service

16.-(1) If at any time while a community service order is in force in respect of an offender it appears on information to a justice of the peace acting for the petty sessions area for the time being specified in the order that the offender has failed to comply with any of the requirements of section 15 of this Act (including any failure satisfactorily to perform the work which he has been instructed to do), the justice may issue a summons requiring the offender to appear at the place and time specified therein, or may, if the information is in writing and on oath, issue a warrant for his arrest.

(2) Any summons or warrant issued under this section shall direct the offender to appear or be brought before a magistrates¹ court acting for the petty sessions area for the time being specified in the community service order.

(3) If it is proved to the satisfaction of the **magistrates'** court before which an offender appears or is brought under this section that he has failed without reasonable excuse to comply with any of the requirements of section 15 the court may, without prejudice to the continuance of the order, impose on him a fine not exceeding £50 or may -

(a) if the community service order was made by a magistrates' court, revoke the

order and deal with the offender, for the offence in respect of which the order was made, in any manner in which he could have been dealt with for that offence by the court which made the order if the order had not been made;

- (b) if the order was made by the Crown Court, commit him to custody or release him on bail until he can be brought or appear before the Crown Court.

(4) A magistrates' court which deals with an offender's case under subsection (3)(b) above shall send to the Crown Court a certificate signed by a justice of the peace certifying that the offender has failed to comply with the requirements of section 15 in the respect specified in the certificate, together with such other particulars of the case as may be desirable; and a certificate purporting to be signed shall be admissible as evidence of the failure before the Crown Court.

(5) Where by virtue of subsection (3)(b) above the offender is brought or appears before the Crown Court and it is proved to the satisfaction of the court that he has failed to comply with any of the requirements of section 15, that court may either -

- (a) without prejudice to the continuance of the order impose on him a fine not exceeding £50; or
- (b) revoke the order and deal with him, for the offence in respect of which the order was made, in any manner in which he could have been dealt with for that offence by the court which made the order if the order had not been made.

(6) A person sentenced under subsection 3(a) above for an offence may appeal to the Crown Court against the sentence.

(7) In proceedings before the Crown Court under this section any question whether the offender has failed to comply with the requirements of section 15 shall be determined by the court and not by the verdict of a jury.

(8) A fine imposed under this section shall be deemed for the purposes of any enactment to be a sum adjudged to be paid by a conviction.

Amendment and
revocation
of
service
orders, an
substitut
of other
sentences.

17.-(1) Where a community service order is in force in respect of any offender and, on the application of the offender or the relevant officer, it appears to a magistrates' court acting for the petty sessions area for the time being specified in the order that ~~the order that would be~~ the interests of justice to do so having regard to circumstances which have arisen since the order was made, the court may extend, in relation to the order, the period of twelve months specified in section 15(2) of this Act.

(2) Where such an order is in force and on any such application it appears to a magistrates' court acting for the petty sessions area so specified that, having regard to such circumstances, it would be in the interests of justice that the order should be revoked or that the offender should be dealt with in some other manner for the offence in respect of which the order was made, the court may -

- (a) if the order was made by a magistrates' court, revoke the order or revoke it and deal with the offender for that offence in any manner in which he could have been dealt with for that offence by the court which made the order if the order had not been made;
- (b) if the order was made by the Crown Court, commit him to custody or release him on bail until he can be brought or appear before the Crown Court;

and where the court deals with his case under paragraph (b) above it shall send to the Crown Court such particulars of the case as may be desirable.

(3) Where by virtue of subsection (2)(b) above the offender is brought or appears before the Crown Court and it appears to the Crown Court to be in the interests of justice to do so, having regard to circumstances which have arisen since the order was made, the Crown Court may revoke the order or revoke the order and deal with the offender, for the offence in respect of which the order was made, in any manner in which he could have been dealt with for that offence by the court which made the order if the had not been made.

(4) A person sentenced under subsection (2)(a) above for an offence may appeal to the Crown Court against the sentence.

(5) If a magistrates' court acting for the petty sessions area for the time being specified in a community service order is satisfied that the offender proposes to change, or has changed, his residence from that petty sessions area to another petty sessions area and

(a) the court has been notified that arrangements exist for persons who reside in that other area to perform work under community service orders; and

(b) it appears to the court that provision can be made under the arrangements for him to perform work under the order;

the court may, and on the application of the relevant officer shall, amend the order by substituting the other petty sessions area for the area specified in the order.

(6) Where a community service order is amended by a court under subsection (5) above the court shall send to the clerk to the justices for the new area

specified in the order a copy of the order, together with such documents and information relating to the case as it considers likely to be of assistance to a court acting for that area in exercising its functions in relation to the order.

(7) Where a **magistrates'** court proposes to exercise its powers under subsection (1) or (2) above otherwise than on the application of the offender it shall summon him to appear before the court and, if he does not appear in answer to the summons, may issue a warrant for his arrest.

